Wrocław miasto spotkań

RAPORT O STANIE GMINY
2021

Szanowni Państwo,

myślę, że dzisiaj wszyscy tak intensywnie żyjemy współczesnymi i bliskimi nam wydarzeniami, że mało kto potrafiłby precyzyjnie powiedzieć, jak wyglądał rok 2021. I choć wówczas również staliśmy przed poważnymi wyzwaniami, to tym dzisiejszym, jak sądzę, udało się je skutecznie przyćmić. Na nich jednak skupimy się, opisując bieżący rok. Natomiast w niniejszym raporcie zajmujemy się rokiem 2021, który we Wrocławiu – jak i na całym świecie – upływał na walce z kolejnymi falami pandemii COVID-19.

Nadzieje na to, że uporamy się z chorobą w roku 2020, oddalały się wraz z kolejnymi mutacjami wirusa i choć szczepionki pozwoliły nam ożywić gospodarkę poprzez turystykę i podróże, to czasowe kwarantanny i obostrzenia sanitarne nakładane przez państwowe regulacje przypominały nam, że nie wszystko mamy jeszcze pod kontrolą.

Myślę, że dla wielu przedsiębiorców ten ostatni rok był czasem próby jeszcze trudniejszej niż rok 2020. Pokazał bowiem, że mierzymy się ze zjawiskiem, którego końca nie jesteśmy w stanie przewidzieć, a strat, które ze sobą niesie, oszacować.

Przypominam o tym przy okazji każdego kolejnego raportu o stanie gminy i każdej sesji absolutoryjnej: w tego typu sprawozdaniach nie odczytamy w prosty sposób ludzkich emocji, radości czy lęków. Mówimy przecież o danych liczbowych i sprawozdaniach z podjętych działań. Jednak osoby, które żyją miastem i jego problemami na co dzień, potrafią z tych danych wyczytać, jak wyglądała sytuacja Wrocławia i jego mieszkańców w czasie, który obejmuje niniejszy dokument.

Dziękuję wszystkim Państwu za ten miniony rok – po raz kolejny pokazaliśmy, że także w trudnym czasie wspólnota wrocławianek i wrocławian potrafi rozwijać swoje miasto w wielu obszarach. Myślę, że właśnie tak będziemy kiedyś wspominali te najtrudniejsze z minionych lat – jako czas budowania wspólnoty, jeszcze trwalszej, bo opartej na trudnym doświadczeniu, ale także na wzajemnym wsparciu, zaufaniu i solidarności, tak silnie obecnych we Wrocławiu.

Dziękuję twórcom niniejszego raportu – Państwa praca dała nam kolejną odsłonę cyklicznego dokumentu, który składa się na historię współczesnego Wrocławia. Historię, w której – jak wierzymy – jesteśmy jedynie zmianą w pokoleniowej sztafecie. Wiem, że pomimo trudnego i niepewnego czasu zrobiliśmy wszystko, aby w kolejny rok Wrocław wszedł w jak najlepszej kondycji.

Jacek Sutryk

Prezydent Wrocławia

WPROWADZENIE 13
FINANSE GMINY 21
ZARZĄDZANIE SAMORZĄDOWE 35
GOSPODARKA, INWESTYCJE, RYNEK PRACY 43
PLANOWANIE PRZESTRZENNE, ARCHITEKTURA I BUDOWNICTWO 61
REWITALIZACJA I OCHRONA ZABYTKÓW 75
EDUKACJA 81
KULTURA 99
POMOC SPOŁECZNA 113
OCHRONA ZDROWIA 131
PARTYCYPACJA SPOŁECZNA 143
SPORT 155
TURYSTYKA I PROMOCJA 165
ŚRODOWISKO 171
MOBILNOŚĆ 191
INFRASTRUKTURA 207
MIENIE KOMUNALNE 219
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE 237
WSPÓŁPRACA 249
WYKAZ STRATEGII, POLITYK I PROGRAMÓW MIEJSKICH 259

WPROWADZENIE . . . 13
FINANSE GMINY . . . 21
BUDŻET MIASTA . . . 22
DOCHODY I WYDATKI MIASTA . . . 23
DOCHODY WŁASNE MIASTA . . . 27
SUBWENCJE OGÓLNE, DOTACJE, WSPÓŁFINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH . . . 28
WPŁYWY ZE ŚRODKÓW ZEWNĘTRZNYCH W WYNIKU REALIZACJI ZADAŃ . . . 32
ZADŁUŻENIE MIASTA I KOSZTY OBSŁUGI . . . 32
ZARZĄDZANIE SAMORZĄDOWE . . . 35
PRACA URZĘDU MIEJSKIEGO WROCŁAWIA W OKRESIE PANDEMII COVID-19 . . . 36
SPIS POWSZECHNY . . . 37
WYBORY DO RAD OSIEDLI . . . 37
MIEJSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE . . . 37
SPÓŁKI Z UDZIAŁEM GMINY WROCŁAW . . . 37
RADY SPOŁECZNE PRZY PREZYDENCIE . . . 38
PEŁNOMOCNICY I DORADCY PREZYDENTA . . . 39
INFORMACYJNA AKTYWNOŚĆ URZĘDU MIASTA WROCŁAWIA . . . 39
UDZIAŁ MIESZKAŃCÓW W ZARZĄDZANIU MIASTEM . . . 40
TRANSFORMACJA CYFROWA . . . 40
E-USŁUGI . . . 41
OCHRONA KONSUMENTÓW . . . 42
GOSPODARKA, INWESTYCJE, RYNEK PRACY . . . 43
RANKING GaWC . . . 44
PRODUKT KRAJOWY BRUTTO . . . 45
GOSPODARKA . . . 46
PARKI TECHNOLOGICZNE I STARTUPY . . . 48
RYNEK PRACY . . . 50
RYNEK POWIERZCHNI BIUROWYCH I HANDLOWYCH . . . 52
INWESTYCJE . . . 54
WSPARCIE DLA PRZEDSIĘBIORCÓW . . . 58
HANDEL OKRĘŻNY . . . 59
PLANOWANIE PRZESTRZENNE, ARCHITEKTURA I BUDOWNICTWO . . . 61
MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO . . . 62
WNIOSKI O ZMIANĘ OBOWIĄZUJĄCYCH MPZP . . . 64
ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WROCŁAWIA . . . 65
OSIEDLA KOMPLETNE – MODELOWE PLANOWANIE WROCŁAWIA WSPÓLNIE Z MIESZKAŃCAMI . . . 65
MIESZKALNICTWO . . . 65
STANDARD ZAMIESZKIWANIA . . . 68
BUDOWNICTWO NIEMIESZKALNE . . . 70
CENY LOKALI MIESZKALNYCH . . . 71
CENY NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH . . . 72
ARCHITEKTURA . . . 73
PIĘKNY WROCŁAW . . . 74
NAGRODY I NOMINACJE . . . 74

REWITALIZACJA I OCHRONA ZABYTKÓW . . . 75
GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI . . . 76
DZIAŁANIA REWITALIZACYJNE I REMONTOWE . . . 77
OCHRONA ZABYTKÓW . . . 78
ZABYTKOWE POJAZDY KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ . . . 79
PARK KULTUROWY STARE MIASTO . . . 80
EDUKACJA . . . 81
PRZECIWDZIAŁANIE PANDEMII I ŚRODKI FINANSOWE PRZEZNACZONE NA TEN CEL. . . . 84
EDUKACJA PRZEDSZKOLNA. . . . 84
EDUKACJA SZKOLNA . . . 87
INNE DZIAŁANIA EDUKACYJNE – PODNOSZENIE JAKOŚCI KSZTAŁCENIA . . . 91
STYPENDIA . . . 91
EDUKACJA SPORTOWA . . . 91
DORADZTWO ZAWODOWE . . . 92
ORGANIZOWANIE I FINANSOWANIE CZASU WOLNEGO . . . 92
KADRA NAUCZYCIELSKA. . . . 92
WSPÓŁPRACA JEDNOSTEK OŚWIATOWYCH Z UCZELNIAMI WYŻSZYMI. . . . 93
WSPÓŁPRACA MIASTA Z UCZELNIAMI WYŻSZYMI . . . 93
SZKOLNICTWO WYŻSZE . . . 94
INSTYTUCJE NAUKOWE i OŚRODKI B&R . . . 97
INICJATYWY W DZIEDZINIE SZTUCZNEJ INTELIGENCJI . . . 97
KULTURA . . . 99
FINANSE . . . 101
INSTYTUCJE KULTURY . . . 101
DZIAŁALNOŚĆ INSTYTUCJI KULTURY . . . 103
KLUBY I OŚRODKI KULTURY . . . 105
MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA . . . 107
WYDARZENIA . . . 108
NAGRODY . . . 109
STYPENDIA . . . 110
MECENAT I PROMOCJA . . . 110
WSPÓŁPRACA Z ARTYSTYCZNYMI SZKOŁAMI WYŻSZYMI . . . 111
WDRAŻANIE POSTANOWIEŃ STRATEGII KULTURA – OBECNA!. . . . 112
WSPARCIE KULTURY Z POWODU PANDEMII . . . 112
POMOC SPOŁECZNA . . . 113
REALIZOWANE FORMY POMOCY SPOŁECZNEJ . . . 116
DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ I DZIENNE DOMY POMOCY . . . 118
OŚRODEK WSPARCIA – DOM DLA MATEK Z MAŁOLETNIMI DZIEĆMI I KOBIET W CIĄŻY W MIEJSKIM OŚRODKU POMOCY SPOŁECZNEJ . . . 119
INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA . . . 119
RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA . . . 120
WSPARCIE RODZIN, DZIECI I MŁODZIEŻY . . . 121
POMOC SPOŁECZNA DLA CUDZOZIEMCÓW . . . 122
ZASIŁKI I POMOC W NATURZE . . . 123
POMOC PSYCHOLOGICZNA . . . 124
PRACA SOCJALNA I PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE . . . 125
USŁUGI OPIEKUŃCZE . . . 125
POMOC I WSPARCIE DLA OSÓB STARSZYCH . . . 125

ŚWIADCZENIA NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI . . . 127
DIALOG MIĘDZYKULTUROWY . . . 129
PROGRAMY RESOCJALIZACJI OSÓB SKAZANYCH I ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM . . . 130
PROGRAMY WSPARCIA ŚRODOWISKA KOMBATANTÓW, OSÓB REPRESJONOWANYCH I WETERANÓW . . . 130

OCHRONA ZDROWIA . . . 131

NAGRODY . . . 133
PROMOCJA ZDROWIA I PROFILAKTYKA CHORÓB . . . 133
PROGRAMY OPIEKI OKOŁOPORODOWEJ I WSPARCIA RODZIN . . . 134
PROGRAMY PROFILAKTYKI CHORÓB DZIECI I MŁODZIEŻY . . . 135
CENTRA ROZWOJU I AKTYWNOŚCI DZIECI I MŁODZIEŻY . . . 136
PROGRAMY PROMOCJI ZDROWIA I PROFILAKTYKI CHORÓB U DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW WROCŁAWIA . . . 136
PROGRAMY PROFILAKTYKI CHORÓB DLA OSÓB STARSZYCH . . . 137
OPIEKA NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3 . . . 138
PROGRAMY WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI . . . 139
PROGRAMY WSPARCIA DLA UZALEŻNIONYCH OD ŚRODKÓW PSYCHOAKTYWNYCH . . . 140
PROGRAMY W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY . . . 141

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA . . . 143

WYBORY DO RAD OSIEDLI WROCŁAWIA . . . 144
KONSULTACJE I KOMUNIKACJA SPOŁECZNA . . . 144
CENTRA AKTYWNOŚCI LOKALNEJ . . . 146
WROCŁAWSKI BUDŻET OBYWATELSKI . . . 146
FUNDUSZ OSIEDLOWY . . . 149
ORGANIZACJE POZARZĄDOWE . . . 149
DOTACJE CELOWE NA REALIZACJĘ ZADAŃ PUBLICZNYCH ZLECONYCH ORGANIZACJOM POZARZĄDOWYM . . . 150
MIKROGRANTY . . . 152
WOLONTARIAT . . . 152
NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA . . . 153

SPORT . . . 155

INFRASTRUKTURA SPORTOWA . . . 156
WROCŁAWSKI TOR WYŚCIGÓW KONNYCH (WTWK) . . . 158
STADIONY WROCŁAWIA . . . 158
WROCŁAWSKIE CENTRUM TRENINGOWE SPARTAN (WCT Spartan) . . . 159
WROCŁAWSKI PARK WODNY AQUAPARK (WPW Aquapark) . . . 160
NAJWAŻNIEJSZE IMPREZY SPORTOWE I PROGRAMY . . . 161
PROGRAM STYPENDIÓW I NAGRÓD SPORTOWYCH . . . 162
FINANSE . . . 163

TURYSTYKA I PROMOCJA . . . 165

BAZA NOCLEGOWA . . . 166
TURYSTYKA REKREACYJNA . . . 167
TURYSTYKA BIZNESOWA . . . 168
PROMOCJA MIASTA . . . 169

ŚRODOWISKO . . . 171

JAKOŚĆ POWIETRZA W MIEŚCIE . . . 174
ZIELEŃ W MIEŚCIE . . . 180
DOCHODY I WYDATKI NA ZARZĄDZANIE ZIELENIĄ . . . 184
WODA W MIEŚCIE . . . 185

ENERGIA W MIEŚCIE . . . 186
PROGRAMY I PROJEKTY UE . . . 187
GOSPODARKA O OBIEGU ZAMKNIĘTYM . . . 188
OPIEKA NAD ZWIERZĘTAMI. . . . 189
DZIKIE ZWIERZĘTA . . . 189

MOBILNOŚĆ . . . 191

POLITYKA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI . . . 192
MASTERPLAN DLA CENTRUM . . . 193
POPRAWA INFRASTRUKTURY DROGOWEJ I BEZPIECZEŃSTWA RUCHU . . . 193
KOMUNIKACJA SAMOCHODOWA . . . 193
WJAZD DO MIASTA POJAZDÓW CIĘŻAROWYCH . . . 195
KOMUNIKACJA PIESZA . . . 196
KOMUNIKACJA ROWEROWA . . . 196
KOMUNIKACJA PUBLICZNA . . . 198
TRANSPORT KOLEJOWY . . . 203
PORT LOTNICZY . . . 204
TRANSPORT WODNY. . . . 205
WSPIERANIE ROZWOJU ELEKTROMOBILNOŚCI . . . 205
OGÓLNODOSTĘPNE PUNKTY ŁADOWANIA POJAZDÓW ELEKTRYCZNYCH I STACJE TANKOWANIA GAZEM ZIEMNYM . . . 206

INFRASTRUKTURA . . . 207

SYSTEM ZAOPATRZENIA W WODĘ . . . 208
SYSTEM ODBIORU I OCZYSZCZANIA ŚCIEKÓW . . . 209
MIEJSKI SYSTEM GOSPODAROWANIA WODAMI OPADOWYMI I ROZTOPOWYMI . . . 210
WOLUMEN I STRUKTURA SPRZEDAŻY WODY I ODBIORU ŚCIEKÓW . . . 210
JAKOŚĆ WODY I ŚCIEKÓW . . . 211
INWESTYCJE I REMONTY MPWIK . . . 211
INWESTYCJE WSPÓŁFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW UE . . . 212
DZIAŁALNOŚĆ BADAWCZO-ROZWOJOWA . . . 212
UDOSKONALENIA DZIAŁANIA SYSTEMU WODNO-ŚCIEKOWEGO MIASTA WROCŁAWIA . . . 213
GOSPODAROWANIE ODPADAMI . . . 214
ENERGIA – PLANOWANIE ENERGETYCZNE W GMINIE WROCŁAW . . . 216
GRUPA ZAKUPOWA ENERGII ELEKTRYCZNEJ . . . 216
GRUPA ZAKUPOWA PALIWA GAZOWEGO. . . . 216
ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII – PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ . . . 216
MAPA POTENCJAŁU SOLARNEGO . . . 217
DOTACJE NA WYKONANIE PRZYŁĄCZY KANALIZACYJNYCH . . . 217

MIENIE KOMUNALNE. . . . 219

ZASÓB KOMUNALNY. . . . 220
ZARZĄDZANIE ZASOBEM KOMUNALNYM . . . 221
GOSPODAROWANIE KOMUNALNYM ZASOBEM LOKALI MIESZKALNYCH. . . . 222
REALIZACJA PROGRAMU WYMIANY ŹRÓDEŁ OGRZEWANIA W GMINNYM ZASOBIE MIESZKANIOWYM . . . 225
OBRÓT NIERUCHOMOŚCIAMI GMINY WROCŁAW . . . 225
SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH W TRYBIE BEZPRZETARGOWYM . . . 228
PRZEKSZTAŁCENIE PRAWA UŻYTKOWANIA WIECZYSTEGO GRUNTU W PRAWO WŁASNOŚCI. . . . 232
NABYWANIE NIERUCHOMOŚCI DO ZASOBU GMINY WROCŁAW . . . 233

DOCHODY Z TYTUŁU SPRZEDAŻY NIERUCHOMOŚCI . . . 234
CMENTARZE KOMUNALNE . . . 236
BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE . . . 237
KOMENDA MIEJSKA POLICJI WE WROCŁAWIU (KMP) . . . 238
KOMENDA MIEJSKA PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ (KMPSP) . . . 239
STRAŻ MIEJSKA WROCŁAWIA . . . 240
WYDZIAŁ BEZPIECZEŃSTWA I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO URZĘDU MIEJSKIEGO WROCŁAWIA . . . 242
ŚWIADCZENIA NA RZECZ OBRONY . . . 245
OCHRONA PRZECIWPOWODZIOWA . . . 245
OBRONA CYWILNA . . . 245
OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA . . . 245
ZADANIA W ZAKRESIE USUWANIA Z DRÓG WROCŁAWIA I PRZECHOWYWANIA POJAZDÓW NA PODSTAWIE PRAWO O RUCHU DROGOWYM . . . 246
WSPÓŁPRACA . . . 249
WSPÓŁPRACA SAMORZĄDOWA . . . 250
ZINTEGROWANY TRANSPORT . . . 252
ZINTEGROWANE INWESTYCJE TERYTORIALNE WROCŁAWSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO (ZIT WrOF) W PERSPEKTYWIE 2014–2020 . . . 254
ZINTEGROWANE INWESTYCJE TERYTORIALNE WROCŁAWSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO (ZIT WrOF) W PERSPEKTYWIE 2021–2027 . . . 255
PLANOWANIE PRZESTRZENNE . . . 256
ZINTEGROWANA INFRASTRUKTURA TECHNICZNA . . . 257
WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA . . . 257
WYDARZENIA . . . 257
KONSULATY . . . 258
WYKAZ STRATEGII, POLITYK I PROGRAMÓW MIEJSKICH . . . 259
WYBRANE STRATEGIE, POLITYKI I PROGRAMY MIEJSKIE . . . 261
AKTY PRAWNE WYDANE PRZEZ RADĘ MIEJSKĄ WROCŁAWIA I PREZYDENTA WROCŁAWIA . . . 266
POROZUMIENIA W SPRAWACH WYKONYWANIA ZADAŃ PUBLICZNYCH ZAWARTE Z JEDNOSTKAMI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO I ORGANAMI ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ . . . 271
ŹRÓDŁA INFORMACJI . . . 273

WPROWADZENIE

Niniejszy *Raport o stanie gminy*, podobnie jak tego typu dokumenty z poprzednich lat, nie jest oceną działalności wrocławskiego samorządu ani tym bardziej samorządowych jednostek organizacyjnych z Urzędem Miejskim na czele. Nie jest też sprawozdaniem z realizacji przez władze miasta przypisanych im na mocy różnych aktów prawnych zadań. *Raport* jest swego rodzaju portretem stolicy Dolnego Śląska w wielorakich przekrojach – generalnie według stanu na 31 grudnia 2021 r. Konsekwencją przyjętej formuły jest uwzględnienie w nim dziedzin, na które samorząd miasta na prawach powiatu nie ma bezpośredniego wpływu albo ma wpływ bardzo ograniczony. Dobrym przykładem ilustrującym to założenie są dane i oceny dotyczące demografii miasta.

Miniony rok, podobnie jak większość poprzedniego, był okresem, w którym decydujący wpływ na życie gospodarcze i społeczne, a także na relacje międzyludzkie wywierała pandemia COVID-19. Kolejne jej fale nie omijały Wrocławia. Ponieważ wynikające z niej zagrożenia jeszcze nie wygasły, na całościową ocenę jej skutków zarówno w skali lokalnej, jaki szerszej, krajowej oraz międzynarodowej, dopiero przyjdzie czas. Niektóre wnioski już się jednak nasuwają. W odniesieniu do Wrocławia zostaną one przedstawione w dalszej części niniejszego *Raportu*.

W zasadzie cały świat znalazł się w sytuacji przypominającej permanentny stan wyjątkowy. Jednym z najbardziej dramatycznych skutków pandemii w Polsce jest wzrost umieralności, który osiągnął w 2020 r. najwyższy poziom od 1945 r. To ze wszech miar niekorzystne zjawisko odnotowano również we Wrocławiu, jakkolwiek jego skala była mniejsza niż w przypadku całego kraju. W 2019 r. stosowna proporcja dla stolicy Dolnego Śląska wyniosła 10,9‰ (10,7‰ w skali całego kraju), w roku następnym wzrosła do 11,5‰ (12,4‰ w Polsce), w pierwszym półroczu 2021 r. osiągnęła we Wrocławiu poziom 13,9‰, a w całym kraju 14,2‰ (dane za 2021 r. są dostępne tylko dla pierwszego półrocza). Wzrost stopy umieralności spowodował obniżenie przeciętnej długości trwania życia wrocławian w momencie urodzenia w przypadku kobiet z 82,9 lat w 2019 r. do 82,3 lat w 2020 r., zaś mężczyzn odpowiednio z 75,6 do 74,2. Obniżenie przeciętnej długości życia jest zauważalne we wszystkich kohortach wiekowych, w największym jednak stopniu, z oczywistych powodów, dotyczy starszych wrocławian. Odpowiednie dane dla kobiet w wieku 60 lat kształtowały się na poziomie 25,3 lat w 2019 r. i 24,5 w 2020 r., zaś mężczyzn w tym samym wieku – 20,3 i 19,1 lat, co oznacza zwiększenie się dysproporcji między przeżywalnością kobiet i mężczyzn. Konsekwencją powyższych zmian przy jednoczesnym spadku stopy urodzeń (niewielkim w 2020 i znacznie poważniejszym w pierwszej połowie 2021 r. – z 11,4‰ do 10,9‰) było odnotowanie po raz pierwszy od kilku lat w 2020 i w pierwszej połowie 2021 r. ujemnego salda urodzeń i zgonów: -349 w 2020 r.

i aż -957 w pierwszej połowie 2021 r. Według bilansów GUS całkowita liczba mieszkańców Wrocławia zmniejszyła się z 642 849 według stanu na 31 grudnia 2019 r. do 641 928 na koniec 2020 r. i 641 201 w połowie 2021 r. Te dane nie odzwierciedlają wprawdzie rzeczywistej liczby mieszkańców Wrocławia, która od kilku lat jest prawdopodobnie wyższa o ok. 20%, ale ilustrują one negatywne demograficzne konsekwencje pandemii. Trzeba jednak podkreślić, że w decydującej mierze wynikają one z niskiej efektywności działań administracji rządowej, dysponującej głównymi narzędziami walki z pandemią. Według oficjalnych danych Eurostatu spośród państw Unii Europejskiej tylko Hiszpania i Belgia doświadczyły większego spadku przeciętnego trwania życia 65-latków między 2019 a 2020 r. niż Polska, odpowiednio: Hiszpania o **1,5**, Belgia o **1,3**, a Polska o **1,2 roku**. Te dane pokazują relatywnie niską skuteczność antypandemicznych działań rządu.

Problemom demograficznym poświęcono w niniejszym *Raporcie* zdecydowanie więcej miejsca niż w poprzednich edycjach tego dokumentu. Wynika to zarówno z ich wagi w kontekście pandemii, jak i z długofalowych skutków epidemii COVID-19. Pełna ocena demograficznych konsekwencji pandemii będzie możliwa dopiero po jej wygaśnięciu, a autorzy tej oceny zmierzą się z poważnymi trudnościami natury metodologicznej, wynikającymi z nałożenia się następstw pandemii na zmiany wynikające z masowej migracji do Wrocławia uchodźców z Ukrainy.

Pandemia COVID-19 wywarła również wpływ na życie gospodarcze Wrocławia, jakkolwiek skala tego wpływu w odniesieniu do 2021 r. jest trudna do precyzyjnego oszacowania ze względu na brak najnowszych danych dotyczących PKB stolicy Dolnego Śląska. Prowizoryczne szacunki PKB dla całej Unii Europejskiej i Polski wskazujące na silny wzrost gospodarczy w 2021 r. w porównaniu z 2020 r., wynoszące odpowiednio **5,3%** i **5,7%** po spadku **-5,9%** i **-2,5%** w 2020 r., pozwalają przypuszczać, że pozytywne tendencje wystąpiły również w lokalnej gospodarce. Na korzyść tej tezy przemawia szereg cząstkowych wskaźników gospodarczego renesansu. Jednym z nich jest stopa bezrobocia, która na koniec 2021 r. ukształtowała się na poziomie **2,0%** w porównaniu z **2,4%** według stanu z grudnia poprzedniego roku. Podobnie należy interpretować wzrost liczby podmiotów gospodarczych. W momencie redagowania ostatecznej wersji niniejszego *Raportu* były dostępne dane co najwyżej za trzy pierwsze kwartały 2021 r. I tak całkowita liczba podmiotów gospodarczych we Wrocławiu w okresie między styczniem a wrześniem zwiększyła się o **6 tys.**, czyli o **4,7%**. W skali całego roku stosowna proporcja zapewne przekroczyła **7%**. Na szczególne podkreślenie zasługuje rekordowa liczba **811** spółek z udziałem kapitału zagranicznego zarejestrowanych w 2021 r., co sytuuje stolicę Dolnego Śląska na drugim miejscu w Polsce po Warszawie. Ta liczba pokazuje, że w oczach zagranicznych inwestorów **Wrocław jest najlepszym po stolicy państwa miejscem do prowadzenia biznesu w naszym kraju**. Trudno byłoby w tym miejscu nie wybiec w przyszłość i nie podkreślić, że to zainteresowanie zagranicznego kapitału ma szczególne znaczenie w kontekście fali uchodźców z Ukrainy, pozwala bowiem przypuszczać, że jego skutkiem będzie powstanie nowych miejsc pracy.

W porównaniu z 2020 r. nie nastąpiły w 2021 r. poważniejsze zmiany w strukturze gospodarczej Wrocławia według klasyfikacji PKD. Na podkreślenie zasługuje jednak wyraźne zwiększenie się udziału sekcji **J** (Informacja i Komunikacja) z **9,4%** do **10,3%**. Ma to istotne znaczenie dla gospodarki Wrocławia i dla budżetu miasta, ponieważ wynagrodzenia pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwach zaliczanych do tej sekcji są najwyższe w porównaniu z innymi sekcjami, wynosząc w 2021 r. średnio **10 256 zł** były o **12,0%** wyższe niż w 2020 r. i aż o **59,2%** wyższe niż przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2021 r. we wrocławskich przedsiębiorstwach ogółem. Ponadto firmy z sekcji J zaliczane są do sektora gospodarki opartej na wiedzy, lokomotywy gospodarczego rozwoju.

Zwiększeniu roli wspomnianego sektora służy także rozwój działalności parków technologicznych i startupów. Wrocławski Park Technologiczny SA należy do największych tego typu przedsięwzięć w Polsce. Z kolei według raportu *Polskie Startupy 2021*, opublikowanego przez Fundację Startup Poland, Wrocław zajmuje 2. miejsce w Polsce pod względem liczby zarejestrowanych startupów. Tymczasem kompleksowe międzynarodowe badanie przeprowadzone przez firmę *Startup Genome* oceniające 100 różnych wskaźników (m.in. wydajność, sposoby finansowania, komunikację, obecność talentów, doświadczenie i wiedzę) sytuuje ekosystem wrocławskich startupów na 3. miejscu w kraju.

Sektorem lokalnej gospodarki znajdującym się w ostatnich kilku latach w fazie prawdziwego rozkwitu jest budownictwo mieszkaniowe. Statystyki z okresu między 2017 a 2020 r. pokazują, że Wrocław wysunął się na pierwsze miejsce wśród największych polskich miast pod względem przyrostu liczby mieszkań. We wspomnianym okresie zasób mieszkaniowy Wrocławia zwiększył się **9,8%**. Za 2021 r. dostępne są jedynie dane cząstkowe dla miast Polski. Analizując dane Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego dla Miasta Wrocławia dotyczące liczby mieszkań oddanych do użytkowania w 2021 r. we Wrocławiu, zauważyć można, iż pomimo panującej wciąż w 2021 r. pandemii utrzymała się liczba oddanych do użytkowania lokali mieszkaniowych – 11 042 (dane GUS: 11 400 w 2019 r., 11 013 w 2020 r.).

W grupie największych polskich miast tylko w Warszawie i Krakowie oddano do użytku w ostatnich latach większą liczbę mieszkań niż w stolicy Dolnego Śląska, jednakże w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców to Wrocław z liczbą **17,1** znajduje się na szczycie listy metropolii, w których oddano najwięcej nowych mieszkań do użytkowania. Wyniki budownictwa mieszkaniowego, podobnie jak zagraniczne inwestycje, mają szczególne znaczenie w kontekście wielkiej fali migracji z Ukrainy.

Chroniąc lokalny biznes przed skutkami pandemii, władze Wrocławia, niezależnie od wsparcia rządowego, zdecydowały się udzielić w 2021 r., podobnie jak rok wcześniej, szeregu ulg i zwolnień miejscowym przedsiębiorstwom w ramach Wrocławskiego Pakietu Pomocowego, polegających m.in. na redukcji podatków od nieruchomości i obniżeniu opłat za najem lokali użytkowych.

Pozytywny wpływ na procesy zachodzące w lokalnej gospodarce miały również w 2021 r. inwestycje wrocławskiego samorządu. Ich całkowita wartość (bez inwestycji miejskich spółek) wyniosła **864,2 mln zł** i była aż o **232,8 mln zł**, czyli o **36,9%**, większa niż w 2020 r. Tak jak w przypadku dochodów z podatków PIT i CIT rzeczywisty ich wzrost był mniejszy z powodu inflacji i osiągnął poziom nieco powyżej **30%**. Ponad **50%** (**459,4 mln zł**) środków inwestycyjnych budżetu miasta przeznaczono na projekty z obszaru transportu i infrastruktury drogowej. Znaczną pulę środków przeznaczono także na gospodarkę mieszkaniową (**132,9 mln zł**) i edukację (**91,2 mln zł**). Pewnego komentarza wymagają nakłady na gospodarkę komunalną, które wyniosły w 2021 r. **30,4 mln zł**. Są to jednak środki wyasygnowane wyłącznie z budżetu miasta, tymczasem szeroki program inwestycyjny w obszarze gospodarki komunalnej realizuje największa miejska spółka, MPWiK SA. Jej budżet inwestycyjny wyniósł w 2021 r. **166,5 mln zł**. Łącznie zatem nakłady na gospodarkę komunalną w minionym roku osiągnęły poziom niemal **200 mln zł**.

Do najważniejszych inwestycji realizowanych w 2021 r. w obszarze transportu należy zaliczyć budowę Alei Wielkiej Wyspy, trasy autobusowo-tramwajowej (tzw. TAT) na Nowy Dwór oraz trasy tramwajowej na Popowice. Obie inwestycje tramwajowe mają zostać ukończone w 2023 r., z tym że odcinek TAT-u od pl. Orląt Lwowskich do Wrocławskiego Parku Przemysłowego już został oddany do eksploatacji. Budowa nowych linii tramwajowych i skojarzone z nią zakupy przez MPK Sp. z o.o. nowych pojazdów trakcyjnych w liczbie **46** przyczynią się do istotnego zwiększenia roli ekologicznego transportu szynowego w przemieszczaniu się mieszkańców Wrocławia. Realizacji tego samego celu będzie służyć budowa nowej oraz modernizacja istniejącej infrastruktury kolejowej w ciągu linii aglomeracyjnych w granicach stolicy Dolnego Śląska i sąsiednich gmin. Do najbardziej istotnych przedsięwzięć w tym obszarze należy zaliczyć realizację nowych i przebudowę istniejących przystanków, w tym Wrocław-Szczepin, Popiele, Sołtysowice, Kowale, Swojczyce, Strachocin, Wojnów, Wojnów Wschodni, Wrocław-Brochów, Wrocław-Iwiny i Wrocław-Muchobór. Stosowne inwestycje były finansowane bądź przez PKP PLK SA, bądź przez Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego. Działania poprawiające jakość infrastruktury kolejowej obejmowały nie tylko przystanki, ale także modernizację i remonty torów wyłączonych z eksploatacji na trasie Wrocław-Nadodrze–Jelcz-Laskowice i Wrocław Główny–Świdnica przez Sobótkę. Na zrewitalizowanej linii kolejowej do Jelcza-Laskowic kursują już regularnie pociągi pasażerskie. Na trasie do Świdnicy mają one zacząć kursować przed końcem 2022 r. Jest szansa, że rozwój kolejowego transportu aglomeracyjnego pozwoli zmniejszyć zatłoczenie komunikacyjne na trasach wjazdowych do Wrocławia i w samym mieście, a tym samym ograniczyć zanieczyszczenie powietrza spalinami.

Oprócz rozwoju różnych form transportu zbiorowego redukcji emisji spalin i jednocześnie zmniejszeniu zatłoczenia komunikacyjnego służyło konsekwentne wdrażanie polityki rowerowej. W 2021 r. wybudowano łącznie prawie **26 km nowych tras rowerowych**, w tym: 13 km dróg dla rowerów, blisko 1 km pasów rowerowych i ponad 10 km ciągów pieszo-rowerowych. Jedną z ważniejszych inwestycji było wybudowanie trasy rowerowej wzdłuż ulic Jedności Narodowej i Rychtalskiej do ul. Oleśnickiej – trasa ta stała się wygodnym i bezpiecznym połączeniem centrum miasta z wieloma wrocławskimi osiedlami. W ramach realizacji ważnych powiązań pieszo-rowerowych zrealizowano kolejny fragment Promenady Krzyckiej na odcinku pomiędzy ulicami Borowską i Bardzką. Istotnym projektem będącym przykładem **łączenia tras rowerowych Wrocławia z trasami gmin sąsiednich jest oddana w 2021 r. trasa wzdłuż al. Karkonoskiej**.

Poprawa jakości powietrza jest jednym z najważniejszych priorytetów polityki społeczno-gospodarczej w obecnej kadencji wrocławskiego samorządu. W 2021 r. gmina Wrocław kontynuowała realizację kompleksowego programu działań antysmogowych, którego celem jest zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza. Planuje się likwidację do 2024 r. wszystkich pieców pozaklasowych w miejskim zasobie komunalnym. Miniony rok był rekordowy w realizacji tego programu: zlikwidowano bowiem **3300 pieców**, a **2000** jest w trakcie likwidacji. Mimo tych działań poziom zanieczyszczenia powietrza był we Wrocławiu w 2021 r. nieco wyższy niż rok wcześniej, jest on bowiem pochodną nie tylko wielkości emisji produktów spalania, ale także warunków atmosferycznych, które w minionych 12 miesiącach były mniej korzystne niż w 2020 r.

W celu podtrzymania atrakcyjności inwestycyjnej miasta w 2021 r. kontynuowano prace nad zmianą *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia* oraz nad 113 nowymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, z których uchwalono 20. W rezultacie pokrycie planistyczne miasta przekroczyło po raz pierwszy 60% jego powierzchni, osiągając proporcję **60,8%**, co sytuuje Wrocław na trzecim miejscu wśród największych miast w Polsce (po Gdańsku i Krakowie).

Znaczny wzrost nakładów na inwestycje był możliwy dzięki zwiększeniu dochodów budżetu miasta w 2021 r., w szczególności z podatków PIT i CIT, o 16%. Nominalnie dochody budżetu Wrocławia wyniosły w minionym roku **6 193,6 mln zł** i w porównaniu z 2020 r. (wówczas ukształtowały się na poziomie **5 175,4 mln zł**) zwiększyły się **19,7%**. Rzeczywisty ich wzrost należy jednak pomniejszyć m.in. o stopę inflacji, która średniorocznie wyniosła według GUS 5,1%, oraz kwotę **182,5 mln zł** przekazanej w grudniu 2021 r. jednorazowej subwencji, rekompensującej częściowo ubytek dochodów z podatku PIT w 2022 r., będący konsekwencją zmian wprowadzonych przez tzw. Polski Ład. W konsekwencji realne dochody budżetu Wrocławia były w 2021 r. o **10,5%** wyższe niż rok wcześniej. W sumie jednak byłby to bardzo korzystny obraz miejskich finansów, gdyby nie perspektywa niekorzystnych zmian spowodowanych przez politykę gospodarczą rządu i NBP, które z jednej strony będą uderzały w dochodową część budżetu miasta, a z drugiej przyczynią się do radykalnego wzrostu wydatków.

Na dobrą kondycję gospodarki Wrocławia wskazują także międzynarodowe rankingi miast. Do najbardziej renomowanych należy publikowane co dwa lata zestawienie ***Globalization and World Cities (GaWC)***. Opracowywany przez badaczy z angielskiego Loughborough University ranking klasyfikuje miasta według ich roli w światowej gospodarce, ustalanej na podstawie występowania zaawansowanych usług biznesowych (m.in. finansowych, księgowych, consultingowych, prawniczych, reklamowych). W 2020 r. Wrocław awansował w nim **do pozycji gamma**, plasując się najwyżej spośród niestołecznych miast Europy Środkowej. Ranking za 2021 r. nie był publikowany, następna jego edycja będzie odzwierciedlać sytuację miast w 2022 r.

Wszystkie przytoczone dane pokazują, że w wymiarze gospodarczym 2021 r. był dla Wrocławia zdecydowanie bardziej korzystny niż rok poprzedni, jakkolwiek należy odnotować, że jest to w znacznym stopniu efekt niskiej bazy: w 2020 r. gospodarka Wrocławia odnotowała bowiem zerowy lub nawet niewielki ujemny wzrost. Nawet jednak przy założeniu recesji w 2020 r. PKB stolicy Dolnego Śląska w 2021 r. prawdopodobnie o kilka procent przewyższał jego poziom z 2019 r., najlepszego dla lokalnej gospodarki w pierwszym dwudziestoleciu XXI w.

Jednym z najważniejszych i największych w wymiarze finansowym zadań samorządu Wrocławia, pochłaniającym prawie 1/4 budżetu miasta, jest edukacja. Kolejny rok pandemii był wielkim wyzwaniem dla całego miejskiego systemu oświaty zarówno pod względem organizacyjnym, jak i dydaktycznym oraz wychowawczym. Długotrwała izolacja uczniów i wynikające z niej osłabienie relacji społecznych, rosnące różnice w poziomie wiedzy uczniów, dysonans pomiędzy nową rzeczywistością a dotychczasowymi metodami nauczania, a także zmęczenie intensywnym wykorzystywaniem cyfrowych narzędzi edukacyjnych zarówno uczniów, jak i nauczycieli stworzyły nieznane przed pandemią problemy. Ich skala w 2021 r. była nawet większa niż w poprzednich 12 miesiącach.

Bardzo ważnym osiągnięciem w obszarze edukacji w minionym roku było zwiększenie, mimo pandemicznych uwarunkowań, liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym o **1167**. W konsekwencji po raz pierwszy w najnowszej historii Wrocławia liczba miejsc w publicznych i niepublicznych przedszkolach przekroczyła wielkość populacji dzieci w wieku 3–5 lat. Należy jednak podkreślić, że pewną część miejsc, głównie w przedszkolach niepublicznych, zajmują dzieci z rodzin mieszkających poza Wrocławiem. Według danych z 2020 r. tylko Białystok i Warszawa mogły się wykazać większą proporcją dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Odsetek miejsc w przedszkolach publicznych w relacji do populacji dzieci w wieku 3–5 lat wyniósł w 2021 r. 87,9%.

Ze względu na pandemiczne uwarunkowania wyniki egzaminów zdawanych przez wrocławskich uczniów są nieporównywalne z poprzednimi latami. Z tych samych powodów zmniejszyła się generalnie intensywność życia kulturalnego i sportowego, jakkolwiek zauważalna jest kontynuacja widocznej już w 2020 r. tendencji do uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych za pośrednictwem Internetu. Sport należał do tych obszarów aktywności społecznej, które w największym stopniu zostały dotknięte pandemicznymi obostrzeniami.

Covidowe restrykcje miały negatywny wpływ również na ruch turystyczny. Nie wszystkie jednak podmioty sektora turystycznego odczuły ich konsekwencje w jednakowym stopniu, a niektóre osiągnęły wyniki wyraźnie lepsze niż w 2020 r. i nieznacznie słabsze w stosunku do osiągniętych w 2019 r. Przykładem może być wrocławskie zoo, które tylko w okresie od stycznia do września odwiedziło **1 140 081 osób**, co stanowiło przekroczenie całorocznej frekwencji w 2020 r., która

wyniosła 942 107 osób, i o **69%** całorocznej frekwencji w 2019 r. Generalnie jednak 2021 r. był trudnym okresem dla sektora turystycznego.

Pandemia była szczególnie trudnym wyzwaniem dla systemów ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Samorząd Wrocławia z powodu decyzji podjętych pod koniec lat 90. ma ograniczony wpływ na stan zdrowia publicznego w mieście. Wspomniane decyzje polegały na prywatyzacji zdecydowanej większości placówek podstawowej opieki zdrowotnej i przekazaniu przez ówczesnego wojewodę na podstawie ustaw wprowadzających II etap reformy samorządowej wszystkich podlegających mu wrocławskich szpitali samorządowi województwa. W konsekwencji najważniejszym zadaniem władz Wrocławia w sferze ochrony zdrowia była od przełomu XX i XXI w. szeroko rozumiana profilaktyka oraz promocja zdrowia. Pandemia zmieniła jednak ten stan rzeczy. Urząd Miejski Wrocławia i inne jednostki wrocławskiego samorządu aktywnie włączyły się w realizację uruchomionego na początku 2021 r. programu powszechnych szczepień przeciwko COVID-19. Szczególnie duża była rola miejskich instytucji w działaniach promocyjnych i informacyjnych. W ich ramach przeprowadzono kampanię **#WrocławSięSzczepi. Solidarnie przeciw COVID-19**. Polegała ona m.in. na opracowaniu spotów reklamowych, reklamie outdoorowej, przygotowaniu specjalnej strony internetowej, redagowaniu materiałów prasowych itp. Wrocławski samorząd uczestniczył także w samej organizacji procesu szczepień – bardzo liczne punkty szczepień uruchomione we Wrocławiu były efektem ścisłej współpracy władz miasta z wrocławskimi szpitalami. Odrębnym zadaniem realizowanym przez Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego były zakupy i dystrybucja różnego rodzaju środków ochronnych przed zakażeniami.

Miniony rok, tak jak rok 2019, był z powodu covidowych zagrożeń okresem szczególnej mobilizacji służb socjalnych miasta. Adresaci pomocy społecznej należeli do najbardziej dotkniętych konsekwencjami pandemii segmentów wrocławskiego społeczeństwa. Nieocenionym uzupełnieniem działalności miejskich instytucji oferujących wsparcie osobom będącym w trudnej sytuacji życiowej była aktywność na tym polu wolontariuszy i organizacji pozarządowych. Należy ją uznać za jedną z najważniejszych manifestacji solidarności społecznej.

Mimo pandemicznych ograniczeń w 2021 r. kontynuowano proces wdrażania partycypacyjnego modelu zarządzania Wrocławiem. Najważniejszym wydarzeniem na tym poziomie samorządowej aktywności były niewątpliwie przeprowadzone 18 października wybory do rad osiedli. Gdyby nie covidowe zagrożenia, to frekwencję na poziomie **6,28%** należałoby uznać za niską; w świetle jednak rosnącej od końca września fali zakażeń koronawirusem powinno się ją ocenić jako umiarkowanie zadowalającą, zwłaszcza w kontekście jeszcze mniejszego zainteresowania wrocławian wyborami osiedlowymi w 2013 i 2017 r. – wówczas frekwencja wyniosła odpowiednio 4,0 i 6,0% przy braku jakichkolwiek poważniejszych zagrożeń. Na marginesie warto odnotować, że w ubiegłym roku minęło 30 lat od utworzenia osiedli jako jednostek pomocniczych samorządu Wrocławia.

Jedną z wprowadzonych w trakcie bieżącej kadencji form organizacji życia społecznego są Centra Aktywności Lokalnej (CAL). Na koniec 2021 r. we Wrocławiu działało **19** CAL-i, współfinansowanych przez gminę Wrocław. W 2021 r. utworzono 6 takich ośrodków. Działalność CAL-i polega na realizacji autorskich programów, skierowanych bezpośrednio do mieszkanek i mieszkańców okolicy i odzwierciedlających ich potrzeby, pasje i zainteresowania. Aby zapewnić tym działaniom trwałość i efektywność, podmioty prowadzące CAL-e są inicjatorami partnerstw lokalnych na swoim terenie, zapraszając do nich rady osiedli, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, szkoły, przedsiębiorców, lokalnych liderów i aktywistów.

Ustabilizowaną pozycję w modelu zarządzania miastem ma **Wrocławski Budżet Obywatelski**. Ze względu na dużą liczbę oddanych głosów – 89 933 w 2021 r. – proces selekcji zgłoszonych projektów jest wartościowym sondażem preferencji wrocławian odnośnie do wagi zadań publicznych lokalnego samorządu. Podobnie jak w latach poprzednich zdecydowanie najczęściej wrocławianie wybierali projekty dotyczące zagospodarowania terenów zieleni miejskiej.

Rok 2021 był kolejnym etapem w procesie zacieśniania współpracy gminy Wrocław z gminami i powiatami Dolnego Śląska w celu lepszej koordynacji procesów rozwojowych w regionie. Najbardziej intensywną jej formą były wspólne przedsięwzięcia z gminami i powiatami Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego (WrOM). Największe znaczenie miały działania w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT WrOF). W 2021 r. głównym obszarem współpracy pozostawał transport. W minionych 12 miesiącach trwały intensywne prace nad **Planem Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia** (ang. *Sustainable Urban Mobility Plan – SUMP)*, przygotowywanym dla 38 gmin będących w obszarze aglomeracyjnym Wrocławia, w tym 37 gmin z obszaru województwa dolnośląskiego oraz gminy Brzeg. Zostały one ukończone już w bieżącym roku. W lutym 2021 r. sfinalizowano prace nad dokumentem ***Analiza funkcjonalno-finansowa opracowania i wdrożenia koncepcji zintegrowanego biletu we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym (WrOF)***. Ostateczna

rekomendacja zakłada budowę systemu wspólnego biletu w oparciu o porozumienia międzygminne.

W 2021 r. w ramach współpracy Wrocławia z gminami ościennymi w zakresie transportu autobusowego kontynuowano liczne działania mające na celu dostosowanie oferty do aktualnych potoków pasażerów i potrzeb gmin, polegające m.in. na modyfikacji przebiegów linii i zmianach rozkładów jazdy. Uruchomiono także **9 nowych linii łączących Wrocław z Kątami Wrocławskimi, Kobierzycami, Siechnicami, Czernicą oraz, po raz pierwszy, z Żórawiną**. Samorząd Wrocławia dofinansował także uruchomione w 2021 r. dodatkowe połączenia kolejowe w regionie i aglomeracji wrocławskiej.

Ważną płaszczyzną współpracy Wrocławia z sąsiednimi gminami było planowanie przestrzenne. Harmonizacja działań w tym obszarze jest metodą prowadzącą do optymalizacji gospodarowania przestrzenią i jednocześnie pozwalającą eliminować potencjalne konflikty. Ważnym wydarzeniem w relacjach stolicy Dolnego Śląska z sąsiadującymi samorządami było opracowanie projektu ustawy metropolitalnej dla **Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego**, który poddano konsultacjom gmin i powiatów.

Nie ulega wątpliwości, że w 2021 r. dokonano istotnego postępu na drodze integracji działań zmierzających do bardziej efektywnego wykorzystania potencjałów gmin i powiatów **Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego**. Dla uzyskania w pełni satysfakcjonujących rezultatów będą potrzebne w przyszłości dalsze kroki.

W tej części *Raportu* pominięto wiele działań dotyczących obszarów, które są ważne dla funkcjonowania miasta, lecz mają charakter rutynowy, powtarzalny. Przykładem może być wydawanie różnych decyzji administracyjnych czy też pobór podatków lokalnych. Podkreślono natomiast w nim to, co było novum w działaniach wrocławskiego samorządu, oraz zwrócono uwagę na obszary, w których odnotowano istotny postęp i, znacznie rzadziej, regres. Szczegółowe informacje o najważniejszych aspektach kondycji Wrocławia czytelnicy niniejszego *Raportu* znajdą w analitycznej jego części. Na najbardziej ogólnym poziomie można pokusić się o stwierdzenie, że gdyby nie pandemia i jej demograficzne skutki, rok 2021 byłby dobrym okresem w najnowszych dziejach Wrocławia.

FINANSE GMINY

W 2021 r. polityka finansowa Wrocławia realizowana była na podstawie następujących dokumentów:

- uchwała budżetowa na rok 2021,
- ***Wieloletnia prognoza finansowa Miasta*** (uchwała nr XXXII/816/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 grudnia 2020 r.).

Do najważniejszych elementów polityki finansowej miasta w 2021 r. należały m.in.:

- zapewnienie finansowania przedsięwzięć uwzględnionych w *Wieloletniej prognozie finansowej Miasta*,
- dalsze przeznaczanie dodatkowych środków na skuteczną walkę oraz zapobieganie rozprzestrzenieniu się COVID-19,
- kontynuacja udzielania pomocy przedsiębiorcom, których sytuacja finansowa w czasie pandemii uległa pogorszeniu,
- realizacja projektów współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej w ramach alokacji 2014–2020,
- zapewnienie finansowania priorytetowych zadań, programów i projektów bieżących,
- zapewnienie udziału mieszkańców w procesie decyzyjnym dotyczącym wydatkowania środków na realizację miejskich inwestycji poprzez Wrocławski Budżet Obywatelski (WBO), Program Inicjatyw Rad Osiedli (PIRO) i Fundusz Osiedlowy (FO),
- utrzymanie kosztów obsługi zadłużenia na niskim poziomie.

BUDŻET MIASTA

Wpływy do budżetu w 2021 r. wyniosły **6 193 646 461 zł**, natomiast wydatki osiągnęły poziom **6 010 342 069 zł**, co daje nadwyżkę budżetu na poziomie **183 304 392 zł**. Uzyskanie dodatniego wyniku budżetu względem pierwotnie planowanego deficytu wynika przede wszystkim z przekazania w grudniu 2021 r. subwencji uzupełniającej stanowiącej częściową rekompensatę dochodów, jakie gmina Wrocław utraci w 2022 r. w wyniku wprowadzonej reformy podatkowej, a także uzyskanych dodatkowych jednorazowych wpływów m.in. ze zwrotu podatku VAT czy

sprzedaży składników majątkowych. Ponadto należy podkreślić, że rok 2021 był ostatnim rokiem, kiedy JST uzyskiwały dochody z tytułu udziału w PIT w wysokości odpowiadającej bieżącym wpływom do urzędów skarbowych. Od 2022 r. czynniki rynkowe, takie jak rosnące PKB czy wzrost wynagrodzeń mieszkańców, nie znajdą przełożenia na poziom uzyskiwanych przez JST dochodów, bowiem począwszy od 2022 r., dochody z PIT są przekazywane w 12 równych ratach niezależnie od wysokości podatku aktualnie odprowadzanego przez mieszkańców gminy. Zwiększone wpływy do budżetu gminy znalazły odzwierciedlenie w poziomie wypracowanej nadwyżki bieżącej, która wyniosła **645 230 078 zł**.

DOCHODY I WYDATKI MIASTA

Niezmiennie najważniejszym źródłem dochodów Wrocławia są dochody własne, uzyskane m.in. z udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa (PIT, CIT), podatków i opłat lokalnych, majątku oraz świadczonych przez miasto usług. W 2021 r. w związku z poprawą sytuacji gospodarczej dochody własne były blisko o 1/4 większe niż w roku 2020. Należy zaznaczyć, że wzrost dochodów własnych jest m.in. wynikiem prawie trzykrotnie wyższych dochodów z tytułu sprzedaży składników majątkowych, 16% wzrostu dochodów z PIT i CIT oraz stopniowego powrotu pozostałych dochodów własnych uzyskiwanych przez gminę Wrocław do poziomu sprzed pandemii. Pozostałą część dochodów stanowiły wpływy uzyskane z dotacji celowych z budżetu państwa, subwencji ogólnej, w tym subwencji uzupełniającej stanowiącej jednorazową częściową rekompensatę ubytków gminy w PIT, dotacji i środków na finansowanie wydatków związanych z realizacją zadań współfinansowanych ze środków europejskich oraz pozostałych dotacji. W 2021 r. w związku z realizacją zadań współfinansowanych ze środków UE do budżetu miasta wpłynęło **126 981 312 zł**, z czego 107 552 105 zł stanowiły wpływy z tytułu realizacji projektów infrastrukturalnych, a 19 429 207 zł z tytułu realizacji projektów społecznych.

Wykres 1. Dochody i wydatki Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)

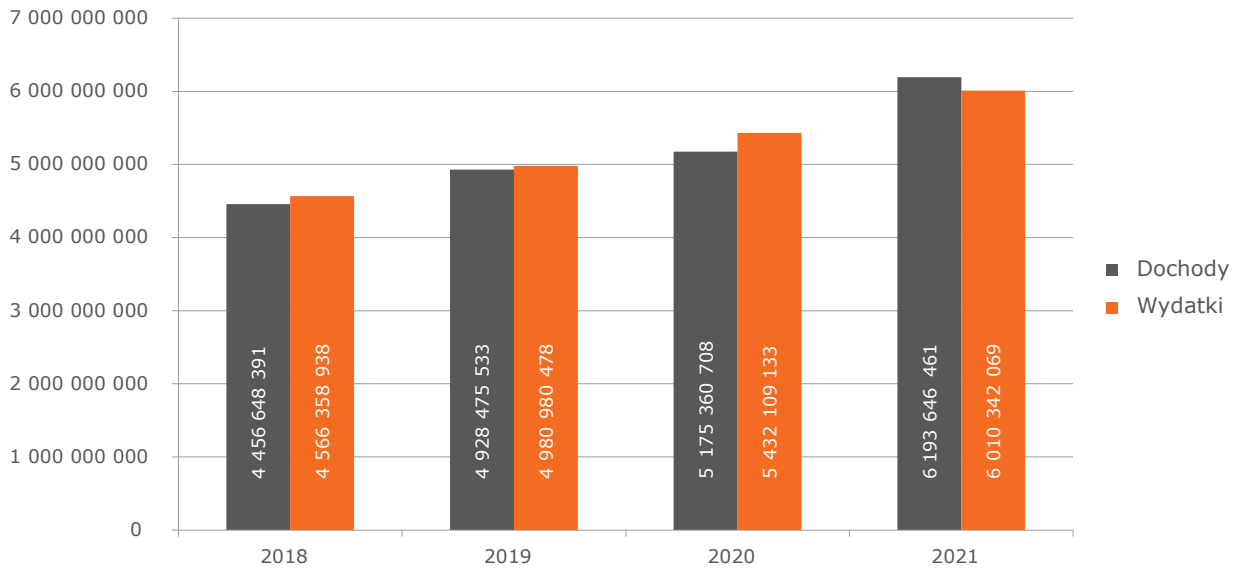

Źródło: UMW

Dynamika wpływów per capita do budżetu w latach 2018–2021 wynosiła 14%. Wzrost wynikał przede wszystkim ze wzrostu wpływów z tytułu PIT oraz podatku od nieruchomości w latach 2018–2021, a także z ujęcia w 2020 r. w budżecie gminy pełnej kwoty dotacji związanej realizacją programu 500+ oraz przekazania w 2021 r. jednorazowej subwencji rekompensującej ubytek w PIT.

Wykres 2. Dochody Wrocławia na 1 mieszkańca w latach 2018–2021 (w zł)

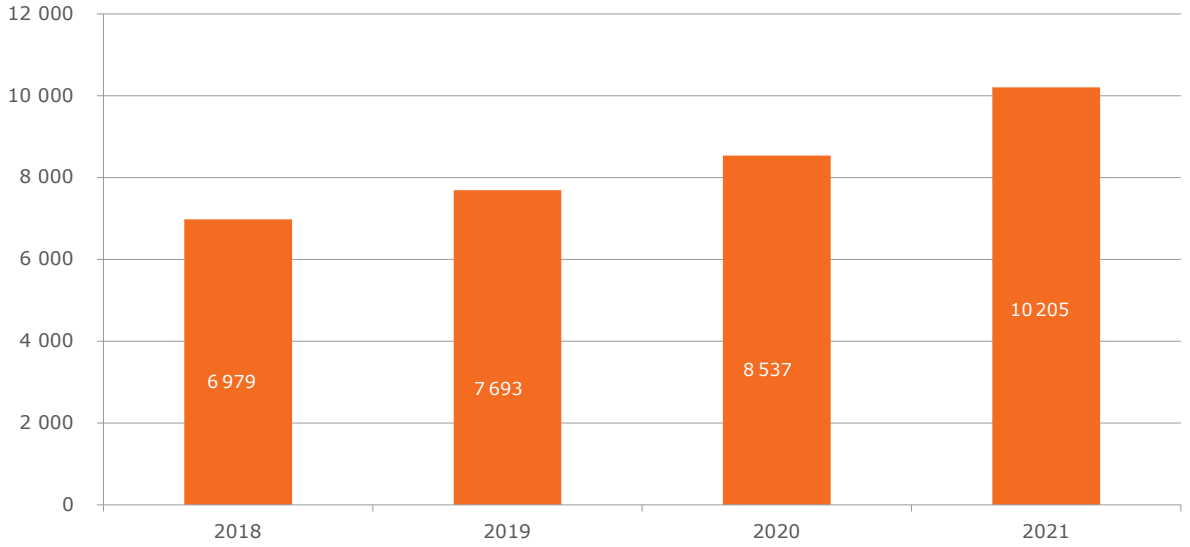

Źródło: UMW

W latach 2018–2021 (z wyłączeniem roku 2020, kiedy z powodu pandemii znaczna część firm nie mogła funkcjonować) dochody Wrocławia z tytułu PIT i CIT rosły średnio o 14% rocznie. Tempo wzrostu dochodów z tych tytułów świadczy o kondycji finansowej gospodarki, zarówno na szczeblu lokalnym, jak i ogólnokrajowym. W 2021 r. zauważalny jest wzrost dochodów z PIT i CIT względem roku poprzedniego, co jest skutkiem ożywienia gospodarczego, jakie nastąpiło po licznych, spowodowanych pandemią, ograniczeniach w funkcjonowaniu podmiotów gospodarczych.

Wykres 3. Struktura dochodów Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)

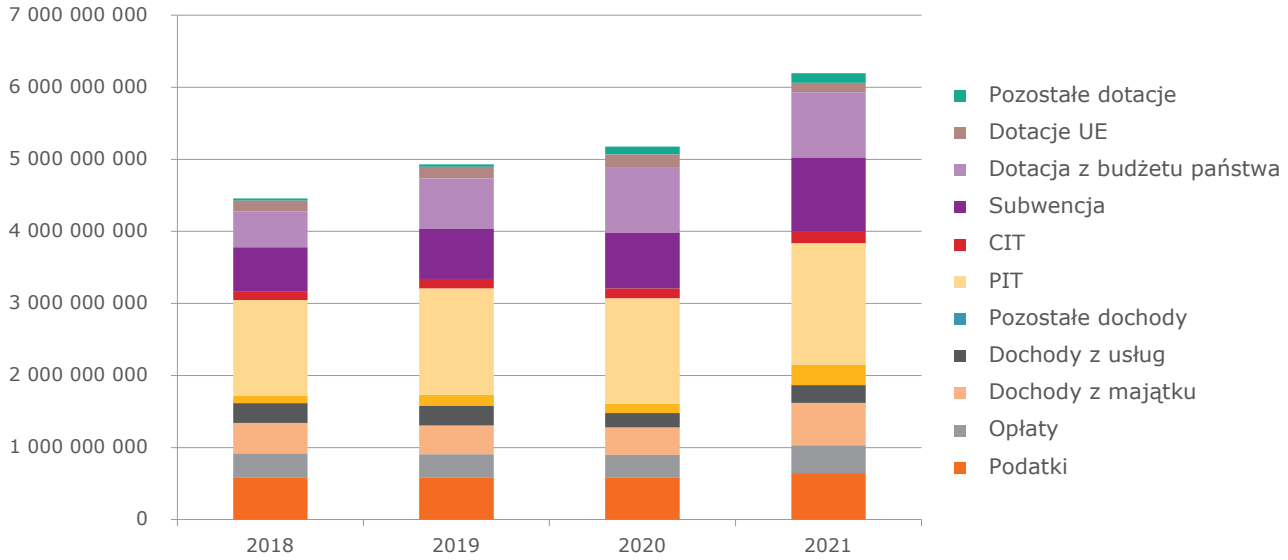

Źródło: UMW

Dochody jednostki samorządu terytorialnego dzielone są na dochody bieżące oraz majątkowe. Do dochodów majątkowych zalicza się m.in. dotacje i środki przeznaczone na inwestycje, dochody ze sprzedaży majątku czy dochody z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności. Dochody bieżące to wszystkie pozostałe niebędące majątkowymi.

Struktura dochodów majątkowych Wrocławia w 2021 r. pokazuje ich wzrost w porównaniu z latami poprzednimi, co związane jest przede wszystkim z wyższymi wpływami z tytułu sprzedaży składników majątkowych. Powodem była większa liczba przeprowadzonych przetargów ustnych i ofertowych na sprzedaż zarówno lokali, jak i gruntów należących do miasta. W roku ubiegłym nastąpił natomiast spadek we wpływach z tytułu dotacji ze środków europejskich, spowodowany kończącym się okresem programowania Funduszy Europejskich na lata 2014–2020. Duża liczba projektów została zakończona, a ostatnie wpływy z tytułu refundacji wydatków pozyskano w 2020 r. Prawdopodobnie również rok 2022 będzie wykazywał tendencję spadkową w stosunku do wysokości

wpływów w roku 2020 i latach wcześniejszych. Nabory w ramach Funduszy Europejskich na lata 2021–2027 powinny zostać uruchomione w 2022 r., co znajdzie odzwierciedlenie we wpływach, począwszy od 2023.

Wykres 4. Struktura dochodów majątkowych Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)

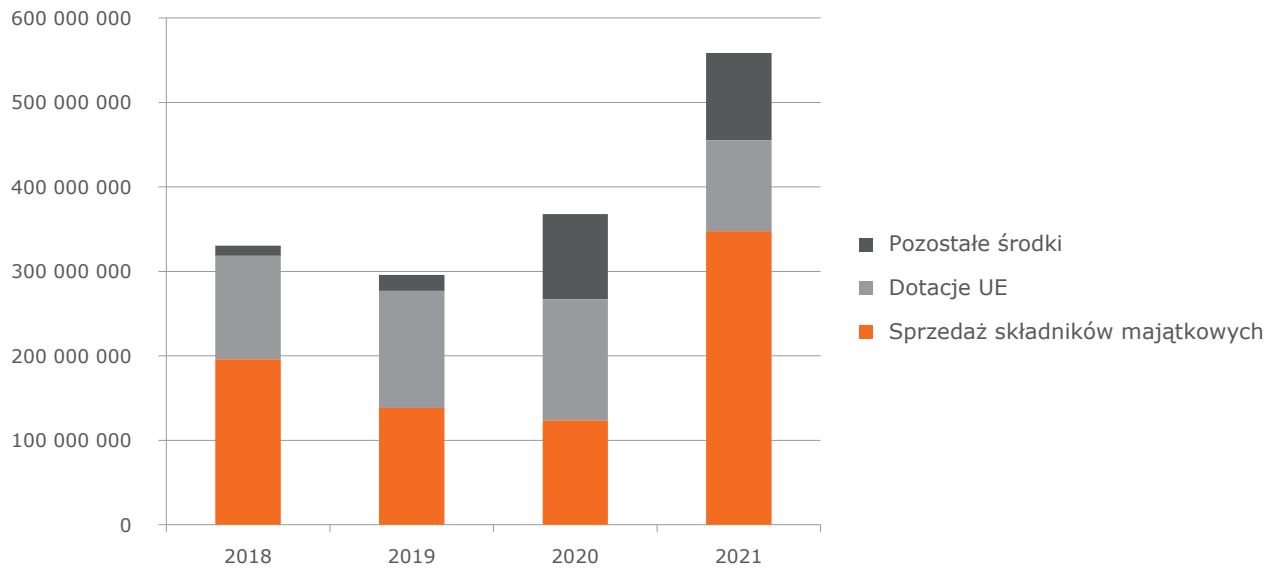

Źródło: UMW

W 2021 r. gmina Wrocław poniosła wydatki na realizację zadań własnych, zleconych i powierzonych w łącznej wysokości **6 010 342 069 zł**, z czego **4 989 991 080 zł** przeznaczono na wydatki bieżące, natomiast **1 020 350 989 zł** na wydatki majątkowe. W stosunku do roku 2020 wydatki wzrosły o 11%, natomiast w stosunku do roku 2019 – o 21%.

Wykres 5. Wydatki Wrocławia na 1 mieszkańca w latach 2018–2021 (w zł)

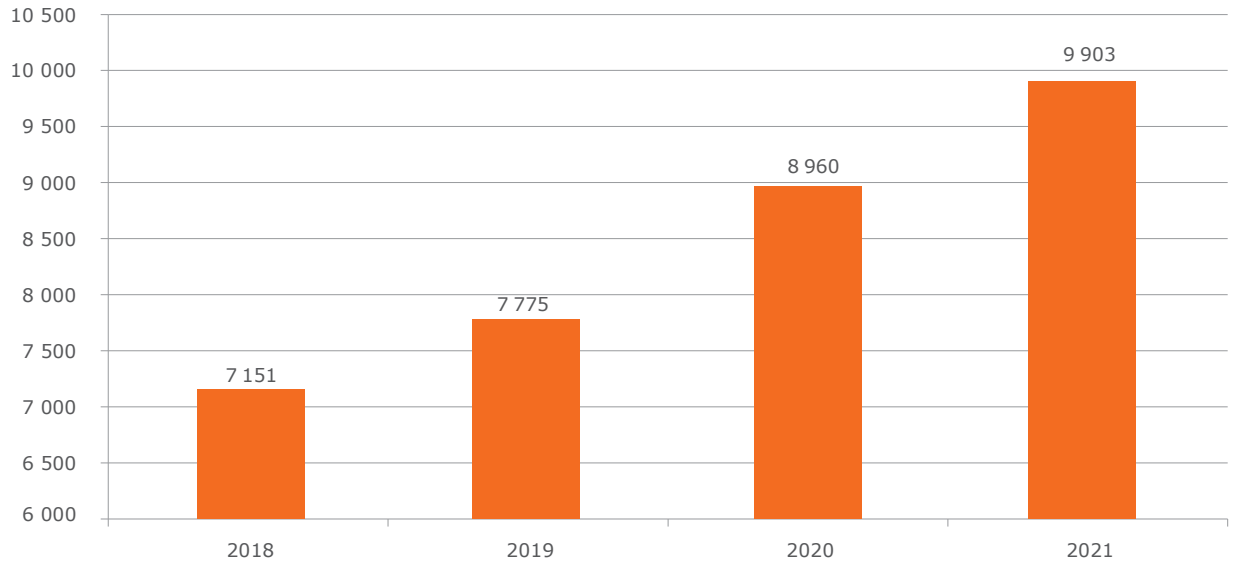

Źródło: UMW

Wykres 6. Struktura wydatków Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)

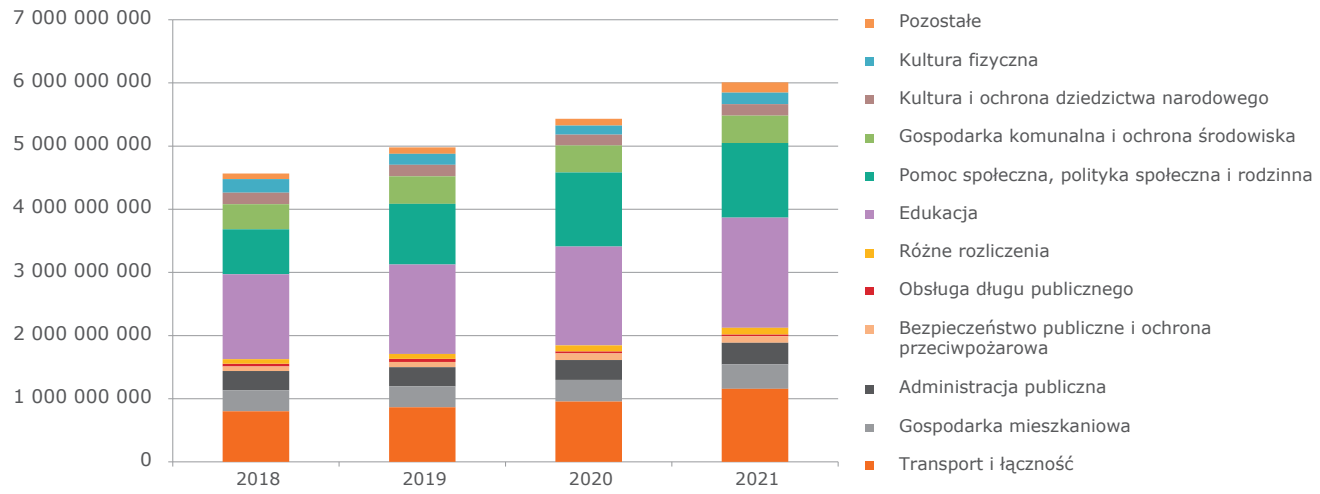

Źródło: UMW

Wykres 7. Struktura wydatków majątkowych Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)

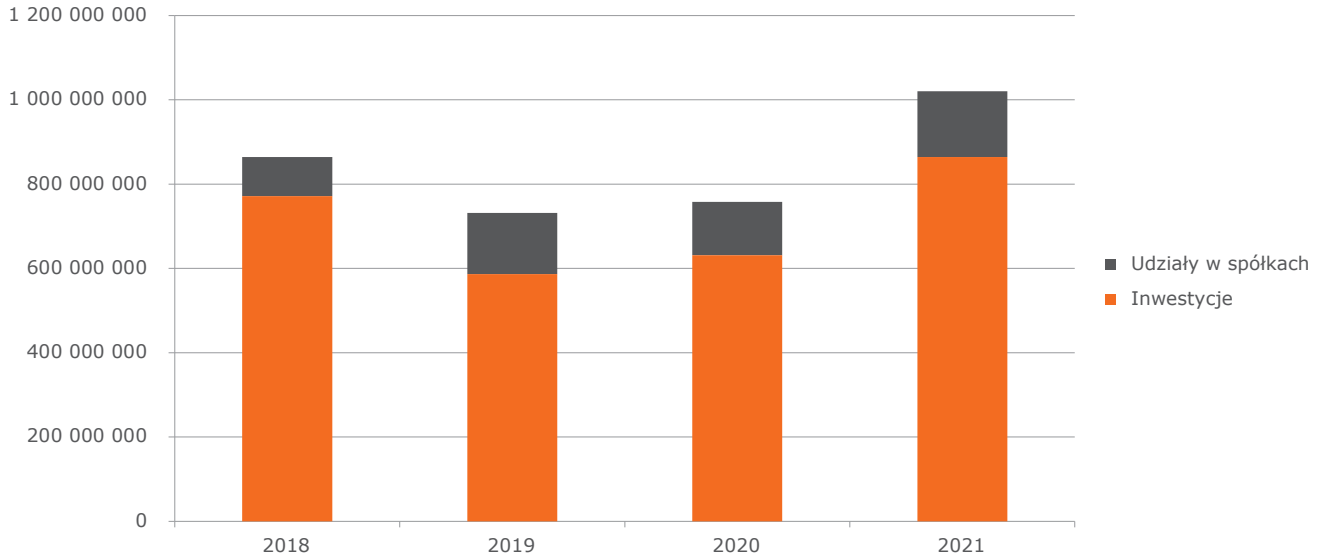

Źródło: UMW

Na realizację zadań inwestycyjnych wydano w 2021 r. kwotę w wysokości **864 244 121 zł**. Najwięcej inwestycji dotyczyło transportu (**459 399 794 zł**), gospodarki mieszkaniowej (**132 881 497 zł**), sportu (**42 517 340 zł**), oświaty (**91 216 591 zł**) oraz gospodarki komunalnej (**30 440 320 zł**).

Wykres 8. Nakłady inwestycyjne Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)

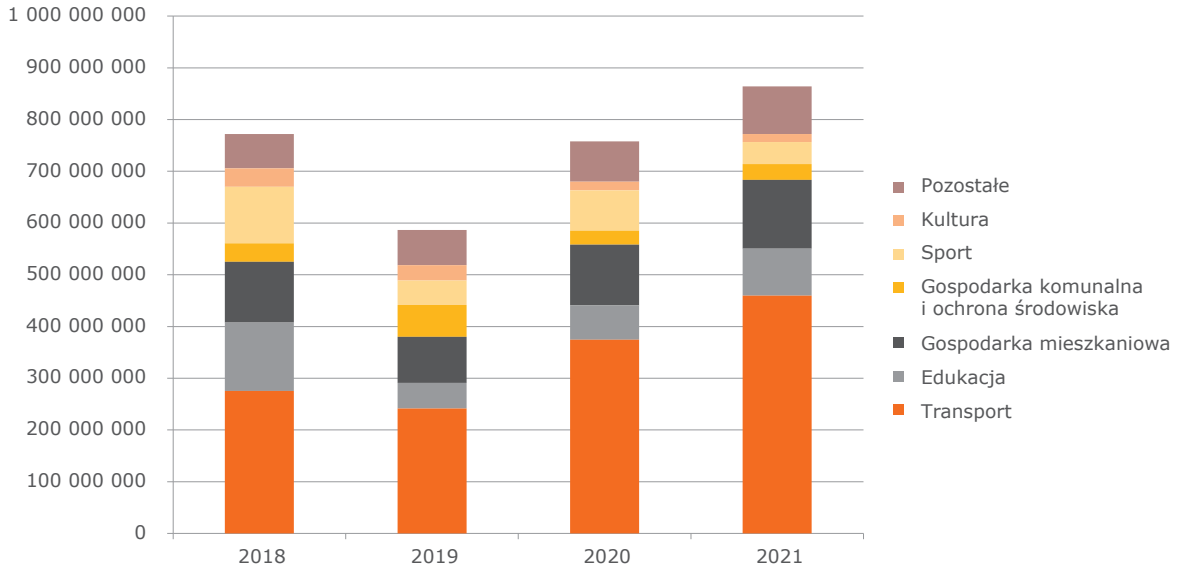

Źródło: UMW

DOCHODY WŁASNE MIASTA

Do dochodów własnych zaliczamy wszystkie dochody z wyłączeniem subwencji i dotacji. W 2021 r. największe źródło stanowiły dochody z tytułu udziału w PIT (1 682 961 386 zł), które wyniosły 42% dochodów własnych, oraz podatki i opłaty lokalne (1 031 183 783 zł), które kształtowały się na poziomie 26%, z czego z tytułu samego podatku od nieruchomości uzyskano dochody na poziomie 499 204 329 zł, to jest 12% dochodów własnych. Porównując poziom dochodów własnych uzyskanych przez gminę Wrocław w 2021 r. do dochodów z tego tytułu w roku 2020, zauważalny jest ich wzrost o 797 686 736 zł rok do roku. Wzrost dochodów własnych względem roku 2020 był przede wszystkim skutkiem jednorazowych wpływów do budżetu gminy Wrocław oraz stopniowego ożywienia gospodarczego. Najwyższy wzrost odnotowano z tytułu dochodów PIT i CIT (o 16% r/r), sprzedaży składników majątkowych (o 281% r/r), rozliczenia podatku VAT (o 359% r/r) oraz podatku od czynności cywilnoprawnych (o 29% r/r). Stopniowo rosły także dochody gminy Wrocław z tytułu świadczonych usług, w tym dochody z tytułu sprzedaży biletów komunikacji zbiorowej, które w ubiegłym roku wyniosły 132 556 847 zł względem 99 860 561 zł w roku 2020.

Wykres 9. Udział Wrocławia w PIT w latach 2018–2021 (w zł)

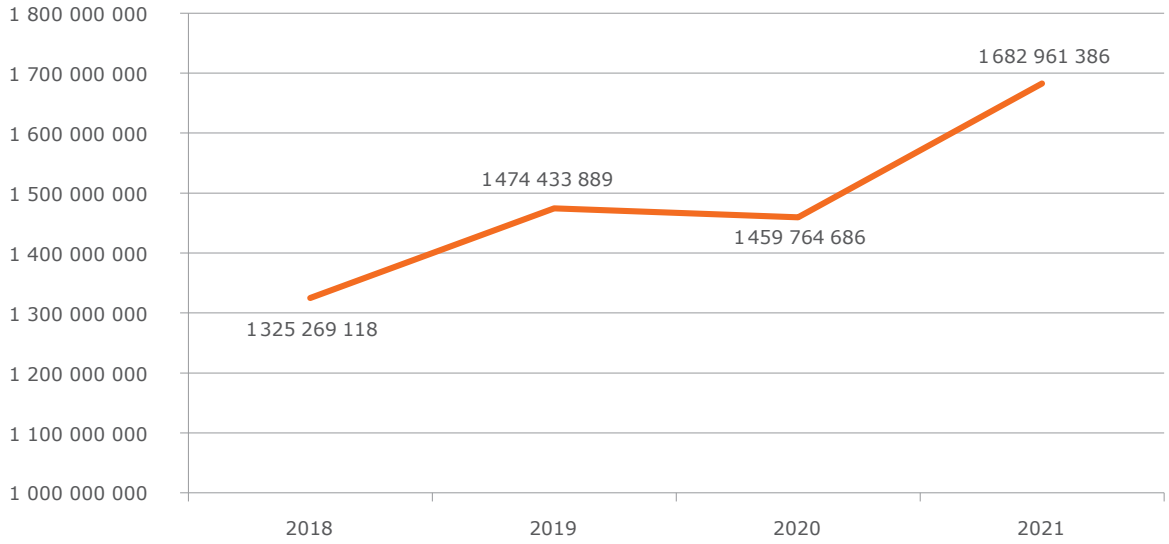

Źródło: UMW

Wykres 10. Dochody Wrocławia z tytułu podatku od nieruchomości w latach 2018–2021 (w zł)

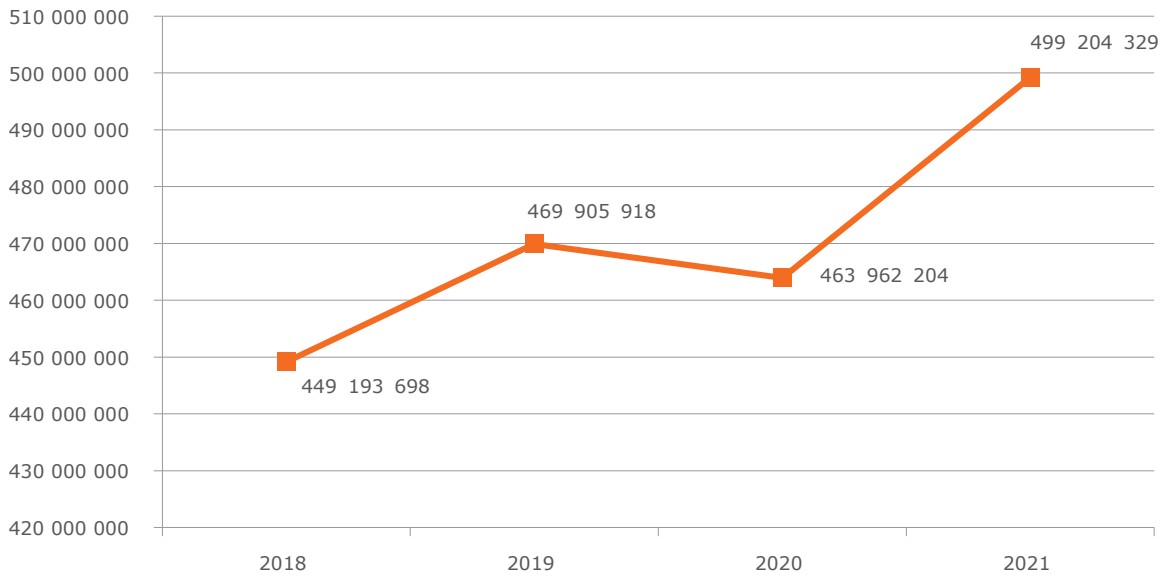

Źródło: UMW

SUBWENCJE OGÓLNE, DOTACJE, WSPÓŁFINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH

Dochody z tytułu subwencji i dotacji także uległy zwiększeniu względem roku 2020. Łączny wzrost dotacji i subwencji wyniósł 222 754 305 zł i wynika przede wszystkim z przekazania w grudniu 2021 r. subwencji w wysokości 182 518 130 zł, stanowiącej częściową rekompensatę zmniejszenia się wpływów z PIT, jakie gmina Wrocław odnotuje w 2022 r. w wyniku wprowadzenia Polskiego Ładu, a także otrzymanego dofinansowania z Rządowego Funduszu Rozwoju Mieszkalnictwa oraz Banku Gospodarstwa Krajowego w łącznej kwocie 72 380 280 zł.

W celu pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty gmina Wrocław otrzymuje z budżetu państwa subwencję oświatową i dotację przedszkolną. Z roku na rok zwiększa się wielkość środków przeznaczanych na finansowanie oświaty zarówno z budżetu państwa, jak i z budżetu Wrocławia. W 2021 r. przeznaczono na ten cel ze środków własnych gminy **843 mln zł**, czyli o **102 mln zł** więcej niż w roku ubiegłym.

Więcej informacji na ten temat znajduje się w rozdziale EDUKACJA.

Wykres 11. Stopień pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w %)

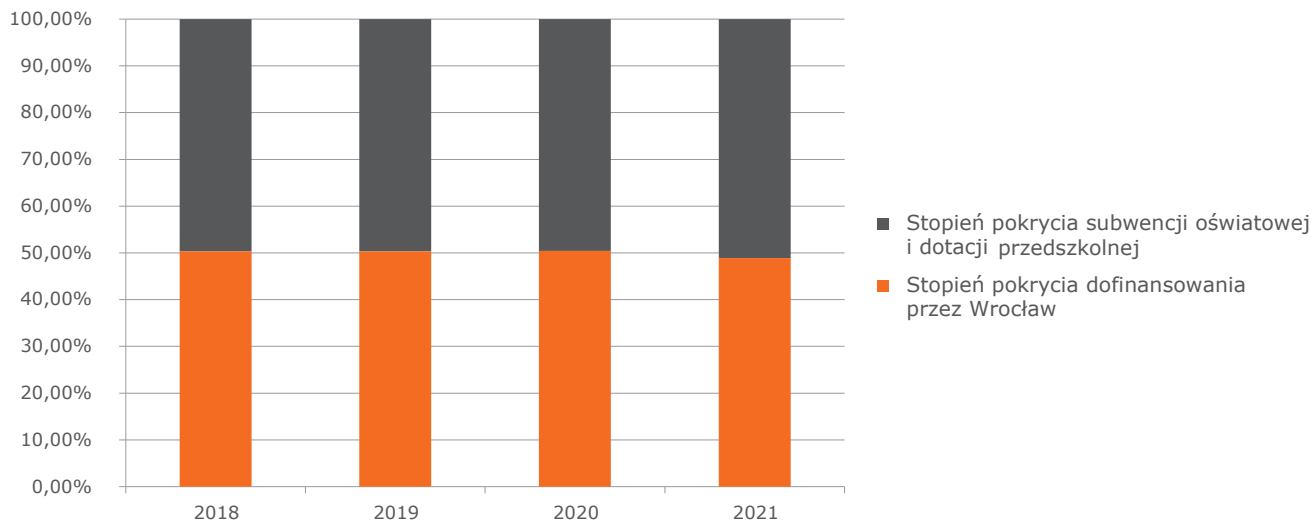

Źródło: UMW

W 2021 r. złożono wnioski o dofinansowanie dla **56** projektów oraz podpisano **36** umów o dofinansowanie na łączną kwotę dofinansowania **145 120 839 zł**. Monitorowano realizację pod kątem zapisów umów o dofinansowanie łącznie **191** projektów, dla których podpisano umowy o dofinansowanie w roku 2021 i w latach wcześniejszych.

W zakresie projektów infrastrukturalnych podobnie jak w latach poprzednich w 2021 r. monitorowano europejskie i krajowe źródła finansowania wspierające inwestycje gminy w obszarach infrastruktury drogowej, edukacji, informatyki, kultury, rewitalizacji, infrastruktury społecznej, termomodernizacji, kolei i transportu zeroemisyjnego oraz niskoemisyjnego, a także zieleni. W zakresie projektów społecznych monitorowano takie obszary, jak edukacja, włączenie społeczne, rynek pracy czy ochrona środowiska.

Trwająca pandemia COVID-19 nie spowodowała wstrzymania realizacji projektów już rozpoczętych. Szczegółowo monitorowano wydatkowanie środków z poszczególnych programów oraz prowadzono działania zmierzające do racjonalnego podziału tych środków, zgodnie z potrzebami gminy Wrocław wskazywanymi przez jednostki organizacyjne i wydziały Urzędu Miejskiego. W trakcie 2021 r. koordynowano prace jednostek i wydziałów w celu wypracowania spójnych koncepcji odpowiadających na bieżące potrzeby mieszkańców Wrocławia. W ramach projektów społecznych pozyskiwano także środki z programów krajowych.

Tabela 1. Programy monitorowane w 2021 r.

Charakter programu	Źródło finansowania
Programy infrastruktury twardej	Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014–2020
	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020
	Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych
	Program Operacyjny Polska Cyfrowa
	Fundusze Norweskie i EOG 2014–2021
	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
Programy społeczne	Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014–2020
	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020
	ERASMUS +
	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
	Programy Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
	Programy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
	Fundusz Azylu, Migracji i Integracji
	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
Programy międzynarodowe	HORYZONT EUROPA
	URBACT
	Europa dla obywateli
	Program ramowy na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw 2014–2020 COSME
	Fundusze Norweskie i EOG 2014–2021
	ELENA

Charakter programu	Źródło finansowania
Programy międzynarodowe	LIFE
	URBAN INNOVATIVE ACTIONS
	Connecting Europe Facility (CEF)
	European City Facility (EUCF)
	ERA-NET Cofund
	Interreg Europa Środkowa
	Interreg Region Morza Bałtyckiego
	Citizens, Equality, Rights and Values (CERV)
	Kreatywna Europa
	Digital Europe
	Justice Programme
	EU4Health
	Fundusz Wyszehradzki

Źródło: UMW

W 2021 r. złożono wnioski o dofinansowanie **9** projektów na łączną kwotę dofinansowania **135 362 378,69 zł**. W tym samym okresie podpisano umowy o dofinansowanie dla **8** projektów na łączną kwotę dofinansowania **133 074 563,69 zł**. Nadzorowano realizację łącznie **70** projektów pod kątem wypełniania zapisów umów o dofinansowanie (w tym projektów w okresie trwałości oraz projektów, wobec których wszczynano kontrole). W 2021 r., podobnie jak w latach poprzednich, monitorowano projekty, które przeszły w tzw. okres trwałości. Zgodnie z umowami o dofinansowanie trwałość projektów analizowana jest przez 5 lat od dnia dokonania płatności końcowej na rzecz beneficjenta. Nieutrzymanie projektu w trwałości wiąże się z koniecznością zwrotu dofinansowania. Prace w okresie trwałości polegają m.in. na przedkładaniu właściwym instytucjom dokumentów wymaganych umową o dofinansowanie, np. oświadczeń o kwalifikowalności podatku VAT, informowaniu o generowaniu/niegenerowaniu dochodu, monitorowaniu rzeczowego zakresu projektu, przeprowadzaniu analiz dotyczących możliwych do dokonania zmian, jak również informowaniu właściwych instytucji o wszelkich modyfikacjach w projekcie.

Tabela 2. Zestawienie środków europejskich pozyskanych dla projektów infrastrukturalnych w latach 2016–2021

Rok podpisania umowy o dofinansowanie	Liczba projektów	Aktualna wartość całkowita dla miasta (w zł)	Aktualna kwota dofinansowania dla miasta (w zł)	Wkład własny (w zł)
2016	2	28 746 687,34	10 377 609,11	18 369 078,23
2017	38	1 358 492 872,33	687 472 157,55	671 020 714,78
2018	13	122 470 793,04	61 935 136,30	60 535 656,74
2019	5	28 565 028,01	19 911 859,51	8 653 168,50
2020	4	41 978 107,56	32 004 802,75	9 973 304,81
2021	8	133 074 563,69	106 407 668,65	26 666895,04
Suma	**70**	**1 713 328 051,91**	**918 109 233,87**	**795 218 818,10**

Źródło: UMW

Tabela 3. Zestawienie środków europejskich pozyskanych dla projektów społecznych oraz międzynarodowych w latach 2016–2021

Rok podpisania umowy o dofinansowanie	Liczba projektów	Aktualna wartość całkowita dla miasta (w zł)	Aktualna kwota dofinansowania dla miasta (w zł)	Wkład własny (w zł)
2016	34	27 359 979,69	23 108 845,06	4 251 134,63
2017	28	49 714 719,51	45 941 318,68	3 773 400,83
2018	35	32 661 115,60	31 011 680,26	1 649 435,34
2019	46	41 835 133,15	38 167 514,22	3 667 618,93
2020	31	47 715 281,62	42 281 342,19	2 725 179,28
2021	23	9 875 566,07	8 907 833,50	967 732,57
SUMA	**197**	**199 286 229,57**	**180 510 700,41**	**16 066 769,01**

Źródło: UMW

Powyższe zestawienia zawierają kwoty na dzień 31 grudnia 2021 r. i uwzględniają aneksy podpisane w minionym roku także dla projektów, dla których umowy o dofinansowanie podpisano w latach poprzednich.

WPŁYWY ZE ŚRODKÓW ZEWNĘTRZNYCH W WYNIKU REALIZACJI ZADAŃ

W 2021 r. na konto gminy Wrocław wpłynęło **126 981 312 zł**, z czego **107 552 105 zł** stanowiły wpływy z tytułu realizacji projektów infrastrukturalnych, a **19 429 207 zł** z tytułu realizacji projektów społecznych, w tym międzynarodowych.

Tabela 4. Wpływy na konto gminy Wrocław z tytułu realizacji projektów infrastrukturalnych w latach 2018–2021 (w zł)

Rok	Kwota wpływu
2018	124 167 089
2019	137 623 712
2020	143 208 778
2021	107 552 105

Źródło: UMW

Tabela 5. Wpływy na konto gminy Wrocław z tytułu realizacji projektów społecznych i międzynarodowych w latach 2018–2021 (w zł)

Rok	Kwota wpływu
2018	22 353 217
2019	27 117 531
2020	34 198 302
2021	19 429 207

Źródło: UMW

ZADŁUŻENIE MIASTA I KOSZTY OBSŁUGI

Obok zapewnienia finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych oraz wydatków bieżących priorytetem w zakresie polityki finansowej na rok 2021, podobnie jak w latach ubiegłych, było utrzymanie niskich kosztów obsługi zadłużenia (udział kosztów obsługi długu w stosunku do dochodów uległ zmniejszeniu z 0,6% w roku 2020 do 0,4% w roku 2021). Zobowiązania finansowe zaciągane przez gminę w postaci kredytów i pożyczek są przeznaczone na realizację inwestycji, natomiast wydatki bieżące, zgodnie z wymogami ustawy o finansach publicznych, są finansowane z dochodów bieżących budżetu. W 2021 r. gmina Wrocław zaciągnęła zobowiązania finansowe na łączną kwotę 470 mln zł, z czego 300 mln zł w Europejskim Banku Inwestycyjnym, w oparciu o preferencyjne warunki finansowania, korzystniejsze niż w przypadku kredytów pozyskiwanych na rynku krajowym. Środki te zostały przeznaczone m.in. na zapewnienie wkładu własnego do projektów współfinansowanych ze środków UE, a także na prefinansowanie wydatków związanych z tymi projektami. Ponadto potrzeby finansowe gminy w 2021 r. były finansowane przychodami z:

- niewykorzystanych w 2020 r. środków pieniężnych na wydzielonym rachunku bieżącym budżetu, wynikających z rozliczenia dochodów i wydatków nimi finansowanych związanych ze szczególnymi zasadami wykonywania budżetu,
- rozliczenia środków określonych w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych i dotacji na realizację programu, projektu lub zadania finansowanego z udziałem tych środków,
- wolnych środków stanowiących nadwyżkę środków pieniężnych na rachunku budżetu jednostki samorządu terytorialnego, wynikającą z rozliczeń wyemitowanych papierów wartościowych, kredytów i pożyczek z lat ubiegłych w łącznej wysokości 121 490 159 zł.

Wykres 12. Zadłużenie ogółem Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)

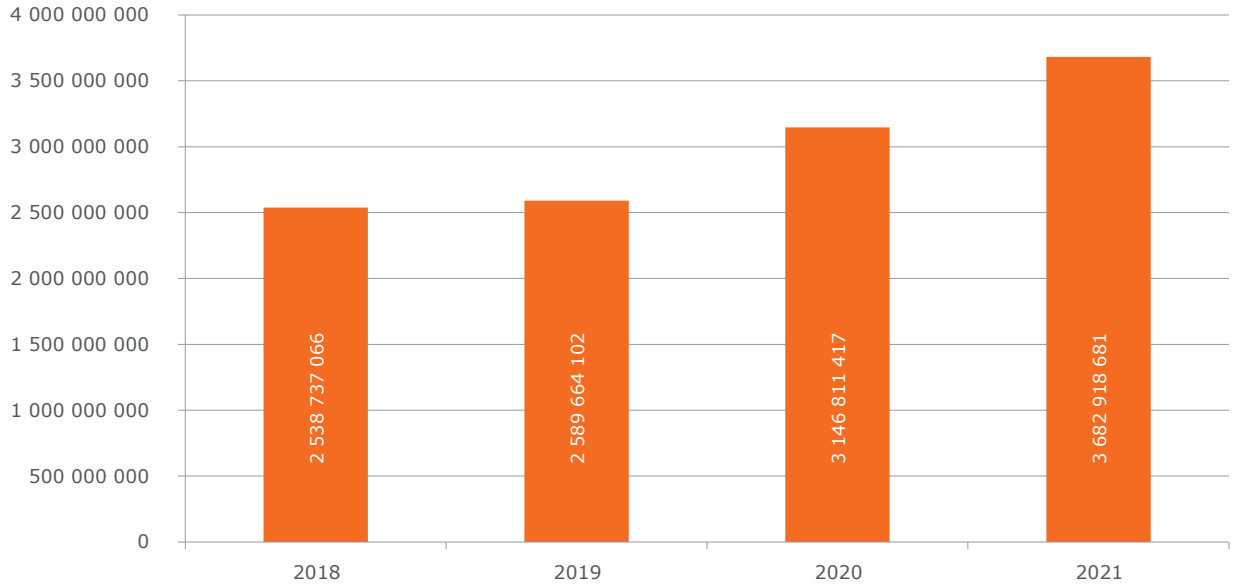

Źródło: UMW

Zadłużenie Wrocławia wyniosło na koniec 2021 r. **3 682 918 681 zł**. Pomimo wzrostu poziomu zadłużenia koszty jego obsługi utrzymane zostały na niskim poziomie i wyniosły **26 083 706 zł**. Jest to wynik racjonalnie prowadzonej polityki finansowej, m.in. w zakresie finansowania przejściowego deficytu budżetu gminy niskooprocentowanym kredytem krótkoterminowym w rachunku bieżącym, finansowania inwestycji korzystnie oprocentowanym kredytem z Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz utrzymujących się na niskim poziomie stóp procentowych.

Wykres 13. Koszt obsługi zadłużenia Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)

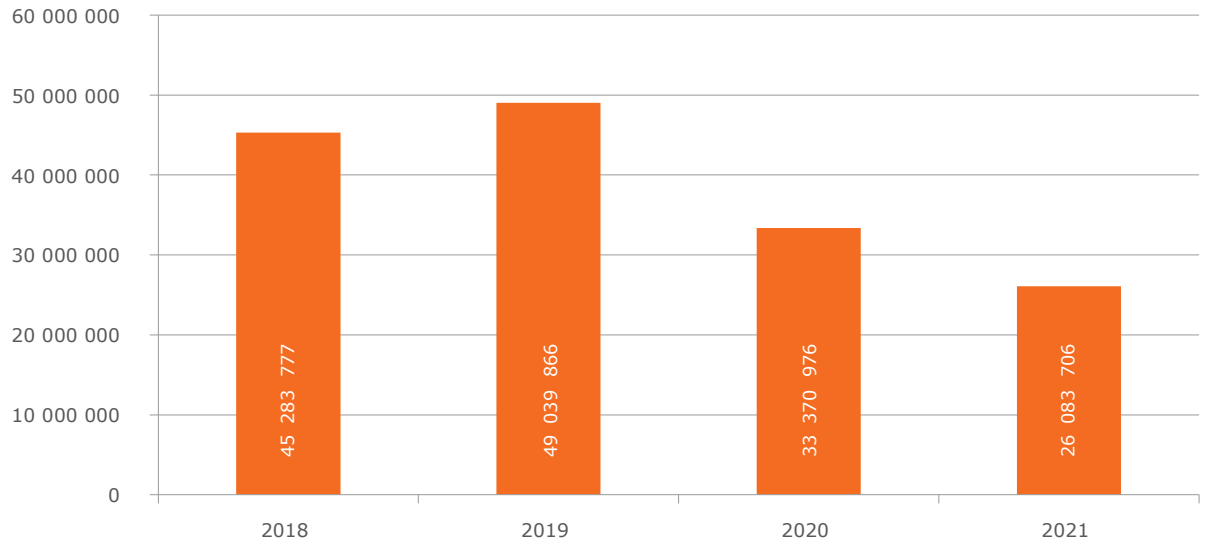

Źródło: UMW

ZARZĄDZANIE SAMORZĄDOWE

Kluczowym organem zarządzania gminą Wrocław jest Urząd Miejski Wrocławia (UMW). Istotne jest stałe podwyższanie jakości funkcjonowania jego komórek na wszystkich poziomach, profesjonalizacja w wykonywaniu zadań, podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez pracowników (82,86% z 2077 zatrudnionych w Urzędzie osób ma wyższe wykształcenie). Celem jest osiąganie coraz wyższej jakości zarządzania oraz obsługi mieszkańców.

W 2021 r. UMW po raz kolejny pozytywnie przeszedł weryfikację Systemu Ekozarządzania oraz Audytu EMAS i utrzymał certyfikat w zakresie Systemu Zarządzania Jakością (ISO 9001:2015) oraz Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy (ISO 45001:2018).

W ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania prowadzone były szkolenia dla pracowników zatrudnianych w Urzędzie, praktykantów i stażystów w ramach obowiązkowych szkoleń wstępnych oraz w ramach służby przygotowawczej. Pracownicy UMW podnosili swoje kwalifikacje zawodowe głównie poprzez udział w szkoleniach doskonalących, merytorycznie i tematycznie związanych z zajmowanymi stanowiskami i kompetencjami komórek organizacyjnych, w których są zatrudnieni. Ponadto 53 pracowników otrzymało dofinansowanie do nauki na kursach językowych oraz studiach podyplomowych.

W 2021 r. zakończono prace nad ***Programem transformacji cyfrowej Urzędu Miejskiego Wrocławia i miejskich jednostek organizacyjnych na lata 2021–2027***. W ramach realizacji programu wytypowano projekty cyfryzacyjne, takie jak: system zarządzania nieruchomościami pozostającymi w zarządzie gminy Wrocław, system do zarządzania zasobem zieleni miejskiej we Wrocławiu (etap II), system aplikacji mobilnych i paneli zarządzania usługami społecznymi do realizacji w perspektywie finansowej 2021–2027.

PRACA URZĘDU MIEJSKIEGO WROCŁAWIA W OKRESIE PANDEMII COVID-19

W 2021 r. w związku z trwającą pandemią COVID-19 utrzymano model działania z roku poprzedniego poprzez umożliwienie pracy zdalnej oraz zdalnej obsługi informatycznej dla pracowników UMW oraz jednostek organizacyjnych gminy Wrocław. W trakcie pandemii zostały udostępnione narzędzia do komunikacji (poczta elektroniczna, możliwość wideokonferencji itd.) oraz dostęp do systemów wspierających obsługę procesów w urzędzie. Kontynuowano zadania mające na celu zapewnienie środków bezpieczeństwa i wdrażanie ogłaszanych na bieżąco zasad i zaleceń bezpiecznej pracy

we wszystkich budynkach UMW. Obsługa mieszkańców odbywała się wyłącznie w czynnych Centrach Obsługi Mieszkańca (COM) na parterach budynków, do których wpuszczani byli klienci w liczbie odpowiadającej liczbie wolnych stanowisk. Dostosowywano budynki Urzędu Miejskiego Wrocławia (pl. Nowy Targ 1-8, ul. Gabrieli Zapolskiej 4 i ul. Pawła Włodkowica 20) do potrzeb osób z niepełnosprawnościami poprzez montowanie na wskazanych stanowiskach COM pętli indukcyjnych, których zadaniem jest redukcja szumu i hałasu tak, aby zapewnić osobom słabosłyszącym komfort w trakcie rozmowy z pracownikiem.

SPIS POWSZECHNY

Urząd Miejski Wrocławia uczestniczył w przeprowadzeniu na terenie miasta Narodowego Powszechnego Spisu Ludności i Mieszkań trwającego od 1 kwietnia do 30 września 2021 r. Przyjęto 470 zgłoszeń kandydatów na rachmistrzów terenowych, z czego wybrano 268 osób – ok. 30% z nich pracowało bezpośrednio w terenie. W budynkach urzędu (w 4 lokalizacjach) utworzono 26 stanowisk do samospisu, ponadto uruchomiono ok. 200 mobilnych punktów spisowych w jednostkach pomocniczych, miejskich jednostkach organizacyjnych, na terenie galerii handlowych, na targowiskach itd. Uruchomiono także 2 autobusy (SPISObusy), które pełniły funkcję mobilnych punktów spisowych na festynach, piknikach oraz we wrocławskich parafiach.

WYBORY DO RAD OSIEDLI

W dniu 17 października 2021 r. odbyły się wybory do Rad Osiedli Wrocławia. Miejskie Biuro Wyborcze wykonało szereg prac związanych z ich przeprowadzeniem, zapewniając warunki organizacyjne, finansowe, materiałowe i techniczne. Wyposażono odpowiednio lokale wyborcze, dokonano aktualizacji spisów wyborców i wydrukowano je dla 103 obwodów wyborczych. Zapewniono także informatyczną obsługę wyborów, m.in. przez stworzenie specjalnej Aplikacji Wyborczej.

Więcej na ten temat w rozdziale PARTYCYPACJA SPOŁECZNA.

MIEJSKIE JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE

UMW obsługiwał w 2021 r. w zakresie kadrowym kierowników 47 miejskich jednostek organizacyjnych, w tym: instytucji kultury (27), Samodzielnych Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej (1), powiatowych służb i inspekcji – Państwowej Powiatowej Inspekcji Sanitarnej i Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego oraz jednostek i zakładów budżetowych (prowadził także akta osobowe zastępców kierowników, których zgodnie ze statutem jednostki powołuje i odwołuje Prezydent Wrocławia). Obsługa kadrowa związana jest z zatrudnieniem i zwalnianiem, jak również analizą wynagrodzeń z uwzględnieniem przepisów tzw. ustawy kominowej.

SPÓŁKI Z UDZIAŁEM GMINY WROCŁAW

Ważnym elementem zarządzania samorządowego są spółki kapitałowe z udziałem gminy Wrocław. Prezydent sprawuje nadzór właścicielski nad ich działalnością przy uwzględnieniu wielkości udziału gminy Wrocław w kapitale zakładowym tych spółek.

Tabela 6. Wykaz spółek z udziałem gminy Wrocław, stan na dzień 31 grudnia 2021 r.

Lp.	Nazwa spółki	Liczba udziałów/akcji gminy Wrocław (w szt.)	Wartość nominalna udziału/ akcji (w zł)	Kapitał gminy Wrocław (w zł)	Udział gminy w kapitale zakładowym (w %)	Kapitał zakładowy spółki (w zł)
1.	MPWiK SA	9 606 762	50	480 338 100	100,00	480 338 100
2.	MPK Sp. z o.o.	471 385	675	318 184 875	100,00	318 184 875
3.	TBS Wrocław Sp. z o.o.	339	572 486	194 072 754	100,00	194 072 754

Lp.	Nazwa spółki	Liczba udziałów/akcji gminy Wrocław (w szt.)	Wartość nominalna udziału/ akcji (w zł)	Kapitał gminy Wrocław (w zł)	Udział gminy w kapitale zakładowym (w %)	Kapitał zakładowy spółki (w zł)
4.	Wrocławskie Mieszkania Sp. z o.o.	44 288	1 000	44 288 000	100,00	44 288 000
5.	Wrocławskie Inwestycje Sp. z o.o.	8 500	1 000	8 500 000	100,00	8 500 000
6.	Stadion Wrocław Sp. z o.o.	894 362	1 000	894 362 000	100,00	894 362 000
7.	Wrocławskie Centrum Treningowe SPARTAN Sp. z o.o.	105 399	500	52 699 500	100,00	52 699 500
8.	Wrocławski Park Wodny SA	103 788 633	1	103 788 633	100,00	103 788 633
9.	ZOO Wrocław Sp. z o.o.	231 939	1 000	231 939 000	100,00	231 939 000
10.	Specjalistyczny Zakład Profilaktyczno--Leczniczy PROVITA Sp. z o.o. (w likwidacji)	116 105	100	11 610 500	100,00	11 610 500
11.	WP HALA LUDOWA Sp. z o.o.	439 791	500	219 955 500	100,00	219 955 500
12.	WKS Śląsk Wrocław SA	86 586	1 000	86 586 000	99,47	87 046 000
13.	ARAW SA	31 828 990	1	31 828 990	99,18	32 090 990
14.	Ekosystem Sp. z o.o.	14 013	1 000	14 013 000	97,92	14 311 000
15.	Wrocławski Park Technologiczny SA	228 602	100	22 860 200	94,56	24 174 500
16.	Port Lotniczy Wrocław SA	203 683	500	101 841 500	49,24	206 830 000
17.	DCM DOLMED SA	1 717 255	1	1 717 255	8,20	20 952 939
18.	Data Techno Park Sp. z o.o. (w restrukturyzacji)	4 000	50	200 000	2,21	9 044 400

Źródło: UMW

RADY SPOŁECZNE PRZY PREZYDENCIE

Pracę Prezydenta Wrocławia wspierają powoływane przez niego Rady Społeczne, których rolą jest doradzanie i opiniowanie. W 2021 r. Prezydent powołał Wrocławską Radę ds. Równego Traktowania, Wrocławską Radę ds. Spółdzielców, Wrocławską Radę Gastronomii, Wrocławską Radę ds. Zwierząt, Wrocławską Radę ds. Obchodów Roku Tadeusza Różewicza. W sumie przy Prezydencie funkcjonuje obecnie 19 rad społecznych. W ich skład wchodzą urzędnicy, radni miejscy, przedstawiciele grup społecznych, środowisk zawodowych, biznesowych, twórczych, sportowych i naukowych. Należą do nich także członkowie ruchów miejskich i organizacji pozarządowych.

PEŁNOMOCNICY I DORADCY PREZYDENTA

W 2021 r. Prezydent powołał:

- Pełnomocnika Prezydenta Wrocławia ds. współpracy z zagranicą,
- Doradcę Społecznego Prezydenta Wrocławia ds. spółdzielni mieszkaniowych,
- Doradcę Społecznego Prezydenta Wrocławia ds. kontaktów z jednostkami samorządu terytorialnego,
- Doradcę Społecznego Prezydenta Wrocławia ds. Osób Niepełnosprawnych.

Na koniec 2021 r. Prezydent Wrocławia współpracował z dziewięcioma pełnomocnikami i sześcioma doradcami społecznymi.

INFORMACYJNA AKTYWNOŚĆ URZĘDU MIASTA WROCŁAWIA

Stałe i rzetelne informowanie mieszkańców o sprawach i problemach miasta to jedno z istotnych zadań i obowiązków UMW. Powszechnemu dostępowi do informacji publicznej służy Biuletyn Informacji Publicznej (BIP) UMW. Prowadzony jest on przez Redakcję BIP, która koordynuje pracę 133 korespondentów i 117 redaktorów. Na dzień 31 stycznia 2021 r. BIP liczył 55 tys. artykułów (o 2 tys. więcej niż w roku 2020) i 101 tys. załączników (o 11 tys. więcej niż w roku poprzednim).

Raz w tygodniu ukazuje się bezpłatny biuletyn informacyjny UMW **„wroclaw.pl”**, którego nakład wynosi 70–80 tys. egzemplarzy o objętości 20 stron. W 2021 r. ukazało się 47 numerów. Biuletyn dystrybuowany jest w 257 lokalizacjach. Cztery razy w roku nakłady są znacznie wyższe, wtedy 4/5 nakładu biuletynu dostarczane jest bezpośrednio do skrzynek pocztowych wrocławian.

O miejskich sprawach informuje codziennie aktualizowany portal **www.wroclaw.pl**. W ciągu roku zamieszczanych jest na nim kilka tysięcy artykułów z różnych sfer życia miasta: wiadomości dla mieszkańca, komunikacja, kultura i rozrywka, wiadomości z urzędu, sport i rekreacja, biznes i gospodarka, turystyka, komunikaty, oferty pracy, konkursy. W wersji angielskiej, niemieckiej, ukraińskiej i hiszpańskiej (dla turystów) zamieszczono po ok. 200 informacji redakcyjnych. W 2021 r. wyprodukowano 618 materiałów wideo. Przeważająca część materiałów była poświęcona sprawom miejskim (komunikacja, inwestycje, biznes, kultura, zieleń). Poza tym zostały utworzone serie materiałów, m.in. „Miejskie tutoriale” (Nasz Wrocław, Urbancard), „Spacery z przewodnikiem”, „Wrocławscy rzemieślnicy”. Na kanale YouTube funkcjonują konta **Wrocław TV** oraz **Redakcja Wrocław.pl** – to pierwsze odnotowało ok. 1,4 mln wyświetleń, zaś drugie ok. 40 tys.

Ważną rolę w komunikacji pomiędzy urzędem a mieszkańcami pełnią media społecznościowe. W 2021 r. liczba obserwujących oficjalny fanpage miasta **Wrocław [Wroclove]** na Facebooku zwiększyła się ponad 20 tys. i na koniec grudnia 2021 r. wynosiła 313 171. Wrocławski fanpage jest jedną z najpopularniejszych stron miast w kraju. Jego średni dzienny zasięg wynosi 320 397 odbiorców. Liczba obserwujących turystyczny fanpage stolicy Dolnego Śląska – **Visit Wroclaw** – w 2021 r. zwiększyła się o blisko 18 tys. i na koniec grudnia 2021 r. wynosiła 48 720 osób. Liczba obserwujących fanpage **Krasnale.pl** w ciągu 2021 r. zwiększyła się o blisko 12 tys. i na koniec grudnia 2021 r. wynosiła 50 125. Dodatkowe profile na Facebooku to Nasz Wrocław – Program Miejski, *Zielony Wrocław* i *Zmień piec*.

Na Instagramie profil **@wroclaw_official** obserwuje już ponad 138 500 osób. W 2021 r. przybyło ponad 15 tys. nowych obserwujących. Średni dzienny zasięg to 15 815 odbiorców. Na pozostałych profilach na Instagramie liczba obserwujących także się zwiększyła: **@visitwro** ma blisko 2 tys. nowych obserwujących (konto obserwuje obecnie 5752 osób), natomiast **@krasnale** – ok. 1 tys. nowych obserwujących (profil zgromadził ich dotychczas 3897). Na twitterowym koncie **@wroclaw_info** każdego dnia publikowano od kilku do kilkunastu krótkich informacji, także fotograficznych, dotyczących aktualnych wydarzeń w mieście. Wrocław nadal jest liderem wśród polskich miast na Twitterze – wyprzedza go tylko Warszawa. W 2021 r. liczba obserwujących profil @wroclaw_info wzrosła o prawie 4 tys., na koniec analizowanego okresu wynosiła 84 260, i stale rośnie.

Obok internetowego portalu miejskiego www.wroclaw.pl prowadzony jest serwis z wydarzeniami z Wrocławia – **go.wroclaw.pl** oraz portal **visitwroclaw.eu**. Na potrzeby akcji informacyjnych utworzono serwisy specjalne. Miejskie serwisy internetowe wygenerowały w 2021 r. w sumie ponad 60 mln odsłon. Skorzystało z nich ponad 8,2 mln użytkowników.

O najważniejszych działaniach Prezydenta i sprawach miasta informuje na bieżąco strona Prezydenta www.sutryk.pl. Zawiera ona także stale aktualizowaną zakładkę dotyczącą realizowanych zadań kwartalnych. W ciągu roku strona odnotowała 30-procentowy przyrost nowych użytkowników w stosunku do roku poprzedniego i przeszło 150 tys. odsłon.

UDZIAŁ MIESZKAŃCÓW W ZARZĄDZANIU MIASTEM

RADY OSIEDLI

We Wrocławiu działa 48 Rad Osiedli – samorządowych jednostek pomocniczych, które reprezentują mieszkańców wobec organów i jednostek organizacyjnych gminy. Występują one z wnioskami do władz miasta, podejmują inicjatywy w sprawach dotyczących lokalnej społeczności, wnoszą uwagi do projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, opiniują ważne dla mieszkańców kwestie związane z komunikacją miejską czy inwestycjami na osiedlu. W maju 2021 r. Rada Miejska Wrocławia podjęła uchwałę o reformie ustroju Rad Osiedli we Wrocławiu przygotowanej i opracowanej przez specjalny zespół powołany przez Prezydenta Wrocławia. Rady Osiedli, których kadencję wydłużono z czterech do pięciu lat, otrzymały szersze kompetencje opiniodawcze i wnioskodawcze. Mogą wnioskować o wszczęcie procedury uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie osiedla. Każde osiedle otrzymało możliwość wskazania – w ramach Funduszu Osiedlowego – projektów inwestycyjnych do realizacji na jego terenie. Rady Osiedli będą sprawować pieczę nad ich realizacją. Ideą wprowadzonych zmian jest większe upodmiotowienie rad osiedlowych jako reprezentantów lokalnej społeczności, a z drugiej strony jako jednostek pomocniczych gminy. Reforma ustroju Rad Osiedli docelowo zmierza do decentralizacji zarządzania gminą, pogłębiania subsydiarności, policentryczności i podmiotowości osiedli oraz rozszerzonej partycypacji mieszkańców w zarządzaniu gminą.

FORMY GRUPOWEGO I INDYWIDUALNEGO WSPÓŁZARZĄDZANIA

Mieszkańcy mogą wnosić petycje do Rady Miejskiej Wrocławia (RMW) i Prezydenta Wrocławia – w 2021 r. złożyli ogółem 50 petycji – 11 do RMW, 38 do Prezydenta Wrocławia, jedną do obu organów. Uczestniczą też w konsultacjach projektów uchwał RMW. Sprawują kontrolę nad pracą urzędu poprzez składanie skarg i wniosków. W okresie od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2021 r. w Centralnym Rejestrze Skarg i Wniosków UMW (CRSiW) zaewidencjonowano ogółem 136 skarg oraz 25 wniosków. Dla porównania w 2020 r. zarejestrowano 124 skargi oraz 25 wniosków. Mieszkańcy mają też prawo zaskarżania uchwał RMW i decyzji administracyjnych UMW do organów nadzorczych i sądów administracyjnych. Formą kontroli, a zatem współzarządzania, jest składanie wniosków o udostępnienie informacji publicznej. W 2021 r. w UMW rozpatrzono i udzielono odpowiedzi na 1315 wniosków o udostępnienie informacji publicznej. Urząd udzielił też ok. 2,5 tys. odpowiedzi na zapytania mediów – redakcji lokalnych, krajowych, zagranicznych. W całym 2021 r. do mediów wysłanych zostało ok. 500 komunikatów dotyczących pracy poszczególnych departamentów, wydziałów oraz Prezydenta Wrocławia.

TRANSFORMACJA CYFROWA

W 2021 r. kontynuowano prace związane z zagadnieniem sztucznej inteligencji (AI) oraz wykorzystaniem tej technologii w procesie rozwoju miast i obszarów metropolitalnych. Temu celowi służyły m.in. dwa międzynarodowe seminaria poświęcone AI z udziałem przedstawicieli nauki, biznesu i samorządu, podczas których dyskutowano o wyzwaniach i szansach związanych z wykorzystaniem tej technologii. AI była również wiodącym tematem podczas dorocznej konferencji Made in Wroclaw, jak również panelu dyskusyjnego organizowanego przez gminę Wrocław w ramach XXX Forum Ekonomicznego w Karpaczu (więcej na ten temat w rozdziale EDUKACJA).

W ramach transformacji cyfrowej rozpoczęto wdrażanie zintegrowanego systemu do obsługi gospodarki odpadami komunalnymi oraz systemu do zarządzania zasobem zieleni miejskiej. Rozbudowano sieć Miejski Internet (m.in. wymiana sprzętu i podniesienie poziomu bezpieczeństwa aplikacji, systemów, serwisów www i urządzeń mobilnych), System Informacji Przestrzennej oraz sieć teleinformatyczną MAN Wrocław. We współpracy z firmą SatRevolution uruchomiono detekcję satelitarną jako narzędzie wsparcia przy weryfikacji powierzchni podlegających potencjalnemu opodatkowaniu.

W 2021 r. dla prowadzonych działań związanych z ideą SmartCity uruchomiono pilotażowe projekty w ramach CityLab Wrocław w zakresie:

- monitorowania ruchu rowerowego z wykorzystaniem innowacyjnych technologii umożliwiających zliczanie rowerzystów i pieszych poprzez wykorzystanie kamery dokonującej automatycznej analizy obrazu dzięki wbudowanemu inteligentnemu algorytmowi (we współpracy z firmą T-Mobile),
- testowania usługi mikrotransportu, wspierającej koordynację organizowanych przez MPK we Wrocławiu przewozów dla osób z niepełnosprawnościami (we współpracy z firmą Blees),
- udostępnienia mieszkankom Wrocławia sprzętu do zdalnego badania kardiotokograficznego (KTG) wraz z analizą wyniku oraz dostępem do zdalnej opieki wykwalifikowanych położnych (we współpracy z firmą MCT),
- organizacji warsztatów edukacyjnych dla dzieci z różnymi niepełnosprawnościami przy wykorzystaniu zestawów do nauki robotyki LEGO – projekt RoboSfera (we współpracy z firmą Planeta Robotów).

W ramach działań SmartCity kontynuowany był również program detekcji miejsc postojowych dla samochodów osób z niepełnosprawnościami oraz autokarów turystycznych. W 2021 r. zakończono realizację projektu punktu telemedycznego dla wrocławskich seniorów.

W ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego w 2021 r. rozstrzygnięto konkurs dotyczący e-usług publicznych z alokacją prawie 34,2 mln zł.

Projekty realizowane przez gminę Wrocław to:

- Zintegrowany System Kolejkowy do obsługi klientów UMW,
- Zintegrowany system do obsługi gospodarki odpadami komunalnymi we Wrocławiu,
- budowa systemu do zarządzania zasobem zieleni miejskiej we Wrocławiu: e-platforma Zieleń we Wrocławiu – etap 1,
- System transformacji cyfrowej i procesowej w Departamencie Strategii i Rozwoju Miasta Urzędu Miejskiego Wrocławia,
- System Koordynacji Działań Straży Miejskiej Wrocławia.

Projekty realizowane w ramach ZIT WrOF przez spółki miejskie Wrocławia w 2021 r. to:

- rozwój e-usług MPWiK SA,
- wdrożenie e-usług świadczonych przez Towarzystwo Budownictwa Społecznego Wrocław Sp. z o.o.

E-USŁUGI

Obecnie we Wrocławiu udostępnionych jest kilkadziesiąt e-usług pozwalających na sprawną i efektywną obsługę mieszkańców w wielu załatwianych sprawach. W 2021 r. zainteresowanie e-usługami wśród mieszkańców w dalszym ciągu utrzymywało się na wysokim poziomie. Liczba wniosków skierowanych do UMW oraz Centrum Usług Informatycznych za pośrednictwem internetowej platformy ePUAP wyniosła prawie 169 tys. Wspierająca rozwój e-administracji platforma Przyjazne Deklaracje została rozszerzona o deklaracje wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi („opłata śmieciowa"). Stworzono aplikację do obsługi wniosków w ramach Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego oraz system wspierający losowanie miejsc do handlu okrężnego. W Zarządzie Geodezji, Kartografii i Katastru Miejskiego we Wrocławiu 34% wniosków złożonych zostało przy pomocy e-aplikacji, które umożliwiają załatwienie spraw w pełni elektronicznie. Ponadto prawie 50% wydanych dokumentów to dokumenty elektroniczne.

Wykres 14. Liczba wniosków skierowanych do UMW i CUI w latach 2018–2021

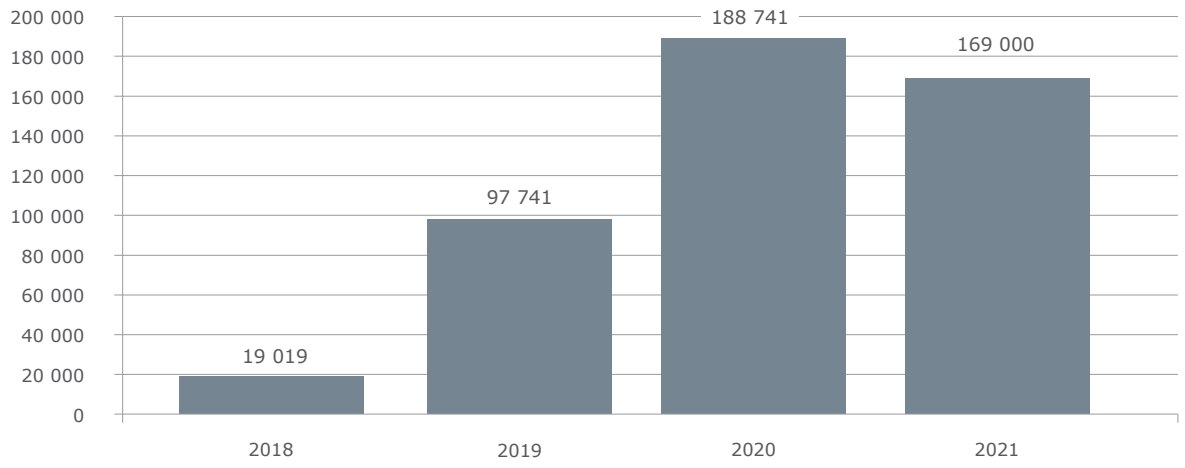

Źródło: UMW

OCHRONA KONSUMENTÓW

W 2021 r. Biuro Miejskiego Rzecznika Konsumentów obsłużyło łącznie 7333 zgłoszenia w sprawach konsumenckich: wnioski, zapytania, pisma kierowane do wiadomości, pisma wymagające przekazania zgodnie z właściwością miejscową oraz w ramach współpracy w obszarze ochrony konsumentów.

Wykres 15. Zestawienie zgłoszeń w sprawach konsumenckich w latach 2018–2021

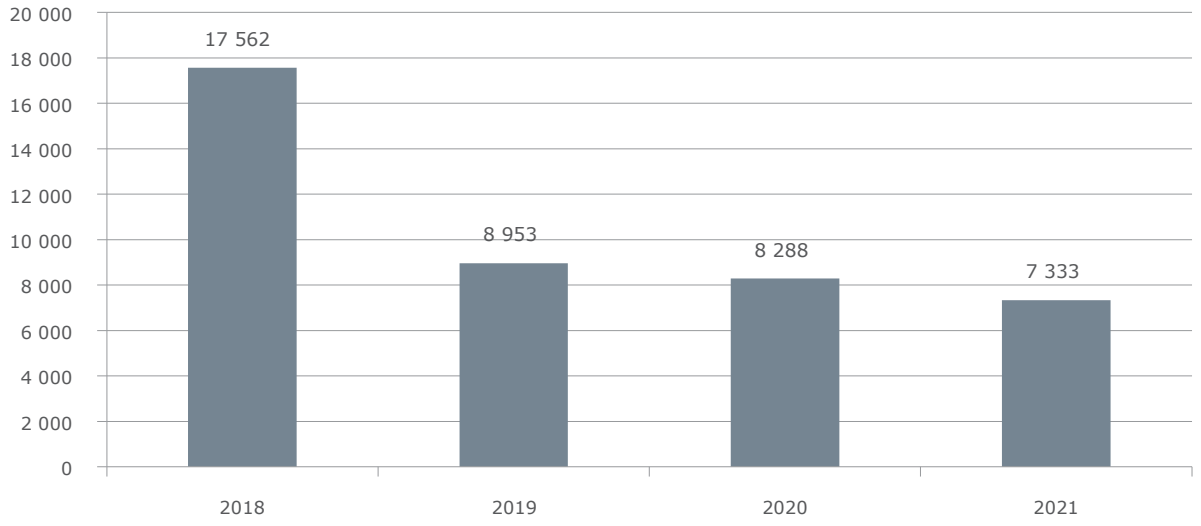

Źródło: UMW

Klienci kierowali wnioski i zapytania do Rzecznika w formie tradycyjnej – telefonicznej i pisemnej – oraz elektronicznej, w tym za pośrednictwem platformy ePUAP (ta ostatnia forma jest coraz szerzej wykorzystywana). Należy zauważyć, że spadek całkowitej liczby zgłoszeń konsumenckich w roku 2021 (o 955 mniej niż w roku 2020) wiąże się z ogólnym wzrostem wiedzy i świadomości konsumenckiej wynikającym z łatwości, szybkości i powszechności dostępu do informacji poprzez Internet i inne media. Wraz ze spadkiem liczby udzielanych porad w sprawach prostych nastąpiło jednoczesne zwiększenie liczby spraw o skomplikowanym, wielowątkowym charakterze.

Obok pomocy prawnej w rozwiązaniu konkretnego problemu ważnym elementem systemu ochrony konsumentów była profilaktyka, czyli edukacja konsumencka. Dlatego na stronie www.wroclaw.pl prowadzony jest serwis dla konsumentów, gdzie publikowane są m.in. bieżące ogłoszenia, ważne informacje i komunikaty, dane kontaktowe specjalistycznych instytucji pomocne w dochodzeniu roszczeń, a także wzory pism, porady, przepisy prawa oraz filmy edukacyjne. Serwis dostępny jest również w angielskiej i ukraińskiej wersji językowej.

GOSPODARKA, INWESTYCJE, RYNEK PRACY

W 2021 r. Wrocław był **najlepszym miastem w Polsce zarówno do życia, jak i inwestowania**, co wykazał raport *Business Environment Assessment Study*, przygotowany na podstawie niezależnych badań Antal, Cushman&Wakefield oraz Vastint. Wrocław ze średnią oceną 7,2 w 10-stopniowej skali znalazł się na pierwszym miejscu (ex-equo z Warszawą). Najwyższe noty otrzymał w takich kategoriach, jak: ocena lokalizacji jako miejsca do życia (7,9), potencjał edukacyjny (7,7) oraz potencjał biznesowy (7,7).

Ponadto Wrocław uplasował się wysoko **w globalnym rankingu miast najlepszych dla inwestycji bezpośrednich (foreign direct investment – FDI)**. Raport opublikował należący do grupy Financial Times miesięcznik „fDi Magazine". Stolica Dolnego Śląska zajęła w nim **15. miejsce na świecie oraz 1. w kategorii małych i średnich miast**. Wrocławiowi przypadło również 6. miejsce pod względem potencjału gospodarczego, 9. pod względem kapitału ludzkiego i stylu życia, 2. pod względem efektywności kosztowej, 10. pod względem skomunikowania i 1. pod względem przyjazności dla biznesu.

RANKING GaWC

W światowym rankingu miast GaWC (Globalisation and World Cities), publikowanym co dwa lata, w 2020 r. Wrocław zajął wysoką pozycję gamma. Wrocław i Warszawa zostały najwyżej sklasyfikowanymi polskimi miastami. Należy podkreślić, iż Wrocław został najwyżej ocenionym niestołecznym miastem Europy Środkowej. Ranking GaWC (publikowany od 20 lat przez brytyjski think tank Globalization and World Cities przy Loughborough University) oparty jest na klasyfikacji miast w światowej gospodarce na podstawie występowania zaawansowanych usług biznesowych (m.in. finansowych, księgowych, consultingowych, prawniczych, reklamowych).

Pozycja Wrocławia w rankingu GaWC jest jednym z dziesięciu wskaźników wykorzystywanych w monitorowaniu wdrażania *Strategii Wrocław 2030*.

Tabela 7. Wrocław i wybrane miasta polskie i zagraniczne w rankingu GaWC w latach 2016, 2018 i 2020

Grupa	2016	2018	2020
Alpha	Warszawa	Warszawa	
Alpha-	Barcelona	Barcelona	Warszawa
Beta+			Barcelona
Beta			
Beta-			
Gamma+			
Gamma			Wrocław
Gamma-	Wrocław Lipsk Drezno	Wrocław Poznań	Poznań Katowice
High sufficiency	Poznań Kraków		Kraków
Sufficiency	Katowice Łódź	Kraków Katowice Łódź Drezno Lipsk	Lipsk Drezno Łódź

Źródło: GaWC

PRODUKT KRAJOWY BRUTTO

Według danych GUS za 2019 r. produkt krajowy brutto (PKB) dla największych miast polskich wzrósł w stosunku do roku 2018. W 2019 r. Wrocław był trzecim miastem w Polsce pod względem wielkości PKB (po Warszawie i Krakowie), a także trzecim pod względem wskaźnika PKB na jednego mieszkańca (po Warszawie i Poznaniu).

Tabela 8. Produkt krajowy brutto w wybranych miastach w Polsce w latach 2018–2019 (w zł)

Miasto	PKB miasta (w mln)		Na 1 mieszkańca	
	2018	2019	2018	2019
Warszawa	289 091	316 308	163 372	177 370
Kraków	72 143	78 639	93 753	101 491
Wrocław	**60 329**	**66 958**	**94 373**	**104 360**
Poznań	58 207	64 742	108 264	120 833
Łódź	48 721	53 255	70 846	78 008
Szczecin	26 434	28 309	65 547	70 409

Źródło: GUS

GOSPODARKA

Struktura gospodarki Wrocławia oparta jest głównie na usługach i handlu, w mniejszym stopniu na przemyśle. Znikomą rolę odgrywa rolnictwo i leśnictwo.

Tabela 9. Udział procentowy poszczególnych sektorów gospodarki we Wrocławiu w latach 2020–2021 (w %)

Sekcja PKD	Sekcja	2020	2021
A	Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	0,3	0,3
B	Górnictwo i wydobywanie	0,1	brak danych
C	Przetwórstwo przemysłowe	5,5	brak danych
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz	0,4	brak danych
E	Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami	0,2	brak danych
F	Budownictwo	9,9	9,9
G	Handel, naprawa pojazdów samochodowych	16,1	15,7
H	Transport i gospodarka magazynowa	4,6	4,4
I	Zakwaterowanie i gastronomia	3,0	3,0
J	Informacja i komunikacja	9,4	10,3
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3,4	3,2
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	9,3	9,1
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	16,0	16,0
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	4,1	4,1
O	Administracja publiczna	0,1	0,1
P	Edukacja	3,4	3,5
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	6,7	6,8
R	Działalność związana z kulturą	1,5	1,5
S i T	Pozostała działalność usługowa	5,4	5,4
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0,01	brak danych

Źródło: GUS

Według danych GUS wskaźnik dynamiki liczby podmiotów gospodarki narodowej rok do roku dla województwa dolnośląskiego na koniec 2021 r. był podobny jak dla całego kraju i wynosił **103,8**. Pomimo ograniczeń związanych z pandemią zauważalny był trend wzrostowy ogólnej liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w województwie dolnośląskim. Według stanu na 31 grudnia 2021 r. było ich **411 tys.**, o **14,9 tys.** więcej niż w 2020 r. (wzrost o 3,8%). Najbardziej wzrosła liczba spółek z o.o. (o 8,8%), natomiast najbardziej zmniejszyła się liczba spółek komandytowych (o 6,7%).

We Wrocławiu w trzech kwartałach 2021 r. zarejestrowano **8,5 tys.** nowych podmiotów (w analogicznym okresie 2020 r. było ich 7,4 tys.), natomiast wykreślono z rejestru **3,5 tys.** (w analogicznym okresie 2020 r. – 3,4 tys.). Spośród **133 806** podmiotów gospodarczych we Wrocławiu **80 245** stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (w tym zagraniczne **2150**), **31 317** – spółki, **22 244** – pozostałe formy prawne działalności (stan na 31 grudnia 2021 r.).

Na koniec 2021 r. w województwie dolnośląskim najwięcej osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą było zarejestrowanych we Wrocławiu – **80,2 tys.** (na 10 tys. mieszkańców przypadało **1251** osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą).

Tabela 10. Wskaźnik liczby osób prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w latach 2018–2020 w największych miastach w Polsce

Miasto	2018	2019	2020
Warszawa	1 361,1	1 416,9	1 462,3
Poznań	1 275,7	1 318,6	1 357,5
Kraków	1 139,4	1 184,1	1 226,9
Szczecin	1 187,5	1 180,7	1 213,2
Gdańsk	1 112,0	1 145,8	1 193,7
Wrocław	**1 180,5**	**1 139,3**	**1 187,0**
Łódź	936,7	958,8	983,3
Lublin	919,6	931,3	969,0
Bydgoszcz	827,2	845,7	863,4
Białystok	891,6	877,9	904,8

Źródło: GUS

Według Centralnego Ośrodka Informacji Gospodarczej (COIG) województwo dolnośląskie w 2021 r. zajęło pierwsze miejsce pod względem liczby nowych firm z kapitałem zagranicznym (988). Rok 2021 to ogółem **10 494** nowe spółki z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce, co stanowi rekordowy wynik roczny w okresie 2018–2021. W samym Wrocławiu zarejestrowano 811 podmiotów, co daje drugi wynik w skali kraju (3583 w Warszawie). Dalej uplasowały się Kraków (744), Poznań (437) i Gdańsk (375). W 2021 r. według COIG liczba aktywnych firm z kapitałem zagranicznym we Wrocławiu wynosiła **4848**, w tym **1756** to firmy z kapitałem ukraińskim, 595 – niemieckim, 180 – włoskim, 140 – angielskim, 125 – holenderskim, 130 – koreańskim.

Dolny Śląsk jest na 4. miejscu w kraju pod względem liczby firm zarejestrowanych w KRS w 2021 r. (4887) oraz na pierwszym miejscu w kategorii liczby zarejestrowanych firm z udziałem kapitału zagranicznego (988, tj. 9,41% w skali kraju).

Z danych ogólnokrajowych wynika, że **90,68%** nowo rejestrowanych firm to spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Najczęściej lokują się w branżach: handel (**16,33%**), budownictwo (**16,08%**) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (**13,67%**).

Wrocław jest 3. miastem w Polsce (po Krakowie i Warszawie), w grupie dziesięciu największych miast, pod względem liczby zatrudnionych w sektorze SSC/BPO (centra usług wspólnych/centra outsourcingowe). Według raportu ABSL *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2021* we Wrocławiu na koniec I kwartału 2021 r. działało **201** takich centrów, w których pracowało **52,5 tys.** osób (stanowi to 14,8% wszystkich zatrudnionych w tym sektorze w Polsce). Jesienią 2021 r. nowe centrum usług biznesowych uruchomił we Wrocławiu niemiecki koncern Boehinger Ingelheim, jedna z największych firm farmaceutycznych na świecie. Swoje centrum usług wspólnych rozbudowała fińska firma Oras specjalizująca się w produkcji bezdotykowych rozwiązań dla inteligentnych domów. Inne przykłady nowych inwestycji w sektorze SSC/BPO w 2021 r. to: Klika Tech, UPM, Nexio Management, Altimetrik czy JetBridge.

Liczba pracowników centrów w Polsce w I kwartale 2021 r. wynosiła **355,3 tys.**,co stanowiło wzrost o 3,9% w stosunku do analogicznego okresu ubiegłego roku. W 2021 r. odnotowano przyrosty zatrudnienia w takich ośrodkach miejskich, jak Trójmiasto, Katowice, Łódź i Poznań. Wg raportu branża optymistycznie patrzy w przyszłość; prognozoy przewidują wzrost zatrudnienia w sektorze we Wrocławiu do 55 300 osób w I kwartale 2022 roku.

Jak podaje raport *Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2021*, pandemia COVID-19 przyniosła zdecydowane przyspieszenie trendu wzrostu elastyczności pracy, wymuszając na organizacjach zmianę podejścia do pracy zdalnej. W rezultacie można zaobserwować pojawianie się nowych, hybrydowych modeli łączących pracę zdalną z pracą wymagającą obecności w biurze i bezpośrednich interakcji.

Na tle innych miast (nie licząc Warszawy) Wrocław oraz Kraków są silnymi ośrodkami branży informacja i komunikacja (sekcja J według klasyfikacji PKD).

Tabela 11. Zmiany liczby podmiotów sekcji J w największych miastach w Polsce w latach 2018–2021 (I–III kw. 2021 r.)

Miasto	2018	2019	2020	I–III kw. 2021
Warszawa	40 396	44 260	47 710	33 664
Kraków	10 115	11 406	12 783	10 288
Wrocław	**9 900**	**10 949**	**12 018**	**10 166**
Poznań	7 996	8 481	8 872	6 096
Szczecin	2 874	3 009	3 155	2 594
Łódź	2 929	3 289	3 554	4 164

Źródło: GUS

Spośród 201 firm świadczących usługi w ponad 30 językach można wymienić: centra IT (np. Atos, Capgemini, Luxoft, Objectivity, Softserve, Spyrosoft, Tieto), centra R&D IT (np. Diehl Controls, Dolby, Neurosoft, Nokia, Opera Software, Techland, Unit4, Viessmann), centra Knowledge Process Outsourcing (Allianz, BNY Science, Crisil Irevna, EY GDS, McKinsey), centra Business Process Outsourcing (np. CSS Corp, DXC, Gates, Xylem) oraz centra finansowo-księgowo-administracyjne i kadrowe (np. 3M, Axiom Law, Becton Dickinson, BNY Mellon, Credit Suisse, Fresenius Kabi, Google, HP Inc., Mahle, Merck, Qiagen, Parker Hannifin, Schaeffler, Smith+Nephew, Toyota, UBS, UPS, Volvo).

Ponadto w 2021 r. Wrocław pozyskał 18 nowych projektów inwestycyjnych z branży usługowej i produkcyjnej, co pozwoliło utworzyć nowe miejsca pracy dla mieszkańców. Spośród największych wymienić należy Boehringer Ingelheim, o którym mowa powyżej, oraz Align Technology (zakład produkujący urządzenia medyczne).

PARKI TECHNOLOGICZNE I STARTUPY

Wrocławski Park Technologiczny SA (WPT) to jedna z największych w Polsce pod względem liczby firm działających na jej terenie instytucji biznesowych tego typu. W WPT działają firmy innowacyjne, przedsiębiorcy i naukowcy z sektora badawczo-rozwojowego, a także spółki lokujące tu swoje działy badawczo-rozwojowe. Miejsce dla siebie znajdą tutaj zarówno startupy, przedsiębiorstwa z sektora MSP, jak i duże, międzynarodowe firmy. Dzięki dostosowaniu oferty WPT do potrzeb różnego rodzaju biznesu w dziewięciu budynkach należących do Parku działa ponad **180 najemców**. W WPT możliwość rozwoju dla najmłodszych firm oferują dwa inkubatory przedsiębiorczości – DAIP, czyli Dolnośląski Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości, oraz Integracyjny Inkubator Przedsiębiorczości „Skrzynia". Powstał on w celu wspierania firm prowadzonych przez osoby z niepełnosprawnościami oraz takich, które osoby z niepełnosprawnościami zatrudniają lub chcą zatrudnić. Inkubator jest miejscem przystosowanym pod kątem architektonicznym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W trakcie 5-letniego okresu inkubacji ze wsparcia Spółki mogą korzystać przedsiębiorcy z różnych branż. W ramach Inkubatora zainicjowano powstanie Centrum Informacyjnego, w którym można uzyskać eksperckie wsparcie w zakresie zakładania firmy przez osoby z niepełnosprawnościami oraz podejmowania przez nie pracy czy ich zatrudniania.

W 2021 r. Urząd Miejski Wrocławia i WPT we współpracy z Głównym Punktem Informacji o Funduszach Europejskich we Wrocławiu zorganizowały webinaria dla przedsiębiorców i osób chcących założyć własną działalność gospodarczą. **Odbyło się 10 spotkań, w tym 3 adresowane do osób z niepełnosprawnościami** w ramach Integracyjnego Inkubatora Przedsiębiorczości „Skrzynia". **Webinaria dotyczyły funduszy dostępnych na start i rozwój biznesu we Wrocławiu oraz różnych form wsparcia Miasta dla lokalnych przedsiębiorców.**

W 2021 r. z rezydentami inkubatorów oraz firmami z WPT podpisano 122 umowy o udzielenie pomocy de minimis, obejmujące projekty o łącznej wartości prawie **2 152 000 zł**, na realizację których udzielono ponad **1 200 000 zł** pomocy de minimis.

Tabela 12. Pomoc de minimis udzielona w 2021 r. z podziałem na obszary działania WPT

Obszar działania WPT	Wartość projektów (w zł)	Liczba umów	Wartość pomocy (w zł)
Laboratoria i Prototypownie	446 484,88	12	309 655,31
Zakład Doświadczalny	1 033 704,49	18	627 561,67
Dolnośląski Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości	119 334,60	19	68 506,96
Integracyjny Inkubator Przedsiębiorczości	552 300,55	73	233 234,69

Źródło: WPT

W 2021 r. rozbudowano Laboratorium Chemii i Biotechnologii (650 m^2 powierzchni laboratoryjnych wyposażonych w nowoczesny sprzęt, pozwalający na prowadzenie zaawansowanych prac badawczo-rozwojowych). Inwestycja o wartości 7 mln zł została dofinansowana ze środków unijnych w kwocie 5 mln zł. Obecnie na terenie WPT funkcjonuje 12 laboratoriów i prototypowni, które są dostępne dla przedsiębiorców. Z bazy laboratoryjnej może korzystać każda zainteresowana firma, która nawiąże współpracę z WPT. Jest to dogodne rozwiązanie zwłaszcza dla startupów, które mogą realizować specjalistyczne prace badawczo-rozwojowe w innowacyjnym środowisku, bez konieczności inwestowania w wyposażenie własnego laboratorium.

W 2021 r. z oferty Academic Box (ABox) skorzystały dwa koła naukowe z Politechniki Wrocławskiej. Przestrzeń warsztatowo-koncepcyjną w formule boksów, czyli zamkniętych pomieszczeń przypominających garaże, użytkowały: Solar Boat (szerzej w rozdziale EDUKACJA) oraz In Space. Mniejsza liczba kół naukowych w stosunku do potencjału ABox spowodowana była hybrydową formą realizacji zajęć na uczelniach wyższych, a tym samym zawieszeniem prac większości kół naukowych. W 2021 r. z przestrzeni ABox skorzystało ponad 60 studentów, którzy przepracowali blisko 1450 godzin.

Wrocław jest jednym z najsilniejszych centrów innowacji i nowoczesnej gospodarki w Polsce oraz miastem, w którym powstaje wiele innowacyjnych przedsięwzięć typu startup. Według raportu *Polskie Startupy 2021* opublikowanego przez Fundację Startup Poland Wrocław zajmuje 2. miejsce w Polsce po względem liczby zarejestrowanych startupów.

Koordynatorem miejskiej polityki startupowej we Wrocławiu jest ARAW. W 2021 r. zorganizowano dla startupów m.in. cykl warsztatów *Startup Wrocław: Ewolucje* czy *Przemysł 4.0 – Made in Wrocław*. Wzmacniano współpracę całego ekosystemu biznesowego, w którego skład wchodzą lokalne startupy, uczelnie wyższe, inkubatory i akceleratory przedsiębiorczości, coworkingi, jak również dojrzałe przedsiębiorstwa. Powstał również cykl podcastów o tematyce startupowej ***Startup Starter*** – wyprodukowano 6 odcinków, które emitowane były na najpopularniejszych platformach streamingowych.

W 2021 r. w raporcie *Startup Ecosystem Rankings 2021* Wrocław pozostał na tej samej – trzeciej – pozycji w Polsce, natomiast awansował o cztery pozycje w notowaniu regionalnym (Europa Wschodnia) oraz o trzy – w rankingu globalnym (w odniesieniu do 2020 r.). Raport jest tworzony w oparciu o kompleksowe badanie oceniające 100 różnych wskaźników (m.in. wydajność, sposoby finansowania, komunikację, obecność talentów, doświadczenie i wiedzę). Autor rankingu, firma Startup Genome, zbadał 280 ekosystemów i 3 mln startupów na całym świecie.

RYNEK PRACY

W 2021 r. we Wrocławiu, według danych GUS, przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wynosiło **181,3 tys.** osób i było niższe niż w roku ubiegłym o **1,4 tys.** osób.

W sektorze przedsiębiorstw przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2021 r. według danych US Wrocław wyniosło **6442,61 zł**. W 2020 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie we Wrocławiu kształtowało się na poziomie **5850,98 zł**, w 2019 r. – **5569,57 zł**, a w 2018 r. – **5338,47 zł**.

Wykres 16. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w zł)

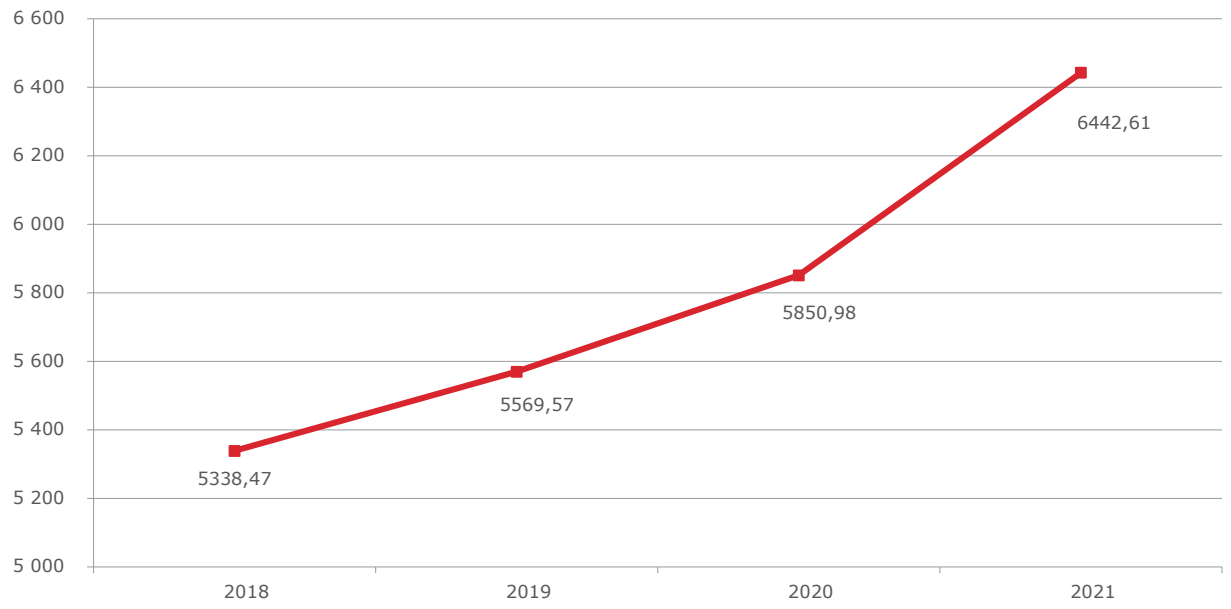

Źródło: US Wrocław

Tabela 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto we Wrocławiu dla wybranych branż w latach 2020–2021 (w zł)

Branża	2020	2021
Przemysł	6 475,65	6 930,51
Budownictwo	5 803,23	6 393,55
Handel i naprawa pojazdów samochodowych	5 159,62	5 655,52
Transport i gospodarka magazynowa	5 219,23	5 440,78
Zakwaterowanie i gastronomia	4 316,78	4 761,50
Informatyka i komunikacja	9 157,11	10 255,86
Obsługa rynku nieruchomości	5 681,43	6 223,76
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	7 372,11	7 920,98
Administrowanie i działalność wspierająca	4 284,02	4 760,40
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4 873,80	5 033,14

Źródło: GUS Wrocław

Wykres 17. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w wybranych miastach Polski w latach 2018–2020 (w zł)

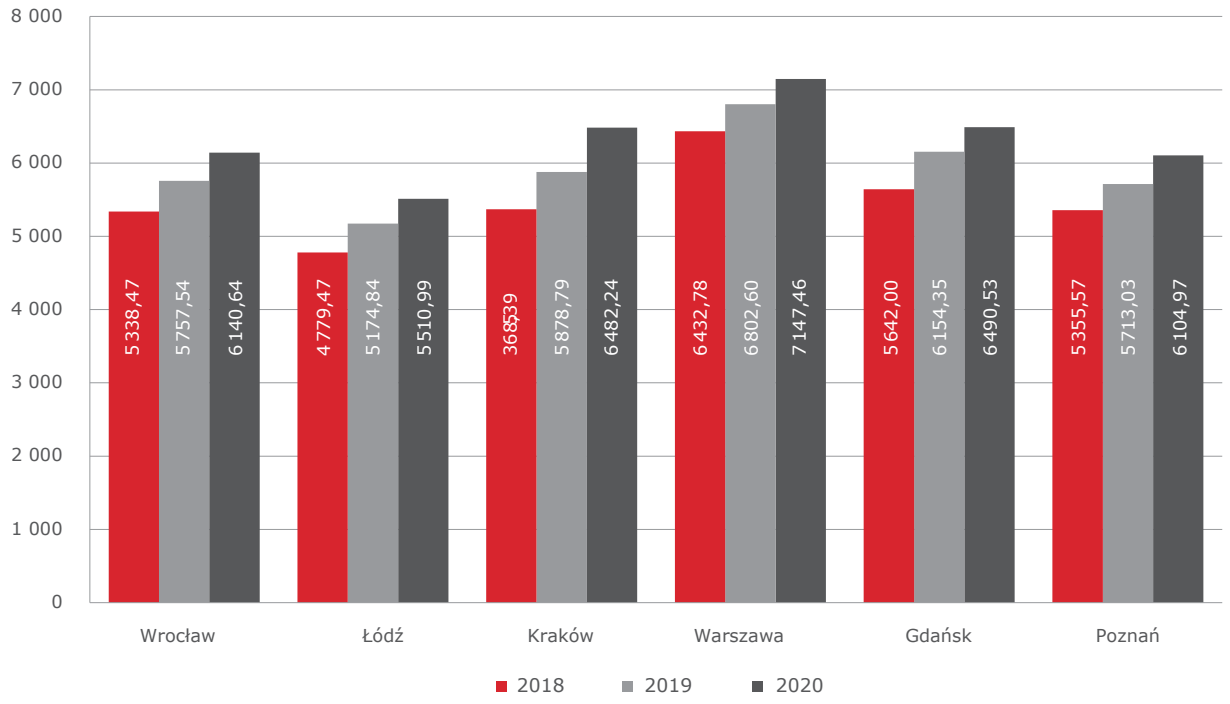

Źródło: GUS

Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy we Wrocławiu (PUP) zarejestrowanych było **9467** bezrobotnych oraz **270** osób poszukujących pracy.

Na dzień 31 grudnia 2021 r. stopa bezrobocia we Wrocławiu wynosiła **2,0%** i zmniejszyła się w porównaniu do poprzedniego roku o **0,4 punktu procentowego** (poziom bezrobocia dla kraju wyniósł 5,4%, a dla Dolnego Śląska 4,8%). Wrocław jest jednym z pięciu miast w Polsce, za Katowicami (1,8%), Warszawą (1,8%), Sopotem (1,7%) i Poznaniem (1,6%), z tak niską stopą bezrobocia. Jednakże w dalszym ciągu wpływ na jej wysokość ma dynamiczny i nieprzewidywalny stan gospodarki w związku z pandemią koronawirusa. Według danych GUS w skali kraju w okresie ostatnich 12 miesięcy zaobserwowano tendencję spadkową liczby zarejestrowanych bezrobotnych. W ujęciu rok do roku w skali kraju jest to spadek o 14,5%, natomiast na Dolnym Śląsku – 14,7%.

W 2021 r. we Wrocławiu największą grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 35–44 lata (**29,07%**) oraz w wieku 45–54 lata (**22,24%**). W strukturze osób bezrobotnych niezmiennie największy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (**28,39%**). W 2021 r. zauważalna jest większa dynamika fluktuacji bezrobotnych (napływ i odpływ z rejestru bezrobotnych). W 2021 r. PUP miał **44 869** ofert pracy i aktywizacji zawodowej, w tym **1232** dla osób z niepełnosprawnościami. Było to o **8110** ofert pracy mniej niż w roku 2020, w tym **128** ofert mniej dla osób z niepełnosprawnościami. Niezmiennie najwięcej ofert pracy dotyczyło zawodów niewymagających wysokich kwalifikacji (m.in. robotników, magazynierów, pakowaczy). W 2021 r. pracownicy PUP nawiązali kontakt z **224** nowymi pracodawcami, dzięki czemu pozyskali **4137** miejsc pracy.

W 2021 r. PUP kontynuował realizację projektu *Aktywizacja osób bezrobotnych powyżej 30. roku życia w powiecie wrocławskim oraz powiecie m. Wrocław.* Projekt współfinansowany był ze środków Unii Europejskiej dotacją w wysokości **101 263 398,75 zł**, w tym na realizację działań wspierających przedsiębiorców w związku z pandemią przeznaczono środki w wysokości **90 656 267 zł** (wsparto **7998** podmiotów gospodarczych). Swoją kontynuację miał również projekt *Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie wrocławskim (V) oraz powiecie m. Wrocław (V)*, w którym **5 mln zł** zostało przeznaczone na wsparcie przedsiębiorców w związku z kryzysem wywołanym pandemią COVID-19.

W ramach działań tzw. tarczy antykryzysowej wsparto 2050 podmiotów gospodarczych. Pozostałą kwotę w wysokości 6 582 857,16 zł przeznaczono na aktywizację osób bezrobotnych poniżej 30. roku życia zarejestrowanych w PUP.

W październiku 2021 r. rozpoczęto realizację kolejnego projektu – w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) – *Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie wrocławskim (VI) oraz powiecie m. Wrocław (VI)*, także współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej. W 2021 r. wydatkowano na ten cel 901 921,10 zł (z 9 494 910,00 zł stanowiących całkowity budżet projektu).

Wrocławski Zakład Aktywności Zawodowej (WZAZ) działa jako samorządowy zakład budżetowy gminy Wrocław. Został utworzony uchwałą nr XXIV/870/08 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 września 2008 r., ma status zakładu aktywności zawodowej nadany przez wojewodę dolnośląskiego decyzją D5/0001/08 w dniu 29 grudnia 2008 r. na podstawie art. 29 ust. 1 i art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008 r. nr 14 poz. 92). Podstawowym zadaniem WZAZ jest rehabilitacja zawodowa i społeczna zatrudnionych w zakładzie osób z niepełnosprawnością w stopniu znacznym (bez względu na rodzaj schorzenia) i umiarkowanym (tylko upośledzenie umysłowe, choroby psychiczne lub autyzm) poprzez prowadzenie działalności usługowej i wytwórczej. 36 osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych we WZAZ świadczyło usługi poligraficzne, gastronomiczne i cateringowe oraz porządkowe; pracownicy zajmowali się m.in. obsługą techniczną szkoleń, konferencji i imprez okolicznościowych, a także kompletowaniem Wyprawki Wrocławskiej i Niezbędnika Senioralnego. W 2021 r. zrealizowano usługi dla klientów zewnętrznych w kwocie 443 309,55 zł oraz dla jednostek gminy Wrocław w kwocie 359 656,87 zł.

RYNEK POWIERZCHNI BIUROWYCH I HANDLOWYCH

Według danych pozyskanych z wrocławskiego oddziału międzynarodowej korporacji CBRE, eksperta w dziedzinie nieruchomości komercyjnych, w roku 2021 inwestycje na polskim rynku nieruchomości komercyjnych osiągnęły wartość **5,71 mld EUR** (całkowita wartość inwestycji), czyli o 7% więcej niż w 2020 r. Odnotowano też rekordową liczbę transakcji inwestycyjnych – 164, co wskazuje na dużą płynność rynku (rekordowy pod tym względem był rok 2019, kiedy to przedmiotem transakcji były nieruchomości warte ponad 7 mld EUR). W obszarze zainteresowań podmiotów inwestujących w rynek nieruchomości w Polsce są w szczególności: sektor magazynowy, mieszkania na wynajem oraz biura.

Tabela 14. Inwestycje na polskim rynku nieruchomości w 2021 r. (w EUR)

	Warszawa	Inne lokalizacje	Polska
Handel	76 730 000	819 300 000	896 030 000
Biura	1 227 290 000	481 750 000	1 709 040 000
Przemysł i logistyka		2 940 770 000	2 940 770 000
Inne	53 900 000	109 730 000	163 630 000
Razem	**253 359 000**	**4 351 550 000**	**5 709 470 000**

Źródło: CBRE

Wśród miast regionalnych Wrocław posiada obecnie najwyższy (po Krakowie) wskaźnik istniejącej powierzchni biurowej (1 253 080 m^2), natomiast w zakresie powierzchni biurowej w budowie Wrocław w 2021 r. znalazł się na 4. miejscu (134 560 m^2) – po Katowicach, Krakowie i Trójmieście.

Tabela 15. Podaż powierzchni biurowej w miastach regionalnych w 2021 r. (w m^2)

	Kraków	Wrocław	Trójmiasto	Katowice	Łódź	Poznań	Szczecin	Lublin
Podaż	1 641 910	1 253 080	963 340	602 980	583 030	618 750	184 500	213 800
W budowie	153 450	134 560	138 990	180 110	100 740	68 600	0	33 000
Stopa pustostanu (w %)	16,10	16,66	12,26	10,47	15,78	12,67	5,28	10,70

Źródło: CBRE

Wykres 18. Podaż powierzchni biurowej w miastach regionalnych w 2021 r. (w m²)

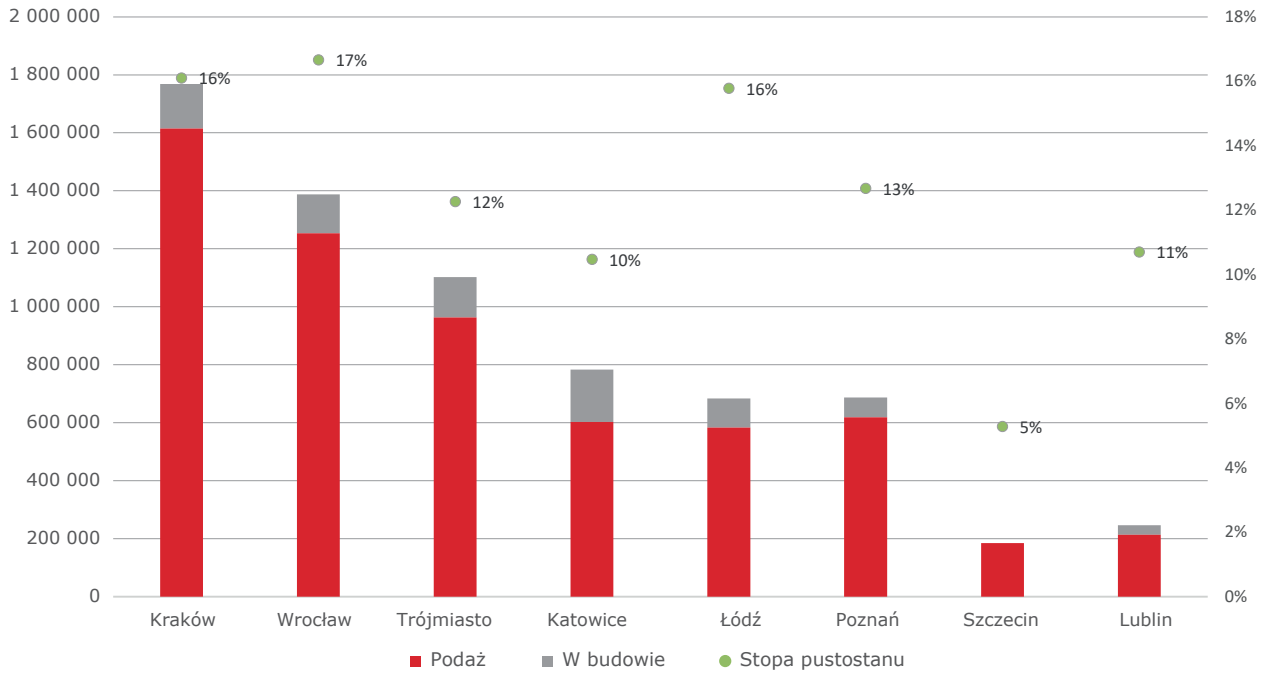

Źródło: CBRE

W 2021 r. we Wrocławiu oddano do użytkowania 21 800 m² powierzchni biurowej, co stanowi kontynuację tendencji spadkowej notowanej od 2020 r.

Wykres 19. Podaż nowej powierzchni biurowej we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w m²)

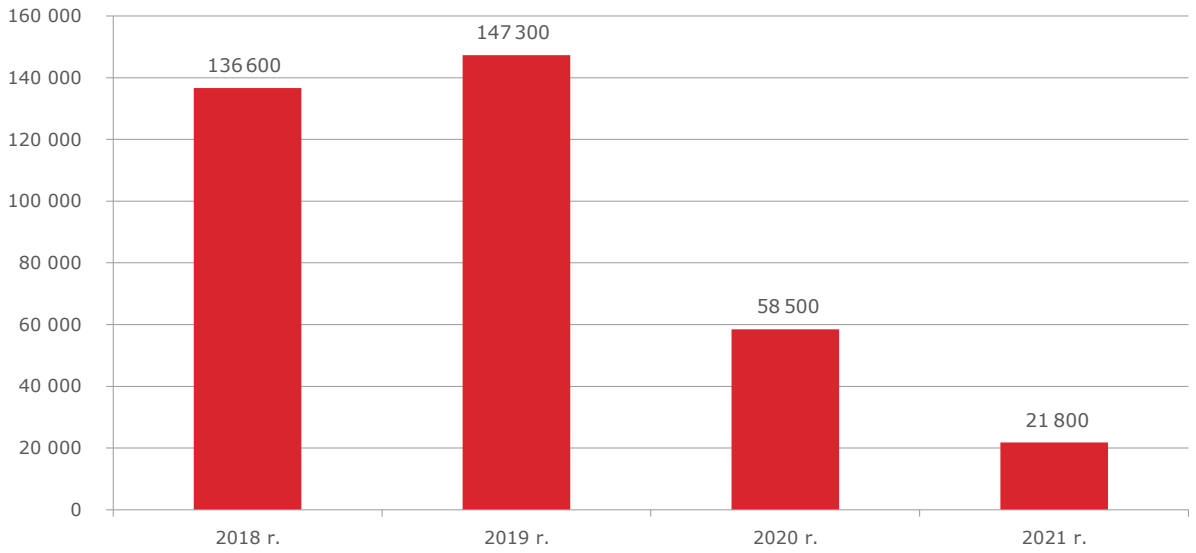

Źródło: CBRE

W 2021 r. Wrocław dysponował 497 990 m² GLA (*gross leasable area* – powierzchnia najmu brutto) powierzchni handlowej, co plasowało go na 4. miejscu – po Poznaniu, Gdańsku i Krakowie.

Wykres 20. Podaż powierzchni handlowej w miastach regionalnych w 2021 r. (w m²)

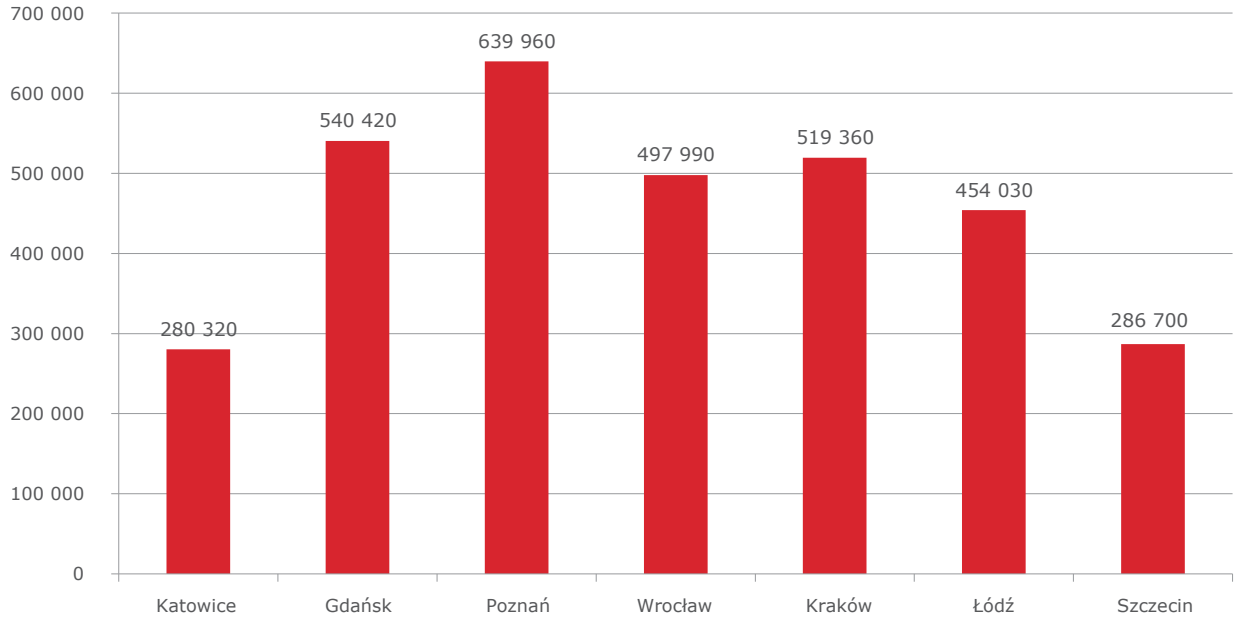

Źródło: CBRE

Rok 2021 był rekordowy dla gminy Wrocław pod względem obrotu mieniem komunalnym – sprzedaży nieruchomości gruntowych. Po raz kolejny również wzrosła średnia cena 1 m² nieruchomości gminnych sprzedawanych w przetargach. Wartość nieruchomości sprzedanych w trybie przetargowym pod usługi i aktywność gospodarczą w 2021 r. wyniosła **103 674 400 zł** i była o ponad 430% wyższa niż w roku 2020. Więcej na ten temat w rozdziale MIENIE KOMUNALNE.

INWESTYCJE

Na realizację zadań inwestycyjnych wydano w 2021 r. kwotę **864 244 121 zł**. Najwięcej inwestycji dotyczyło transportu (**459 399 794 zł**), gospodarki mieszkaniowej (**132 881 497 zł**), sportu (**42 517 340 zł**), oświaty (**91 216 591 zł**) oraz gospodarki komunalnej (**30 440 320 zł**).

Tabela 16. Wybrane zadania i programy inwestycyjne realizowane przez gminę Wrocław w 2021 r. (w zł)

Lp.	Nazwa zadania	Plan wydatków inwestycyjnych na koniec 2021 r.
1.	Program poprawy stanu technicznego infrastruktury drogowej	114 364 296
2.	Budowa i kompleksowa przebudowa żłobków, przedszkoli, szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych	71 193 348
3.	Przebudowa ulic w ciągu drogi wojewódzkiej nr 342 (ulice: Obornicka, Pęgowska, Zajączkowska, Pełczyńska)	26 904 168
4.	Program rewitalizacji komunalnego zasobu mieszkaniowego	35 606 612
5.	Miejski program wymiany źródeł ogrzewania	39 852 336
6.	Program Inicjatyw Rad Osiedli – realizacja projektów	14 689 212
7.	Wrocławski Budżet Obywatelski – realizacja projektów	22 798 122
8.	Zintegrowany System Transportu Szynowego w Aglomeracji i we Wrocławiu – etap IIIA	67 003 747
9.	Rozbudowa ul. Osobowickiej od Obwodnicy Śródmiejskiej Wrocławia do ul. Lipskiej	8 608 432

Lp.	Nazwa zadania	Plan wydatków inwestycyjnych na koniec 2021 r.
10.	Ograniczenie emisji kominowej w zasobie mieszkaniowym gminy Wrocław poprzez likwidację węglowych źródeł ciepła	22 705 916
11.	E-administracja	8 366 569
12.	Program rowerowy wraz z budową dróg rowerowych we Wrocławiu – etap II	13 789 806
13.	Budowa Alei Wielkiej Wyspy we Wrocławiu	66 227 233
14.	Budowa i przebudowa infrastruktury sportowej w obiektach oświatowych	11 296 783
15.	Budowa Osi Zachodniej we Wrocławiu w ciągu drogi krajowej nr 94	17 567 281
16.	Program rewitalizacji zieleni, nabrzeży i wysp odrzańskich	9 245 412
17.	Program przebudowy miejskich obiektów sportowych	5 887 749
18.	Program przebudowy Centrów Usług Socjalnych we Wrocławiu, program przebudowy obiektów na potrzeby Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	1 499 973
19.	Rozbudowa systemu zarządzania ruchem we Wrocławiu	4 990 953
20.	Program ruchu pieszego	11 683 285
21.	Program rozwoju terenów pod aktywność gospodarczą. Budowa drogi łączącej WPT z WPP – przebudowa ul. Fabrycznej i ul. Otyńskiej we Wrocławiu	445 881
22.	Program inicjatyw lokalnych	434 025
23.	Wielofunkcyjna hala sportowa przy ul. Racławickiej 62 we Wrocławiu	25 594 967
24.	Kompleksowa termomodernizacja wybranych kamienic przy ul. Brzeskiej, ul. Stanisława Chudoby i ul. gen. Ignacego Prądzyńskiego we Wrocławiu	2 441 795
25.	Rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej na terenie WTWK Partynice	377 000
26.	Budowa boisk piłkarskich o sztucznych nawierzchniach	2 641 445
27.	Budowa systemu Parkuj i Jedź we Wrocławiu – etap II	9 147 708
28.	Modernizacja elewacji obiektów Urzędu Miejskiego Wrocławia	2 247 000
29.	Rekonstrukcja wnętrza kościoła p.w. św. Elżbiety we Wrocławiu poprzez rekonstrukcję organów Michaela Englera	737 797
30.	Zintegrowany System Transportu Szynowego w Aglomeracji i we Wrocławiu – etap IV	9 124 043
31.	Program rozwoju terenów pod mieszkalnictwo	5 609 863

Źródło: UMW

W 2021 r. złożono wnioski o dofinansowanie dla **56** projektów oraz podpisano **36** umów o dofinansowanie na łączną kwotę **145 120 839,00 zł**. Monitorowano realizację umów o dofinansowanie łącznie **191** projektów, dla których podpisano umowy o dofinansowanie w roku 2021 i w latach wcześniejszych.

Tabela 17. Wybrane projekty infrastrukturalne, których beneficjentem jest gmina Wrocław

Lp.	Tytuł projektu	Lata realizacji	Aktualna wartość dofinansowania (w zł)	Aktualna wartość całkowita projektu (w zł)	Program	Obszar
1.	Rewaloryzacja bastionu Sakwowego we Wrocławiu – Etap I	2022–2023	18 851 667,28	26 716 830	Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych	Rewitalizacja
2.	Zagospodarowanie wnętrz podwórzowych w obrębie ulic: Władysława Łokietka, pl. św. Macieja, Henryka Pobożnego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Jedności Narodowej i Bolesława Drobnera we Wrocławiu	2017–2019	3 651 636,43	4 462 802,35	RPO WD 2014–2020	Rewitalizacja
3.	System transformacji cyfrowej i procesowej w Departamencie Strategii i Rozwoju Miasta Urzędu Miejskiego Wrocławia	2020–2023	7 397 673,25	8 704 375,00	RPO WD 2014–2020	Informatyka
4.	Przebudowa ul. Pomorskiej we Wrocławiu	2023–2024	88 825 000,00	93 500 000,00	Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych	Drogi
5.	Centrum Historii Zajezdnia we Wrocławiu	2014–2016	15 019 203,00	36 075 799,00	EOG 2009–2014	Kultura
6.	Ruska 46abc – przestrzeń dla kultury	2014–2020	8 613 226,21	17 554 808,73	POIiŚ 2014–2020	Kultura
7.	Utworzenie Dziennego Domu Pomocy i Klubu Integracji Społecznej przy ul. Władysława Skoczylasa 8 we Wrocławiu oraz rozbudowa Wrocławskiego Centrum Integracji przy ul. Strzegomskiej 49 we Wrocławiu	2017–2019	8 811 367,31	12 254 832,04	RPO WD 2014–2020	Infrastruktura społeczna
8.	Utworzenie dziennych domów pomocy przy ul. Semaforowej 5 i ul. Karmelkowej 25 we Wrocławiu	2017–2019	3 540 359,51	6 175 486,11	RPO WD 2014–2020	Infrastruktura społeczna
9.	Wyposażenie wrocławskich szkół w pracownie przedmiotowe	2016–2018	1 910 524,64	3 476 841,92	RPO WD 2014–2020	Edukacja
10.	Przebudowa budynku B wraz z wyposażeniem w Centrum Kształcenia Praktycznego przy ul. Strzegomskiej 49a we Wrocławiu	2017–2018	3 180 521,04	3 741 789,45	RPO WD 2014–2020	Edukacja

Lp.	Tytuł projektu	Lata realizacji	Aktualna wartość dofinansowania (w zł)	Aktualna wartość całkowita projektu (w zł)	Program	Obszar
11.	Ograniczenie emisji kominowej w zasobie mieszkaniowym gminy Wrocław poprzez likwidację węglowych źródeł ciepła – Etap 2	2020–2022	10 554 123,99	16 789 756,53	RPO WD 2014–2020	Środowisko
12.	Ograniczenie emisji kominowej w zasobie mieszkaniowym gminy Wrocław poprzez likwidację węglowych źródeł ciepła – Etap 3	2020–2022	11 305 342,31	15 350 748,79	RPO WD 2014–2020	Środowisko
13.	Wykonanie prac remontowych wybranych nieruchomości przy ul. Komuny Paryskiej, Tadeusza Kościuszki, gen. Ignacego Prądzyńskiego we Wrocławiu	2018–2021	4 388 011,05	5 495 013,96	RPO WD 2014–2020	Rewitalizacja
14.	Inwestycje w edukację ponadpodstawową w wybranych placówkach na terenie Wrocławia	2019–2021	2 485 186,00	3 239 608,49	RPO WD 2014–2020	Edukacja
15.	Budowa systemu do zarządzania zasobem zieleni miejskiej we Wrocławiu: e-platforma Zieleń we Wrocławiu – etap 1	2020–2022	2 374 608,62	3 499 951,71	RPO WD 2014–2020	Informatyka
16.	Przebudowa ulic w ciągu drogi wojewódzkiej nr 342 we Wrocławiu	2019–2021	19 924 416,77	55 170 611,42	RPO WD 2014–2020	Drogi
17.	Rozbudowa systemu zarządzania ruchem we Wrocławiu	2014–2021	13 171 854,54	19 084 722,64	RPO WD 2014–2020	Transport niskoemisyjny
18.	Budowa Osi Zachodniej we Wrocławiu w ciągu drogi krajowej nr 94	2015–2023	233 930 021,24	380 996 141,75	POIiŚ 2014–2020	Drogi
19.	Program zagospodarowania terenów nabrzeży rzeki Oławy we Wrocławiu	2018–2019	6 489 196,00	9 552 180,27	RPO WD 2014–2020	Rewitalizacja

Źródło: UMW

WSPARCIE DLA PRZEDSIĘBIORCÓW

Utworzone w 2020 r. Wrocławskie Centrum Wsparcia Przedsiębiorców (CWP) w 2021 r. koordynowało realizację Wrocławskiego Pakietu Pomocowego (system ulg podatkowych) dla przedsiębiorców w związku z COVID-19. W Centrum można było uzyskać kompleksową informację związaną z ulgami podatkowymi oraz ulgami od zobowiązań cywilnoprawnych, stanowiącymi dochody budżetu miasta. Pomoc obejmowała:

- ulgi od podatku od nieruchomości,
- ulgi od podatku rolnego,
- ulgi od podatku od środków transportowych,
- ulgi od zobowiązań cywilnoprawnych, takich jak użytkowanie, opłaty z tytułu dzierżawy gruntu, najem i dzierżawa lokali, bezumowne korzystanie z gruntu,
- zwolnienie z podatku od nieruchomości na podstawie uchwały Rady Miejskiej Wrocławia XXI/560/20 z dnia 9 kwietnia 2020 r.,
- odstąpienie od dochodzenia należności dla przedsiębiorców i NGO na podstawie uchwały Rady Miejskiej Wrocławia nr XXII/589/20 z dnia 30 kwietnia 2020 r.,
- obniżenie stawki czynszu za dzierżawę gminnego terenu lub lokalu do symbolicznej złotówki oraz możliwość skorzystania z bezpłatnego ogródka gastronomicznego (Zarządzenie Prezydenta Wrocławia nr 2820 z dnia 27 marca 2020 r.),
- obniżenie czynszu za lokale użytkowe (Zarządzenie Prezydenta Wrocławia nr 4220/20 z dnia 4 grudnia 2020 r.),
- nienaliczanie opłaty prolongacyjnej,
- informowanie o rządowych tarczach antykryzysowych.

CWP współpracowało ściśle z innymi jednostkami miejskimi, takimi jak: Zarząd Zasobu Komunalnego, Wrocławskie Mieszkania, Zarząd Dróg i Utrzymania Miasta, oraz wydziałami Urzędu Miejskiego Wrocławia, takimi jak: Wydział Podatków i Opłat, Wydział Nieruchomości Komunalnych i Biuro Rozwoju Gospodarczego.

W 2021 r. w ramach Wrocławskiego Pakietu Pomocowego przedsiębiorcy otrzymali ulgi od podatku od nieruchomości w łącznej kwocie **4 971 671,48 zł**, natomiast organizacje pozarządowe w łącznej kwocie **1 931 908,51 zł**.

Przedsiębiorcy i osoby chcące założyć działalność gospodarczą we Wrocławiu mogli skorzystać z Punktu Informacji Gospodarczej Urzędu Miejskiego Wrocławia. W 2021 r., z uwagi na pandemię COVID-19, najwięcej zapytań dotyczyło form i możliwości wsparcia oferowanych w ramach Wrocławskiego Pakietu Pomocowego oraz rządowych tarcz antykryzysowych.

Tabela 18. Ulgi dla przedsiębiorców w opłatach za najem lokali użytkowych w 2021 r. we Wrocławiu

Lokale użytkowe	Liczba lokali użytkowych objętych ulgą	Łączna kwota ulgi (w zł)
ZZK	68	1 698 660,00
WM Sp. z o.o.	7	101 781,87
WNK	16	186 107,15
WOU	8	849 497,52
ZDiUM	0	0

Źródło: UMW

Wsparcie dla firm było również realizowane poprzez portal www.wroclaw.pl, gdzie organizowano akcje społeczne dla przedsiębiorców oraz branż dotkniętych obostrzeniami pandemicznymi. W ramach akcji #WrocławZdalnieLokalnie zrealizowano **cykl spotkań z przedsiębiorcami**, **którzy opowiedzieli o tym, jak prowadzić biznes w rzeczywistości internetowej**. *O byciu w sieci* to historie przedstawione z perspektywy lokalnych firm i omówione przez ekspertów z zakresu IT, marketingu i e-commerce, wykorzystywane dla promocji wrocławskich produktów, usług i lokalnych marek. Spotkania organizowane były od września do grudnia 2021 r. w formie hybrydowej, a uczestnicy – zgromadzeni zarówno w Centrum Aktywności Lokalnej Centrum na Przedmieściu, jak i online – mieli możliwość aktywnego udziału poprzez zadawanie pytań. Rozmowy tłumaczono na polski język

migowy. **Nagrania z wydarzeń, dostępne na stronie wroclaw.pl/przedsiębiorczy-wroclaw oraz na Facebooku *Centrum na Przedmieściu,* wyświetlono ponad 2100 razy.**

Wiosną w ramach #WielkanocNaWynos uruchomiono bazę punktów gastronomicznych, które oferowały świąteczne menu na wynos; kontynuowano też działalność bazy Prezenty z Wrocławia. Lista została opublikowana na stronach serwisu visitWroclaw.eu, aby zarówno mieszkańcy, jak i turyści (wirtualni) mogli zakupić prezenty #MadeInWroclaw. Poprzez portal **wroclaw.pl/przedsiębiorczy-wroclaw** realizowane były również działania edukacyjne dla wrocławskich przedsiębiorców, m.in. bezpłatne webinaria na temat dostępnych form finansowania czy zakładania własnej firmy, publikowano informacje o aktualnych programach pomocowych dla przedsiębiorców.

W maju 2021 r. Prezydent Wrocławia powołał do życia Wrocławską Radę Gastronomii. Jest to społeczny organ doradczy, do którego zadań należy m.in. inicjowanie współpracy i zrzeszania się przedsiębiorców, wspieranie promocji Wrocławia poprzez gastronomię, promowanie konkursów, festiwali oraz wydarzeń gastronomicznych i doskonalenia zawodowego pracowników gastronomii. Gastronomia jest jedną z branż, które najbardziej ucierpiały w wyniku pandemii COVID-19.

HANDEL OKRĘŻNY

W 2021 r. obostrzenia covidowe nadal obowiązywały, niemniej jednak przedsiębiorcy z branży handlowej, gastronomicznej i rozrywkowej podjęli próby wznowienia działalności biznesowej (firmy z tych branż najdłużej pozostawały całkowicie zamknięte i zostały najmocniej dotknięte przez pandemię). W 2021 r. ponownie odbyły się tradycyjne już handlowe i gastronomiczne wydarzenia plenerowe, takie jak Jarmark Świętojański i Jarmark Bożonarodzeniowy, Ręki Dzieła Fest, II Zlot Foodtrakców, Wrocławski Festiwal Dobrego Piwa czy też Jarmark Włoski. Handel powrócił również na targowiska i do hal targowych.

Tabela 19. Liczba miejsc do sprzedaży na targowiskach i w handlu ulicznym organizowana na nieruchomościach komunalnych we Wrocławiu w latach 2018–2021

Lp.	Liczba miejsc do handlu/gastronomii na targowiskach, jarmarkach, w handlu okrężnym	2018	2019	2020	2021
1.	Jarmark Bożonarodzeniowy	190	213	0	190
2.	Jarmark Świętojański	64	70	0	66
3.	Jarmark Ekologiczny	0	0	0	0
4.	Kiermasz Wszystkich Świętych	69	69	69	69
5.	Jarmark Włoski	20	17	17	15
6.	Świąteczny Zlot Food Trucków	0	14	0	0
7.	Zlot Food Trucków – Psie Pole	-	-	12	12
8.	Targowisko – Lotnicza*	47	47	47	47
9.	Targowisko – Żmigrodzka*	60	60	60	60
10.	Targowisko – Ptasia	30	30	30	30
11.	Targowisko – Skoczylasa	30	30	30	30
12.	Targowisko – Komandorska	120	120	120	120
13.	Targowisko – Niedźwiedzia*	120	120	120	120
14.	Targowisko – Jemiołowa	0	35	35	35
15.	Handel okrężny – całoroczny*	54	54	59	119
16.	Handel okrężny – miejsca sezonowe*	76	83	86	76
Razem		**830**	**962**	**685**	**989**

* są wolne miejsca

Źródło: UMW

PLANOWANIE PRZESTRZENNE, ARCHITEKTURA I BUDOWNICTWO

Kierunki polityki przestrzennej miasta określone są w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia* (*Studium*) przyjętym uchwałą nr L/1177/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 stycznia 2018 r. W 2021 r. kontynuowano prace nad jego zmianą. Aktualizacja *Studium* jest przede wszystkim odpowiedzią na nowe czynniki zewnętrzne wpływające na życie mieszkańców: zmiany klimatyczne i pandemię.

MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Na koniec roku 2021 powierzchnia miasta objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (mpzp) wynosiła **60,8%**.

Na koniec 2020 r. **Wrocław był trzecim wśród dziesięciu największych miast w Polsce**, po Krakowie i Gdańsku, pod względem pokrycia powierzchni miasta mpzp. W porównaniu z rokiem 2019 Wrocław utrzymał trzecią pozycję w tej grupie i odnotował wzrost o 1,4% powierzchni pokrycia miasta planami.

Wykres 21. Powierzchnia miasta pokryta obowiązującymi mpzp w grupie 10 największych miast w Polsce w 2020 r. (w %)

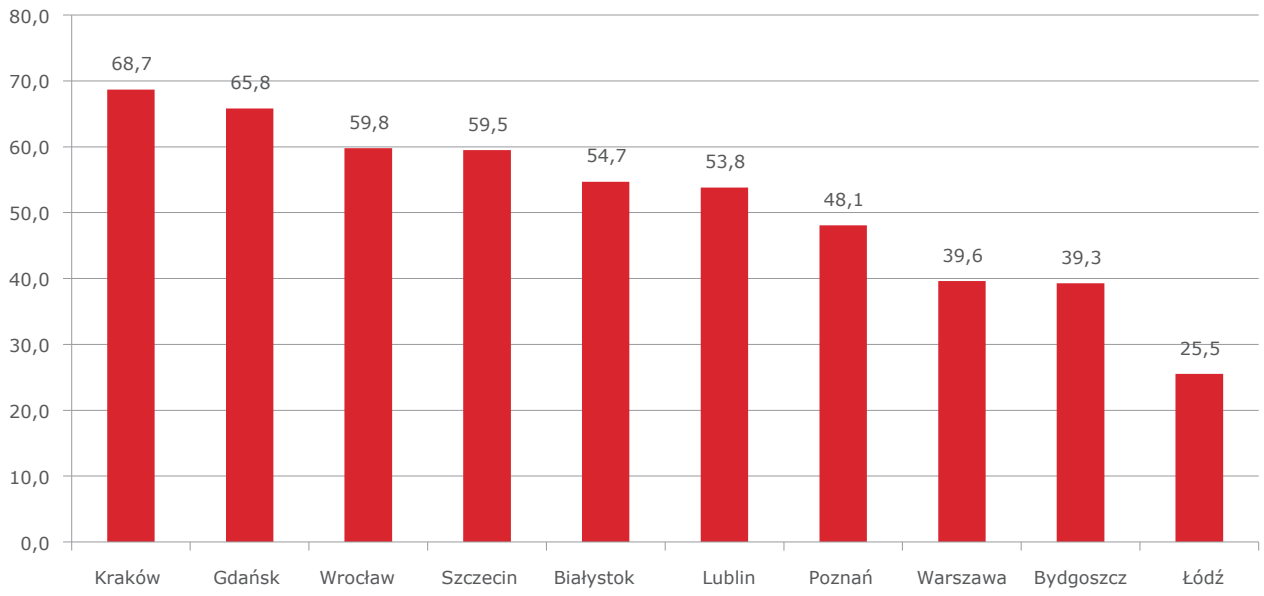

Źródło: GUS

We Wrocławiu na koniec 2021 r. obowiązywały **492** plany miejscowe – obejmowały one obszar **17 798,29 ha**, stanowiący 60,8% powierzchni miasta. W 2021 r. w opracowaniu było **113** planów miejscowych, z czego **20** uchwalono (w tym 3 opracowane w trybie zmiany mpzp). W trakcie roku przystąpiono do opracowania **23** planów obejmujących **495,02 ha** (1,7% powierzchni miasta). Powierzchnia Wrocławia objęta mpzp stale rośnie.

Poniższe tabele przedstawiają procentowy udział powierzchni planów uchwalonych i planów będących w opracowaniu w ogólnej powierzchni miasta – stan na 31 grudnia 2021 r.

Tabela 20. Udział mpzp w ogólnej powierzchni Wrocławia

Plany	Liczba planów	Powierzchnia (w ha)**	Udział w powierzchni miasta (w %)
Uchwalone od 1995 r.	492	17 798,29	60,8
Uchwalone w 2021 r.	20	361,5	1,2
Uchwalone obowiązujące*	489	17 713,18	60,5
W opracowaniu	93	2 072,76	7,1

* liczba planów obowiązujących nie obejmuje uchwał RM stanowiących zmianę uchwalonego planu miejscowego

** obszar objęty planami – powierzchnia obszarów planów po scaleniu nałożeń

Źródło: UMW

Tabela 21. Tereny objęte mpzp uchwalonymi od 1 stycznia 1995 r. do 31 grudnia 2021 r.

	II–III Kadencja RMW	IV Kadencja RMW	V Kadencja RMW	VI Kadencja RMW	VII Kadencja RMW	VIII Kadencja RMW	Powierzchnia miasta obecnie objęta mpzp
	procedury z uwzględnieniem uchylonych mpzp						bez uchylonych mpzp*
Powierzchnia miasta objęta planami (w %)	6,1	23,2	17,7	13,1	3,2	3,6	60,8
Powierzchnia miasta objęta planami (w ha)	1 791	6 781	5 193	3 843,65	951,36	1041,30	17 798,29
Liczba planów uchwalonych	54	113	115	97	85	65	489

* liczba planów obowiązujących nie obejmuje uchwał RMW stanowiących zmianę uchwalonego planu miejscowego

Źródło: UMW

Tabela 22. Liczba mpzp lub zmian mpzp uchwalonych w latach 2018–2021 (z uwzględnieniem mpzp w międzyczasie uchylonych)

Rok	Liczba planów	Powierzchnia (w ha)	Udział w powierzchni miasta (w %)
2018	25	388,41	1,3
2019	17	175,01	0,6
2020	28	504,79	1,7
2021	20	361,5	1,2

Źródło: UMW

Rysunek 1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego we Wrocławiu w 2021 r. (stan na 31.12.2021 r.)

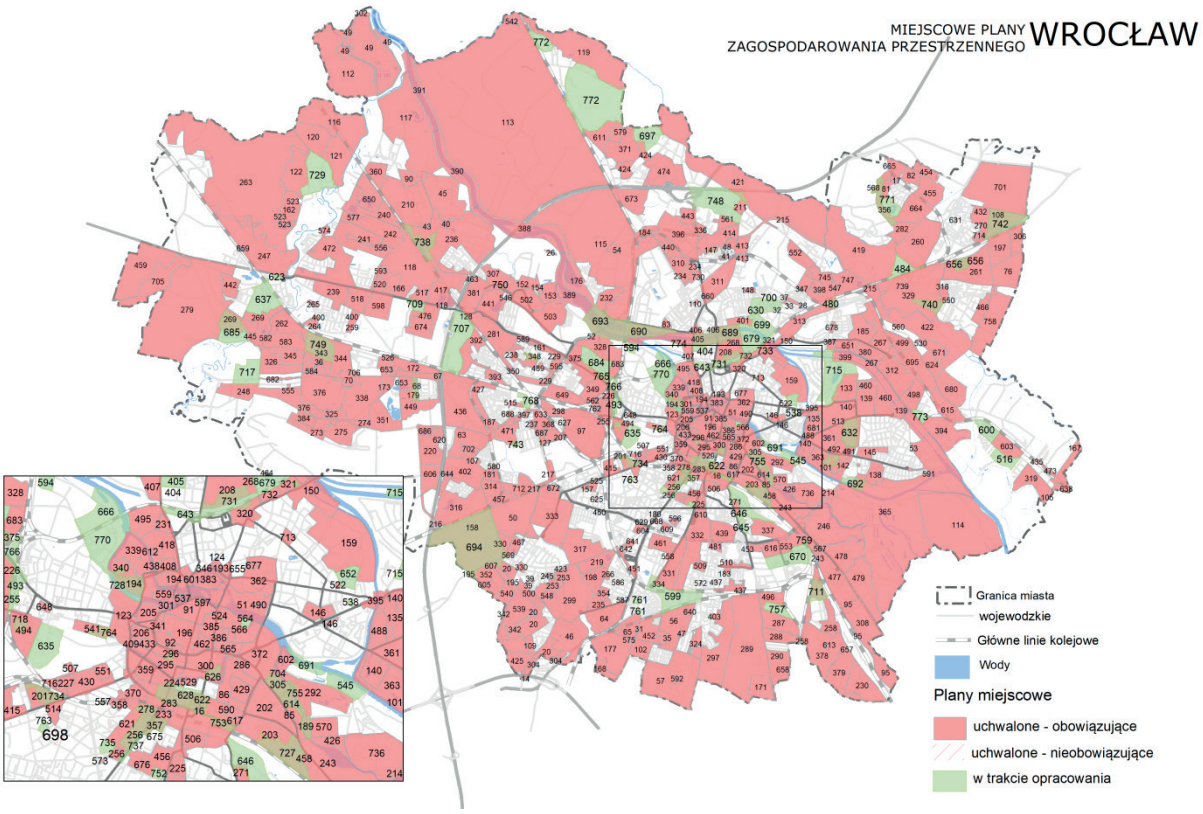

Źródło: UMW, System Informacji Przestrzennej

Gmina Wrocław sukcesywnie dąży do całkowitego pokrycia miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, co ma wpływ na ład przestrzenny i politykę rozwoju. Sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pozwala ograniczać niekontrolowany rozwój miasta w lokalizacjach, gdzie nie ma infrastruktury wymaganej do prawidłowego jego funkcjonowania.

WNIOSKI O ZMIANĘ OBOWIĄZUJĄCYCH MPZP

Każdego roku składane są wnioski o przystąpienie do sporządzenia mpzp lub zmianę planów obowiązujących. Analizując lata 2018–2021 można stwierdzić, że ubiegły rok był rekordowy pod względem liczby złożonych wniosków. W 2021 r. wypłynęło ich 99, z czego rozpatrzono 63%.

Tabela 23. Liczba wniosków o sporządzenie mpzp lub zmianę obowiązujących w latach 2018–2021

Rok	Liczba wniosków
2018	89
2019	88
2020	78
2021	99

Źródło: UMW

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WROCŁAWIA

W 2021 r. prowadzono prace nad zmianą *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia*, na podstawie uchwały nr XXVIII/760/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 22 października 2020 r. Tryb zmiany oznacza, że *Studium* nie jest tworzone od podstaw, a będzie uaktualnieniem obecnie funkcjonującego dokumentu. Aktualizacja *Studium* jest odpowiedzią m.in. na zmiany klimatyczne i pandemię oraz ma przyczynić się do zwiększenia tzw. odporności miasta (przygotowanie mieszkańców i infrastruktury na gwałtowne zmiany pogodowe, ulewy, susze czy skoki temperatur). To również potrzeba ochrony zdrowia ludzi i zapewnienia im bezpieczeństwa podczas stanów kryzysowych. Korekty w *Studium* wymagają także kwestie związane z ekologią oraz kształtowaniem wrocławskich osiedli. Wspieranie rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości powinno być równoważone działaniami proekologicznymi, ochroną środowiska oraz poprawą kompletności osiedli, która w czasach ograniczenia mobilności przez pandemię dodatkowo zyskała na znaczeniu.

OSIEDLA KOMPLETNE – MODELOWE PLANOWANIE WROCŁAWIA WSPÓLNIE Z MIESZKAŃCAMI

W 2021 r. kontynuowano działania w ramach programu Osiedla Kompletne dla trzech jednostek urbanistycznych: **Nowy Dwór**, **Krzyki Zachód** oraz **Zakrzów Centrum**. Przygotowano projekty wytycznych przestrzennych dla każdego z wymienionych obszarów, które po konsultacjach społecznych zostaną ostatecznie sformułowane i opublikowane. Rozpoczęcie konsultacji społecznych ze względu na odbywające się jesienią 2021 r. wybory do Rad Osiedli zostały przełożone na rok 2022.

Wytyczne przestrzenne dla osiedli kompletnych są opracowaniami przygotowywanymi **we współpracy z mieszkańcami** w celu określenia kierunków doskonalenia przestrzeni i wspierania lokalnych społeczności. Mają ułatwiać planowanie i koordynację podejmowanych inicjatyw przez wszystkich zainteresowanych – Rady Osiedli, stowarzyszenia lokalne i władze miasta w realizacji polityki rozwoju tych obszarów, jak również samych mieszkańców, właścicieli nieruchomości i przedsiębiorców, przy działaniach inwestycyjnych lub projektach społecznych, kulturalnych i innych.

MIESZKALNICTWO

Według danych z GUS w 2021 r. **oddano w Polsce do użytkowania ok. 234,6 tys. mieszkań, czyli o 6,3% więcej niż rok wcześniej**. Wśród inwestorów dominowali deweloperzy, którzy przekazali do eksploatacji 141,7 tys. mieszkań (o 0,7% mniej niż w 2020 r.), pozostali to inwestorzy indywidualni (88,3 tys.), budownictwo spółdzielcze, komunalne, społeczne czynszowe i zakładowe (w sumie ok. 4,6 tys.). W 2021 r. wzrosła powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania, wynosiła bowiem 21,8 mln m^2, czyli o ponad 11% więcej niż w roku ubiegłym. Dynamika wzrostu liczby mieszkań oddanych do użytkowania rok do roku wyniosła 106,3.

Wciąż trwająca pandemia nie wpłynęła negatywnie na rynek nieruchomości. W 2021 r. ceny mieszkań dynamicznie rosły, ceny ofertowe w Polsce zwiększyły się w ciągu roku o ok. 10%, jednakże nie zniechęciło to potencjalnych nabywców. Popyt wciąż przewyższał podaż. W porównaniu z rokiem ubiegłym o 23,3% wzrosła liczba mieszkań, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym.

Cząstkowe dane GUS za 2021 r. dotyczące całkowitego zasobu mieszkaniowego w poszczególnych miastach uniemożliwiają dokonanie oceny trendu na rynku mieszkaniowym. Z danych GUS za lata 2017–2020 dotyczących sześciu największych miast w Polsce wynika, że Wrocław wciąż jest na **4. miejscu (wliczając w to Warszawę)** pod względem zasobu mieszkaniowego, z liczbą 351 tys. mieszkań. Pod względem przyrostu liczby mieszkań w latach 2017–2020 **Wrocław plasuje się na 1. miejscu, z przyrostem 9,8%**, zaraz przed Gdańskiem, w którym przybyło w tym czasie 9,12% mieszkań (Kraków przyrost 8,53%, Warszawa – 7,11%, Poznań – 5,16%, Łódź – 3,52%). Według raportu Deloitte (Property Index 2021) w Polsce pomimo panującego w 2020 r. kryzysu oddano do użytku najwięcej mieszkań w Europie w przeliczeniu na 1000 obywateli.

Wykres 22. Liczba mieszkań ogółem w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020

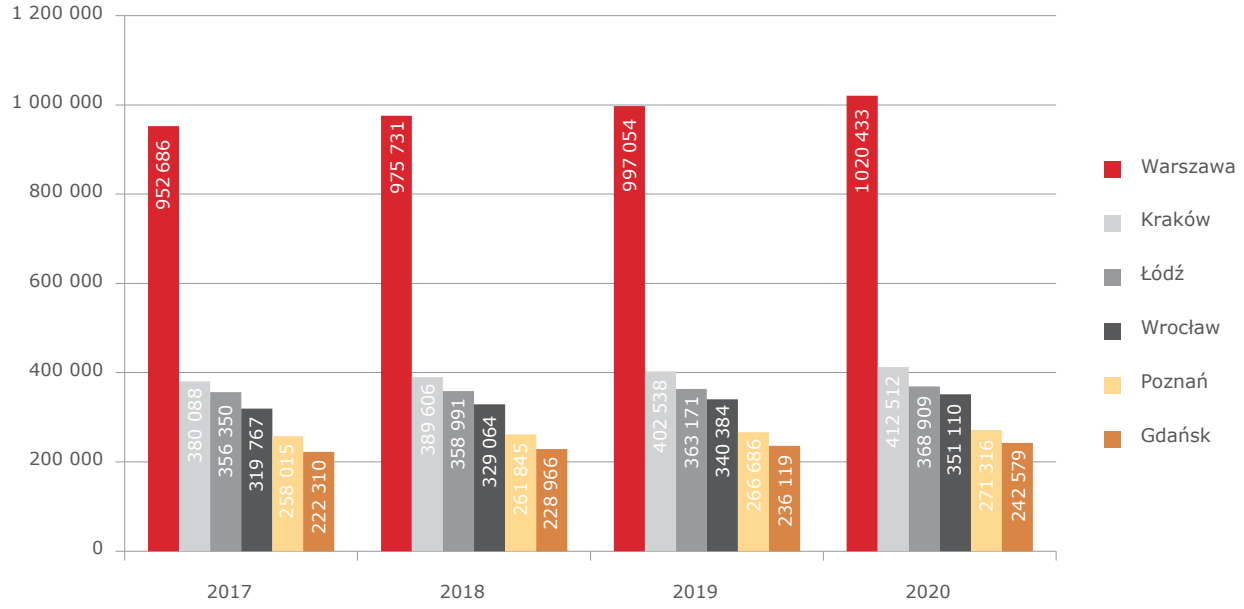

Źródło: GUS

W 2021 r. we Wrocławiu było **32,7 tys.** mieszkań komunalnych, w 2020 r. – 33,5 tys. Stanowiło to ok. 10% całego zasobu mieszkaniowego miasta. Ostatnie dane GUS dotyczące wielkości zasobu komunalnego w dużych miastach pochodzą z 2018 r. i wynika z nich, że – oprócz Łodzi – we wszystkich dużych miastach zasób komunalny stanowił mniej niż 10% całkowitego zasobu mieszkaniowego.

Analizując dane Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego dla Miasta Wrocławia dotyczące liczby mieszkań oddanych do użytkowania w 2021 r. we Wrocławiu, zauważyć można, iż pomimo panującej wciąż pandemii utrzymała się liczba oddanych do użytkowania lokali mieszkaniowych – 11 042 (dane GUS: 11 400 w 2019 r., 11 013 w 2020 r.).

Tabela 24. Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w m²)

Miasto	2017	2018	2019	2020
Warszawa	1 281 999	1 398 116	1 289 540	1 395 650
Kraków	619 706	549 676	730 489	593 051
Wrocław	**525 327**	**543 700**	**636 554**	**636 568**
Gdańsk	371 782	383 196	421 379	376 585
Łódź	191 345	198 564	280 433	355 461
Poznań	251 974	252 969	315 701	309 288

Źródło: GUS

We Wrocławiu najwięcej mieszkań – przede wszystkim w budynkach wielorodzinnych – powstaje w ramach budownictwa deweloperskiego. Na rynku mieszkaniowym działa również spółka miejska Towarzystwo Budownictwa Społecznego Wrocław Sp. z o.o. (TBS). W grudniu 2021 r. na działce zlokalizowanej na osiedlu Leśnica (położonej między ulicami: Błońską, Uralską, Dolnobrzeską i Marszowicką) rozpoczęto budowę inwestycji mieszkaniowej. Zaplanowane jest 12 budynków (łączna powierzchnia użytkowa 15 562,74 m²), w których będzie łącznie 301 mieszkań na wynajem (powierzchnia użytkowa mieszkań 14 898,81 m²) oraz 10 lokali usługowych (powierzchnia użytkowa lokali usługowych 663,93 m²). Dodatkowo TBS w ramach inwestycji planuje nasadzić 259 drzew oraz 4883 krzewy; zieleń będzie dopasowana gatunkowo do miejscowych warunków siedliskowych. Koszt inwestycji to ok. **81,6 mln zł**.

Więcej na ten temat w rozdziale MIENIE KOMUNALNE.

Z analizowanych danych dotyczących liczby mieszkań na tysiąc mieszkańców wynika, że we Wrocławiu w 2020 r. liczba ta wyniosła 547, co plasuje stolicę Dolnego Śląska na **3. miejscu, po Warszawie i Łodzi**.

Wykres 23. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020

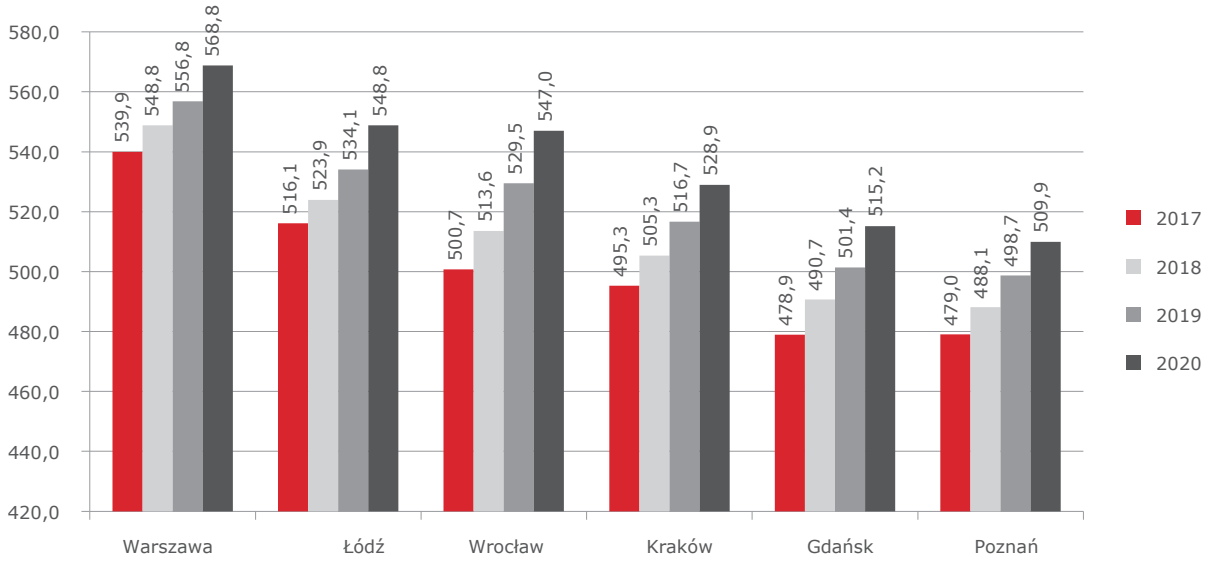

Źródło: GUS

Zauważalny jest znaczący spadek powierzchni użytkowej lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych we Wrocławiu w 2020 r. Według ekspertów od wycen nieruchomości z Emmerson Evaluation to jeden z najwyższych spadków odnotowanych wśród największych polskich aglomeracji.

Tabela 25. Powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych sprzedawanych w ramach transakcji rynkowych we Wrocławiu w latach 2017–2020 (w m²)

Miasto	2017	2018	2019	2020
Warszawa	1 287 772,0	1 317 641,7	1 311 122,4	1 220 509,9
Kraków	530 693,5	581 920,6	671 224,9	598 411,2
Gdańsk	461 718,0	508 849,1	519 554,1	444 639,9
Łódź	270 172,6	367 576,7	377 399,1	398 057,6
Wrocław	**661 466,0**	**697 228,1**	**669 980,7**	**364 423,3**
Poznań	343 457,2	402 781,3	191 123,5	241 542,1

Źródło: GUS

We Wrocławiu powierzchnia użytkowa budynków zbiorowego zamieszkania oddanych do użytkowania w 2021 r. wzrosła w porównaniu z rokiem 2020. Tendencja ta jest widoczna również w Warszawie, Gdańsku i Poznaniu. Natomiast spadek nastąpił w Łodzi i Krakowie.

Tabela 26. Powierzchnia użytkowa budynków zbiorowego zamieszkania oddanych do użytkowania w latach 2018–2021 (w m²)

Miasto	2018	2019	2020	2021
Gdańsk	1 084	1 882	9 007	11 141
Poznań	7 777	924	0	5 442
Łódź	11 913	0	12 467	3 333
Wrocław	**10 585**	**3 403**	**715**	**2 099**
Warszawa	11 558	1 772	995	1 936
Kraków	10 331	3 384	2 569	0

Źródło: GUS

STANDARD ZAMIESZKIWANIA

Od 2017 r. przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania we Wrocławiu nieznacznie zmalała. Minimalnie wzrastała w Łodzi. Na tym samym poziomie utrzymała się w pozostałych największych miastach w Polsce. Wrocław utrzymał pierwszą pozycję wśród największych miast polskich.

Tabela 27. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w m²)

Miasto	2017	2018	2019	2020
Wrocław	**69,6**	**69,3**	**68,8**	**68,4**
Poznań	64,5	64,5	64,4	64,4
Gdańsk	59,3	59,2	59,1	59,1
Warszawa	59,0	59,0	59,0	59,0
Kraków	57,7	57,6	57,6	57,6
Łódź	54,2	54,3	54,5	54,6

Źródło: GUS

Przeciętna liczba osób na jedno mieszkanie we Wrocławiu maleje z każdym rokiem, co oznacza, że podwyższa się standard zamieszkiwania. Według danych GUS w 2020 r. liczba osób przypadających na jedno mieszkanie wynosiła 1,83. Rokrocznie, od 2017 r., liczba ta systematycznie spada o ok. 0,05. Zatem można spodziewać się obniżenia tego wskaźnika również i w roku 2021. W grupie sześciu największych miast w Polsce współczynnik ten jest niższy jedynie w Warszawie i Łodzi, a tendencja ta utrzymuje się od lat.

Tabela 28. Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020

Miasto	2017	2018	2019	2020
Warszawa	1,85	1,82	1,80	1,76
Łódź	1,94	1,91	1,87	1,82
Wrocław	**2,00**	**1,95**	**1,89**	**1,83**
Kraków	2,02	1,98	1,94	1,89
Gdańsk	2,09	2,04	1,99	1,94
Poznań	2,09	2,05	2,01	1,96

Źródło: GUS

Z danych opublikowanych przez GUS w 2020 r. wynika, że we Wrocławiu ok. 87% budynków mieszkalnych było podłączonych do sieci wodociągowej (poziom ten utrzymał się w stosunku do 2019 r.). Do kanalizacji przyłączonych było ok. 88% budynków (w tym przypadku również sytuacja nie zmieniła się w stosunku do roku 2019). W grupie 6 największych miast Polski Wrocław pod względem dostępu do infrastruktury technicznej plasuje się na 3. miejscu, zaraz za Poznaniem i Gdańskiem.

Tabela 29. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej w największych miastach w Polsce w latach 2018–2020 (w %)

Miasto	Wodociąg			Kanalizacja		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Gdańsk	100,0	100,0	100,0	92,6	92,9	92,3
Poznań	99,2	98,1	98,2	93,0	91,9	92,0
Wrocław	**82,9**	**86,4**	**86,4**	**84,4**	**88,4**	**88,4**
Kraków	77,3	77,9	77,1	73,0	73,7	72,9
Warszawa	73,0	73,6	74,1	61,7	63,1	63,7
Łódź	75,4	76,0	76,1	52,2	52,5	52,6

Źródło: GUS

BUDOWNICTWO NIEMIESZKALNE

Biorąc pod uwagę powierzchnię użytkową hoteli oddanych do użytkowania, Wrocław plasujesię na 4. miejscu pośród największych miast w Polsce. **We wszystkich miastach, poza Krakowem, powierzchnia użytkowa hoteli oddanych do użytkowania zmniejszyła się.** W 2021 r. w Łodzi i Poznaniu nie oddano żadnych powierzchni hotelowych do użytkowania.

Tabela 30. Powierzchnia użytkowa hoteli oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2018–2021 (w m²)

Miasto	Powierzchnia użytkowa hoteli oddanych do użytkowania			
	2018	2019	2020	2021
Gdańsk	11 619	48 026	24 560	22 462
Kraków	14 856	29 586	11 723	21 645
Warszawa	52 161	51 459	18 206	17 824
Wrocław	**5 539**	**32 116**	**35 891**	**12 059**
Łódź	7 248	139	14 300	0
Poznań	4 091	8 153	32	0

Źródło: GUS

W 2021 r. **powierzchnia użytkowa oddanych do użytku budynków handlowo-usługowych** wynosiła we Wrocławiu ponad 21 tys. m², co w grupie sześciu największych miast w Polsce dawało 5. miejsce, po Krakowie, Łodzi, Gdańsku i Warszawie. Zaznaczyć jednak należy, że w porównaniu do 2020 r. powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych oddanych do użytkowania **zwiększyła się**.

Tabela 31. Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych w największych miastach w Polsce oddanych do użytkowania w latach 2018–2021 (w m²)

Miasto	Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych oddanych do użytkowania			
	2018	2019	2020	2021
Warszawa	55 589	121 988	34 736	46 330
Łódź	47 485	76 139	62 135	31 390
Kraków	38 832	58 829	81 931	28 227
Gdańsk	178 506	27 678	13 151	24 058
Wrocław	**50 090**	**35 820**	**19 361**	**21 157**
Poznań	38 839	41 586	11 698	10 320

Źródło: GUS

CENY LOKALI MIESZKALNYCH

Ceny transakcyjne 1 m² lokalu mieszkalnego w największych miastach Polski, w tym we Wrocławiu, systematycznie rosną od 2015 r. Po wahaniach w roku 2019 ceny transakcyjne we Wrocławiu stabilnie rosły, co stanowi ogólną tendencję w największych polskich miastach, gdzie dynamika wzrostu cen zwiększa się. Wyjątkiem jest jedynie Gdańsk, który w III kwartale 2021 r. zanotował wyraźny spadek cen.

Wykres 24. Ceny transakcyjne 1 m² mieszkań za II kwartał od 2007 r. do 2021 r. w największych miastach w Polsce (w zł)

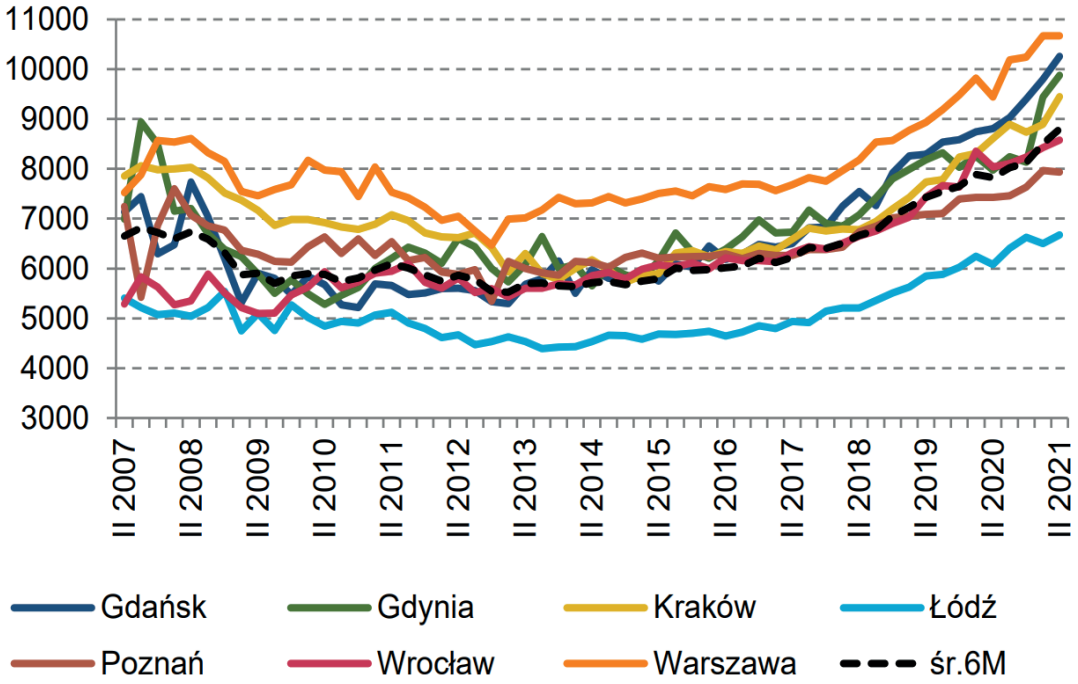

Źródło: NBP

Wykres 25. Ceny transakcyjne 1 m² mieszkań za III kwartał od 2006 r. do 2021 r. w największych miastach w Polsce (w zł)

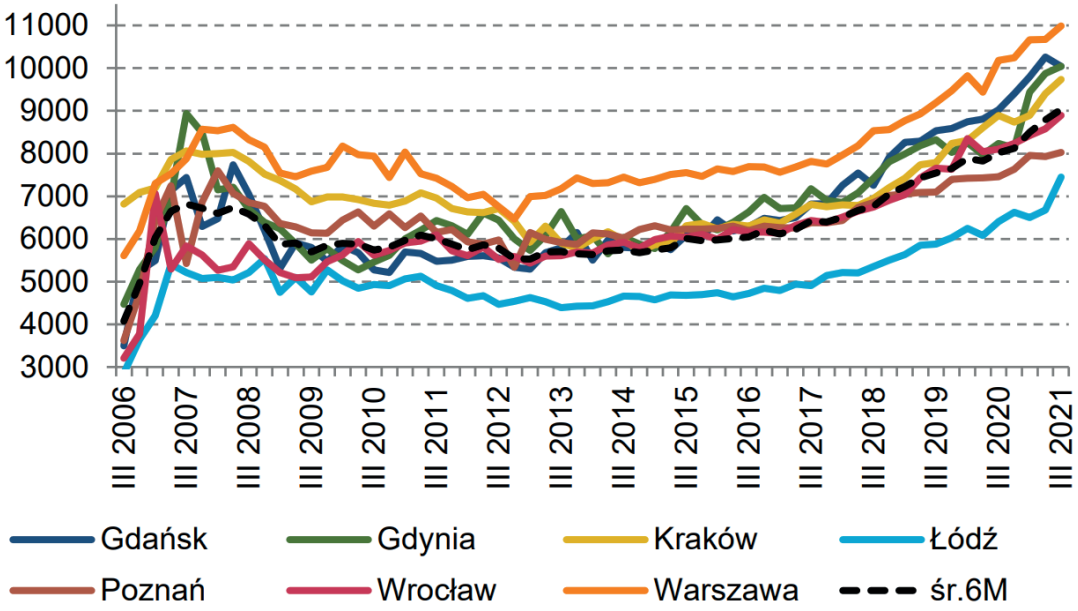

Źródło: NBP

Prezentowane dane dotyczące ceny rynkowej 1 m² lokalu mieszkalnego odnoszą się do sprzedaży na wolnym rynku (z pewnymi wyłączeniami, np. sprzedaży między stronami spokrewnionymi) oraz sprzedaży przetargowej.

Tabela 32. Mediana cen za 1 m² lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w największych miastach w Polsce w latach 2018–2020 (w zł)

Miasto	2018	2019	2020
Warszawa	8 144	8 723	9 327
Kraków	6 511	7 002	8 094
Gdańsk	6 656	7 193	7 935
Wrocław	**5 906**	**6 279**	**7 055**
Poznań	6 191	6 500	6 895
Łódź	4 434	4 991	5 541

Źródło: GUS

Z porównania mediany cen z roku 2019 z wynikiem za rok 2020 wynika, że Wrocław ze wzrostem mediany cen o niemal 800 zł znalazł się na 4. miejscu wśród największych polskich miast.

W roku 2021 dokonano 513 transakcji sprzedaży lokali na rzecz najemców w trybie bezprzetargowym. Odnotowano więc znaczny wzrost w stosunku do lat poprzednich (dla porównania: w 2020 r. – 394, w 2019 r. – 395). Do Urzędu Miejskiego Wrocławia wpłynęło **3169** wniosków o wykup lokalu mieszkalnego, czyli aż o 89% więcej niż w 2020 r. Wzrost zainteresowania nabywaniem mieszkań komunalnych związany był m.in. z upływem terminu udzielania bonifikat najemcom, którzy wyrazili wolę nabycia lokalu w terminie do dnia 31 grudnia 2021 r. Uchwałą nr XLVI/1223/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 25 listopada 2021 r. termin ten został wydłużony do dnia 31 grudnia 2023 r.

Należy zwrócić uwagę, że rok 2021 był kolejnym, w którym **średnia cena 1 m² lokalu mieszkalnego komunalnego wzrosła**, osiągając poziom 6450,97 zł. Średnia cena nabycia przez najemcę lokalu mieszkalnego po udzieleniu bonifikaty kształtowała się na poziomie **44 203,70 zł**.

Tabela 33. Zestawienie średnich cen za 1 m² lokalu (w zł) oraz liczba lokali sprzedanych na rzecz najemców w 2021 r. (z podziałem na dzielnice)

Dzielnica	Średnia cena	Liczba lokali sprzedanych na rzecz najemców
Stare Miasto	7 620,54	59
Śródmieście	6 362,87	233
Krzyki	6 290,78	87
Fabryczna	6 330,44	105
Psie Pole	5 696,39	29
Wrocław ogółem	**6 450,97**	**513**

Źródło: UMW

Powierzchnia lokali mieszkalnych zbywanych na rzecz najemców mieściła się w przedziale 15–157 m², przeważały mieszkania o wielkości 30–70 m².

Średnia cena 1 m² lokalu w stosunku do ubiegłego roku wzrosła o 13%. Zmiana ta jest najbardziej widoczna w dzielnicach Krzyki, gdzie średnia cena metra kwadratowego wzrosła o 829 zł, oraz Śródmieście, gdzie nastąpił wzrost ceny o 788 zł.

Temat szerzej opisano w dziale MIENIE KOMUNALNE.

CENY NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH

Według portalu bankier.pl (https://www.bankier.pl/wiadomosc/Ceny-ofertowe-dzialek-budowlanych-styczen-2022-Raport-Bankier-pl-8267989.html), na podstawie danych z grudnia 2021 r. udostę-

pnionych przez serwis otodom.pl, działki budowlane we Wrocławiu zdrożały o 26,6% w stosunku do roku poprzedniego. W najbardziej zbliżonym pod względem cen Gdańsku ceny ofertowe w ciągu roku wzrosły o 65,9%, w Poznaniu o 37,1%. Wzrostu cen gruntów w miastach można upatrywać w rosnącym wciąż popycie oraz kurczącej się ofercie, szczególnie w tych największych. Obniżki cen w skali rocznej, jeżeli były notowane, to jedynie poza granicami miast wojewódzkich.

ARCHITEKTURA

Liczba prowadzonych we Wrocławiu w 2021 r. budów, według ewidencji obiektów budowlanych i oddawanych do użytkowania prowadzonej przez Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego (PINB) wynosiła 3305.

Aktywność na wrocławskim rynku mieszkaniowym obrazuje liczba wydanych decyzji o pozwoleniu na budowę.

Tabela 34. Liczba wydanych decyzji o pozwoleniu na budowę ogółem w latach 2018–2021

	2018	2019	2020	2021
Decyzje o udzieleniu pozwolenia na budowę,w tym:	3 269	2 981	2 901	2 023
budownictwo jednorodzinne	314	280	262	307
budownictwo wielorodzinne	73	95	72	51

Źródło: UMW

Wykres 26. Decyzje o udzieleniu pozwolenia na budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne w latach 2017–2021

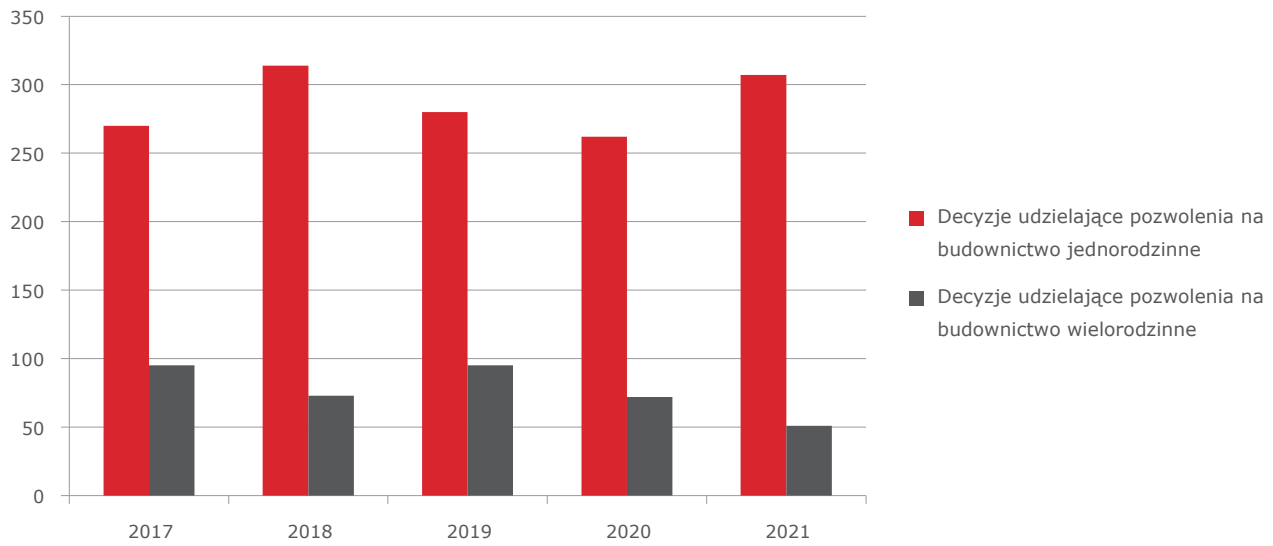

Źródło: UMW

W 2021 r. wydano nieco ponad 2 tys. pozwoleń na budowę. Jest to znaczący spadek w stosunku do ubiegłego roku, sięgający ponad 30%. Mniejsza liczba pozwoleń nie dotyczy jednakże pozwoleń na budownictwo jednorodzinne, gdzie w stosunku do ubiegłego roku nastąpił wzrost, co widać na powyższym wykresie.

W latach 2017–2021 największą liczbę pozwoleń na budownictwo jednorodzinne wydano w 2018 r. (314), jednakże 2021 r. charakteryzował się niemal równie wysokim wynikiem (307). W budownictwie wielorodzinnym najwięcej decyzji o pozwoleniu na budowę wydano w latach 2017 i 2019 (po 95). W 2021 r. wydano jedynie 51 pozwoleń na budownictwo wielorodzinne, co jest najniższym wynikiem w okresie ostatnich pięciu lat. Na tak niski wynik wpłynąć mogły duże braki na rynku materiałów budowlanych, rosnące ceny i problemy z niedoborem pracowników w branży budowlanej.

Wykres 27. Liczba przyjętych wniosków i wydanych dokumentów w latach 2017–2021

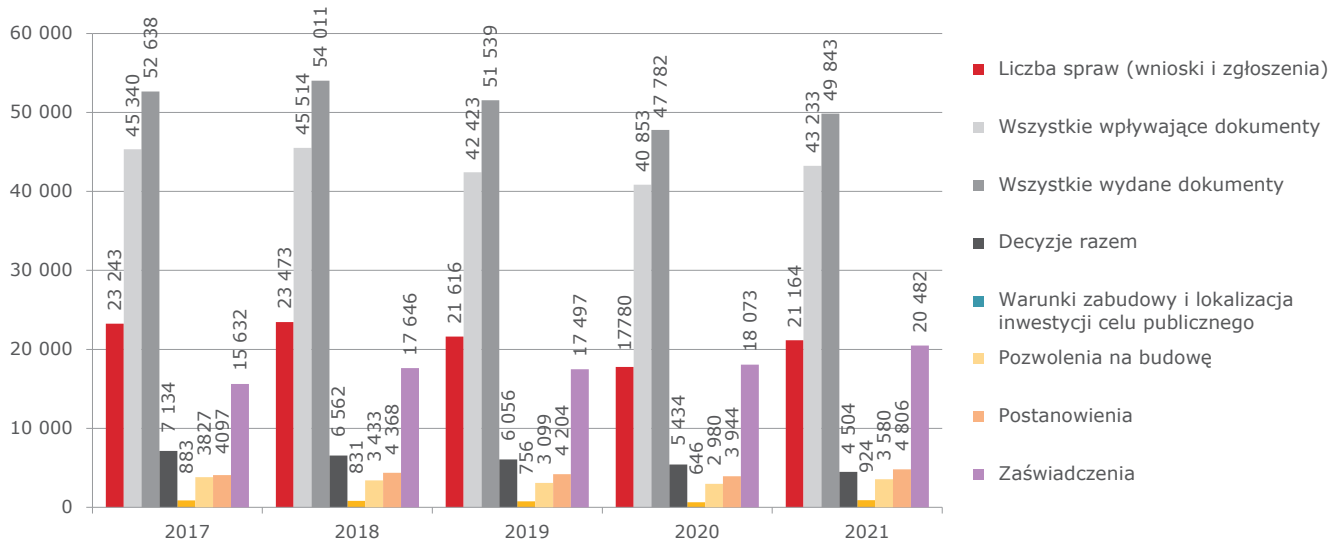

Źródło: UMW

Z analizy wskaźników przyjętych do monitorowania zadań wynika, że ponad 50% decyzji o pozwoleniu na budowę i zaświadczeń wydano w czasie krótszym niż połowa czasu przewidzianego przez Kodeks postępowania administracyjnego i Prawo budowlane. Na podobnym poziomie kształtuje się również czas wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

PIĘKNY WROCŁAW

Ze względu na ogłoszony w 2020 r. stan pandemii wywołany wirusem SARS-CoV-2 oraz obostrzenia z tym związane nie zrealizowano jubileuszowej XXX edycji konkursu Piękny Wrocław. W 2021 r. po raz pierwszy w historii konkursu wręczono nagrody i wyróżnienia z dwóch edycji: XXX – za realizacje z 2019 r. oraz XXXI – za realizacje z roku 2020.

Celem konkursu Piękny Wrocław jest promowanie architektury Wrocławia i uhonorowanie szczególnie wartościowych dokonań twórczych. Nagrody przyznawane są w kategoriach:

- modernizacja obiektu historycznego,
- budynek lub obiekt użyteczności publicznej,
- budynek mieszkalny wielorodzinny,
- budynek mieszkalny jednorodzinny,
- budynek produkcyjny,
- obiekt inżynierski, przestrzeń publiczna.

W XXX edycji zgłoszono 31 obiektów. Nagrodę główną – GRAND PRIX – zdobył obiekt Hotel The Bridge Wrocław przy pl. Katedralnym 8.

W XXXI edycji zgłoszono 36 obiektów. Nagrodę główną – GRAND PRIX – zdobył obiekt PIXEL HOUSE, budynek mieszkalno-usługowy, przy ul. Legnickiej, ul. Niedźwiedziej.

NAGRODY I NOMINACJE

W 2021 r. dwie realizacje we Wrocławiu otrzymały nagrodę w organizowanym przez Baumit konkursie **Fasada Roku 2021**, pod honorowym patronatem Stowarzyszenia Architektów Polskich (SARP), Izby Architektów Rzeczypospolitej Polskiej (IARP) oraz Fundacji Twórców Architektury (FTA). W kategorii „budynek wielorodzinny nowy" nagrodę otrzymała realizacja przy ul. Pawiej 18 autorstwa Pracowni Projektowej Piotra Zarzyckiego „Wytwórnia". Jury doceniło umiejętne połączenie zastosowanych struktur, co pozwoliło stworzyć przytulny klimat miniosiedla. Nagrodę w kategorii „budynek niemieszkalny nowy" otrzymała realizacja Minimaxy, która jest kompleksem aparthotelowym zlokalizowanym w pobliżu lotniska. Za projekt odpowiada pracownia Dziewoński Łukasiewicz Architekci. Budynek Concordia Design Wrocław otrzymał nagrodę w konkursie **Building of the Year** organizowanym przez ArchDaily, czyli największą na świecie platformę architektoniczną. Projekt pracowni MVRDV wybrano jednym z pięciu najlepszych na świecie w kategorii „biura".

REWITALIZACJA I OCHRONA ZABYTKÓW

Istotny wpływ na jakość życia we Wrocławiu ma prowadzony od lat proces rewitalizacji. Są to działania wielodyscyplinarne zmierzające do wyprowadzenia ze stanu kryzysowego zdegradowanych obszarów Wrocławia. Celem jest poprawa uwarunkowań funkcjonalno-przestrzennych, wzrost aktywności mieszkańców i wzmocnienie więzi społecznych, ożywienie gospodarcze i poprawa stanu środowiska.

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI

W dniu 20 maja 2021 r. Rada Miejska Wrocławia przyjęła uchwałę nr XXXVIII/1019/21 w sprawie **wyznaczenia obszaru zdegradowanego**. Obszar zdegradowany zdefiniowany został w granicach osiedli: Brochów, Kleczków, Księże, Nadodrze, Ołbin, Plac Grunwaldzki, Przedmieście Oławskie oraz Przedmieście Świdnickie. Delimitacja obszaru zdegradowanego i rewitalizacji jest warunkiem niezbędnym do opracowania gminnego programu rewitalizacji.

W dniu 8 lipca 2021 r. Rada Miejska Wrocławia przyjęła uchwałę nr XLII/1082/21 w sprawie **przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR)** – dokumentu strategicznego, który będzie służył planowaniu oraz prowadzeniu procesu rewitalizacji. Zawiera on w szczególności informacje dotyczące tego, jakie działania należy podjąć, by w perspektywie kilkunastu lat rozwiązać lub przynajmniej zmniejszyć natężenie problemów zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji. W ramach prac przygotowawczych w 2021 r. rozpoznano, jakie procedury formalno-prawne są konieczne do przygotowania GPR oraz jakie dokumenty gminne mogą wymagać aktualizacji na skutek przyjęcia GPR. Sporządzono m.in.: zestawienie głównych problemów zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji, wstępne założenia GPR, jego schemat oraz kierunki działań. Przeprowadzono również projekt *Odkrywamy potencjały obszaru rewitalizacji. Wstęp do Gminnego Programu Rewitalizacji* dotyczący opracowania potencjałów, które, zgodnie z ustawą o rewitalizacji, stanowią jeden z podstawowych elementów składowych GPR.

Zaplanowane na 2021 r. konsultacje społeczne pn. *Jakie działania w Gminnym Programie Rewitalizacji?* trwały od 20 października do 31 grudnia 2021 r. Podczas cyklu spotkań omówiono szczegółowo kwestie dotyczące zieleni i środowiska, infrastruktury oraz działań społecznych. Ze względu na pandemię spotkania były poprzedzone zapisami, a liczba osób mogących brać udział w spotkaniach – ograniczona. Równolegle udostępniony został formularz pozwalający na zgłoszenie przedsięwzięcia, które może zostać ujęte w Gminnym Programie Rewitalizacji.

DZIAŁANIA REWITALIZACYJNE I REMONTOWE

W ramach **Programu rewitalizacji komunalnego zasobu mieszkaniowego** przyjętego uchwałą nr XXVIII/753/20 z dnia 22 października 2020 r. wykonano szereg inwestycji w budynkach gminnych na kwotę **20 575 532,00 zł**. Były to remonty lokali, budynków, dachów czy klatek schodowych w 246 lokalizacjach.

Działania obejmowały także zagospodarowanie wnętrz podwórzowych:

- w obrębie ulic: Ignacego Daszyńskiego, Jedności Narodowej, Stefana Żeromskiego (w 2021 r. zakończono II etap prac);
- teren przy budynku byłej szkoły nr 5 przy ul. Grochowej 13 i ul. Jemiołowej z przeznaczeniem na plac targowy „BAZAREK" (kontynuacja działań rozpoczętych w 2020 r.);
- wykonanie montażu oświetlenia w obrębie ulic: Szczęśliwej, Jemiołowej, Lwowskiej, Zaporoskiej, Skwierzyńskiej;
- w obrębie ulic: Jedności Narodowej, Ołbińskiej, Krętej, Słowiańskiej, Franklina Delano Roosevelta;
- w obrębie ulic: marsz. Józefa Piłsudskiego, Świdnickiej, Tadeusza Kościuszki, Stawowej;
- w obrębie ulic: Fiołkowej, Nasturcjowej, Aleksandra Ostrowskiego, Grabiszyńskiej (realizowane od 2020 r. z uwzględnieniem finansowania PIRO);
- **Ruska 46abc – Przestrzeń dla kultury** – obrębie ulic: św. Antoniego, Pawła Włodkowica, Ruskiej, Kazimierza Wielkiego w ramach zagospodarowania wnętrza podwórzowego powstał „plac integracyjny". W 2021 r. kontynuowano prace mające na celu ułatwienie mieszkańcom dostępu do kultury i zwiększenie ich udziału w działaniach kulturalnych dzięki utworzeniu prężnie działającego i zróżnicowanego pod kątem oferty centrum kultury niezależnej. Wykonano podłoże pod kontenery śmietnika, zjazd oraz zabezpieczenie części nawierzchni przy Pasażu Neonów. Remonty elewacji i poprawa jakości przestrzeni wewnątrz budynków i z zewnątrz są istotne dla zapewnienia właściwego wizerunku miejsca.

Rozpoczęto również prace w obrębie ulic:

- gen. Józefa Hallera, Księgowej, Makowej, Słonecznikowej;
- Henryka Pobożnego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Ołbińskiej, Jedności Narodowej;
- Henryka Pobożnego, Trzebnickiej, Kazimierza Jagiellończyka, Myśliwskiej;
- pl. Nowy Targ, Jodłowej, bp. Nankiera, Piaskowej;
- Kotlarskiej, Łaciarskiej, Nożowniczej, pl. Nowy Targ;
- Ziemowita, Dobrej, Legnickiej, Nabycińskiej;
- Oleśnickiej, Jedności Narodowej, Stefana Żeromskiego, Kluczborskiej.

Remonty wyżej wymienionych miejsc będą kontynuowane w 2022 roku.

W ramach **Programu rewitalizacji komunalnego zasobu mieszkaniowego** wykonano również dokumentację projektowo-kosztorysową zagospodarowania wnętrz podwórzowych w obrębie ulic:

- Wita Stwosza, Łaciarskiej, Kotlarskiej, Szewskiej;
- Pszennej, Żytniej, Jęczmiennej;
- Henryka Probusa, św. Macieja, Henryka Pobożnego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Jedności Narodowej;
- Paulińskiej, Pomorskiej, Alfreda Nobla, Ludwika Rydygiera;
- bp. Tomasza Pierwszego, Łowieckiej, pl. Stanisława Staszica;
- gen. Józefa Hallera, Księgowej, Makowej, Słonecznikowej.

W 2021 r. przeprowadzono prace w zakresie opracowania dokumentacji projektowej zagospodarowania podwórka przy ulicach: Ruskiej, Pawła Włodkowica, św. Antoniego z uwzględnieniem opinii z przeprowadzonych konsultacji społecznych pn. ***Porozmawiajmy o podwórzu przy Ruskiej***. Proces przekształcania podwórka dostępnego od ul. Pawła Włodkowica stanowi trzeci etap działań związanych z rewaloryzacją całego obszaru wnętrza podwórzowego jako elementu **Programu Kompleksowej Modernizacji Podwórek Komunalnych na lata 2021–2024**.

W 2021 r. zakończono prace w zakresie opracowania koncepcji funkcjonalno-przestrzennej kompleksowej adaptacji do nowych funkcji zespołu budynków dawnej Zajezdni Popowice przy ul. Legnickiej 65. W toku konsultacji wewnątrzurzędowych i konsultacji społecznych pn. ***Porozmawiajmy o Zajezdni przy Legnickiej*** dotyczących etapowo prowadzonych prac uzyskano finalną koncepcję zagospodarowania tego obszaru wraz z wyznaczeniem faz realizacyjnych dla

planowanych funkcji i rekomendacji mechanizmów finansowych, umożliwiających realizację przedsięwzięcia. Celem realizacji opracowania był wybór najkorzystniejszych rozwiązań w oparciu o dokonaną analizę funkcjonalno-ekonomiczną. Docelowo zaplanowano nowe zagospodarowanie obszaru zajezdni z jednoczesnym zrewaloryzowaniem zabytkowych budynków, przeznaczając je do ekspozycji kolekcji zabytkowych pojazdów komunikacji miejskiej znajdujących się w posiadaniu gminy Wrocław. Pod roboczą nazwą WROCeK, czyli **Wrocławskie Centrum Komunikacji i Kultury**, obiekt ma służyć jako ośrodek aktywności lokalnej i ogólnospołecznej dla mieszkańców oraz organizacji pozarządowych. Dzięki podjętym działaniom powstaną nowe przestrzenie dla ogólnomiejskiej aktywności kulturalnej i turystycznej.

W ramach programu **Ograniczenie emisji kominowej w zasobie mieszkaniowym Gminy Wrocław poprzez likwidację węglowych źródeł ciepła – Etap II** w 2021 r. przeprowadzono termomodernizację budynków za kwotę 6 979 093,43 zł w następujących lokalizacjach:

- przy ulicach: Obornickiej 59, Komuny Paryskiej 84A, Obornickiej 75 (prace rozpoczęto w roku 2020);
- przy ulicach: Ładnej 27, 17, gen. Ignacego Prądzyńskiego 5, Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego 59, 47, 73;
- przy ulicach: gen. Ignacego Prądzyńskiego 23, 43, Benedyktyńskiej 20, 22, 24, Krakowskiej 25, 27, Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego 43, 61, 68, 69;
- przy ulicach: Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego 65A, Grunwaldzkiej 2-3, 8A, 10A, 12A, Stanisława Więckowskiego 32, Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego 63, 65;
- przy ulicach: Bolesława Krzywoustego 297, 298, 299, 300, Nowowiejskiej 86A, 88A, 90B, Stefana Wyszyńskiego 105A.

Podpisano również umowy na termomodernizację dla budynków przy ul. gen. Romualda Traugutta 68, 85/87, 109.

W celu zwiększenia świadomości mieszkańców na temat rewitalizacji oraz działań gminy Wrocław w tym zakresie publikowano liczne informacje na stronie www.wroclaw.pl/rozmawia oraz w Biuletynie Urzędu Miejskiego Wrocławia.

W 2021 r. stworzono stronę poświęconą historycznemu osiedlu Wohnungs- und Werkraumausstellung (WuWa), która w 2022 r. zostanie rozbudowana. Na stronie zamieszczono m.in. aplikację pozwalającą na odbycie wirtualnego spaceru po osiedlu, umożliwiającą zwiedzanie osiedla z wykorzystaniem komputera, tabletu czy smartfona. Dzięki aplikacji historyczne wrocławskie osiedle WuWa, choć wirtualnie, stało się dostępne szerszemu gronu zainteresowanych.

OCHRONA ZABYTKÓW

W 2021 r. na wydatki przeznaczone na ochronę zabytków przeznaczono kwotę **6,9 mln zł**. Były to dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty remontowo-budowlane zabytkowych kamienic oraz obiektów sakralnych i świeckich (ruchomych i nieruchomych) wpisanych do rejestru zabytków, położonych na terenie Wrocławia. Dotacje przyznano na podstawie uchwały nr LIV/3242/06 z późniejszymi zmianami Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków położonym na terenie gminy Wrocław.

W 2021 r. **przeprowadzono remonty pięciu kamienic za kwotę 3 664 161,20 zł**. Wykonano prace konserwatorsko-budowlane w nieruchomościach:

- ul. Hugona Kołłątaja 9/10 – elewacja tylna,
- ul. Hugona Kołłątaja 11/12 – elewacja frontowa i szczytowa,
- ul. Hugona Kołłątaja 32 – sień i klatka schodowa,
- ul. Piastowska 21 – dach, elewacja i strop piwniczny,
- ul. Piastowska 29 – dach, elewacja i strop piwniczny.

Tabela 35. Dotacje remontów kamienic wpisanych do rejestru zabytków w latach 2018–2021

Rok	Kwota dotacji (w zł)	Liczba kamienic
2018	2 479 809	11
2019	2 600 072	10
2020	3 172 797	9
2021	3 664 162	5

Źródło: UMW

Spadek liczby kamienic objętych dotacją w 2021 r. wynika z przekazania znacznej kwoty dotacji na remont budynku Mezonetowiec.

W 2021 r. zrealizowano zadanie publiczne z zakresu ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego polegające na prowadzeniu prac konserwatorskich, restauratorskich oraz robót remontowo-budowlanych obiektów sakralnych oraz świeckich, zabytków ruchomych i nieruchomych, zabytków techniki wpisanych do rejestru zabytków, położonych na terenie Wrocławia. Na ten cel **przeznaczono kwotę 2 430 340 zł**. **Dofinansowanie otrzymało 13 organizacji pozarządowych** na prace konserwatorsko-budowlane w **13 obiektach**, m.in.:

- w zespole budynków Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej przy pl. bp. Nankiera – zakończony został kompleksowy remont wirydarza A,
- prace konserwatorskie wnętrza katedry pw. św. Jana Chrzciciela we Wrocławiu,
- ratunkowe prace w kaplicy bł. Czesława w kościele św. Wojciecha,
- zakończenie remontu organów w kościele pw. św. Anny we Wrocławiu – Pracze Odrzańskie,
- kontynuacja prac rewitalizacyjnych na terenie Fortu Wrocław nr 9 we Wrocławiu – Fundacja Inicjatyw Społecznych i Kulturalnych „Jedynka".

Tabela 36. Kwoty dotacji prac konserwatorskich i remontowych obiektów sakralnych i świeckich wpisanych do rejestru zabytków w latach 2018–2021 (w zł)

Rok	Kwota dotacji
2018	6 315 840
2019	5 168 404
2020	3 435 943
2021	2 430 340

Źródło: UMW

W ciągu 2021 r. wydano 1361 decyzji konserwatorskich. Dla porównania w roku 2020 było ich 1442.

ZABYTKOWE POJAZDY KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ

W 2021 r. w ramach opieki nad zabytkowymi pojazdami komunikacji miejskiej zakończono remont wagonu typu Maximum z 1901 r. Przeprowadzono również III etap odbudowy zabytkowego autobusu marki Jelcz 272 Mex – „Fredruś". Będzie on wykorzystywany w celach turystycznych, przejazdów okazjonalnych oraz promocji miasta. Ponadto odrestaurowano podwozia dwóch tramwajów: wagonu-opryskiwacza i doczepy Konstal ND. Po zrealizowaniu kolejnych etapów prac wagony tramwajowe będą służyły podlewaniu zielonych torowisk. Zakupiono również historyczną przyczepę autobusową Jelcz PO-1 wyprodukowaną przez Jelczańskie Zakłady Samochodowe w Jelczu koło Oławy oraz przesuwnicę wagonową – urządzenie dźwigowe służące do przemieszczania wagonów tramwajowych pomiędzy torami równoległymi mieszczącymi się w halach na terenie byłej zajezdni tramwajowej nr V przy ul. Legnickiej 65 we Wrocławiu. Po renowacji będą mogły poruszać się po wrocławskich torowiskach, co z pewnością będzie sporą atrakcją turystyczną.

W ramach promocji zabytkowych pojazdów oraz historii transportu zbiorowego organizowano również wydarzenia edukacyjne adresowane do szerokiego grona odbiorców.

PARK KULTUROWY STARE MIASTO

Park Kulturowy „Stare Miasto" został utworzony na podstawie uchwały nr LVI/1465/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 10 kwietnia 2014 r. w celu kompleksowej ochrony przestrzeni publicznej o najwyższych wartościach kulturowych. Przepisy uchwały służą ograniczaniu na tym terenie negatywnych zjawisk, m.in. umieszczania reklam wielkoformatowych, nośników reklamowych (billboardy, citylighty), reklam o niskiej jakości, zaklejania witryn lokali użytkowych czy handlu w miejscach niewyznaczonych.

W 2021 r. usunięto **46** różnych naruszeń uchwały. Idea Parku Kulturowego sprawdziła się. Naruszenia priorytetowe tj. reklamę outdoor (reklama wielkoformatowa, citylight, billboardy) zdemontowano w sposób trwały. Rośnie świadomość użytkowników obszaru Parku Kulturowego. W okresie pandemii możliwości w zakresie kontroli były ograniczone. W dniu 25 listopada 2021 r. uchwałą nr XLVI/1213/21 Rady Miejskiej Wrocławia znowelizowano część dotychczasowych przepisów. Wprowadzono szereg udogodnień dla przedsiębiorców, m.in. dopuszczono tworzenie ogródków gastronomicznych przed lokalami, w których nie ma miejsc konsumpcyjnych, dopuszczono inne poza markizami i parasolami formy przekrycia konstrukcji ogródków gastronomicznych, poszerzono paletę możliwych barw przekryć, zwiększono liczbę miejsc gastronomii mobilnej.

Tabela 37. Liczba usuniętych naruszeń przepisów uchwały o Parku Kulturowym „Stare Miasto" w latach 2018–2021

Lp.	Naruszenia priorytetowe	2018	2019	2020	2021
1.	Reklama wielkoformatowa	0	0	0	0
2.	Citylighty	0	0	0	0
3.	Billboardy	0	0	1	0
4.	wymiana słupów reklamowych	0	0	0	0
5.	Graffiti	29	32	1	1
6.	Działalność erotyczna w lokalach	3	12	0	0
7.	Naruszenia inne (np. banery, wyklejanki w oknach, stojaki reklamowe, kolorowe parasole w ogródkach gastronomicznych, ulotki, nagabywanie, nielegalny handel) – łącznie	1 722	576	53	46

Źródło: UMW

EDUKACJA

Oświata jest jednym z najważniejszych i największych zadań samorządu Wrocławia i pochłania prawie 1/4 budżetu miasta. Gmina Wrocław jest organem prowadzącym przedszkoli, szkół podstawowych, ponadpodstawowych oraz specjalnych, młodzieżowych domów kultury, ośrodków szkolno-wychowawczych, poradni psychologiczno-pedagogicznych i młodzieżowego ośrodka socjoterapii. Samorząd nadzoruje również działalność Wrocławskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli (WCDN) i Centrum Kształcenia Zawodowego.

Kolejny rok pandemii i związane z nią m.in. izolacja i osłabienie relacji społecznych, różnice w poziomie wiedzy uczniów, dysonans pomiędzy nową rzeczywistością a dotychczasowymi metodami nauczania, a także zmęczenie intensywnym wykorzystywaniem cyfrowych narzędzi edukacyjnych zarówno uczniów, jak i nauczycieli – to wyzwania, jakie stanęły przed wrocławską edukacją.

W celu sprostania tym wyzwaniom w 2021 r. opracowano plan działań *Aktywnie przeciw pandemii*, w którym przedstawiono spójny model edukacji realizowany poprzez różne akcje, programy i szkolenia w ramach trzech priorytetów: aktywność fizyczna, nowe metody pracy i higiena cyfrowa.

W 2021 r. kolejny raz z rzędu przeprowadzono elektroniczną **rekrutację** do przedszkoli i szkół. Opracowano informator elektroniczny dostępny na stronie www.wroclaw.p./edukacja zawierający ofertę edukacyjną wszystkich typów szkół i przedszkoli. Rekrutacja elektroniczna 2021/2022 ponownie objęła placówki prowadzone przez inny organ niż gmina Wrocław (40 przedszkoli).

Podczas rekrutacji 2021/2022 – na skutek panującej pandemii COVID-19 – **wprowadzono możliwość podpisania wniosku profilem zaufanym**. Z możliwości takiej skorzystało 62% kandydatów do przedszkoli, 69% kandydatów do klas I w szkołach podstawowych, 70% kandydatów do szkół ponadpodstawowych. Podobnie jak w ubiegłym roku po pierwszym etapie rekrutacji zastosowano algorytm wskazywania miejsc w placówkach uwzględniający liczbę punktów posiadanych przez kandydata, preferencje oraz rejon edukacyjny dysponujący wolnymi miejscami. W wyniku zastosowania algorytmu wskazano miejsca dla wszystkich dzieci, które nie zostały nigdzie przyjęte w pierwszym etapie rekrutacji (900 dzieci).

Tabela 38. Liczba szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez miasto w latach 2017–2021

Lp.	Typ szkoły/placówki	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Przedszkola, w tym przedszkola specjalne	109	109	111	111	111
2.	Szkoły podstawowe, w tym muzyczne i specjalne	93	93	96	96	95
3.	Gimnazja, w tym gimnazja specjalne	25	22	1	1	0
4.	Licea ogólnokształcące, w tym licea specjalne	23	22	22	22	22
5.	Technika	15	15	17	17	17
6.	Branżowe szkoły I stopnia, w tym specjalne	10	10	10	10	10
7.	Szkoły specjalne przysposabiające do pracy	2	2	2	2	2
8.	Szkoły policealne	6	6	6	6	6
9.	Szkoły plastyczne	2	2	2	2	2

Źródło: UMW

Prowadzenie i utrzymanie placówek oświatowych jest zadaniem własnym gminy, na które miasto otrzymuje subwencję oświatową oraz dotację przedszkolną. W 2021 r. we Wrocławiu wydatki bieżące na oświatę wyniosły **1 649 507 017 zł** (co stanowiło 27% budżetu Wrocławia), natomiast kwota subwencji oświatowej oraz dotacji przedszkolnej uzyskana przez miasto wyniosła **806 819 530 zł**. Pokryła ona tylko niespełna połowę wydatków przeznaczonych na edukację szkolną i przedszkolną; pozostałą część kosztów oświaty oraz wynagrodzeń dla nauczycieli gmina Wrocław musiała pokryć z własnego budżetu.

Wykres 28. Stopień pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w %)

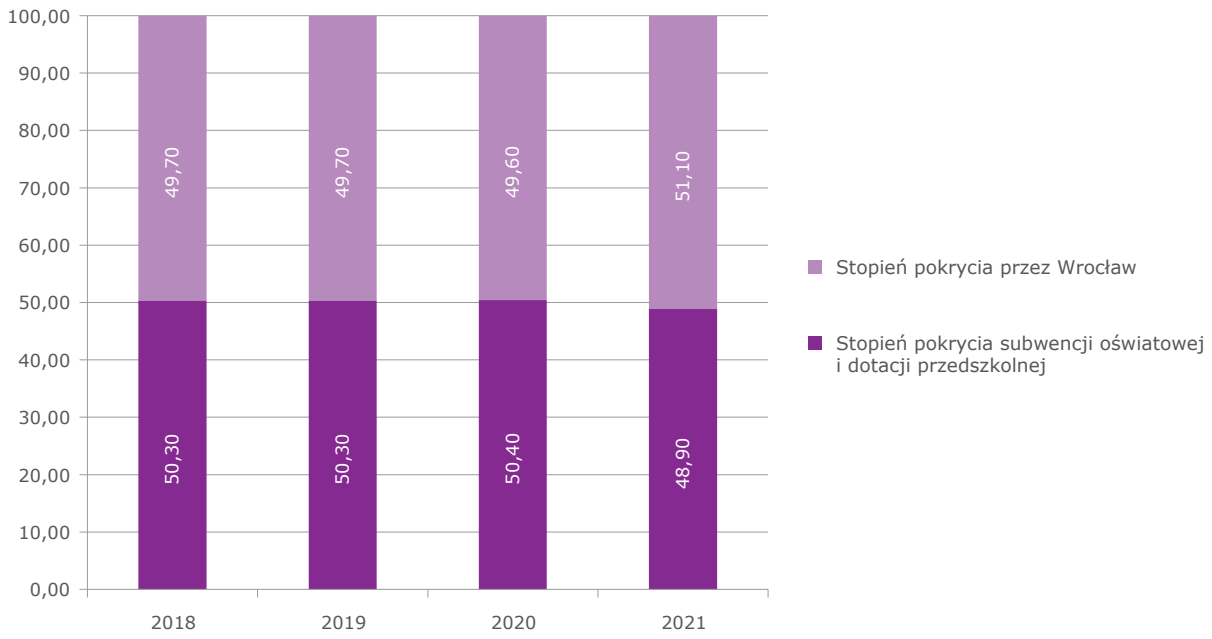

Źródło: UMW

Ponadto w drodze decyzji administracyjnej wydano 9 zezwoleń osobom fizycznym i prawnym innym niż gmina Wrocław na założenie 7 publicznych przedszkoli i 2 publicznych szkół policealnych oraz dokonano zmiany zezwolenia w 11 publicznych szkołach i placówkach (4 przedszkolach, 1 szkole podstawowej, 3 liceach ogólnokształcących, 2 punktach przedszkolnych i 1 poradni psychologiczno-pedagogicznej). Cofnięto natomiast zezwolenie na założenie publicznej szkoły branżowej I stopnia z uwagi na brak uczniów chętnych do podjęcia nauki w szkole, a co za tym idzie nierozpoczęcia działalności w terminie określonym w zezwoleniu.

PRZECIWDZIAŁANIE PANDEMII I ŚRODKI FINANSOWE PRZEZNACZONE NA TEN CEL

W 2021 r. na zwalczanie i zapobieganie pandemii przeznaczono kwotę **1 194 462 zł**, którą przeznaczono na zakup m.in. dozowników, środków i płynów do dezynfekcji rąk i powierzchni, rękawic, przyłbic, maseczek, czepków, ręczników papierowych oraz usług dezynfekcji pomieszczeń.

EDUKACJA PRZEDSZKOLNA

W roku szkolnym 2021/2022 **liczba miejsc w placówkach przedszkolnych we Wrocławiu wzrosła i wyniosła 30 626**. Liczbę miejsc w przedszkolach publicznych zwiększono o **1251** (1830 nowych miejsc w 2020 r.). Uruchomiono dwa nowe przedszkola miejskie o łącznej liczbie 350 miejsc: Przedszkole nr 7 przy ul. Osobowickiej 127 oraz Przedszkole nr 24 przy ul. Dębickiej 31. W przedszkolach niepublicznych liczba miejsc wzrosła o 6478 (w 2020 r. o 5847 miejsc). Ogółem liczba miejsc w przedszkolach publicznych wyniosła **24 178**, co stanowiło 78,95% wszystkich miejsc we wrocławskich przedszkolach. W nowo utworzonych przedszkolach publicznych, prowadzonych przez osoby fizyczne i prawne inne niż gmina Wrocław, powstało dodatkowo **901** miejsc dla dzieci w wieku 3–6 lat. W ramach akcji **Załóż domowe przedszkole we Wrocławiu**, mającej na celu zwiększenie dostępności do wychowania przedszkolnego i wspieranie alternatywnych form wychowania przedszkolnego, w 2021 r. zarejestrowano 2 niepubliczne punkty przedszkolne, w których powstało 45 miejsc dla dzieci w wieku 3–6 lat.

Łącznie w drodze elektronicznej rekrutacji do przedszkoli publicznych i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych przyjęto 6083 dzieci, pozostało około 1350 wolnych miejsc.

Tabela 39. Struktura przedszkoli we Wrocławiu w latach 2019–2021

Przedszkola	Liczba jednostek na rok szkolny			Liczba oddziałów na rok szkolny			Liczba dzieci na rok szkolny		
	2019/20	2020/21	2021/22	2019/20	2020/21	2021/22	2019/20	2020/21	2021/22
Publiczne prowadzone przez JST	111	111	111	739	711	700	16 142	16 056	15 831
Publiczne prowadzone przez organy inne niż JST	40	46	54	214	252	304	4 432	5 451	6 733
Niepubliczne prowadzone przez organy inne niż JST	49	53	60	195	196	211	3 455	3 475	3 891
Punkty przedszkolne	86	91	83	135	116	112	1 612	1 570	1 421
Razem	**286**	**301**	**308**	**1 283**	**1 275**	**1 327**	**25 641**	**26 552**	**27 876**

Źródło: System Informacji Oświatowej (SIO)

Tabela 40. Liczba miejsc w placówkach przedszkolnych we Wrocławiu w latach 2019–2021

Rodzaj placówki	Liczba miejsc		
	2019	2020	2021
Przedszkola publiczne miejskie	16 469	16 687	16 565
Oddziały przedszkolne w SP publicznych miejskich	1 336	937	556
Przedszkola publiczne prowadzone przez inny organ	4 447	5 916	7 007
Oddziały przedszkolne w SP publicznych prowadzonych przez inny organ	26	22	0
Przedszkola niepubliczne	3 664	3 805	4 455
Oddziały przedszkolne w SP niepublicznych	177	133	162
Punkty przedszkolne niepubliczne	1 827	1 909	1 831
Punkty przedszkolne publiczne	50	50	50
Razem	**27 996**	**29 459**	**30 626**

Źródło: UMW

Tabela 41. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat uczęszczających do przedszkoli w stosunku do demografii we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w %)

Lata	Przedszkola publiczne	Przedszkola ogółem
2018	77,50	98,7
2019	77,43	97,1
2020	79,60	97,7
2021	80,96	100,76

Źródło: UMW

Wartość wskaźnika dla przedszkoli ogółem, przekraczająca 100%, wynika z różnicy pomiędzy liczbą dzieci zameldowanych we Wrocławiu a liczbą dzieci faktycznie korzystających z oferty przedszkoli (do korzystania z przedszkola meldunek nie jest obligatoryjny).

Tabela 42. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w dziesięciu największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w %)

Miasto	2017	2018	2019	2020
Białystok	107,2	108,0	107,6	104,0
Warszawa	103,1	104,0	102,2	99,8
Kraków	101,5	102,3	100,4	96,6
Szczecin	96,0	98,2	99,1	95,3
Wrocław	**94,9**	**98,7**	**97,1**	**97,7**
Lublin	99,2	99,5	97,0	96,9
Poznań	96,9	97,7	96,2	93,2

Miasto	2017	2018	2019	2020
Bydgoszcz	91,1	93,8	95,5	93,4
Łódź	95,3	96,1	95,2	92,6
Gdańsk	91,7	92,1	90,2	86,2

Źródło: GUS

Wykres 29. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w dziesięciu największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w %)

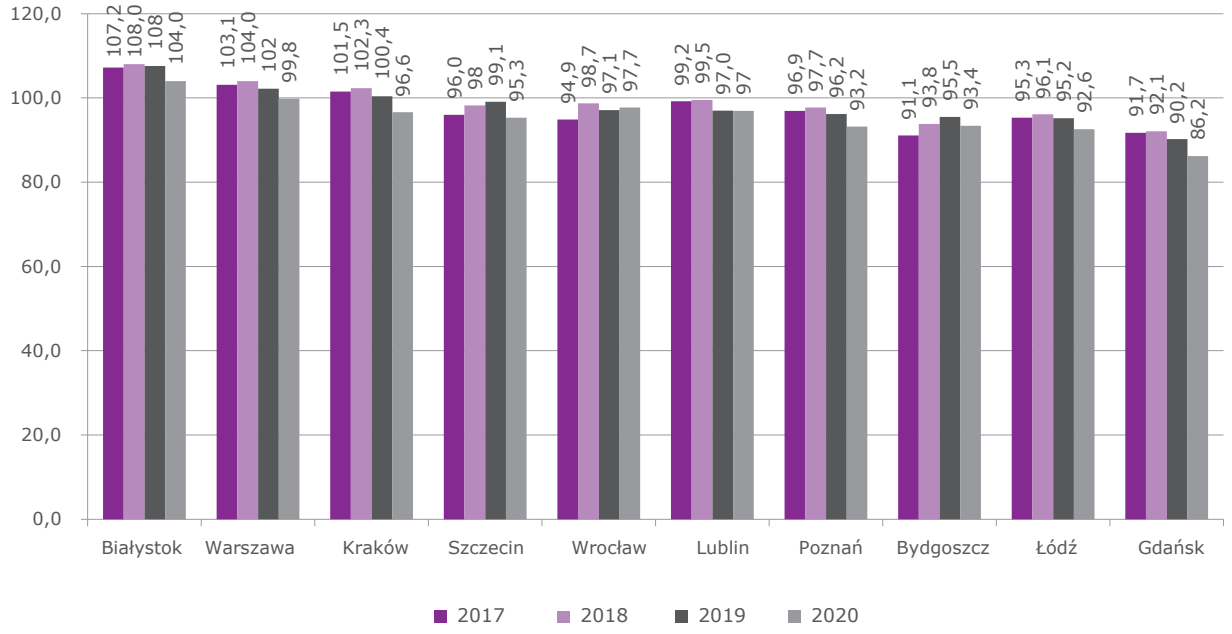

Źródło: GUS

Tabela 43. Odsetek miejsc w przedszkolach publicznych we Wrocławiu w stosunku do demografii w latach 2018–2021 (w %)

Rok	Odsetek miejsc w przedszkolach publicznych w stosunku do demografii
2018	75,29
2019	74,89
2020	81,80
2021	87,91

Źródło: GUS

W celu zwiększenia dostępności placówek przedszkolnych we Wrocławiu podejmowane są liczne działania, takie jak analiza trendów demograficznych w odniesieniu do rejonów urbanistycznych miasta czy dokonywanie zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego polegających na wpisaniu funkcji edukacyjnej.

EDUKACJA SZKOLNA

W roku szkolnym 2021/2022 gmina Wrocław była organem prowadzącym dla 298 szkół i placówek, do których uczęszczało **69 790** uczniów. W ramach uzupełnienia sieci szkół we Wrocławiu w 2021 r. **zarejestrowano 21 nowych szkół i placówek niepublicznych**. Natomiast w przypadku 65 szkół i placówek niepublicznych dokonano zmiany wpisu do ewidencji. Jednocześnie w drodze decyzji administracyjnej wykreślono z ewidencji szkół i placówek niepublicznych 39 szkół i placówek, które nie rozpoczęły działalności w zgłoszonym terminie lub nie prowadziły działalności przez okres dłuższy niż 3 miesiące.

Tabela 44. Struktura szkół podstawowych prowadzonych przez gminę Wrocław

Lp.	Szkoła podstawowa	Rok szkolny 2021/2022		
		Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia w oddziale
1.	Klasa „0”	511	25	20,4
2.	Klasa I	5 915	290	20,4
3.	Klasa II	5 572	274	20,3
4.	Klasa III	5 592	272	20,6
5.	Klasa IV	5 459	272	20,1
6.	Klasa V	4 692	235	20,0
7.	Klasa VI	3 382	187	18,1
8.	Klasa VII	7 253	363	20,0
9.	Klasa VIII	6 727	332	20,3
Razem		45 103	2 250	20,0

Źródło: SIO

Tabela 45. Struktura szkół ponadpodstawowych prowadzonych przez gminę Wrocław

Lp.	Typ placówki	Rok szkolny 2021/2022		
		Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Średnia w oddziale
1.	LO	516	14 264	27,6
2.	Technika	357	8 277	23,2
3.	BS I st.	93	1 762	18,9
4.	BS II st.	6	65	10,8
5.	Szkoły artystyczne (LO)	9	251	27,9
6.	SS przysp. do zawodu	10	36	3,6
7.	Szkoły policealne	2	32	16,0
Razem		**993**	**24 687**	**24,9**

Źródło: SIO

W 2021 r. systematycznie poprawiano stan budynków szkolnych, ich bezpieczeństwa, a także wyposażenie. Całkowity koszt inwestycji uwzględnionych w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym na 2021 r. wyniósł **79 459 376 zł**.

Ponadto w ramach środków planu remontowego oraz rezerwy celowej Zarząd Inwestycji Miejskich (ZIM) wykonał prace remontowe na kwotę **4 860 488 zł**.

Na usuwanie bieżących awarii została wydatkowana kwota w wysokości **4 844 106 zł**.

Na realizację projektów infrastrukturalnych (m.in. boiska, skatepark, place zabaw) wydatkowano kwotę **7 369 015 zł**.

Tabela 46. Wydatki poniesione na utrzymanie, remonty oraz rozbudowę placówek oświatowych w latach 2018–2021 (w zł)

Projekty	2018	2019	2020	2021
Wydatki w ramach WPI	31 154 304	54 425 314	54 331 519	79 459 376
Remonty w placówkach oświatowych (ZIM)	2 588 795	3 619 369	4 910 719	3 920 129
Rezerwa celowa remontowa, w tym ZIM	155 554	461 757	430 975	940 359
Środki przekazane placówkom przez DIO	5 500 000	15 480 437	14 650 000	12 745 523
Budowa boisk piłkarskich o sztucznych nawierzchniach	3 141 216	5 619 369	2 461 267	2 608 280
Bieżące awarie	3 106 000	3 950 949	3 880 836	4 844 106
Wrocławski Budżet Obywatelski	3 925 902	2 595 692	1 269 889	1 996 103
Program Inicjatyw Rad Osiedli/ Fundusz Osiedlowy (wyłącznie zadania dotyczące oświaty)	1 689 035	289 050	826 000	50 120
Budowa skateparku pomiędzy ulicami Ślężną i Borowską, w tym budowa boiska do siatkówki dla Technikum nr 18	-	-	-	2 714 512
Dostawa i montaż stacji wody pitnej w placówkach oświatowych	-	47 909	123 142	98 972
Suma	**51 260 806**	**86 489 846**	**82 884 347**	**109 377 480**

Źródło: UMW

Matury

Jednym z najważniejszych mierników jakości edukacji w placówkach szkolnych są egzaminy końcowe na poszczególnych poziomach kształcenia. W ***Strategii Wrocław 2030*** **wyniki matur na poziomie rozszerzonym zostały wyznaczone jako jeden z kluczowych dziesięciu wskaźników monitorujących jej wdrażanie**. Do egzaminu maturalnego we Wrocławiu przystąpiło 5911 uczniów, maturę zdało 79% uczniów, co stanowi **czwarty wynik** w kraju, po Warszawie, Krakowie i Poznaniu. Z placówek prowadzonych przez gminę Wrocław do egzaminu maturalnego w 2021 r. przystąpiło 4074 uczniów, a zdawalność egzaminu wyniosła 90,4%. Egzamin z języka polskiego na poziomie podstawowym zdało 95,67% uczniów, a matematykę 80,71% uczniów, co – podobnie jak w przypadku matur na poziomie rozszerzonym – stanowi nieco lepszy wynik niż średni wynik w województwie i w Polsce.

Tabela 47. Wyniki matur na poziomie rozszerzonym w latach 2018–2021 (w %)

Obszar	Średnia wynikowa dla przedmiotu dodatkowego na poziomie rozszerzonym							
	Język polski				Matematyka			
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Polska	51,0	55,0	57,0	49,0	29,0	39,0	34,0	31,0
dolnośląskie	57,4	58,3	57,5	50,0	27,3	36,9	32,6	28,0
Wrocław	**66,2**	**65,8**	**66,2**	**55,8**	**34,1**	**45,9**	**41,6**	**35,4**

Źródło: waszaedukacja.pl, oke.wroc.pl

Tabela 48. Zdawalność egzaminu maturalnego we Wrocławiu, województwie dolnośląskim i w Polsce – stan na wrzesień 2021 r.

Obszar	Wrocław		Dolny Śląsk		Polska	
Typ szkoły	Liczba zdających	Zdawalność (w %)	Liczba zdających	Zdawalność (w %)	Liczba zdających	Zdawalność (w %)
LO	4 502	83,0	11 087	79,7	167 504	81,0
T	1 409	71,2	6 554	58,0	105 915	64,0
Razem	**5 911**	**79,0**	**17 641**	**71,6**	**273 419**	**74,5**

Źródło: oke.wroc.pl

Tabela 49. Zdawalność matur w wybranych polskich miastach na tle Polski i Dolnego Śląska w 2021 r.

	Nowa formuła egzaminu maturalnego	
	Liczba zdających ogółem	Zdawalność (w %)
Wrocław	**5 911**	**79,0**
Warszawa	18 255	91,0
Kraków	8 405	87,0
Łódź	5 675	74,0
Poznań	6 758	86,0
Gdańsk	3 197	75,0
Dolny Śląsk	17 715	80,0
Polska	**273 419**	**75,0**

Źródło: oke.wroc.pl, oke.poznan.pl, oke.gda.pl

W rankingu szkół ponadpodstawowych przygotowanym przez „Perspektywy" w 2021 r. wzięto pod uwagę dane z 2186 liceów ogólnokształcących i 1743 techników z całej Polski. Z wrocławskich liceów w pierwszej dziesiątce znalazły się: **LO nr XIV** im. Polonii Belgijskiej, które zajęło **5. miejsce w Polsce**, oraz **LO nr III** im. Adama Mickiewicza, które zajęło **9. miejsce**.

Edukacja szkolna uczniów ze specjalnymi potrzebami

W ramach Wrocławskiej Strategii Edukacyjnej realizowano programy mające na celu zminimalizowanie trudności rozwojowych dzieci lub ich całkowite wyeliminowanie, m.in.:

- *Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka*, którym objęto 265 dzieci;
- objęcie nauczaniem 723 uczniów w różnym wieku posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w 188 oddziałach integracyjnych, w placówkach prowadzonych przez gminę;
- objęcie w 181 placówkach nauczaniem włączającym 1073 uczniów w różnym wieku, o specjalnych potrzebach edukacyjnych (głównie z autyzmem i zespołem Aspergera, zaburzonym zachowaniem, niepełnosprawnością intelektualną, słabo słyszących i słabo widzących). Uczniom tym przyznano dodatkowe, indywidualne godziny rewalidacyjne, realizując zalecenia o potrzebie kształcenia specjalnego (łącznie 1872 godzin tygodniowo);
- kontynuacja Miejskiego Programu Profilaktyki Logopedycznej (MPPL) w 19 placówkach przedszkolnych i szkolnych, którym objęto 3128 dzieci;
- organizacja **przewozu dzieci i uczniów z niepełnosprawnościami** do 41 szkół i placówek oświatowych. W roku szkolnym 2020/2021 od stycznia do sierpnia 2021 r. z **bezpłatnego przewozu zorganizowanego** skorzystało 461 dzieci i uczniów z niepełnosprawnościami, natomiast w roku szkolnym 2020/2021 – od września do grudnia 2021 r. – 519 dzieci i uczniów z niepełnosprawnościami.

Wymiar godzin na organizację zajęć dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi może być każdorazowo zwiększony na wniosek dyrektorów placówek oświatowych.

Obcokrajowcy

W większości szkół organizowano dodatkowe godziny nauki języka polskiego, zajęć wyrównawczych oraz naukę języka i kultury kraju pochodzenia, m.in. dla uczniów pochodzenia ukraińskiego, rosyjskiego, białoruskiego, koreańskiego, brytyjskiego, rumuńskiego, kazachskiego, arabskiego, włoskiego, niemieckiego, wietnamskiego, hiszpańskiego. Ogółem 4779 uczniom obcokrajowcom przyznano dodatkowo 2000 godzin (1196 godzin języka polskiego i 804 godziny dodatkowych zajęć wyrównawczych).

Do wrocławskich szkół podstawowych uczęszczało łącznie 2712 dzieci pochodzenia ukraińskiego na różnym etapie kształcenia (klasy 0–VIII), większość z nich korzystała z zajęęć z języka polskiego oraz dodatkowych zajęć wyrównawczych.

Dla osób przybywających z zagranicy mających trudności adaptacyjne związane z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego tworzone są oddziały przygotowawcze. W roku szkolnym **2020/2021** utworzono **8 oddziałów przygotowawczych** (1 oddział klasy VII, 1 oddział klasy VIII i 6 oddziałów liceum) dla 110 uczniów pochodzenia m.in.: ukraińskiego, białoruskiego, rosyjskiego, włoskiego, gruzińskiego, kolumbijskiego, tureckiego. W roku szkolnym **2021/2022** utworzono **15 oddziałów przygotowawczych** (1 oddział klasy VII, 2 oddziały klasy VIII i 12 oddziałów liceum) dla uczniów pochodzenia m.in.: ukraińskiego, białoruskiego, rosyjskiego, gruzińskiego.

Od września 2021 r. w ramach projektu Witaj w Polsce! Witaj we Wrocławiu zorganizowano w pięciu szkołach podstawowych (nr 2, 29, 81, 93 i 73) **oddziały przygotowawcze**, przeznaczone dla uczniów obcojęzycznych rozpoczynających naukę w polskiej szkole. Oddziały przygotowawcze funkcjonują łącznie w 11 szkołach podstawowych oraz w jednym liceum na poziomie:

- klasy I–III – 8 oddziałów,
- klasy IV–VI – 12 oddziałów,
- klasy VII–VIII – 6 oddziałów + 3 oddziały w LO,
- klasy I LO – 12 oddziałów.

Naukę w nich pobiera łącznie 588 uczniów obcojęzycznych, w tym 418 z Ukrainy.

Społeczność romska

W 2021 r. we Wrocławiu do szkoły uczęszczało średnio 159 dzieci pochodzenia romskiego na 165 objętych obowiązkiem szkolnym. Gmina Wrocław prowadzi działania mające na celu integrację

dzieci romskich ze środowiskiem szkolnym, zwiększenie efektywności ich nauczania i rozbudzenie motywacji do nauki.

INNE DZIAŁANIA EDUKACYJNE – PODNOSZENIE JAKOŚCI KSZTAŁCENIA

W 2021 r. z uwagi na sytuację pandemiczną w kraju i towarzyszące jej obostrzenia zawieszono realizację sztandarowych programów edukacyjnych, takich jak *Szkoła w mieście* i *Edukacja w miejscach pamięci* oraz programów Wrocławskiej Koncepcji Edukacyjnej (m.in. *Akademii Talentów i Uzdolnień* i działalność Ośrodka Wspierania i Rozwoju OWiR).

W 2021 r. w 62 przedszkolach i szkołach podstawowych wdrożono program *ABC Empatii, bo wszyscy jesteśmy tacy sami*. W 120 placówkach kontynuowano akcję *Cały Wrocław czyta*.

Przed kolejną falą pandemii konsultanci i doradcy metodyczni Wrocławskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli udzielali wsparcia merytorycznego szkołom i placówkom w zakresie zajęć w trybie zdalnym.

Od kilku lat we Wrocławiu realizowane są programy rozwijające kompetencje cyfrowe od najmłodszych lat. W programie *Wrocław koduje 2.0 – Liga Niezwykłych Umysłów*, którego celem jest rozwijanie umiejętności podstaw programowania oraz myślenia i działania projektowego, w 2021 r. wzięło udział 56 szkół; na platformie e-learningowej przybyło 531 nowych kont uczniów (stan na koniec 2021 r. to 3327 kont). Ponadto kontynuowano realizację projektu współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa *Lekcja Enter na Dolnym Śląsku*.

STYPENDIA

W 2021 r. na Wrocławski Program Wspierania Uzdolnionych – ***PROMOVERE TALENTA*** – przeznaczono kwotę 627 800 zł. **Przyznano 325 stypendiów** i kontynuowano wypłaty stypendiów dla 235 uczniów z celującymi ocenami na świadectwie oraz szczególnymi osiągnięciami lub tytułami laureata w ogólnopolskiej olimpiadzie przedmiotowej. W jednym przypadku kontynuowano wypłatę stypendium za wybitne osiągnięcia dla ucznia SP nr 28 za zajęcie I miejsca w Krajowym Finale Konkursu Naukowego E(x)plory 2020.

W VI edycji Ogólnopolskiego Projektu *Matura na 100 procent* przyznano stypendium dla jednego laureata.

Oprócz stypendiów naukowych gmina Wrocław w 2021 r. wypłaciła również stypendia i zasiłki szkolne dla dzieci i młodzieży będących w trudnej sytuacji materialnej. Pomoc ta objęła 135 uczniów i wyniosła łącznie 246,2 tys. zł.

EDUKACJA SPORTOWA

We Wrocławiu w 2021 r. realizowano szereg działań mających na celu poprawę zdrowia i kondycji fizycznej dzieci. Były to m.in.:

- utworzenie oddziałów sportowych we wrocławskich szkołach – od września 2021 r. funkcjonuje 127 oddziałów sportowych, w których uczy się 2859 uczniów,
- Szkolny Klub Sportowy, którego ideą jest: poprawa sprawności fizycznej, stanu zdrowia, w tym zapobieganie nadwadze i otyłości, promocja zdrowego i aktywnego stylu życia, zwiększenie oferty ogólnodostępnych, bezpłatnych zajęć sportowo-rekreacyjnych – w programie wzięło udział 188 grup z wrocławskich szkół i placówek oświatowych,
- we współpracy z sekcją biegów na orientację WKS Śląsk Wrocław w sześciu szkołach podstawowych zrealizowano projekt ***Orientuj się*** (bieg na orientację był jedną z dyscyplin sportu włączoną do programu Igrzysk Sportów Nieolimpijskich World Games 2017), który został dofinansowany kwotą 15 992 zł,
- *Spartan dla szkół na lodowiskach* we Wrocławskim Centrum Treningowym Spartan – lekcje wychowania fizycznego obejmowały naukę jazdy na łyżwach i zajęcia sportowe na basenach Wrocławskiego Centrum Treningowego Spartan oraz we Wrocławskim Parku Wodnym Aquapark.

DORADZTWO ZAWODOWE

W **Centrum Kształcenia Zawodowego** (CKZ) prowadzono zajęcia z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego dla uczniów na każdym etapie edukacyjnym oraz dla nauczycieli i rodziców. W 2021 r. w grupowych zajęciach z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego wzięło udział 5034 uczniów, z indywidualnych porad dla uczniów i ich rodziców skorzystało 1080 osób, a w grupowych spotkaniach z rodzicami dotyczących m.in. potrzeb rynku pracy i rekrutacji do szkół wzięły udział 2832 osoby. Przy CKZ działa Międzyszkolny Ośrodek Wspierania Aktywności Zawodowej (MOWAZ) współpracujący ze wszystkimi doradcami zawodowymi zatrudnionymi we wrocławskich szkołach.

W 2021 r. liczba klas patronackich, utworzonych w ramach projektu ***Patronat pracodawców nad szkołami*** została zwiększona do 25 oddziałów w szkołach ponadpodstawowych kształcących w zawodach (w 2020 r. – 17 oddziałów). Uczniowie mogli korzystać z praktyk zawodowych, staży, stypendiów, konkursów międzyszkolnych. Ponadto dofinansowaniem objęto koszty kształcenia młodocianych pracowników (45 uczniów) przez 49 pracodawców na kwotę 263 901 zł.

W 2021 r. rozpoczęto w szkołach realizację 5 projektów dofinansowanych z programów RPO WD 2014–2020, POWER oraz jednego z Funduszy Norweskich (MF EOG) na łączną kwotę ponad 10 mln zł. Realizowano m.in. następujące projekty: *Twój czas na staż*, *Pracownik przyszłości dla firm województwa dolnośląskiego*, *Train the skills! – zwiększenie kompetencji nauczycieli w dziedzinie elektro-elektrycznej jako wymiana polsko-norweskich doświadczeń w kształceniu zawodowym*, *Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą*, *Zawodowa 18* i *Wybieramy lepszą przyszłość*.

ORGANIZOWANIE I FINANSOWANIE CZASU WOLNEGO

W roku szkolnym 2020/2021 i 2021/2022 zorganizowano:

- zajęcia dla 1848 uczniów wrocławskich szkół w czasie wypoczynku zimowego. Łączny koszt dofinansowania wyniósł **213 093 zł**,
- w ramach wypoczynku letniego półkolonie dla 3886 uczniów oraz 1259 miejsc w ramach działalności **pięciu Młodzieżowych Domów Kultury (MDK). Łączny koszt dofinansowania wypoczynku letniego wyniósł 947 869 zł**,
- zajęcia pozalekcyjne w kołach, zespołach i grupach, z których skorzystało **9112** dzieci i młodzieży w okresie od stycznia do 31 sierpnia 2021 r. oraz **8082** w okresie od września do 31 grudnia 2021 r. Z uwagi na pandemię COVID-19 w 2021 r. liczba imprez i uroczystości została ograniczona, w niektórych przypadkach odbywały się one w formie online lub hybrydowej. W imprezach i uroczystościach organizowanych w MDK-ach w 2021 r. łącznie wzięło udział **12 354** uczestników.

Na funkcjonowanie Młodzieżowych Domów Kultury w 2021 r. zaplanowano 14 821 339 zł.

KADRA NAUCZYCIELSKA

Doskonalenie kwalifikacji nauczycieli

Na doskonalenie zawodowe kadry nauczycielskiej w 2021 r. przeznaczono 4 989 103 zł. Środki te zostały podzielone w następujący sposób: 181 650 zł na szkolenia branżowe dla nauczycieli teoretycznych i praktycznych przedmiotów zawodowych (art. 70a ust. 1 i 11 pkt 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela), 199 564 zł dla Wrocławskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli na organizację szkoleń, warsztatów, konferencji itp. dla nauczycieli wrocławskich szkół i placówek oświatowych, 4 607 889 zł dla szkół i placówek oświatowych na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli, na podstawie wniosków złożonych przez dyrektorów (w tym 1 445 000 zł na finansowanie doradców metodycznych).

Tabela 50. Doskonalenie zawodowe nauczycieli – finansowanie w latach 2018–2021 (w zł)

Rok	Dofinansowanie do doskonalenia zawodowego nauczycieli	Finansowanie doradców metodycznych
2018	3 501 006	1 401 166
2019	3 771 789	1 424 370
2020	4 587 467	1 398 000
2021	4 989 103	1 445 000

Źródło: UMW

Awans zawodowy

W 2021 r. przeprowadzono 263 egzaminy na stopień awansu zawodowego nauczyciela mianowanego, zgodnie z przygotowanymi przez Wydział Szkół Ponadpodstawowych i Specjalnych UMW procedurami bezpieczeństwa w związku z obostrzeniami pandemicznymi.

WSPÓŁPRACA JEDNOSTEK OŚWIATOWYCH Z UCZELNIAMI WYŻSZYMI

W 2021 r. w ramach współpracy z uczelniami wyższymi realizowano projekty upowszechniające i propagujące naukę poprzez zabawę oraz popularyzujące matematykę i inne przedmioty ścisłe:

- XXIV Dolnośląski Festiwal Nauki we współpracy z Kolegium Rektorów Uczelni Wyższych,
- *Klasa patronacka Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu trzecią misją uczelni* we współpracy z Uniwersytetem Przyrodniczym (dofinansowanie ze środków unijnych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój),
- *Uniwersytet Młodego Odkrywcy* oraz *Społeczne i technologiczne kompetencje ucznia* we współpracy z Wyższą Szkołą Bankową (dofinansowanie ze środków unijnych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój),
- we współpracy z Instytutem Matematycznym Uniwersytetu Wrocławskiego kontynuowano projekt Wrocławski Portal Matematyczny, dostępny pod adresem www.matematyka.wroc.pl.

WSPÓŁPRACA MIASTA Z UCZELNIAMI WYŻSZYMI

Urząd Miejski Wrocławia jako pierwszy i jak dotąd jedyny w Polsce posiada w strukturach **Biuro Współpracy z Uczelniami Wyższymi**. W ramach Biura utworzono, finansowane przez samorząd, **Wrocławskie Centrum Akademickie** (WCA), które jest pierwszą inicjatywą tego typu w Polsce. WCA jest łącznikiem pomiędzy samorządem miasta i środowiskiem akademickim. Udziela pomocy w realizacji projektów naukowo-badawczych i w nawiązywaniu współpracy uczelni z otoczeniem społeczno-gospodarczym. **WCA** koordynuje realizację **Miejskiego Programu Wsparcia Partnerstwa Szkolnictwa Wyższego i Nauki oraz Sektora Aktywności Gospodarczej „MOZART”**. Jego celem jest finansowe wspieranie partnerstw przedstawicieli sektora naukowego i przedsiębiorców działających we Wrocławiu, umożliwianie firmom dostępu do intelektualnego potencjału naukowców, a naukowcom zapewnianie możliwości pracy w środowisku biznesowym i wykorzystania wiedzy w praktyce. W efekcie współpracy powstają nowe produkty i usługi, firmy zwiększają obroty i dochody, powstają nowe miejsca pracy, również w działach „badania i rozwoj”. Jednocześnie ma to korzystny wpływ na praktykę dydaktyczną pracowników wrocławskich uczelni i instytutów naukowych. Do udziału w X edycji (2021/2022) komisja zakwalifikowała 19 partnerstw naukowo-biznesowych oraz umożliwiła 5 partnerstwom z poprzedniej edycji kontynuację ich projektów. Od początku funkcjonowania programu do końca 2021 r. miasto przyznało dofinansowanie łącznie 280 partnerstwom na kwotę ponad 10,5 mln zł.

Ponadto **Wrocławskie Centrum Akademickie** koordynuje:

- miejski **Studencki Program Stypendialny**, na który w 2021 r. przeznaczono 868 tys. zł, będący wsparciem dla najzdolniejszych studentów w pracy naukowej oraz umożliwiający im rozwijanie pasji badawczych i talentów;
- przyznawanie **Nagrody Naukowej Prezydenta Wrocławia** za wybitne osiągnięcia w integracji środowisk akademickich naukowych i artystycznych. W 2021 r. Kapituła przyznała 2 nagrody: prof. Janowi Biliszczukowi (Politechnika Wrocławska) oraz prof. dr. hab. Lechosławowi Latos-Grażyńskiemu (Uniwersytet Wrocławski);
- działalność **Akademii Młodych Uczonych i Artystów (AMUiA)**, której celem jest wspieranie wybitnych młodych naukowców i artystów. Jest ona ciałem doradczym ds. nauki Prezydenta Wrocławia. Gmina Wrocław wspiera członków AMUiA w poszukiwaniu sponsorów projektów naukowych i popularyzujących naukę, udziela rekomendacji w staraniach o zewnętrzne dofinansowanie badań lub przyznanie grantów. Najważniejszym projektem AMUiA w 2021 r. było wydarzenie o charakterze artystyczno-naukowym *Caspar Neumann. Dusze i fundusze. Księga narodzin i pogrzebów dla Miasta Wrocławia*, na które składały się wystawa, konferencja naukowa oraz 2 koncerty;
- **Wrocławskie Zespoły Zadaniowe (WAZZA)** – format współpracy Wrocławia ze środowiskiem akademickim, którego celem jest wypracowanie przez interdyscyplinarne zespoły studencko-doktoranckie kompleksowego rozwiązania problemu wcześniej zasygnalizowanego i zdefiniowanego przez Prezydenta Wrocławia (problem miejski, istotne kwestie społeczne). W realizację projektu, poza grupą studencko-doktorancką, zaangażowani są mentorzy akademiccy, specjaliści w zakresie design thinking oraz przedstawiciele Urzędu Miejskiego Wrocławia;
- **Konkurs Wrocławska Magnolia**, który adresowany jest do absolwentów wrocławskich uczelni, którzy w pracach magisterskich podejmują tematykę poprawy szeroko rozumianej jakości życia mieszkańców Wrocławia, w tym ochrony środowiska i zdrowia człowieka. W 2021 r. wyłoniono 12 laureatów, z czego 3 pierwsze miejsca przypadły absolwentom Politechniki Wrocławskiej.

W 2021 r. rozwijany był projekt Study In Wrocław, do którego – w ramach współpracy ze szkołami wyższymi – pozyskano nowego partnera: Coventry University Wrocław. Ponadto podczas misji gospodarczo-edukacyjnej w Kazachstanie nawiązano współpracę z dwoma uniwersytetami: najbardziej prestiżową uczelnią – Kazachskim Narodowym Uniwersytetem (KazNU) oraz Uniwersytetem Energetyki i Telekomunikacji – jedną z najbardziej znanych uczelni w dziedzinie energetyki i telekomunikacji w regionie Azji Centralnej.

SZKOLNICTWO WYŻSZE

Wrocław jest jednym z największych ośrodków akademickich w Polsce. W roku akademickim 2020/2021 działało tu 28 uczelni wyższych, w tym 10 uczelni publicznych. Uczelnie publiczne to: Politechnika Wrocławska, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu, Akademia Wojsk Lądowych im. gen. Tadeusza Kościuszki, Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, Akademia Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie – filia we Wrocławiu.

Jednym ze sposobów określenia prestiżu, znaczenia i osiągnięć uczelni są powszechnie uznawane w kraju i na świecie rankingi najlepszych szkół wyższych. W ***Strategii Wrocław 2030*** **miejsce uczelni wyższych w rankingach stanowi jeden z dziesięciu wskaźników monitorujących jej wdrażanie**. W rankingu szkół wyższych przygotowanym przez „Perspektywy" w 2021 r. jedna wrocławska uczelnia – Politechnika Wrocławska – znalazła się w pierwszej dziesiątce uczelni wyższych w kraju, natomiast kolejne cztery w pierwszej czterdziestce.

Tabela 51. Miejsce uczelni wrocławskich w rankingu szkół wyższych w latach 2018–2021

Uczelnia	Miejsce w rankingu „Perspektyw"			
	2018	2019	2020	2021
Uniwersytet Wrocławski	8	8	10	13
Politechnika Wrocławska	6	6	6	6
Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu	12	13	12	17
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	34	22	25	23
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	40	44	45	38

Źródło: „Perspektywy"

W rankingu Center for World University Rankings (CWUR) trzy wrocławskie uczelnie – Uniwersytet Wrocławski, Politechnika Wrocławska, Uniwersytet Medyczny we Wrocąwiu znalazły się w pierwszej dziesiątce uczelni polskich, a w światowym zestawieniu Uniwersytet Wrocławski pozostał w ósmej setce. Center for World University Rankings to czołowa organizacja konsultingowa zajmująca się doradzaniem uczelniom wyższym oraz rządom dążącym do poprawy wyników nauczania oraz badań naukowych. Publikowane przez nią co roku globalne rankingi uniwersytetów są uznawane za miarodajne na całym świecie ze względu na ich obiektywizm, przejrzystość i spójność.

Tabela 52. Miejsce uczelni wrocławskich w rankingu CUWR w latach 2018–2021

Uczelnia	World Rank				National Rank			
	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Uniwersytet Wrocławski	776	928	833	865	6	9	5	7
Politechnika Wrocławska	844	929	976	941	8	10	10	11
Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu	-	900	940	931	-	7	8	10

Źródło: The Center for World University Rankings (CWUR)

W najnowszym rankingu szanghajskim GRAS po raz pierwszy notowany jest Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu. Wrocławska szkoła medyczna zajmuje pozycję między 801–900. Wyniki Shanghai's Global Ranking of Academic Subjects (GRAS) publikowane są od 2009 r. przez Shanghai Ranking Consultancy. W zestawieniu uczelnie oceniane są w 54 dziedzinach z zakresu nauk przyrodniczych, inżynierii, nauk o życiu, nauk medycznych oraz nauk społecznych. W roku 2021 sklasyfikowano ponad 1800 uczelni z 93 krajów. Niezmiennie w obszarze matematyki, energetyki i inżynierii mechanicznej czołowe miejsce w kraju zajmowała Politechnika Wrocławska, a w obszarze Food Science & Technology – Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu. **Po raz pierwszy w obszarze Ekologia oceniony został Uniwersytet Wrocławski (401–500)**.

Uniwersytet Wrocławski poprawił swoje notowania w światowym rankingu kształcenia szkół wyższych **RankPro** i obecnie jest na **2. miejscu w Polsce** (za Uniwersytetem Warszawskim) i na 224. miejscu w Europie. RankPro bazuje na wskaźnikach świadczących o poziomie kształcenia. Są to m.in. liczba studentów w relacji do liczby wykładowców akademickich, programy studiów, procent profesorów w stosunku do całej kadry, a nawet liczba noblistów czy wielkość zasobów bibliotecznych. Uniwersytet Wrocławski jest jedyną wrocławską uczelnią wśród 1000 najlepszych szkół na świecie w rankingu RankPro.

Wrocław jest głównym ośrodkiem akademickim w regionie. Podobnie jak inne ośrodki akademickie również Wrocław zaczyna odczuwać spadek liczby studentów wynikający z wchodzenia na rynek kolejnego niżu demograficznego.

W roku akademickim 2020/2021 liczba studentów we Wrocławiu wynosiła 109,5 tys., w tym na uczelniach o największej liczbie studentów:

- Politechnice Wrocławskiej – 23,6 tys. (spadek o 2,8% w stosunku do roku akademickiego 2019/2020),
- Uniwersytecie Wrocławskim – 23,1 tys. (spadek o 1,7% w stosunku jw.),
- Wyższej Szkole Bankowej – 17,8 tys. (wzrost o prawie 38% rok do roku).

Obcokrajowcy

Liczba studentów zagranicznych we Wrocławiu zwiększa się. W roku akademickim 2020/2021 studiowały we Wrocławiu ogółem 8074 osoby z zagranicy. Według systemów studiów i typów szkół największą grupę stanowili studenci uniwersytetów (1532 osób), następnie uczelni ekonomicznych (1418 osób) i technicznych (1165 osób). Największą grupę wśród studentów obcokrajowców stanowią Ukraińcy – ich liczba wzrosła we Wrocławiu ponad trzynastokrotnie: z ok. 300 osób w roku akademickim 2008/2009 do aż 4136 w 2020/21.

Licznie we Wrocławiu studiują Białorusini (721 osób), Niemcy (449), mieszkańcy Indii (297) i Hiszpanie (262). Są także studenci z takich krajów, jak m.in. Azerbejdżan (94), USA (52), Arabia Saudyjska (44) czy Irak (33). Na blisko 1500 Chińczyków studiujących w Polsce 94 wybrało Wrocław.

Osiągnięcia naukowców oraz studentów

Wrocławskie uczelnie mają w swoich szeregach wybitnie uzdolnionych naukowców i studentów, których osiągnięcia i badania zostały docenione na arenie krajowej i międzynarodowej.

Studenci z Politechniki Wrocławskiej własnoręcznie zbudowali łódź solarną. Projekt jest realizowany w multidyscyplinarnym zespole, w skład którego wchodzą programiści, elektrycy, chemicy, fizycy, mechanicy, a także górnik i architekt. 6-metrowa łódź jest wyposażona w 9 paneli fotowoltaicznych i pakiet akumulatorów fosfatowo-żelazowych, które zasilają silnik napędowy o mocy 4,5 kW, co odpowiada dwóm czajnikom elektrycznym. Pierwsze wodowanie łodzi miało miejsce w końcu kwietnia 2021 r.; łódź była przygotowywana z myślą o udziale w międzynarodowych zawodach łodzi solarnych w USA. Ostatecznie zawody w USA zostały odwołane z powodu pandemii COVID-19, jednak załoga wystartowała w podobnych zawodach w Holandii, gdzie zajęła 7. miejsce.

Naukowiec z Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, prof. Jan Oszmiański, we współpracy z Uniwersytetem Przyrodniczym w Poznaniu oraz firmą VIANAT Sp. z o.o. z Podkarpacia, stworzył technologię pozwalającą ocalić większość bioaktywnych składników aronii pomimo ich niestabilności. Sok aroniowy produkowany tą technologią to tzw. foshu (*foods for specified health use*), czyli żywność specjalnego przeznaczenia prozdrowotnego. W 2021 r. jury konkursu Lider Bezpieczeństwa Państwa uznało bioaktywny sok z aronii produkowany dzięki badaniom prof. Oszmiańskiego za mający ogromne znaczenie w okresie walki z pandemią COVID-19 i nagrodziło jego producenta, firmę VIANAT Sp. z o.o.

Jednemu z byłych stypendystów wrocławskiego Studenckiego Programu Stypendialnego (studentowi Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu) Polska Akademia Nauk przyznała **Laur Medyczny im. dr. Wacława Mayzla** dla studentów pracujących naukowo. Laureat jest stypendystą Ministra Nauki i Edukacji, otrzymał także **Studenckiego Nobla** w kategorii „medycyna i farmacja".

Prof. Piotr Ponikowski, rektor Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, po raz siódmy z rzędu znalazł się w prestiżowym zestawieniu najczęściej cytowanych naukowców świata, *Highly Cited Researchers 2021*.

Zespół studentów z **Uniwersytetu Wrocławskiego** zajął 5. miejsce i zdobył **srebrny medal na Mistrzostwach Świata w Programowaniu Zespołowym** (International Collegiate Programming Contest – ICPC) i zdobył tytuł mistrza Europy.

Prof. Krzysztof Sośnica z Uniwersytetu Przyrodniczego przedstawił wyniki badań prowadzonych przez kierowaną przez niego grupę naukowców z Uniwersytetu Przyrodniczego (a także z Francji, Holandii i Hiszpanii), które wywołały prawdziwą sensację w środowisku naukowców związanych z ESA, astronomów, fizyków i geodetów satelitarnych. Publikacja przedstawia opis perturbacji parametrów orbit oraz zmianę okresu obiegu satelitów krążących wokół Ziemi.

Pianista, **student Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu**, został pierwszym laureatem nagrody Młody Promotor Polski.

Pływaczka, **studentka Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu**, zdobyła brązowy medal igrzysk paraolimpijskich w Tokio na dystansie 400 m stylem dowolnym.

Dr Yash Chawla z Indii wygrał w ogólnopolskim konkursie Interstudent 2021 organizowanym przez Fundację Edukacyjną Perspektywy. Zwyciężył w kategorii studiów doktoranckich.

INSTYTUCJE NAUKOWE i OŚRODKI B&R

We Wrocławiu działa ponad 100 centrów badawczo-rozwojowych i IT oraz ponad 50 akredytowanych laboratoriów badawczych (wg raportu *Perspectives on Investing In Indystry 4.0 in Wroclaw: Before, During and After the COVID-19 Pandemic, ARAW,* 2020). Wymienić tu należy oddział **Polskiej Akademii Nauk** z dwiema samodzielnymi placówkami naukowymi oraz sześcioma terenowymi jednostkami placówek naukowych, **Wojskowy Instytut Techniki Inżynieryjnej (WITI) im. profesora Józefa Kosackiego**, **Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego we Wrocławiu**, **Centrum Badawczo-Rozwojowe „NOVASOME"** Spółka z o.o. nadzorowane przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii, a także **Polski Ośrodek Rozwoju Technologii** (wcześniej Centrum Badań EIT+), włączony do ogólnopolskiej **Sieci Badawczej Łukasiewicz** zrzeszającej prawie 40 placówek badawczo-rozwojowych.

W lipcu 2021 r. Łukasiewicz-PORT oraz Uniwersytet Wrocławski podjęły współpracę w zakresie wspólnego stworzenia szkoły doktorskiej. Pracownicy i stypendyści instytutu będą mogli równocześnie uzyskiwać stopień doktora na Uniwersytecie Wrocławskim, a doktoranci UWr – uczestniczyć w prestiżowych projektach naukowych realizowanych w Łukasiewicz-PORT. Obszary szczególnego zainteresowania w tej współpracy to inżynieria materiałowa oraz biotechnologia i nauki o życiu.

INICJATYWY W DZIEDZINIE SZTUCZNEJ INTELIGENCJI

W 2021 r. kontynuowano realizację działań związanych z zagadnieniem sztucznej inteligencji (SI) oraz wykorzystaniem tej technologii w zarządzaniu miastem i obszarem metropolitalnym. Zorganizowano dwa międzynarodowe seminaria.

Pierwsze wydarzenie odbyło się pod tytułem *Sztuczna inteligencja dla rozwoju miast i obszarów metropolitalnych*. Wśród zaproszonych gości znaleźli się m.in.: Robert Kroplewski (pełnomocnik Ministra Cyfryzacji ds. społeczeństwa informacyjnego), prof. Włodzisław Duch (Uniwersytet Mikołaja Kopernika), prof. Przemysław Kazienko (Politechnika Wrocławska), Jan Schoenig (Siemens Advanta Solutions), Michał Targiel (PwC), Kacper Budnik (BZB UAS) i Maciej Sekula (Karson Technology). Wątkiem przewodnim seminarium był **miejski**, **społeczny wymiar technologii**, rozwiązania SI stosowane przez Monachium i Wrocław oraz **oferta biznesu dla miast** w tym zakresie. Drugie wydarzenie miało miejsce w czerwcu i odbyło się pod tytułem *Wyzwania i perspektywy rozwoju miast – rola danych*. Wśród prelegentów znaleźli się m.in.: dr Dominik Rozkrut (Prezes GUS), Jiri Pilar (Komisja Europejska), Martin Gauk (ESPON), Ralf Münnich (przewodniczący Niemieckiego Towarzystwa Statystycznego), prof. Tyll Krüger (lider grupy MOCOS działającej przy Politechnice Wrocławskiej). Rozmawiano m.in. o skali wykorzystania dużych zbiorów danych w zarządzaniu miastem. Pierwsze seminarium odbyło się w formule online, drugie – hybrydowo (2400 wyświetleń; dotarło też do 2700 odbiorców w serwisie Facebook). Partnerem merytorycznym obu przedsięwzięć było PwC.

Wrocław był także inicjatorem i realizatorem panelu dyskusyjnego poświęconego tematyce sztucznej inteligencji podczas Forum Ekonomicznego w Karpaczu we wrześniu 2021 r. Uczestnicy panelu pod tytułem *Przemysł 4.0 – multidyscyplinarna przyszłość* dyskutowali m.in. o tym, czy wykorzystanie nowych technologii przetwarzania danych na poziomie zarządzania miastami (bądź zaniechanie albo opóźnienie w odwołaniu się do nich) zacznie niebawem wpływać na poprawę lub pogarszanie się jakości życia lokalnych społeczności.

Także październikowe, sztandarowe wydarzenie biznesowe *Made in Wroclaw* zorganizowane pod hasłem *Driven by intelligence* poświęcone było rozwiązaniom SI. W ramach konferencji przeprowadzono cztery panele dyskusyjne z udziałem 23 panelistów, ponad 300 uczestników i 20 tys. oglądających konferencję online.

W roku 2021 opracowano raport prezentujący sektor sztucznej inteligencji w aglomeracji wrocławskiej *The AI Sector in the Wroclaw Agglomeration*.

KULTURA

W 2021 r. kontynuowano realizację celów polityki kulturalnej Wrocławia zapisanych w dokumencie programowym **Kultura – Obecna!**, m.in. podtrzymanie prestiżu wrocławskiej kultury, zapewnienie warunków jej rozwoju, zapewnienie wzrostu uczestnictwa w sferze wrocławskiej kultury. Ten ostatni element w 2021 r. spełniony został głównie dzięki realizacji bardzo dużej liczby transmisji i retransmisji online z wydarzeń kulturalnych, zarówno realizowanych przez instytucje kultury, jak i organizacje pozarządowe.

Do najważniejszych **marek kulturalnych** Wrocławia należą: Narodowe Forum Muzyki wraz z Międzynarodowym Festiwalem Wratislavia Cantans, Teatr Muzyczny Capitol z Przeglądem Piosenki Aktorskiej, a także instytucje od kilkunastu lat prowadzone przez organizacje pozarządowe, jak kino Nowe Horyzonty z Międzynarodowym Festiwalem Filmowym Nowe Horyzonty, Centrum Sztuki WRO ze słynnym Biennale WRO czy obchodzone każdego roku Święto Wrocławia. Wrocław zachęca także do uczestnictwa w kulturze poprzez wydarzenia odbywające się w plenerze. W 2021 r. ponownie zorganizowano festiwale Vertigo Summer Jazz i Vertigo Summer Blues, dla których scenerię stanowiły parki, dachy prestiżowych budynków, nadodrzańskie plaże czy wyspa Daliowa.

Rok 2021, podobnie jak rok 2020, był szczególny dla wrocławskiej kultury. Wśród realizowanych zadań polityki kulturalnej wymienić można: kontynuację procesu uspołeczniania polityki kulturalnej Wrocławia – w szczególności dotyczy to działalności Wrocławskiej Rady Kultury, społecznego ciała konsultacyjnego przy Prezydencie Wrocławia, a także poszerzanie pola współpracy wrocławskich instytucji kultury (sieciowanie instytucji kultury). Podjęto także decyzję o wyłonieniu nowej instytucji kultury – **Wrocławskiego Instytutu Kultury**, który wzmacniać będzie społeczne funkcje kultury, w tym poprzez rozwój dziedzictwa Europejskiej Stolicy Kultury. Stosowną uchwałę w tym zakresie Rada Miejska Wrocławia podjęła w grudniu 2021 r.

Rok 2021 to kolejny rok pandemii COVID-19, która w istotny sposób wpłynęła na sposób prowadzenia polityki kulturalnej miasta. Jednym z podstawowych zadań było zapewnienie stabilności ekonomicznej miejskich instytucji kultury, m.in. w ramach Wrocławskiego Programu Interwencji Społecznej.

Pomimo trwającej pandemii, w związku z ogłoszeniem roku 2021 **Rokiem Tadeusza Różewicza**, w przestrzeni publicznej zorganizowano wiele wydarzeń artystycznych i kulturalnych poświęconych poecie. Ponadto Rada Miejska Wrocławia, w ramach obchodów, nazwała imieniem Tadeusza Różewicza **Miejską Bibliotekę Publiczną**.

FINANSE

W roku 2021 na finansowanie kultury ze środków samorządu Wrocławia przeznaczono kwotę **159 697 342,93 zł**.

Tabela 53. Wysokość środków finansowych przeznaczanych na kulturę w gminie Wrocław w latach 2015–2021 (w zł)

Rok	Rezerwa ESK	Dotacja bieżąca (w tym rezerwa ESK)
2015	17 000 000,00	137 490 304,00
2016	22 936 000,00	139 815 017,00
2017		131 137 123,57
2018		140 320 721,14
2019		147 186 892,73
2020		149 332 978,59
2021		159 697 342,93

Źródło: UMW

INSTYTUCJE KULTURY

Na terenie miasta działa łącznie 235 publicznych i niepublicznych instytucji kultury, z czego 27 prowadzi lub współprowadzi samorząd Wrocławia:

- Narodowe Forum Muzyki,
- Teatr Muzyczny Capitol,
- Wrocławski Teatr Lalek,
- Wrocławski Teatr Współczesny im. M. i E. Wiercińskich,
- Instytut im. Jerzego Grotowskiego,
- Muzeum Miejskie Wrocławia,
- Muzeum Współczesne Wrocław,
- Muzeum Architektury,
- BWA Wrocław – Galerie Sztuki Współczesnej,
- Galeria Miejska,
- Galeria Entropia,
- Ośrodek Pamięć i Przyszłość (w tym Centrum Historii Zajezdnia),
- Miejska Biblioteka Publiczna im. T. Różewicza we Wrocławiu,
- Strefa Kultury Wrocław,
- Centrum Kultury Agora,
- Centrum Kultury Wrocław-Zachód,
- Centrum Kultury Zamek,
- Klub Muzyki i Literatury,
- Klub Pod Kolumnami,
- Ognisko Kultury Plastycznej,
- Ośrodek Działań Artystycznych Firlej,
- Ośrodek Działań Twórczych Światowid,
- Ośrodek Postaw Twórczych,
- Wrocławski Dom Literatury,
- Wrocławski Klub Anima,
- Wrocławski Klub Formaty,
- Wrocławscy Kameraliści Cantores Minores Wratislavienses.

Niepubliczne instytucje kultury (m.in. teatry, małe centra, galerie prowadzone przez fundacje, stowarzyszenia, podmioty gospodarcze, grupy nieformalne – twórcze kolektywy) w istotny sposób wzbogacają kulturalną ofertę miasta. Z wieloma z nich gmina Wrocław ściśle współpracuje lub obejmuje swoim patronatem organizowane przez nie wydarzenia.

Tabela 54. Kategorie podmiotów kultury działających na terenie Wrocławia w 2021 r.

Rodzaj instytucji kultury	Liczba instytucji
Biblioteka	41
Filharmonia	1
Galeria	47
Kino	9
Muzeum	34
Opera	1
Ośrodek kultury	37
Rozgłośnia radiowa	10
Teatr	33
Inne	22
Razem	**235**

Źródło: UMW

Wykres 30. Profil działalności instytucji kultury prowadzonych przez samorząd Wrocławia w 2021 r. (w %)

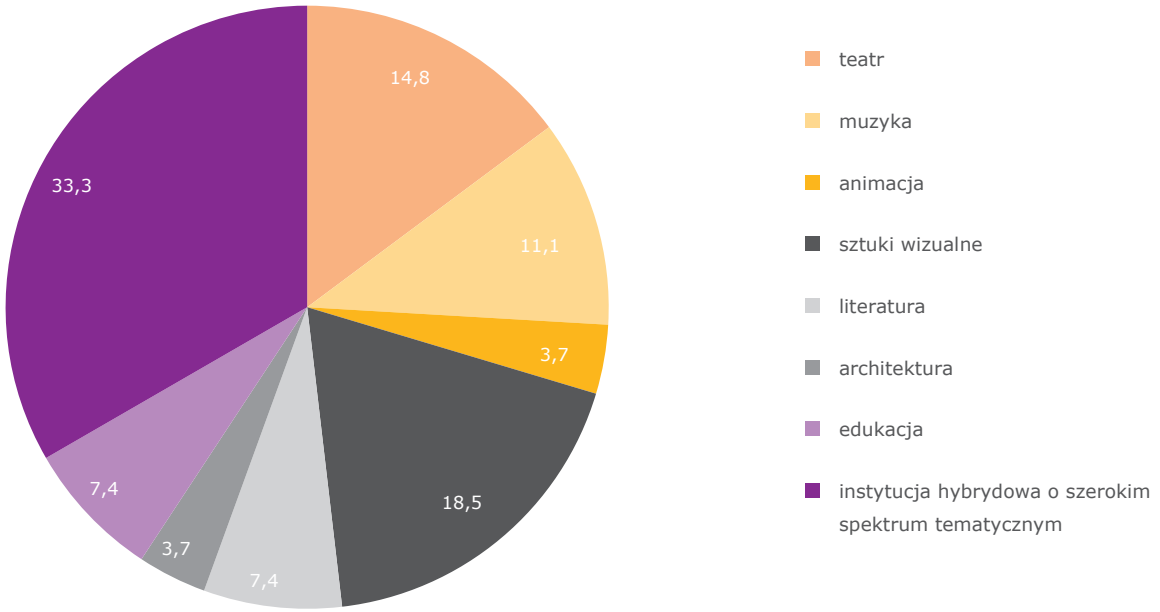

Źródło: UMW

Wykres 31. Grupy odbiorców instytucji kultury w 2021 r. (w %)

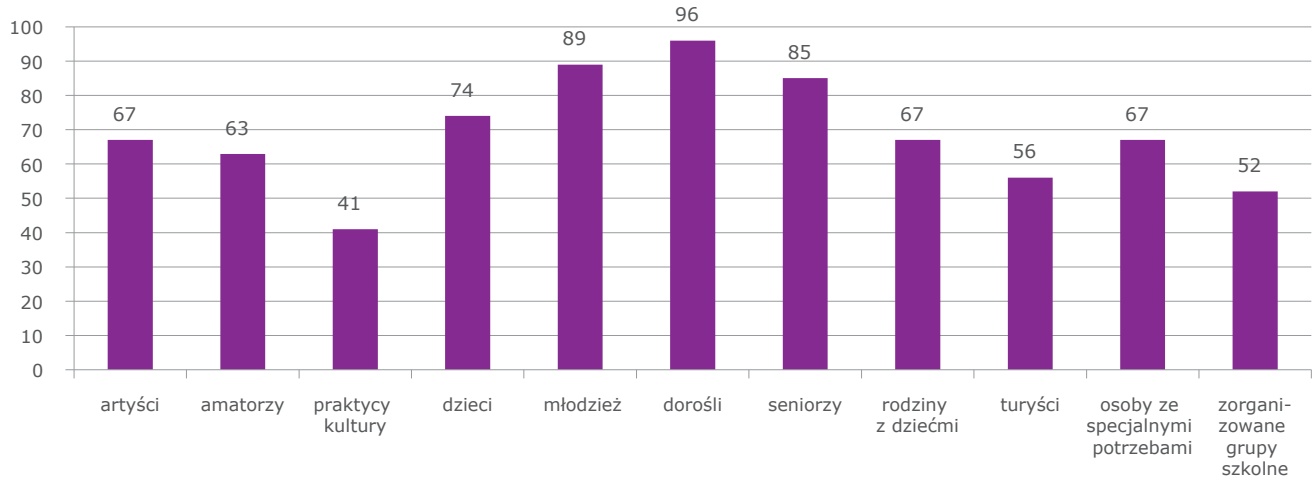

Źródło: UMW

DZIAŁALNOŚĆ INSTYTUCJI KULTURY

Tabela 55. Instytucje artystyczne i wystawiennicze oraz liczba widzów i odwiedzających w latach 2019–2021

Instytucja	Liczba odwiedzających/ widzów w 2019	Liczba odwiedzających/ widzów w 2020	Liczba odwiedzających/ widzów online w 2020	Liczba wyświetleń online w 2020	Liczba odwiedzających/ widzów w 2021	Liczba odwiedzających/ widzów online w 2021
Narodowe Forum Muzyki	233 228	60 121	893 600	1 723 366	75 604	906 800
Teatr Muzyczny Capitol	89 555	32 093	368 368	3 363 130	64 982	641 723
Wrocławski Teatr Lalek	47 807	15 543	95 000	94 244	23 422	17 751
Wrocławski Teatr Współczesny	19 223	7 901	10 770	10 770	9 343	600
Instytut im. Jerzego Grotowskiego	3 750	1 295	16 818	16 818	2 684	3 274
Muzeum Miejskie Wrocławia	192 127	48 470	23 881	48 470	68 734	44 393
Muzeum Współczesne Wrocław	38 930	16 562	97 096	97 096	17 767	18 804
Muzeum Architektury	42 495	8 843	106 757	58 069	16 055	168 954
BWA Wrocław – Galerie Sztuki Współczesnej	47 503	42 332	46 022	46 022	14 353	3 981
Galeria Miejska	18 555	1 544	14 100	18 500	2 738	-
Galeria Entropia	6 198	1 495	294 535	19 035	1 469	9 232
Ośrodek Pamięć i Przyszłość	155 044	190 491	66 854	67 924	676 167	29 292
Suma	**894 415**	**426 690**	**2 033 801**	**5 563 444**	**973 318**	**1 034 804**

Źródło: UMW

Pomimo kolejnego trudnego z powodu trwającej pandemii roku w 2021 zrealizowano wiele przedsięwzięć, w tym obchody **Roku Tadeusza Różewicza**. Pośród wielu znakomitych działań Teatr Muzyczny Capitol przygotował 24-godzinny koncert ***24'21 Różewicz Jam Session***.

W Capitolu miała miejsce premiera ***Alicji***, spektaklu na motywach *Alicji w Krainie Czarów*, która odbyła się 29 maja 2021 r., w dniu otwarcia teatrów po kilkumiesięcznym lockdownie. Spektakl wystawiono **23** razy i obejrzało go ponad **10 tys.** widzów.

Po przerwie spowodowanej pandemią powrócił **Przegląd Piosenki Aktorskiej**, który w dniach 11–20 czerwca 2021 r. można było oglądać na żywo i (z małymi wyjątkami) online. Festiwalowe wydarzenia obejrzało ponad **9 tys.** osób. Na festiwalu wystąpili m.in. Kovacs, Pussy Riot, Renata Przemyk (i Mężczyźni), Ralph Kaminski, Mary Komasa, Ivo Dimchev, Salvador Sobral.

Wrocławski Teatr Współczesny im. Marii i Edmunda Wiercińskich zorganizował m.in. festiwal ***wtw_zawsze_Różewicz***, a także wystawił bardzo dobrze przyjęte premiery: *Tirza*, *Kongres futurologiczny*, *Rzeźnia numer pięć, Kobieta i życie*.

W ramach obchodów **75-lecia Wrocławskiego Teatru Lalek** odbyły się wszystkie cztery z zaplanowanych premier (*Ojeja, Jaki ten świat jest wielki, Lalka Kafki, Lot przez tęczę*), wydarzenia towarzyszące, a Scena dla najmłodszych realizowała swoją działalność w zakresie edukacji. Wydano jubileuszowy interaktywny przewodnik dla dzieci ***Tu jesteś u siebie*** – przewodnik po Wrocławskim Teatrze Lalek – jego budynku, historii, a także tym, czym teatr jest obecnie.

W **Instytucie im. Jerzego Grotowskiego** w 2021 r. stworzono nowy program ***Szczeliny. Kobiety w sztukach performatywnych*** – cykl wydarzeń na styku teatru i performance'u, akcjonizmu i eksperymentalnego body artu, instalacji wizualnej i alternatywnego flash mobu. Tematem przewodnim cyklu jest Kobieta, Ona – kobiecość i rola, jaką Kobieta pełni od pokoleń w społeczeństwie, kulturze, polityce.

W **Narodowym Forum Muzyki** (NFM) pomimo pandemii zrealizowano festiwale: ***12. Leo Festival***, ***10. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Elektroakustycznej Musica Electronica Nova***, ***Festiwal Forum Musicum***, ***18. Jazztopad Festival***. W ramach największego z festiwali organizowanych przez NFM, czyli ***56. Międzynarodowego Festiwalu Wratislavia Cantans***, zrealizowano aż 29 koncertów na terenie Wrocławia oraz Dolnego Śląska, z czego dużą część stanowiły wydarzenia przeniesione z 2020 r., które ze względu na obostrzenia związane z pandemią nie mogły się odbyć w pierwotnym terminie. W związku z dołączeniem Narodowego Forum Muzyki do **Polskiej Sieci Tańca** (Scena Partnerska) zostały zaprezentowane spektakle *Manhattan* oraz *Trans Miss(i)on*. Chór Chłopięcy NFM został laureatem **złotego medalu** w konkursie organizowanym w Wiedniu – The 11th World Peace Choral Festival On-line Events, który odbywał się w dniach 22 maja–12 czerwca 2021.

Wrocławscy Kameraliści wykonali 18 koncertów z publicznością, z tego 16 we Wrocławiu, a także w Kędzierzynie-Koźlu oraz w Rytwianach.

Muzeum Architektury rozpoczęło realizację dwuletniego pilotażowego programu edukacyjnego ***Laboratorium architektury***, dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN). Celem projektu jest uwrażliwienie dzieci, także z niepełnosprawnościami intelektualnymi, wzroku i słuchu, na przestrzeń, w której żyją. Zajęcia mają charakter interdyscyplinarny i multisensoryczny. Warsztaty architektoniczne podzielone zostały na trzy bloki tematyczne: *Architektura i zmysły*, *Jak działa architektura?* oraz *Ja i architektura*, które są realizowane odpowiednio w pierwszej, drugiej i trzeciej klasie szkoły podstawowej. Ważnym elementem zajęć są zaprojektowane specjalnie dla potrzeb programu makiety, sprzęty, narzędzia i pomoce naukowe. Efektem warsztatów będzie książka – podsumowanie ćwiczeń i doświadczeń, które mogą służyć nauczycielom do tworzenia własnych programów edukacji artystycznej.

W 2021 r. w **Muzeum Miejskim Wrocławia** oferowano możliwość zwiedzania wystaw stałych i czasowych, których było zdecydowanie więcej niż w roku 2020. Ekspozycjom towarzyszyły dodatkowe atrakcje: filmy, pokazy multimedialne, oprowadzania (w tym online), zabawy i gry dla różnych grup wiekowych. W 2021 r. odbyło się: **208** lekcji muzealnych dla **4430** uczestników (w tym online 6 lekcji i 191 uczestników) oraz **6** lekcji online (**591** odsłon stron) na 34 tematy (również po angielsku oraz dla dzieci niewidomych i niedowidzących); **62** warsztaty muzealne dla **1148** uczestników (w tym 2 warsztaty online i 97 uczestników) oraz **1** warsztat online (**66** odsłon) na 22 tematy; **89** oprowadzeń dla **1762** uczestników oraz **15** oprowadzeń online (**13 250** odsłon) na wystawach stałych, czasowych oraz oprowadzania terenowe (po polsku, po angielsku, z tłumaczeniem na język migowy), w tym oprowadzania tematyczne.

W 2021 r. **Muzeum Współczesne Wrocław** otrzymało dotację ministerialną w ramach programu MKiDN Narodowa Kolekcja Sztuki Współczesnej na rozbudowę zbioru działu sztuki w kwocie

500 tys. zł, za którą, przy dodatkowym wsparciu finansowym gminy Wrocław w kwocie **88 443 zł**, zakupiono **4** prace dwójki artystów zagranicznych (Yael Bartana, Tomislav Gotovac) oraz jednego twórcy polskiego (Leszek Knaflewski).

Wrocławskie **Biuro Wystaw Artystycznych** (BWA) zostało partnerem w projekcie **Nowy Europejski Bauhaus**. Głównym założeniem Nowego Europejskiego Bauhausu jest stworzenie nowego stylu życia, w którym projektowanie przestrzeni i przedmiotów uwzględnia zasady zrównoważonego rozwoju, w tym m.in. ochronę klimatu czy inkluzyjność. Inicjatywa została zainaugurowana przez przewodniczącą Komisji Europejskiej Ursulę von der Leyen jesienią 2020 r. Obecnie BWA jest czwartym polskim partnerem tego projektu.

W 2021 r. hasłem przewodnim działań **Ośrodka Pamięć i Przyszłość** było *Od nowa,* zainspirowane historią i perspektywą mieszkańców Wrocławia osiedlających się we Wrocławiu i na Dolnym Śląsku po zakończeniu II wojny światowej. Zorganizowano konferencję naukową *Konflikt – stabilizacja – asymilacja? Konsekwencje migracji w życiu mieszkańców Dolnego Śląska po 1945 roku*, podróżującą wystawę Sieci Ziem Zachodnich i Północnych *Wrastanie*, ekspozycję stałą w Regionalnej Izbie Pamięci w Kątach Wrocławskich, kolejną edycję *Remembrance and Future Forum* oraz wydano publikację *Ludność żydowska w Jeleniej Górze po II wojnie światowej*.

Innymi ważnymi i znaczącymi instytucjami kultury we Wrocławiu są m.in. Opera Wrocławska, Teatr Polski, Muzeum Narodowe z Panoramą Racławicką i Muzeum Sztuki Współczesnej, Hydropolis, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Synagoga Pod Białym Bocianem, jedyne w Polsce Muzeum Poczty i Telekomunikacji, Muzeum Archidiecezji Wrocławskiej oraz Wrocławski Teatr Pantomimy im. Henryka Tomaszewskiego.

KLUBY I OŚRODKI KULTURY

Na terenie Wrocławia funkcjonują liczne kluby i ośrodki kultury, które prowadzą działania w dziedzinie animacji społeczno-kulturalnej, edukacji kulturalnej i promocji wydarzeń artystycznych.

Tabela 56. Liczba odbiorców zajęć w latach 2019–2021

Instytucja	2019		2020			2021		
	Liczba odbiorców	Liczba zajęć	Liczba odbiorców	Liczba zajęć	Liczba odbiorców Online	Liczba odbiorców	Liczba zajęć	Liczba odbiorców Online
Ośrodek Postaw Twórczych	1 610	305	733	83	178	868	121	3 300
Wrocławski Klub Formaty	16 356	313	-	36	109	14 812	67	15 570
Klub Muzyki i Literatury	16 062	361	576	-	5 457	935	67	21 564
Wrocławski Klub Anima	4 439	509	7 339	1 056	4 899	5 038	856	5 000
Klub Pod Kolumnami	175	27	881	155	261 183	740	102	10 000
Centrum Kultury Zamek	560	42	-	28	15 111	548	39	17 000
Ośrodek Działań Artystycznych Firlej	2 691	542	1 750	16	90 670	605	50	63 509
Centrum Kultury AGORA	2 150	90	3 806	60	-	4 120	91	2 149

Instytucja	2019		2020			2021		
	Liczba odbiorców	Liczba zajęć	Liczba odbiorców	Liczba zajęć	Liczba odbiorców Online	Liczba odbiorców	Liczba zajęć	Liczba odbiorców Online
Ośrodek Działań Twórczych Światowid	438	49	2 285	21	126 494	2 220	44	39 161
Centrum Kultury Wrocław-Zachód	2 700	20	740	665	34 100	1 596	24	29 317
Suma	**47 181**	**2 258**	**18 110**	**2 120**	**538 201**	**31 482**	**1 461**	**206 570**

Źródło: UMW

Tabela 57. Liczba widzów imprez kulturalnych w 2019–2021 r.

Instytucja	2019		2020			2021		
	Liczba widzów	Liczba imprez	Liczba widzów	Liczba imprez	Liczba wyświetleń	Liczba widzów	Liczba imprez	Liczba wyświetleń
Ośrodek Postaw Twórczych	9 550	51	820	6	85 432	3 269	30	5 299
Wrocławski Klub Formaty	12 110	99	2 144	32	5 829	4 050	64	15 570
Klub Muzyki i Literatury	8 065	99	8 976	138	5 457	11 663	191	21 564
Wrocławski Klub Anima	4 439	509	1 280	52	-	4 539	10	5 000
Klub Pod Kolumnami	3 075	39	970	83	-	930	23	10 000
Centrum Kultury Zamek	560	42	-	28	15 111	75 950	21	17 000
Ośrodek Działań Artystycznych Firlej	2 691	542	1 750	16	90 670	5 358	28	63 509
Centrum Kultury AGORA	14 811	41	1 200	65	18 046	13 130	39	2 149
Ośrodek Działań Twórczych Światowid	4 897	67	1 221	21	126 494	2083	26	39 161
Centrum Kultury Wrocław-Zachód	12 800	-	2 570	126	34 100	2702	68	29 317
Suma	**72 998**	**1 489**	**20 931**	**567**	**381 139**	**123 674**	**500**	**208 569**

Źródło: UMW

Trzeci rok z rzędu **Ośrodek Działań Artystycznych Firlej (ODA Firlej)** był operatorem i liderem programu **Bardzo Młoda Kultura 2019–2021**, który obejmował cały Dolny Śląsk. W ramach programu dofinansowanie na oddolne inicjatywy z zakresu edukacji kulturalnej otrzymało **8** lokalnych zespołów, wyłoniono grupę **24** liderów, zrealizowano **8** pomysłów i inicjatyw, w których wzięło udział **147** uczestników. Dofinansowanie każdego projektu wynosiło **10 tys. zł**. W projekcie wzięło również udział **7** ośrodków kultury z terenu Dolnego Śląska. ODA Firlej promował polską i wrocławską kulturę za granicą – m.in. poprzez realizację projektów *Sąsiedzi 2021* i *How far is now*.

W **Centrum Kultury Agora** oprócz stałych zajęć zorganizowany został **OPEN AIR Theatre Festival** – międzynarodowy festiwal teatrów ulicznych. **Centrum Kultury Zamek** rozpoczęło realizację projektu **Strzał w 10!** we współpracy z Muzeum Narodowym oraz Muzeum Współczesnym Wrocław. Strzał w 10! to gra terenowa dla rodzin z dziećmi w wieku 6–12 lat połączona z działaniami edukacyjnymi dotyczącymi architektury i krajobrazu.

Centrum Kultury Wrocław-Zachód od wielu lat konsekwentnie realizuje działania dla osób z niepełnosprawnościami. W 2021 r. pozyskano granty zarówno krajowe, jak i zagraniczne na działania skierowane właśnie do tej grupy. Projekt **Drzwi Otwarte – integracja**, dofinansowany przez MKiDN, był cyklem warsztatów (muzycznych, filmowych, cukierniczych, graffiti, teatralnych) realizowanych we wrześniu i październiku, w którym brały udział osoby z niepełnosprawnościami.

W **Ośrodku Działań Twórczych Światowid (ODT Światowid)** pomimo całkowitego lockdownu na początku 2021 r. zrealizowano III edycję flagowej imprezy ODT Światowid – **Festiwal Inspiracje-Interpretacje**, który poświęcony był Czesławowi Niemenowi. Przeprowadzono również IV edycję Festiwalu poświęconą Annie Szałapak. Podczas wakacji zorganizowano 14 turnusów rekreacyjno-artystycznych, z których skorzystało prawie 200 dzieci.

Misją **Wrocławskiego Domu Literatury** (WDL) jest upowszechnianie czytelnictwa realizowane poprzez organizowanie licznych wydarzeń promujących literaturę, działania podnoszące rangę wrocławskich nagród literackich Angelus i Silesius, współpraca z Fundacją Olgi Tokarczuk, działania Wrocławia jako Miasta Literatury w Sieci Miast Kreatywnych UNESCO. W 2021 r. w WDL odbyły się **132** spotkania literackie w klubie Proza, **57** wydarzeń w różnych miejscach poza klubem Proza, **203** wydarzenia online, a także zrealizowano **39** podcastów. W ramach działalności wydawniczej WDL ukazały się książki wrocławskich twórców: Wojciecha Browarnego, Eugeniusza Dębskiego, Adama Hawałeja, Jerzego Łukosza, Agnieszki Wolny-Hamkało i Andrzeja Zawady.

W 2021 r. zrealizowano większość kluczowych dla **Strefy Kultury Wrocław** wydarzeń i projektów: adaptacja podwórka, powstanie Impart Cafe, działań w tzw. zagajniku. Scena w podwórku Impartu to scena w plenerze, ale z w pełni zadaszoną widownią. Widownia sceny w podwórku może pomieścić 200 osób, co odpowiada pojemności sali kameralnej Impartu. W Imparcie miejsce dla swoich artystów znalazły również Przegląd Piosenki Aktorskiej, Avant Art Festival czy Dolnośląski Festiwal Improwizacji Teatralnej ***DOLi***.

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

Miejska Biblioteka Publiczna im. Tadeusza Różewicza (MBP) we Wrocławiu posiada **39** filii, Multicentrum (interaktywne centrum edukacyjne) oraz Centrum Biblioteczno-Kulturalne FAMA. Jest połączona zintegrowanym systemem bibliotecznym ALEPH oraz multiwyszukiwarką PRIMO, umożliwiającą przeszukiwanie zasobów MBP w jednym miejscu. W 2021 r. w systemie ALEPH zarejestrowanych było **103 430** czynnych czytelników. MBP zapewnia dostęp do **851 240** egzemplarzy zbiorów w filiach oraz zdalny dostęp do **77 018** ebooków, **7978** audiobooków i **38 692** podcastów na różnych platformach: IBUK LIBRA (literatura specjalistyczna z różnych dziedzin wiedzy), EBSCO eBooks Public Library (literatura w językach obcych), EBSCO eBooks Open Access Monograph Collection i po raz pierwszy, od listopada 2021 r., EMPIK GO.

W 2021 r. opracowano i udostępniono fanom fantastyki ponad **5 tys.** egzemplarzy literatury fantastycznej przekazanej przez Stowarzyszenie Wratislavia Fantastica.

Wykres 32. Liczba czytelników MBP oraz wypożyczeń oferty MBP online w latach 2018–2021

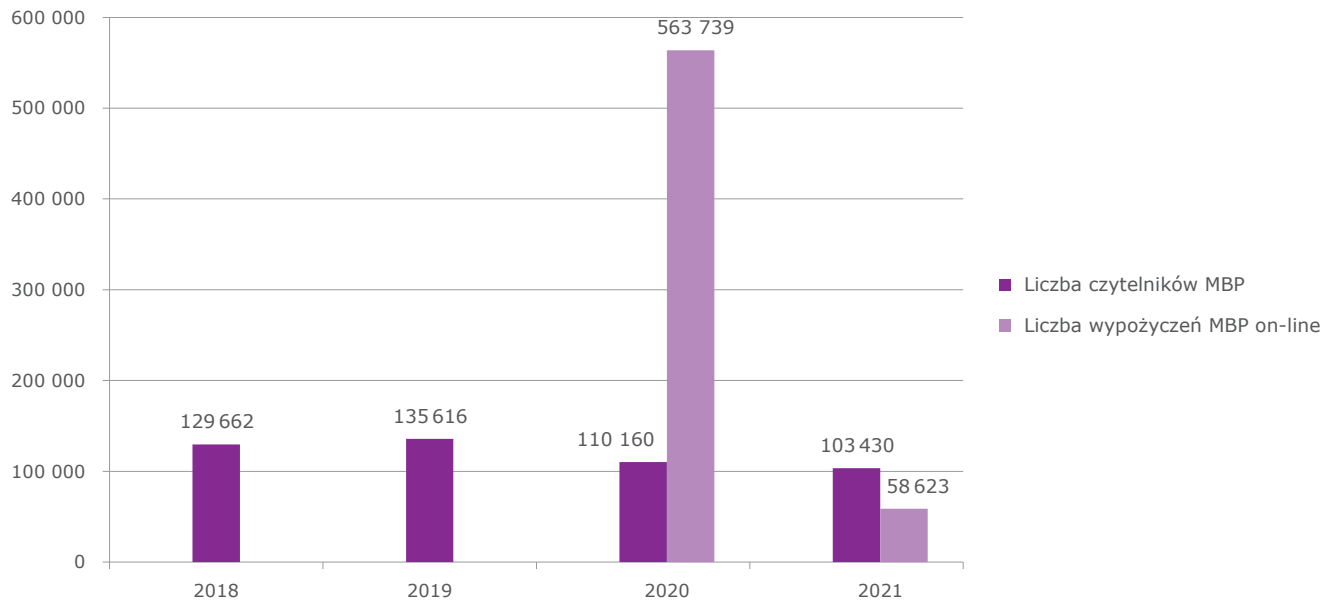

Źródło: UMW

WYDARZENIA

Wrocławski Dom Literatury, po roku przerwy, zorganizował **Wrocławskie Targi Dobrych Książek i Targi Wszystkiego Dobrego**, które odbyły się 2–5 grudnia 2021 r. w Hali Stulecia.

Podczas 3. edycji **Kinomuralu** na pięciu ścianach wrocławskich kamienic prezentowano prawie **90** wielkoformatowych projekcji autorstwa ponad **50** artystów audiowizualnych z kraju i zagranicy, m.in. z Francji, Rosji, Egiptu, Macedonii, Australii i USA. Wydarzeniem specjalnym był projekt manufaktury *kinoMANUAL* i Beaty Rojek, a jedna ze ścian zamieniła się w wielki skaner, który wyświetlał wiersz Tadeusza Różewicza.

W dniach 11–16 października 2021 r. odbyła się 10. jubileuszowa edycja **Międzynarodowego Festiwalu Teatralnego DIALOG – WROCŁAW 2021**. To jedno z najważniejszych wydarzeń teatralnych w Polsce. W ramach Festiwalu, kontynuując jego najlepsze tradycje, zaprezentowano najnowsze i najbardziej wartościowe zjawiska i trendy w teatrze współczesnym. Wszystkie zagraniczne spektakle zaproszone do udziału w Festiwalu nigdy wcześniej nie były pokazywane w Polsce. W programie Festiwalu można było zobaczyć m.in.: *Odyseja. Historia dla Hollywoodu* w reż. Krzysztofa Warlikowskiego z Nowego Teatru w Warszawie, *Austerlitz* w reż. Krystiana Lupy z Państwowego Teatru Młodzieżowego z Wilnie (Litwa) – polska prapremiera spektaklu, *Płacz. Iluzje (Morze łez 4)* w reż. Christopha Marthalera z Schauspielhaus Zurich (Szwajcaria) – polska prapremiera spektaklu, *Synowie suki* w reż. Eimuntasa Nekrosiusa z Teatru Dramatycznego w Kłajpedzie (Litwa) – ostatnie przedstawienie Nekrosiusa wyreżyserowane na Litwie przed jego śmiercią, *Bachantki – preludium do oczyszczenia* w reż. Marlene Monteiro Freitas z P.OR.K Associação Cultural w Lizbonie (Portugalia) – polska prapremiera spektaklu.

Z powodu pandemii Noc Muzeów w tradycyjnej formule nie odbyła się. W zastępstwie zorganizowana została impreza pn. **Wirtualna Noc Muzeów**, podczas której można było zwiedzić **21** placówek muzealnych online. Do wirtualnego zwiedzania przygotowano m.in. oddziały Muzeum Miejskiego (w tym Cmentarz Żydowski, Pałac Królewski), Muzeum Narodowe, Muzeum Mineralogiczne, Muzeum Przyrodnicze.

24 czerwca 2021 r. podczas otwartej uroczystej sesji Rady Miejskiej Wrocławia wręczono tytuł Honorowego Obywatela Wrocławia oraz nagrody Miasta Wrocławia i Prezydenta Wrocławia. **Honorowym Obywatelem Wrocławia** została była zawodniczka Śląska Wrocław, medalistka olimpijska, mistrzyni świata i Europy w strzelectwie – **Renata Mauer-Różańska**. Laureatami nagrody Prezydenta Wrocławia zostali: **prof. Wojciech Witkiewicz**, **Krystyna Paraszkiewicz-Pater**, **Betard**, **Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta** oraz **Wrocławskie Towarzystwo Naukowe.**

Od 2016 r. przyznawane są **Odznaki Honorowe Wrocławia – Wrocław z wdzięcznością Wratislavia Grato Animo**. Odznaki za zasługi w działalności publicznej na rzecz rozwoju Wrocławia przyznaje Prezydent Wrocławia po zasięgnięciu opinii Konwentu Odznaki.

W 2021 r. odznaczono:

- **Złota Odznaka Honorowa Wrocławia**: śp. Ryszard Szurkowski, Stefan Arczyński, śp. prof. Jan Waszkiewicz, Wanda Ziembicka-Has, śp. Piotr Napierała, Jerzy Ilkosz, prof. Jerzy Jasieńko, Krystyna Meissner, abp gen. bryg. dr Józef Guzdek, Dolnośląskie Towarzystwo Muzyczne;
- **Srebrna Odznaka Honorowa Wrocławia**: Tadeusz Krasoń, Jan Gontarz, śp. ksiądz mitrat Eugeniusz Cebulski, Grzegorz Grajewski, Paweł Skrzywanek, śp. Marek Danielak;
- **Brązowa Odznaka Honorowa Wrocławia**: Ewa Korzyńska, Kamilla Jasińska.

NAGRODY

Nagrody przyznane w 2021 r. w dziedzinie kultury to:

- Nagroda Miesięcznika ODRA dla **Zyty Rudzkiej** (10 tys. zł);
- Literacka Nagroda Europy Środkowej **Angelus** dla laureatki **Kateryny Babkiny** (150 tys. zł), dla tłumacza **Bohdana Zadury** (40 tys. zł) oraz dla nominowanych książek **Petra Jacenki**, **Michała Komara**, **Sergieja Lebiediewa**, **Sigitasa Parulskisa**, **Wołodymyra Rafiejenki**, **Mirosława Traczyka** (po 5 tys. zł);
- Wrocławska Nagroda Poetycka **SILESIUS** w kategorii książka roku dla **Kamili Janiak** (50 tys. zł), za całokształt twórczości dla **Ryszarda Krynickiego** (100 tys. zł), za debiut roku dla **Aleksandra Trojanowskiego** (15 tys. zł) oraz dla nominowanych za debiut: **Jarosława Dudycza**, **Katarzyny Szwedy** (po 5 tys. zł), a także dla nominowanych za książkę roku: **Radosława Jurczaka**, **Aldony Kopkiewicz**, **Natalii Malek**, **Jana Barona** (po 5 tys. zł).

Prezydent Wrocławia ufundował nagrody (o łącznej wysokości 50 tys. zł) dla laureatów Nagrody **WARTO 2021** w ramach plebiscytu „Gazety Wyborczej" w kategoriach:

- muzyka: Andrzej Paduszyński (10 tys. zł),
- sztuki wizualne: Ala Savashevich (5 tys. zł),
- sztuki wizualne: Iwona Ogrodzka (5 tys. zł),
- literatura: Jakub Sęczyk (10 tys. zł),
- teatr: Ada Tabisz (2,5 tys. zł),
- teatr: Dorota Bator (2,5 tys. zł),
- teatr: Grzegorz Grecas (2,5 tys. zł),
- teatr: Robert Traczyk (2,5 tys. zł),
- film: Michał Pukowiec (10 tys. zł).

Wrocławska Nagroda Artystyczna 2021

W 2021 r. dołączono do wrocławskiej nagrody teatralnej i muzycznej nowe wyróżnienie w dziedzinie sztuk wizualnych oraz zmieniono nazwę nagrody na Wrocławską Nagrodę Artystyczną.

Prezydent Wrocławia ufundował nagrody dla laureatów **Wrocławskiej Nagrody Artystycznej** (ogółem **60 tys. zł**) w kategoriach:

teatr:

- Agnieszka Kwietniewska (10 tys. zł),
- Jerzy Senator (10 tys. zł);

muzyka poważna:

- Piotr Alexewicz (10 tys. zł),
- Giancarlo Guerrero (10 tys. zł);

muzyka rozrywkowa:

- Marcin Cichy i Igor Pudło – zespół Skalpel (10 tys. zł);

sztuki wizualne:

- Beata Bartecka i Łukasz Rusznica (10 tys. zł).

STYPENDIA

Stypendia artystyczne

W 2021 r. ogłoszono dwa nabory wniosków na stypendia artystyczne Prezydenta Wrocławia, które przeznaczone są na realizację przedsięwzięcia w następujących dziedzinach: film, literatura, muzyka, taniec, teatr, sztuki wizualne i upowszechnianie kultury. Stypendia przyznawane są osobom, które ukończyły 18 rok życia, zamieszkałym lub tworzącym we Wrocławiu lub realizującym projekt wprost dotyczący Wrocławia. W wyniku rozstrzygnięcia pierwszego naboru w 2021 r. przyznano **20** stypendiów na II półrocze 2021 r., każde w kwocie **2,5 tys. zł** brutto miesięcznie. W listopadzie 2021 r. rozstrzygnięto konkurs na przyznanie stypendiów na I półrocze 2022 r. i cały 2022 r. Stypendia w kwocie **2,5 tys. zł** brutto miesięcznie przyznano **22** osobom.

Stypendia dla młodzieży uczącej się do 30. roku życia

Zespół Oceniający po rozpatrzeniu 160 wniosków przyznał **135** stypendiów artystycznych na rok szkolny i akademicki 2021/2022, w tym: **13** stypendiów dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych w wysokości 300 zł miesięcznie na okres 10 miesięcy (od września 2021 r. do czerwca 2022 r.); **19** stypendiów dla studentów krajowych uczelni wyższych w wysokości 400 zł miesięcznie na okres 9 miesięcy (od października 2021 r. do czerwca 2022 r.); **3** stypendia na studia za granicą w wysokości 600 zł miesięcznie na okres 9 miesięcy (od października 2021 r. do czerwca 2022 r.); **12** stypendiów uczniowskich przyznanych na okres 2 miesięcy w kwocie 300 zł miesięcznie – (wypłata jednorazowa 600 zł); **16** stypendiów uczniowskich przyznanych na okres 3 miesięcy w kwocie 300 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 900 zł); **39** stypendiów uczniowskich przyznanych na okres 4 miesięcy w kwocie 300 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 1200 zł); **16** stypendiów uczniowskich przyznanych na okres 5 miesięcy w kwocie 300 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 1500 zł); **7** stypendiów uczniowskich przyznanych na okres 6 miesięcy w kwocie 300 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 1800 zł); **6** stypendiów studenckich przyznanych na okres 4 miesięcy w kwocie 400 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 1600 zł); **4** stypendia studenckie przyznane na okres 5 miesięcy w kwocie 400 zł miesięcznie (wypłata jednorazowa 2000 zł).

MECENAT I PROMOCJA

W 2021 r. gmina Wrocław dofinansowała różnego rodzaju inicjatywy kulturalne organizacji pozarządowych, w tym działania promocyjne i edukacyjne oraz działania na rzecz upowszechniania literatury i dialogu międzykulturowego. W związku z pandemią COVID-19 projekty te realizowane były w ograniczonym zakresie oraz online.

Tabela 58. Wysokość kwoty przekazanej na kulturę na inicjatywy organizacji pozarządowych w latach 2018–2021 (w zł)

Rok	Kwota przekazana na kulturę na inicjatywy organizacji pozarządowych
2018	18 944 929,96
2019	20 540 897,61
2020	18 321 319,36
2021	19 289 038,40

Źródło: UMW

Tylko na jeden konkurs dotyczący organizacji i prowadzenia projektu kulturalnego w 2021 r. w jednym z zakresów: projekt plastyczny, projekt muzyczny, projekt teatralny, projekt interdyscyplinarny wpłynęły aż 103 oferty, z których 93 spełniły wymogi formalne. Na realizację zadania w ramach ogłoszonego konkursu przeznaczono **1 405 000 zł**. Przyznano dotację **55** podmiotom. Łącznie w otwartych konkursach ofert oraz naborach ofert dofinansowano ok. **70** projektów, a wśród nich m.in.:

- Festiwal Kultury Żydowskiej Simcha,
- Teatr Formy,

- Festiwal Maj z Muzyką Dawną,
- Ethno Jazz Festival,
- Festiwal Muzyki Kameralnej Wieczory w Arsenale,
- TIFF Festival,
- Przegląd Sztuki SURVIVAL,
- Międzynarodowe Biennale Sztuki Mediów,
- prowadzenie Teatru Ad Spectatores,
- Be Together,
- Festiwal MIASTOmovie,
- kino plenerowe na Rynku we Wrocławiu,
- IX Międzynarodowy Festiwal Teatrów Dla Dzieci DZIECINADA,
- prowadzenie teatru integracyjnego ARKA,
- promowanie miasta poprzez realizację projektu Brave Kids we Wrocławiu,
- Międzynarodowy Festiwal Filmowy Nowe Horyzonty,
- American Film Festival,
- Kino Nowe Horyzonty,
- prowadzenie Centrum Kultury i Edukacji Żydowskiej.

W 2021 r. wydano katalog *Travel TroubleIn in Paradise*, opracowany przez wrocławski kolektyw kuratorski PROLOG +1, który we współpracy z Zachętą – Narodową Galerią Sztuki promował Wrocław na 17. Wystawie Architektury w Wenecji – Biennale 2021.

WSPÓŁPRACA Z ARTYSTYCZNYMI SZKOŁAMI WYŻSZYMI

W 2021 r. w ramach współpracy z Akademią Sztuk Pięknych dofinansowane zostały działania artystyczne na kwotę **296 620 zł**, m.in.:

- organizacja XIII Festiwalu Wysokich Temperatur,
- organizacja Międzynarodowego Sympozjum Sztuki *Było jest i będzie. W procesie*,
- organizacja plenerowej ekspozycji rzeźb kamiennych wykonanych w ramach VII Strzegomskiego Biennale Rzeźby w Granicie na Skwerze Wrocławianek przy ul. Bernardyńskiej we Wrocławiu,
- wydanie katalogu wystaw prezentowanych w Narodowym Forum Muzyki pt. REZONANSE SZTUKI / RESONANCES OF ART,
- przygotowanie i wydanie numeru 85 Pisma Artystycznego Format,
- wydawnictwo albumowe – Andrzej Klimczak-Dobrzaniecki z cyklu: Wrocławskie Środowisko Artystyczne,
- wydanie katalogu wystaw prezentowanych w Galerii Sztuka na Miejscu.

W ramach **Programu Integracyjnego Uczelni Artystycznych Wrocławia** (umożliwia studentom konfrontację z widzami w profesjonalnych warunkach teatralnych) studenci trzech uczelni artystycznych Wrocławia: Akademii Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie – Filia we Wrocławiu, Akademii Muzycznej we Wrocławiu oraz Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu mieli możliwość wystąpienia na scenie Teatru AST. Udało się zrealizować **12** spektakli, zarówno dużych spektakli dyplomowych, jak i małych form dla dzieci i młodzieży szkolnej oraz dla dorosłej publiczności. Dodatkowo powstał spektakl I roku tzw. „małych form" na Wydziale Aktorskim w związku z obchodami 100. rocznicy urodzin Tadeusza Różewicza. Łącznie spektakle zrealizowane w ramach programu zagrano **33** razy i obejrzało je prawie **2,7 tys.** osób.

WDRAŻANIE POSTANOWIEŃ STRATEGII *KULTURA – OBECNA!*

Kultura – Obecna! to dokument programowy określający cele oraz priorytetowe zadania polityki kulturalnej Wrocławia na lata 2018–2020+, w tym Wydziału Kultury UMW jako podmiotu koordynującego. Działania w ramach strategii *Kultura – Obecna!* realizowane były m.in. w miejskich instytucjach kultury, a także w ramach zadań prowadzonych na zlecenie gminy Wrocław. Najważniejszy był proces uspołeczniania polityki kulturalnej we Wrocławiu, czego wyrazem jest **Wrocławska Rada Kultury** – społeczne ciało opiniodawczo-doradcze Prezydenta Wrocławia. Rada składa się z przedstawicieli Prezydenta, przedstawicieli Instytucji Kultury oraz przedstawicieli Strony Społecznej, którzy zostali wybrani przez Wrocławski Kongres Kultury. Pierwsze posiedzenie Wrocławskiej Rady Kultury odbyło się 30 grudnia 2020 r. W roku 2021 Rada odbyła 11 spotkań.

W 2021 r. kontynuowano proces sieciowania wrocławskich instytucji kultury. Zorganizowano wizytę studyjną w poznańskich instytucjach kultury i tamtejszym biurze kultury. Ponadto w ramach procesu prowadzono kompleksowe panelowe badanie wrocławskich instytucji kultury, które zakończo się w 2022 r.

WSPARCIE KULTURY Z POWODU PANDEMII

W 2021 r. – wzorem roku poprzedniego – kontynuowano wsparcie dla artystów dotkniętych skutkami pandemii. Powiększono budżet na stypendia artystyczne, a także zakupiono dzieła sztuki od **21** artystów za łączną kwotę **129 990 zł**. Ponadto utrzymano **99-procentową** ulgę w czynszu dla artystów wynajmujących pracownie od gminy Wrocław.

POMOC SPOŁECZNA

Miasto to nie tylko beneficjent dóbr wypracowanych przez jego obywateli, ale również podmiot oferujący wsparcie osobom będącym w trudnych sytuacjach życiowych. Wsparcie to ma wymiar nie tylko materialny, ale coraz częściej również mentalny, oparty na podnoszeniu kształceniu umiejętności przezwyciężania problemów i własnych ograniczeń. Jednostką podstawową w systemie pomocy społecznej jest we Wrocławiu Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS), który w zakresie własnym oraz we współpracy z podmiotami mu podległymi i zewnętrznymi realizuje zadania zmierzające do poprawy jakości życia mieszkańców Wrocławia.

Raporty NIK oraz instytucji pozarządowych monitorujących kondycję społeczną w Polsce wskazują, że od 2015 r. systematycznie spada poziom ubóstwa w Polsce. Wskaźnik ten utrzymywał się w sprzyjającym trendzie do 2019 r. Równocześnie jednak rok 2019 był przełomowy pod względem obserwowanych zjawisk wymagających wsparcia instytucjonalnego dla społeczeństwa. Pandemia COVID-19 oraz stopniowy napływ migrantów z Ukrainy to tylko dwie z głównych determinant wpływających na zmiany potrzeb społecznych. Konsekwencją tego jest potrzeba wdrożenia działań mających na celu wyrównywanie szans ekonomicznych, integrację, wsparcie psychiczne, głównie młodzieży (w związku z izolacją pandemiczną). To tylko kilka kwestii, z którymi mierzy się m.in. Wrocław.

W 2021 r. **20,64% mieszkańców Wrocławia** korzystało z różnych form pomocy społecznej. Równocześnie szacuje się, że tylko ok. **3% wrocławian korzystało z pomocy ze względu na trudności związane z ubóstwem**. Łącznie na realizację zadań pomocowych Wrocław (jako gmina i powiat) wydał w 2021 r. **900 475 369,16 zł**. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej spada z roku na rok. Wśród największych miast w Polsce to we Wrocławiu od lat notuje się najniższe wskaźniki beneficjentów pomocy w przeliczeniu na liczbę mieszkańców (GUS BDL).

Wykres 33. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w największych miastach Polski w latach 2016–2020

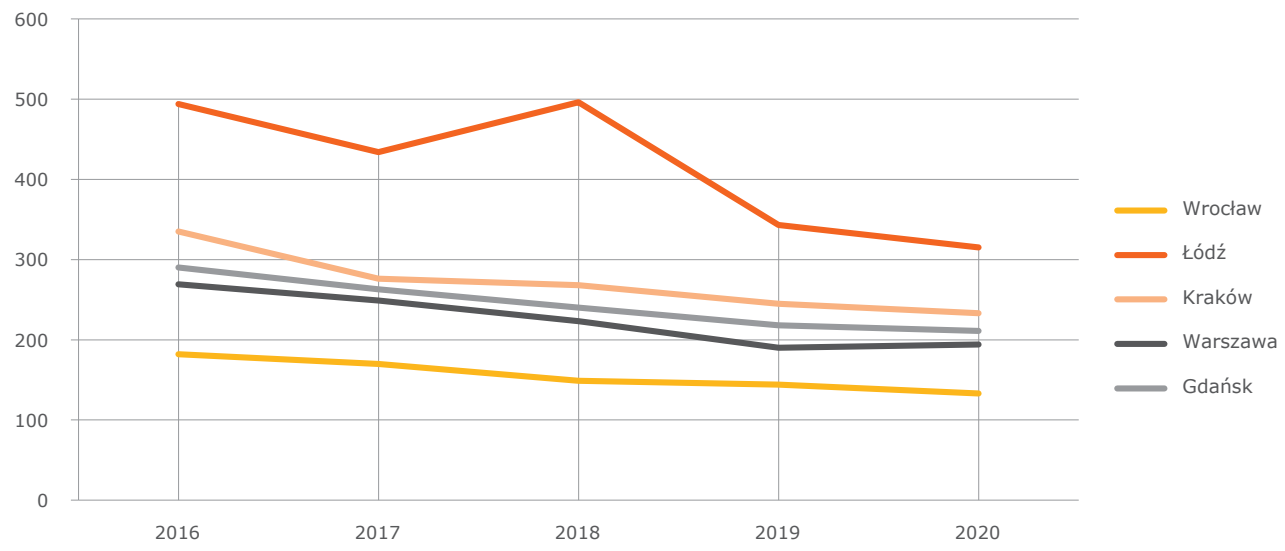

Źródło: GUS, BDL

Instytucjonalny wymiar polityki społecznej realizowanej przez samorząd Wrocławia przedstawia tabela poniżej.

Tabela 59. Zasoby pomocy społecznej samorządu Wrocławia w latach 2019–2021

	2019	2020	2021
Liczba całodobowych domów pomocy społecznej (DPS)*	13	13	13
Liczba miejsc w całodobowych domach pomocy społecznej*	1 116	1 116	1 116
Liczba miejsc chronionych	1	1	2
Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych	36	35	38
Liczba środowiskowych domów samopomocy	6	7	7
Liczba ośrodków interwencji kryzysowej	3	3	2
Liczba dziennych domów pomocy (DDP)*	12	12	12
Liczba schronisk	11	10 + 1 dom dla matek z dziećmi	10 + 1 dom dla matek z dziećmi
Liczba noclegowni dla osób bezdomnych	1	1	1
Liczba miejsc w noclegowniach całorocznych/+w okresie zimowym	649/+155	649/+155	602/+130
Liczba posiłków wydawanych w noclegowniach	1 430	1 430	1 430

* dane dot. DPS i DDP uwzględniają liczbę placówek prowadzonych przez MCUS i przez organizacje pozarządowe (NGO)

Źródło: UMW

Najczęściej działania środowiskowe MOPS realizował wspólnie z placówkami oświatowymi, takimi jak: szkoły podstawowe i przedszkola (59 działań), organizacje pozarządowe (50), Rady Osiedli (48). W dalszej kolejności współpraca prowadzona była z instytucjami kultury (domy kultury, biblioteki, muzea), Centrami Aktywności Lokalnej (CAL), policją, strażą miejską, podmiotami kościelnymi oraz innymi podmiotami działającymi na terenie Wrocławia.

Wykres 34. Podmioty współpracujące z MOPS w realizacji działań środowiskowych w 2021 r.

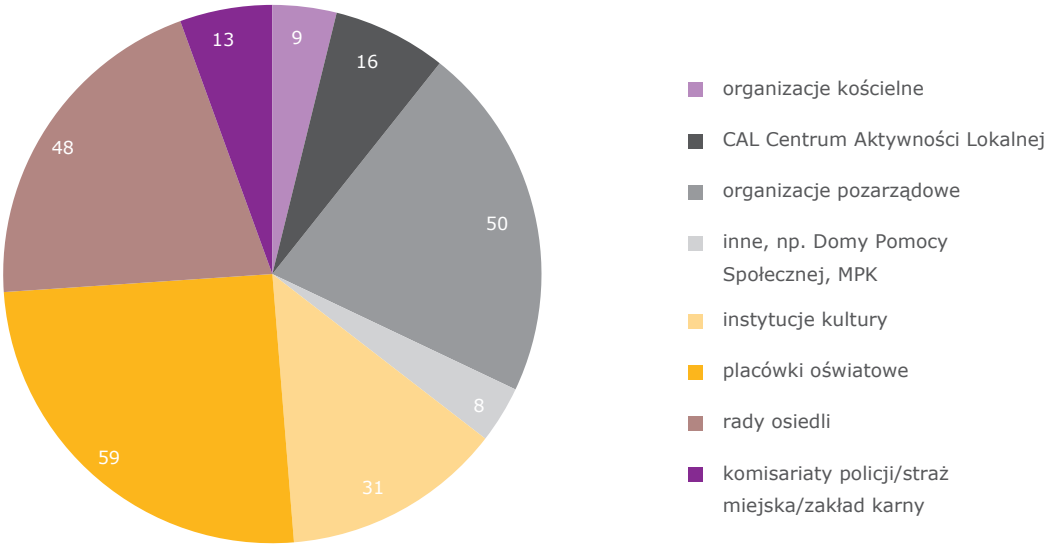

Źródło: UMW

REALIZOWANE FORMY POMOCY SPOŁECZNEJ

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS) realizuje gminną strategię rozwiązywania problemów społecznych.

W 2021 r. łączna liczba osób lub rodzin korzystających z różnych form pomocy świadczonej przez MOPS wyniosła **132 377 (**w 2020 r. – 187 900), czyli **20,64% mieszkańców Wrocławia** (w 2020 r. – 29,19%), z czego:

- **8130 osób** w rodzinie korzystało z wypłacanych zgodnie z ustawą o pomocy społecznej zasiłków (w 2020 r. – 8394 osoby),
- **2973 osoby** otrzymały dodatek do wydatków mieszkaniowych (w 2020 r. – 2745 osób),
- **1402 osoby** korzystały z dodatku energetycznego (w 2020 r. – 1175 osób),
- **10 882 rodzinom** wypłacono świadczenia rodzinne (w 2020 r. – 11 246 rodzinom),
- **2042 osoby** otrzymały wypłaty z funduszu alimentacyjnego (w 2020 r. – 2177 osób),
- **106 670 dzieci** średniomiesięcznie skorzystało ze świadczenia wychowawczego (w 2020 r. – 104 635 dzieci),
- **150 rodzin** skorzystało z pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów (w 2020 r. – 175 rodzin),
- **128 dzieci** skorzystało ze świadczenia *Dobry Start*.

W porównaniu do poprzednich lat można zaobserwować spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pieniężnych wypłacanych przez MOPS. W 2017 r. osób korzystających z różnych form pomocy wypłacanych przez MOPS było 70 823 (co stanowiło około 11,14% mieszkańców Wrocławia), w roku 2018 – 70 300 (około 11% mieszkańców Wrocławia), w roku 2019 – 94 409 (około 14,7% mieszkańców Wrocławia), a w roku 2020 – 187 900 (około 29,19% mieszkańców Wrocławia). Zmniejszenie o niemal 30% liczby osób korzystających z różnych form pomocy w 2021 r. w stosunku do 2020 r. wynika ze zmiany przepisów dotyczących programu *Dobry Start*, potocznie określanego jako 300+. Od roku szkolnego 2021/2022 świadczenie jest przyznawane i wypłacane przez ZUS, a do 2020 r. odpowiadały za to gminy i powiaty. Można przypuszczać, że w przypadku osób korzystających z różnych form pomocy wypłacanych przez MOPS w 2022 r. tendencja spadkowa będzie się utrzymywać z uwagi na zmiany w przepisach z zakresu świadczeń wychowawczych, z których część od 2022 r. będzie przyznawana i wypłacana przez ZUS.

Wykres 35. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej we Wrocławiu w latach 2016–2021

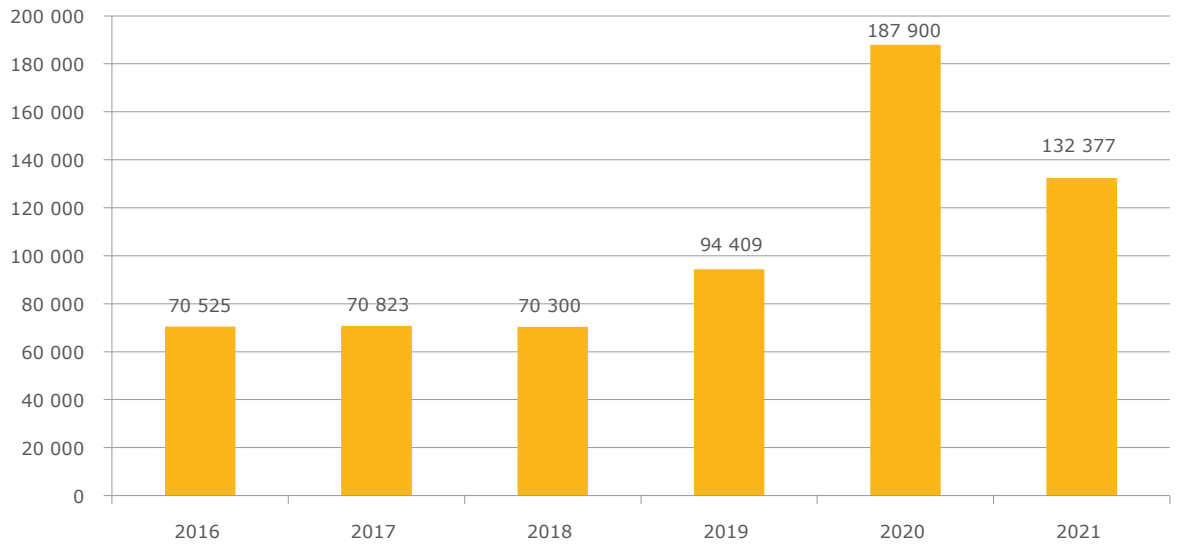

Źródło: UMW

Wykres 36. Odsetek mieszkańców Wrocławia korzystający z pomocy społecznej w latach 2018–2021 (w %)

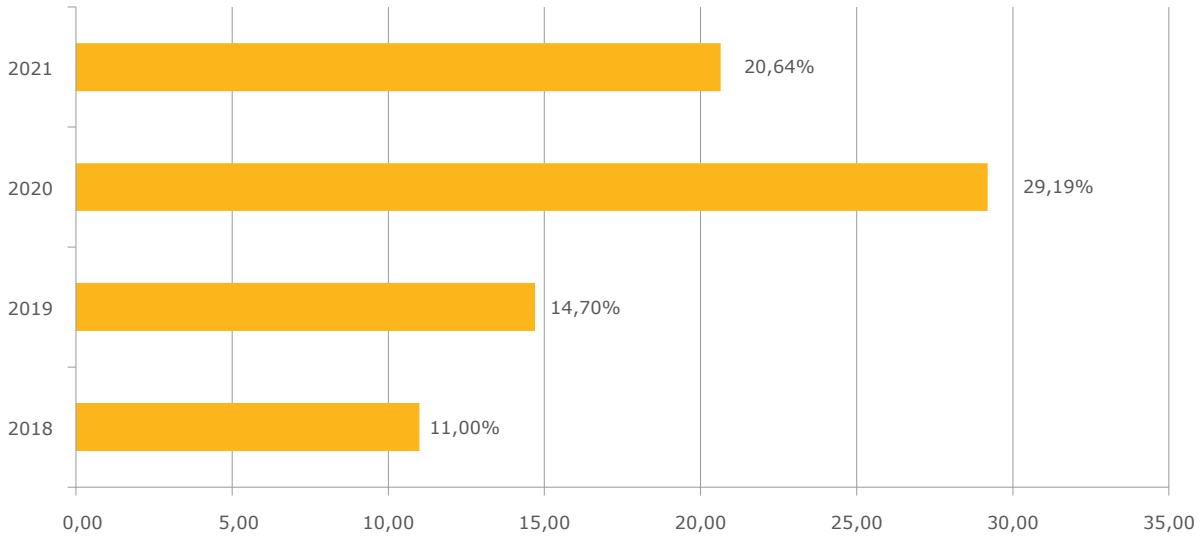

Źródło: UMW

W roku 2021 na realizację zadań ustawowych podmioty pomocy społecznej we Wrocławiu wydatkowały **900 475 369,16 zł** (w tym projekty **1 502 889,44 zł**).

Tabela 60. Wydatki na pomoc społeczną różnych szczebli administracyjnych w latach 2018–2021 (w zł)

	2018	2019	2020	2021
Zadania zlecone gminie	365 283 194	549 019 462,45	749 307 897,33	746 695 196,95
Zadania własne gminy	98 363 112	105 944 424,48	107 697 907,06	110 864 901,87
Zadania własne powiatu	26 974 910	28 452 948,10	28 439 153,39	29 242 283,57
Zadania zlecone powiatowi	8 490 038	9 968 302,08	11 277 271,97	13 642 956,77

	2018	2019	2020	2021
Zadania powierzone gminie	40 374	X	X	30 030 00,00
Suma (bez PFRON)	499 151 628	693 385 137,11	896 722 229,75	900 475 369,16
PFRON (PFRON+AS) + Fund. Solidarn.	8 695 345	12 198 033,42	14 421 931,21	15 760 039,28

Źródło: UMW

W 2021 r. MOPS pozyskał **3 366 051,02 zł** ze środków zewnętrznych w ramach projektu **KomPAS** oraz zadań publicznych w ramach programu *Asystent Rodziny na rok 2021*, Programu Wieloletniego Senior+ na lata 2021–2025, programu *Opieka wytchnieniowa*, programu *Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej*, programu osłonowego *Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie* (wkład własny gminy Wrocław do dofinansowanych w 2021 r. projektów wynosił łącznie **767 038,82 zł**).

Tabela 61. Środki zewnętrzne pozyskane przez MOPS w latach 2018–2021 (w zł)

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021
Środki zewnętrzne pozyskane przez MOPS	5 636 045,89, w tym dla MOPS: 3 614 972,57	10 278 279,54, w tym dla MOPS: 4 091 685,90	11 589 235,42, w tym dla MOPS: 4 873 813,87	3 366 051,02

Źródło: UMW

DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ I DZIENNE DOMY POMOCY

Dzienny Dom Pomocy (DDP) to ośrodek wsparcia dla osób, które z powodu wieku, stanu zdrowia lub innych przyczyn potrzebują wsparcia, a rodzina lub inne osoby bliskie nie są w stanie tej opieki zapewnić. DDP świadczą usługi opiekuńcze w ramach dziennego pobytu, usługi specjalistyczne i wspomagające oraz zapewniają co najmniej jeden posiłek dziennie.

Domy Pomocy Społecznej (DPS) to placówki, do których kierowane są osoby wymagające **całodobowej opieki** z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, gdy pomoc środowiskowa nie może zapewnić niezbędnego wsparcia tym osobom.

Tabela 62. Liczba miejsc w placówkach pomocy społecznej dziennej i całodobowej

Rodzaj obiektu	Liczba obiektów	Liczba miejsc
Dzienny Dom Pomocy	12	404
Dom Pomocy Społecznej	13	1 116
Środowiskowy Domy Samopomocy	7	223
Ośrodek Opiekuńczo-Adaptacyjny	1	129
Mieszkanie chronione	2	12

Źródło: UMW

W **Dziennych Domach Pomocy** średni wiek klientów to 81 lat. W 2021 r. udział mężczyzn w DDP wyniósł 34%, obserwuje się znaczny spadek udziału mężczyzn w stosunku do roku poprzedniego, bo aż o 11%. Z uwagi na coraz gorszą kondycję klientów kierowanych do DDP wymagają oni wzmożonej opieki i wsparcia w codziennych czynnościach, w tym w dotarciu do DDP. W 2021 r., zgodnie z poleceniem wojewody dolnośląskiego, w celu zapobiegania rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej COVID-19 czasowo, od 1 stycznia do 4 maja, została zawieszona działalność Dziennych

Domów Pomocy. Pozostawiono jednak możliwość prowadzenia i zapewnienia usług świadczonych w formie indywidualnego wsparcia, z pominięciem kontaktu osobistego. W efekcie mimo zawieszenia działalności na miejscu w DDP klienci objęci byli wsparciem poprzez zapewnienie: dostaw posiłków, codziennych zakupów żywności lub środków higieny i czystości, realizację e-recept. Zapewniono również zdalne wsparcie organizacyjne. Wprowadzono zdalne formy działań terapeutycznych polegających m.in. na dostarczaniu kart pracy w celu treningów funkcji poznawczych wśród klientów oraz na wsparciu terapeuty podczas rozmów telefonicznych.

Średnia wieku mieszkańców w całodobowych **Domach Pomocy Społecznej** wyniosła 70,5 lat, przy tym najstarsza mieszkanka miała 100 lat, a najmłodsza 29 lat. Obserwuje się tendencję do wyrównywania udziału kobiet i mężczyzn przebywających w DPS. Od 5 lat liczba kobiet i mężczyzn oscyluje na poziomie 50% (różnice do 10%). W domach pomocy społecznej na terenie Wrocławia w 2021 r. umieszczono **283** osoby. W DPS-ach innych powiatów umieszczono **28** osób skierowanych przez gminę Wrocław. Zmniejsza się liczba osób samodzielnych, jeśli chodzi o sposób poruszania się (bez sprzętu ortopedycznego, jak wózek inwalidzki, chodzik, laska/kule) przebywających w DPS. Coraz trudniejsze stany psychofizyczne rezydentów DPS w konsekwencji wymagały większego nakładu pracy pracowników oraz większych wydatków związanych z zaopatrzeniem tych osób w podstawowe artykuły związane z pielęgnacją, higieną oraz dietą. Modyfikacji wymagało podejście do sposobu opieki i terapii wspomagającej mieszkańców. Budżet zgodnie z planem na funkcjonowanie domów pomocy społecznej obejmujący dotację wojewody, dotację gminy oraz inne środki w 2021 r. wynosił **58 686 749,49 zł**. Gmina Wrocław poniosła koszty związane z odpłatnością za osoby (mieszkańcy Wrocławia) umieszczone w DPS-ach w innych powiatach w wysokości **10 125 443,79zł**.

Opiekę dzienną dla **223** osób świadczy **7** środowiskowych domów samopomocy (ŚDS).

Usługi dla osób, które ze względu na wiek, chorobę lub niezaradność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspakajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, realizowano również w jednym ośrodku opiekuńczo-adaptacyjnym (dla **129** osób).

Formę opieki całodobowej stanowiły **2 mieszkania chronione dla 12 osób**, których budżet zgodnie z planem w 2021 r. wynosił 250 048,00 zł.

OŚRODEK WSPARCIA – DOM DLA MATEK Z MAŁOLETNIMI DZIEĆMI I KOBIET W CIĄŻY W MIEJSKIM OŚRODKU POMOCY SPOŁECZNEJ

Wrocław posiada 2 ośrodki wsparcia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Na koniec 2021 r. w jednym ośrodku przebywało 16 osób, w tym 7 dzieci w wieku 1–11 lat. Druga placówka umożliwiała życie w osobnych mieszkaniach 14 rodzinom z dziećmi. W ciągu roku średni poziom wypełnienia placówki to 41 osób. Na koniec roku liczba osób zwiększyła się do 58, w tym 30 dzieci w wieku 0–18 lat. W 2021 r. 3 rodziny przeprowadziły się do wskazanych lokali socjalnych, a 3 kolejne rodziny oczekują na zakończenie remontu i podpisanie umowy z gminą Wrocław o lokal socjalny. 2 rodziny wyprowadziły się do rodzin z nimi spokrewnionych.

INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA

W 2021 r. Wrocław dysponował 38 placówkami opiekuńczo-wychowawczymi z łączną liczbą 405 miejsc. **Na koniec roku 2021 stan zapełnienia wszystkich placówek wynosił łącznie 98%** z liczbą 396 wychowanków, w tym 175 (44%) przyjętych w danym roku. 13 placówek należy do typu rodzinnego z możliwością przyjęcia 73 dzieci (niespełna 20% wszystkich oferowanych miejsc).

Wrocław dysponuje łącznie 18 placówkami opieki instytucjonalnej, w skład których wchodzi 13 placówek Wrocławskiego Centrum Opieki i Wychowania oraz 5 placówek *Dziecięcych Domów*. W 2021 r. przebywało w nich 138 dzieci, w tym większość znalazła się w placówce na wniosek sądu, a jedynie 5% w wyniku interwencji. W ciągu roku przyjęto 63 dzieci, wypisano zaś 61. Co istotne, 16 dzieci wróciło do swoich rodzin w ramach podjętej przez rodziców współpracy i walki o przywrócenie praw. 18 dzieci znalazło miejsce w rodzinach adopcyjnych i tyle samo w rodzinach zastępczych. Dwójka podopiecznych została umieszczona w Domu Pomocy Społecznej, 7 dzieci trafiło do innych placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Ponadto w gminie funkcjonuje 7 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego z łączną liczbą 78 wychowanków. Ośrodki te są prowadzone przez organizacje pozarządowe: Stowarzyszenie Siemacha, Ewangelickie Centrum Diakonii i Edukacji im. ks. Marcina Lutra oraz Towarzystwo „Nasz Dom".

Istotnym elementem koordynowania pieczy zastępczej przez gminę Wrocław jest uruchomiony program *Wrocławska podróż do samodzielności*, który koncentruje się na potrzebach związanych z usamodzielnieniem.

RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA

W system rodzinnej pieczy zastępczej wchodzą zawodowe, spokrewnione i niezawodowe rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka. Rodzinną pieczę zastępczą we Wrocławiu w większości sprawują rodziny spokrewnione z dzieckiem.

W 2021 r. do różnych form rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Wrocławia zostało **przyjętych łącznie 146 dzieci** (w 2020 r. – 137), natomiast 153 opuściło rodzinną pieczę zastępczą. Należy przy tym zwrócić uwagę na fakt, że w ostatnich latach zwiększa się odsetek wychowanków powracających do swoich rodzin biologicznych oraz przysposabianych. W przypadku większości dzieci żyje przynajmniej jeden z rodziców biologicznych, a powodem umieszczenia w pieczy zastępczej są najczęściej różnego rodzaju uzależnienia rodziców oraz ich bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela 63. Liczba dzieci przyjętych do różnych form rodzinnej pieczy zastępczej prowadzonych przez samorząd Wrocławia w latach 2019–2021

	W rodzinach zastępczych spokrewnionych			W rodzinach zastępczych niezawodowych			W rodzinach zastępczych zawodowych			W rodzinnych domach dziecka			Razem napływ dzieci do rodzinnej pieczy zastępczej		
Rok	**2019**	**2020**	**2021**	**2019**	**2020**	**2021**	**2019**	**2020**	**2021**	**2019**	**2020**	**2021**	**2019**	**2020**	**2021**
Liczba dzieci umieszczona w pieczy zastępczej, z tego:	53	62	72	28	40	41	25	15	26	8	19	7	114	137	146
z rodziny naturalnej	47	52	54	22	31	28	15	11	16	2	7	2	86	101	100
z rodzinnej pieczy zastępczej	0	6	6	2	2	7	0	0	1	4	7	4	6	15	18
z instytucjonalnej pieczy zastępczej	6	4	12	4	7	6	10	4	9	2	5	1	22	20	28
Dzieci pozostawione w „oknie życia”	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: UMW

Liczba rodzin zastępczych zawodowych (15 rodzin) utrzymuje się na podobnym poziomie od kilku lat i pomimo prowadzenia wielu działań na rzecz promocji rodzicielstwa zastępczego kandydatów jest zbyt mało w stosunku do potrzeb. Za rok 2021 statystyki rodzin prezentują się następująco:

- rodziny spokrewnione: liczba rodzin – 436, liczba dzieci – 531,
- rodziny niezawodowe: liczba rodzin – 158, liczba dzieci – 196,
- rodziny zastępcze zawodowe łącznie: liczba rodzin – 15, liczba dzieci – 35,
- rodzinne domy dziecka: liczba rodzin – 4, liczba dzieci – 22,
- rodzina piecza zastępcza łącznie: liczba rodzin – 613, liczba dzieci – 784.

Tabela 64. Rodzinna piecza zastępcza we Wrocławiu w latach 2019–2021

Rok	Rodziny spokrewnione		Rodziny niezawodowe		Rodziny zastępcze zawodowe łącznie		Rodzinne domy dziecka		Rodzinna piecza zastępcza łącznie	
	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci
2019	470	575	182	222	14	35	5	28	671	860
2020	448	543	153	188	15	30	5	32	621	793
2021	436	531	158	196	15	35	4	22	613	784

Źródło: UMW

W 2021 r. przyznano rodzinom zastępczym oraz rodzinnym domom dziecka świadczenia obligatoryjne w łącznej wysokości 8 458 707 zł oraz 160 303 zł pomocy fakultatywnej.

Tabela 65. Wydatki na świadczenia związane z utrzymaniem różnych form rodzinnej pieczy zastępczej we Wrocławiu w 2021 r.

Wydatki na	Kwota wydatkowania (w zł)	Liczba podopiecznych	Średnia kwota wydatkowania w przeliczeniu na 1 dziecko (w zł)
rodziny zastępcze spokrewnione	4 912 047,00	531	9 250,56
rodziny zastępcze niezawodowe	2 513 688,00	196	12 824,94
rodziny zastępcze zawodowe	514 026,00	35	14 686,46
rodzinne domy dziecka	502 842,00	22	22 856,45
rodziny pomocowe	16 104,00	784	20,54

Źródło: UMW

WSPARCIE RODZIN, DZIECI I MŁODZIEŻY

W ramach pomocy rodzinom dysfunkcyjnym z dziećmi działają tzw. asystenci rodzin. MOPS niezmiennie od kilku lat dysponuje 20 takimi pracownikami. W 2021 r. udzielili oni pomocy 338 rodzinom i przeprowadzili 480 ocen sytuacji rodzin, co daje średnio 2 interwencje w ciągu roku, w co drugiej rodzinie. W ramach procedury Niebieskiej Karty utworzono 191 grup roboczych. W ramach pomocy Za Życiem asystenci objęli wsparciem 13 rodzin.

Liczba rodzin objęta pomocą była największa w perspektywie ostatnich kilku lat, jednak realny poziom świadczonej pomocy był zbliżony do stanu sprzed ograniczeń pandemicznych. W 2021 r. dzieci powróciły do nauki w trybie stacjonarnym, zwiększyła się aktywność środowiskowa pracowników socjalnych, a tym samym możliwa była większa kontrola sytuacji rodziny. Efektem tego był wzrost liczby rodzin wskazanych przez pracowników socjalnych lub zobowiązanych przez sąd do współpracy z asystentem rodziny.

Tabela 66. Liczba rodzin i asystentów rodzin funkcjonujących w ramach wsparcia pomocy społecznej w latach 2018–2021

	2018	2019	2020	2021
Liczba asystentów	17	20	20	20
Liczba rodzin	280	335	311	338
Liczba przeprowadzonych okresowych ocen sytuacji rodziny przez asystentów	b.d.	376	473	480
Liczba grup roboczych w ramach procedury Niebieskiej Karty	b.d.	158	103 + 57 zdalnie	191

Źródło: UMW

Gmina Wrocław realizuje również pomoc w zakresie utrzymania w formie tzw. dodatków mieszkaniowych oraz energetycznych. W 2021 r. liczba gospodarstw uzyskujących dodatki mieszkaniowe wyniosła niespełna 3 tys. i jest to wartość większa tylko w stosunku do roku poprzedzającego. Średnia wartość wypłacanego dodatku wzrosła w ciągu roku o 36,97 zł i obecnie wynosi 289,31 zł. W zakresie dodatków energetycznych średnia kwota dofinansowania utrzymuje się na zbliżonym poziomie (13,59 zł w roku 2021) i objęła 1402 gospodarstwa domowe (wzrost o 227 odbiorców).

Działania programowe gminy Wrocław nie skupiają się wyłącznie na rodzinach z problemami, ale dąży się do objęcia wsparciem wszystkich członków lokalnej społeczności. W ramach takich działań kontynuowane były liczne inicjatywy prorodzinne, w tym:

- ***Wyprawka Wrocławska*** (od 2019 r.) – w 2021 r. wydano 5421 wyprawek (w 2020 r. – 5348),
- ***Wsparcie na starcie*** (od 2019 r.) – w 2021 r. uzyskało 100 rodzin dla 204 dzieci łącznie, łączny koszt projektu wyniósł 408 tys. zł (w 2020 r. – 5348 zł),
- ***Dwa plus trzy i jeszcze więcej*** – w 2021 r. w roku rozliczeniowym dołączyło 508 rodzin (w 2020 r. – 448), łącznie w programie uczestniczyło 7441 rodzin, w tym 29 293 dzieci,
- ***WROśnij we Wrocław*** – posadzono 600 nowych drzew (tyle samo co w 2020 r.); celem projektu jest uhonorowanie nowo narodzonego dziecka we Wrocławiu poprzez symboliczne nasadzenie drzew; liczba nasadzeń nie odzwierciedla liczby urodzeń, a jedynie popularność programu oraz zaangażowanie wrocławian w potrzebę utożsamiania się z miejscem zamieszkania,
- ***WROdzina*** – projekty wspierające rodziny i budujące więzi między nimi; w 2021 r. zorganizowano łącznie 59 wydarzeń (w 2020 r. – 49 wydarzeń), w których uczestniczyło 809 osób na żywo oraz 4 tys. online,
- ***Karta Dużej Rodziny*** – w 2021 r. dołączyło 1031 nowych rodzin, w sumie od początku programu, tj. od 2014 r., zarejestrowało się 10 537 rodzin wielodzietnych,
- ***Kluby Ojca*** – w 2021 r. działały 3 kluby,
- ***Rola i autorytet ojca w rodzinie*** – zajęcia szkoleniowe,
- Wyścig rowerowy ***Ojcowie na start*** – udział wzięło 300 zawodników, koszt 9 996,86 zł,
- ***Mam tę moc*** – warsztaty wzmacniania poczucia wartości u nastolatek.

POMOC SPOŁECZNA DLA CUDZOZIEMCÓW

W 2021 r. 19 rodzin otrzymało pomoc dla cudzoziemców ze statusem uchodźcy. Łączna kwota pomocy wyniosła 189 831 zł, co daje przeciętny wydatek rzędu 10 tys. zł na 1 rodzinę.

Rok 2021 jest dla obszaru pomocy społecznej prawdopodobnie ostatnim rokiem porównywalnym z latami poprzednimi, w których główne nurty potrzeb były analogiczne, a nowe problemy pojawiały się stopniowo, co sprzyjało możliwości przygotowania się i reakcji instytucji odpowiedzialnych za wsparcie. Jednak w chwili redagowania niniejszego *Raportu* pojawił się problem, który prawdopodobnie będzie dominował w obszarze pomocy społecznej w 2022 r. – uchodźcy wojenni.

ZASIŁKI I POMOC W NATURZE

W ramach pomocy społecznej gmina Wrocław przekazuje potrzebującym pomocy różnego rodzaju zasiłki oraz wsparcie w naturze. Zasiłki występują w 3 formach:

- **zasiłek stały** – przysługuje osobom całkowicie niezdolnym do pracy, których dochody są niewystarczające; tego zasiłku nie można pobierać jednocześnie z dodatkiem z tytułu samotnego wychowywania dziecka – średnia wysokość tego zasiłku w 2021 r. wynosiła 518,86 zł,
- **zasiłek okresowy** – przysługuje osobom, które przejściowo znalazły się w szczególnie trudnej sytuacji, nie mają żadnych dochodów lub ich dochody są niewystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, w trakcie długotrwałej choroby czy niepełnosprawności – średnia wysokość tego zasiłku we Wrocławiu w 2021 r. wynosiła 422,18 zł,
- **zasiłek celowy** – przyznawany na pokrycie określonych wydatków, takich jak zakup żywności, leków, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów czy kosztów leczenia (w przypadku korzystania ze świadczenia 500+ przysługiwał niższy zasiłek na żywność) – średnia wysokość tego zasiłku w 2021 r. wynosiła 282,84 zł.

W 2021 r. wysokość zasiłków stałych i okresowych kształtowała się na podobnym poziomie co w latach ubiegłych. Istotny spadek liczby odbiorców notuje się w grupie zasiłków celowych.

Wykres 37. Liczba osób pobierających zasiłki w latach 2018–2021

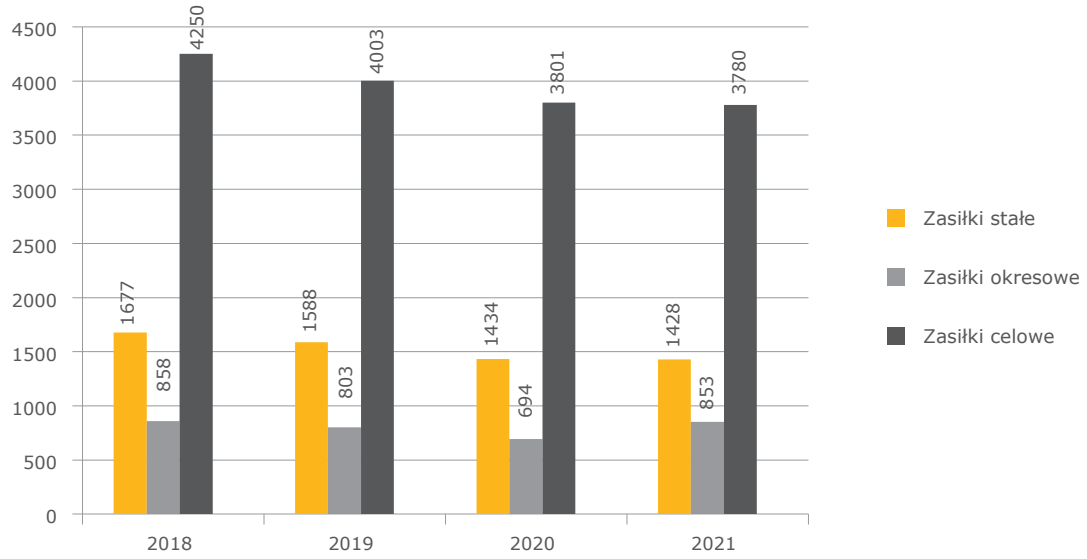

Źródło: UMW

Tabela 67. Rodzaje świadczeń finansowanych z budżetu gminy Wrocław w latach 2019–2021

Świadczenie	Liczba osób korzystających z pomocy			Kwota świadczenia (w zł)		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Zasiłki celowe	4 003	3 801	3 780	7 329 083	7 985 399	7 828 034
Zasiłki okresowe	803	694	583	1 652 010	1 586 313	1 978 793
w tym dotacje z budżetu państwa				1 317 333	1 270 325	1 498 081
Zasiłki celowe, w tym w ramach programu wsparcia finansowego gmin w zakresie dożywiania Pomoc państwa w zakresie dożywiania	1 725	1 302	1 774	1 090 329	1 111 751	2 289 477

Świadczenie	Liczba osób korzystających z pomocy			Kwota świadczenia (w zł)		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
w tym liczba dzieci korzystająca z posiłku	436	406	179			
w tym dotacja				585 440	663 726	1 441 549

Źródło: UMW

Pomoc w różnych formach wsparcia zakupu żywności realizowana była poprzez program ***Posiłek w szkole i w domu***. MOPS przeznaczył w 2021 r. na ten cel 2 289 478 zł (w 2020 r. – 1 111 751 zł), z czego gmina partycypowała w ok. 37% kosztów.

Tabela 68. Rodzaje świadczeń finansowanych z budżetu państwa w 2021 r.

Rodzaj pomocy	Liczba osób korzystających z pomocy	Kwota świadczeń (w zł)
Zasiłek stały (zadanie własne gminy dotowane przez państwo w 100%)	1 428	7 614 877
Składki na ubezpieczenie zdrowotne ZUS (zadanie własne gminy dotowane przez państwo w 100%)	1 262	643 517
Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (zadanie zlecone gminy dotowane przez państwo w 100%)	37	960 144

Źródło: UMW

POMOC PSYCHOLOGICZNA

Od 2013 r. realizacją specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi na terenie gminy Wrocław zajmuje się Wrocławskie Centrum Zdrowia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej. Realizuje on kompleksową obsługę osób wymagających wsparcia zarówno zdrowotnego, jak i opiekuńczego. Z tej formy pomocy w 2021 r. skorzystało **26 osób** w środowiskach domowych, a pomoc świadczyło średniomiesięcznie 21 opiekunek.

Tabela 69. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2018–2021

Rok	Środki z rezerwy budżetowej wojewody (w zł)	Liczba osób objętych pomocą w tej formie	Liczba wypracowanych godzin usług
2018	649 605	37	19 685
2019	848 843	43	21 065
2020	985 000	38	23 676
2021	985 000	26	20 762

Źródło: UMW

PRACA SOCJALNA I PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE

W 2021 r. liczba osób i rodzin objętych pracą socjalną była najmniejsza od kilku lat i wynosiła **1169** (w 2020 r. – 2560). W zakresie poprawy ich funkcjonowania dokonano 160 interwencji kryzysowych (w 2020 r. – 133). Liczba interwencji jest zbliżona do poziomu z lat ubiegłych, co realnie świadczy o wzmożonej działalności instytucji dla mniejszej grupy pomocowej.

W ramach poradnictwa specjalistycznego (prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, psychiatrycznego, specjalistów pracy zespołowej oraz poradnictwa specjalistycznego na rzecz osób niesłyszących, a także doradztwa w ramach aktywizacji społeczno-zawodowej) realizowano pomoc dla zbliżonej wobec lat ubiegłych grupy odbiorców – 2034 osób i rodzin (w 2020 r. – 2035).

Tabela 70. Praca socjalna i poradnictwo specjalistyczne w latach 2018–2021

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021
Praca socjalna	2 518	2 417	2 560	1 169
Interwencja kryzysowa	181	160	133	160
Poradnictwo specjalistyczne	2 703	2 088	2 035	2 034

Źródło: UMW

USŁUGI OPIEKUŃCZE

W 2021 r. gmina Wrocław świadczyła usługi opiekuńcze dla **2572 osób** (w 2020 r. – 2621). Zauważalny jest rokroczny trend spadkowy całkowitego czasu świadczenia usług. Wpływ na taki stan mogła mieć pandemia i ograniczenia z nią związane. Ponadto nastąpił wzrost stawek za opiekę.

Tabela 71. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w latach 2018–2021

Rok	Koszt usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych ogółem (w zł) – środki z budżetu gminy	Liczba osób objętych pomocą	Liczba wypracowanych godzin usług	Wpływy z odpłatności klientów (w zł)
2018	18 340 240	3 084	1 118 729	3 006 166
2019	20 272 309	2 931	1 122 964	3 219 453
2020	24 598 530	2 621	1 053 813	3 679 184
2021	23 818 317	2 572	988 725	4 097 258

Źródło: UMW

POMOC I WSPARCIE DLA OSÓB STARSZYCH

Liczba osób w wieku 55+ od lat kształtuje się na podobnym poziomie w największych miastach Polski i wynosi ok. 33% ludności (wyjątek stanowi Łódź, gdzie udział tej grupy wiekowej kształtuje się na poziomie 38%). Z każdym rokiem powstaje we Wrocławiu coraz więcej programów wsparcia oraz aktywizacji życia codziennego dla grupy osób starszych. Głównym podmiotem odpowiadającym za działania pomocowe dla seniorów jest **Wrocławskie Centrum Seniora**. Rokrocznie organizuje ono 20 przeznaczonych dla tej grupy osób projektów. W 2021 r. były to m.in.: *Dni Seniora*, *Dzień Babci i Dziadka*, *Akademia Rozwoju Seniora*, *Szkoła Liderów*, *Strefa 55+*, *Radiowy Klub Seniora*, *Kalejdoskop Seniora*. Ponadto zrealizowano ok. 250 zajęć online (400 tys. uczestników) oraz stacjonarnych (5 tys. uczestników) związanych z ochroną przed koronawirusem (COVID-19).

Najważniejsze działania skierowane do seniorów w 2021 r. to:

- funkcjonowanie ***Wrocławskiej Rady Seniorów*** – z powodu pandemii koronawirusa zawieszone zostały zarówno posiedzenia, jak i dyżury członków Rady. Wznowienie spotkań nastąpiło w marcu 2021 r., łącznie w roku 2021 odbyły się 4 posiedzenia Wrocławskiej Rady Seniorów;
- ***Rzecznik Seniora*** – funkcjonujący od 2019 r. (13 podjętych spraw, 65 interwencji, 20 spotkań);
- ***Telefon Seniora*** i punkt informacyjny (12 tys. rozmów, 8,5 tys. spotkań z klientami);
- ***Przestrzeń Trzeciego Wieku*** – w ramach projektu funkcjonowały Otwarty Klub Seniora, Społeczny Instytut Trzeciej Generacji i wspomniany powyżej Punkt Informacyjny – strefa warsztatów, spotkań i wykładów przeznaczonych dla seniorów (659 spotkań, 11 433 uczestników);
- ***Radiowy Klub Seniora*** – cotygodniowe audycje w Radiu Rodzina;
- program telewizyjny ***Kalejdoskop Seniora*** – wyemitowano 24 odcinki o charakterze informacyjno-poradnikowym na kanale telewizyjnym Echo24;
- strona internetowa: **www.seniorzy.wroclaw.pl** (ok. 20 tys. wyświetleń miesięcznie, Facebook: ok. 15 tys. wyświetleń rocznie);
- **Wrocławskie Filmowe Centrum Seniora** – 46 spotkań, 2603 uczestników;
- ***Uniwersytet Trzeciego Wieku (UTW)*** – liczba aktywnych słuchaczy: 870;
- ***4. edycja Szkoły Liderów*** – w 2021 r. projekt ukończyło 9 uczestników;
- ***Kluby Seniora*** – 43 kluby przy Radach Osiedli, 33 kluby prowadzone przez NGO, 23 dofinansowania do projektów klubowych w ramach działań NGO;
- ***Taxi 75+*** – 11 160 przejazdów w 2021 r. (w czasie pandemii zarejestrowany uczestnik mógł skorzystać z dwóch darmowych przejazdów taksówkami w miesiącu);
- ***Senioralny Fundusz Wyjazdowy*** – w 2021 r. dofinansowano 36 projektów na łączną kwotę 164 250 zł;
- ***Wrocławski Niezbędnik Senioralny*** – 422 rozdysponowane pakiety, koszt: 721 375,52 zł;
- ***Wrocławska Karta Seniora*** – w 2021 r. wydano w sumie 3823 Karty Seniora.

Tabela 72. Liczba wydanych Wrocławskich Kart Seniora w latach 2019–2021

Wariant	2019	2020	2021
Karta Srebrna	12 592	3 990	2 386
Karta Złota	7 071	1 576	1 198
Karta Szmaragdowa	1 027	306	239

Źródło: UMW

Wykres 38. Liczba UTW dofinansowanych przez gminę Wrocław prowadzących zajęcia w latach 2012–2021

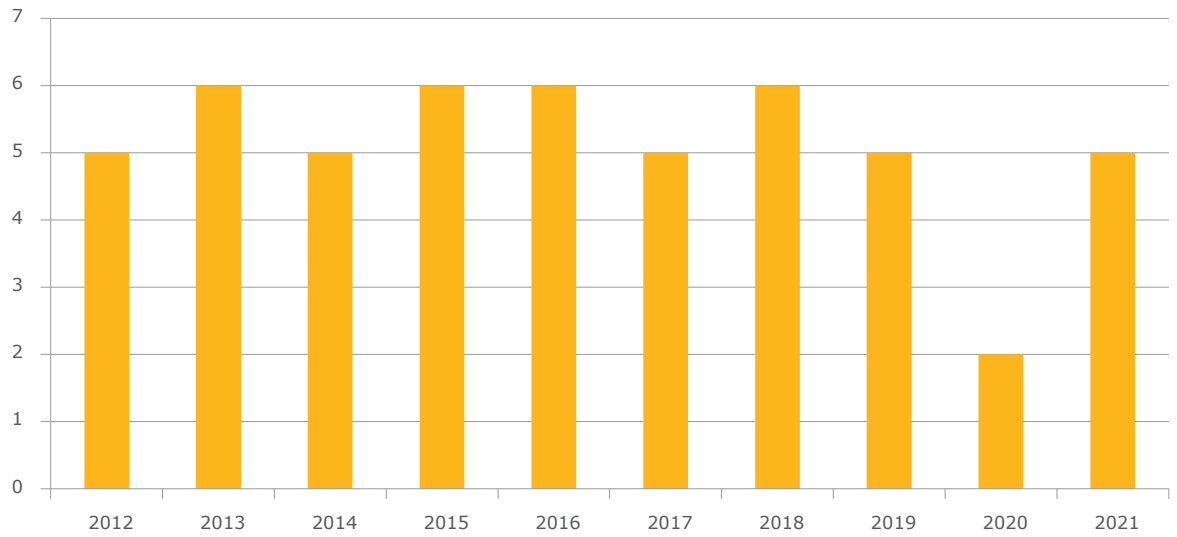

Źródło: UMW

Wykres 39. Liczba słuchaczy UTW dofinansowanych przez gminę Wrocław w latach 2012–2021

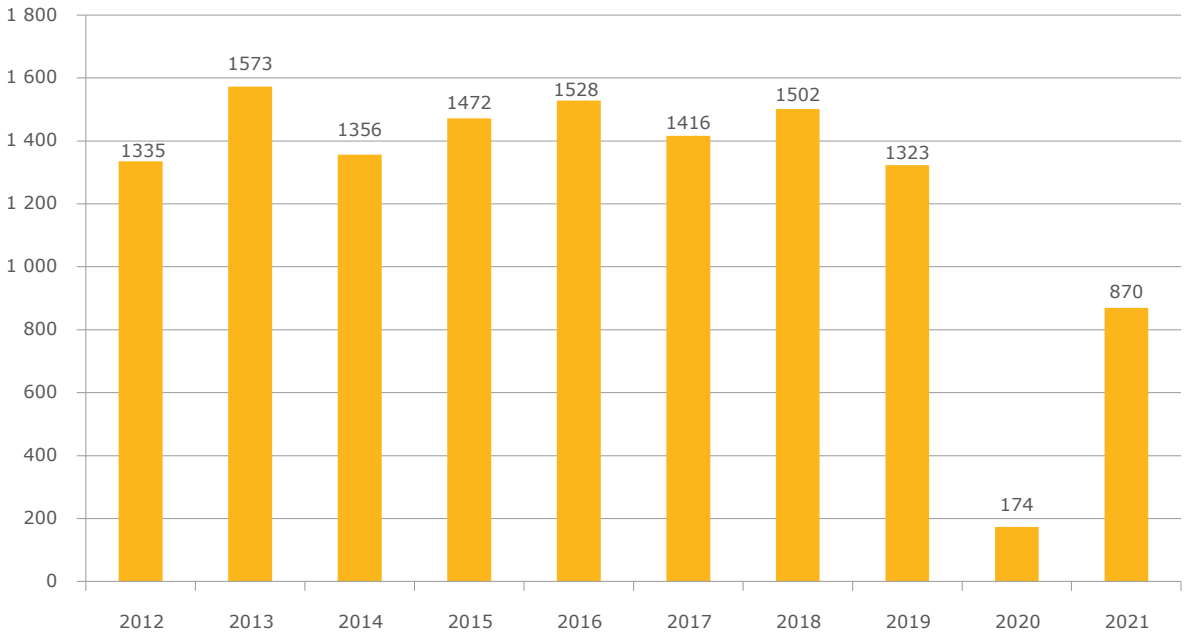

Źródło: UMW

ŚWIADCZENIA NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Program **Aktywny Samorząd** jest ważnym krokiem w kierunku wydajniejszego modelu polityki społecznej wobec osób z niepełnosprawnościami. Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów pomocy w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

W ramach pomocy osobom z niepełnosprawnościami realizowano różne formy wsparcia, w tym m.in.:

- I edycja zadania ***Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych zlecana ze środków PFRON*** – w ramach którego zawarto z organizacjami pozarządowymi **30** umów dotacyjnych na realizację zadań publicznych – z oferty skorzystało **5938** bezpośrednich beneficjentów;
- ***Niepełnosprawnik*** – wyszukiwarka miejsc użyteczności publicznej ocenianych pod kątem dostępności (koszt projektu: 41 270 zł);

- ***Opieka wytchnieniowa*** – w ramach pobytu dziennego lub pobytu całodobowego zrealizowano 6313,5 godziny opieki wytchnieniowej dla członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami dorosłymi ze znacznym stopniem niepełnosprawności lub dziećmi z niepełnosprawnościami z orzeczeniem o niepełnosprawności (łączna wartość projektu: 523 692 zł, w tym 67 140 zł wkładu własnego);
- asystent osób z niepełnosprawnościami – w ramach projektu ***SAMO-dzielni edycja 2***, wartość projektu: 4 212 392,50 zł (dofinansowanie ze środków unijnych: 95%);
- mieszkania TBS dla osób w podeszłym wieku, z niepełnosprawnościami oraz z innym spektrum ograniczonej samodzielności – w 2021 r. miejsca pobytu uzyskało 96 osób w 44 lokalizacjach;
- ***Azyl – usługi opiekuńcze dla osób niesamodzielnych*** – zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług społecznych;
- aktywizacja osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy.

Wykres 40. Liczba uczestników zadań dofinansowanych w ramach pomocy osobom z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunom w latach 2018–2021

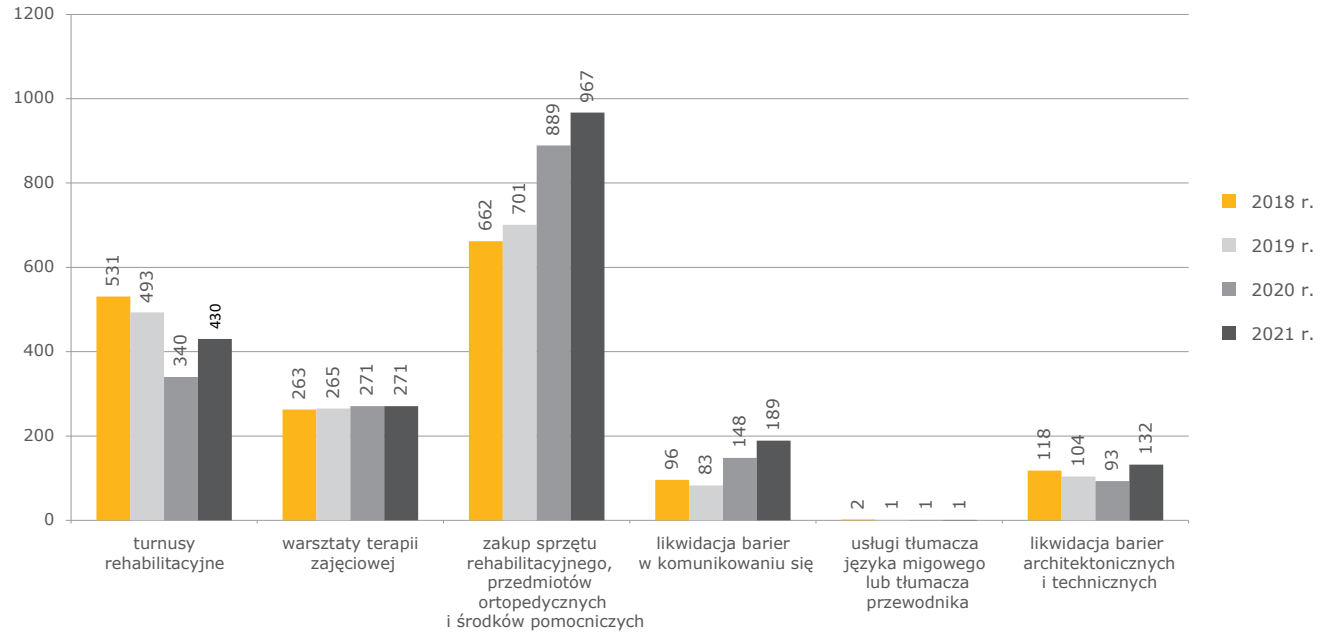

Źródło: UMW

Tabela 73. Liczba uczestników zadań dofinansowanych w ramach pomocy osobom z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunom w latach 2018–2021

Zadanie	2018	2019	2020	2021
Dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych	531, w tym 215 opiekunów	493, w tym 197 opiekunów	340, w tym 150 opiekunów	430, w tym 188 opiekunów
Finansowanie Warsztatów Terapii Zajęciowej	263	265	271	271
Dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych	662	701	889	967
Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się	96	83	148	189

Zadanie	2018	2019	2020	2021
Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika	2	1	1	1
Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych i technicznych	118	104	93	132
Zlecenie zadań zgodnie z art. 36 ustawy o rehab. zaw. i społecznej – liczba umów z organizacjami	33	26	30	35

Źródło: UMW

DIALOG MIĘDZYKULTUROWY

W 2021 r. kontynuowane były zadania w ramach ***Wrocławskiej Strategii Dialogu Międzykulturowego 2018–2022***. Rozwijano współpracę międzysektorową z udziałem wielu instytucji, podmiotów i organizacji oraz partnerską wymianę doświadczeń i dobrych praktyk w ramach Unii Metropolii Polskich, w szczególności wsparcia migrantów w ramach projektu WroMigrant, inicjatyw wyrażających solidarność z obywatelami Białorusi oraz działań na rzecz wsparcia osób ewakuowanych z Afganistanu.

Do istotnych elementów infrastruktury wspomagającej dialog należy zaliczyć punkty informacji i aktywności dla migrantów (WroMigrant) oraz **Przejście Dialog** – miejsce działań społecznych i wielokulturowych. W 2021 r. liczba odwiedzających punkty informacyjne wzrosła (o 53%) w stosunku do roku 2020 i wyniosła niecały 1 tys. Przejście Dialog rozpoczęło działalność w październiku 2021 r. Tylko w ciągu niespełna 3 miesięcy w punkcie obsłużono ponad pół tysiąca osób, w warunkach ograniczeń pandemicznych.

W zakresie promowania i nauki języka oraz lokalnych zwyczajów realizowano ponadto Targi Edukacji Międzykulturowej (łączna liczba odsłon na Youtube: 413, na Facebooku: 707, oglądający na żywo: 2915 osób), klasy przygotowawcze dla dzieci (45 oddziałów w 12 szkołach), projekt reSTART (trwający w okresie 01.2020–09.2022) oraz *Wrocław na językach świata*. Projekt reSTART obejmuje działania informacyjno-doradcze, działania dla szkół i studentów, naukę języka polskiego, działania adaptacyjne, aktywizację zawodową, działania integracyjne i kampanie informacyjne.

Innym projektem, którego celem była prezentacja wrocławskich mniejszości etnicznych, był projekt TworzyMy Wrocław. W działania zaangażowani byli przedstawiciele społeczności łemkowskiej, tatarskiej, romskiej i karaimskiej.

Oprócz działań własnych Wrocław współuczestniczył w realizacji zadań integracji międzykulturowej – w oparciu o współpracę z organizacjami pozarządowymi – jak wsparcie dialogu międzykulturowego w szkołach i przedszkolach czy promowanie tożsamości kulturowej i dialogu lokalnych wspólnot.

Tabela 74. Zadania realizowane w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie dialogu międzykulturowego w 2021 r.

PROJEKT	Obszar tematyczny	Kwota dofinansowania (w zł)
Wsparcie dialogu międzykulturowego w szkołach i przedszkolach	Dzieci i młodzież szkół i przedszkoli	259 000
Tożsamość kulturowa i dialog wartością lokalnej wspólnoty	Wspólnota mieszkańców Wrocławia	280 000
Program integracyjny	Nowi mieszkańcy pochodzący z Ukrainy	319 960
akcja! integracja!	Dialog polsko-ukraiński	10 000

PROJEKT	Obszar tematyczny	Kwota dofinansowania (w zł)
Diaspora ormiańska we Wrocławiu	Mniejszość ormiańska	6 700
znajdź podobieństwa	Poznanie różnych kultur	10 000
Drzewa dialogu	Warsztaty międzykulturowe, wystawa	10 000

Źródło: UMW

PROGRAMY RESOCJALIZACJI OSÓB SKAZANYCH I ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

Jednym z obszarów interwencji pomocowej jest wsparcie osób w kryzysie bezdomności. W ramach pomocy realizowane są we Wrocławiu następujące programy:

- ***TRAMPOLINA – mieszkania wspomagane*** (program dofinansowany ze środków UE w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020) – w 2021 r. wsparciem objęto 42 osoby (nie wliczając ich dzieci) na kwotę 642 495,77 zł;
- ***Droga do domu*** (program dofinansowany ze środków UE w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020);
- ***Housing first – najpierw mieszkanie*** (program dofinansowany ze środków UE w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020);
- edukacja zdrowotna oraz profilaktyka ograniczająca zagrożenia, a także szkody dla zdrowia fizycznego i psychicznego wśród osób bezdomnych we Wrocławiu – wsparcie uzyskało 200 osób, ponadto przeprowadzono warsztaty terapii zajęciowej dla 15 osób.

MOPS realizuje również Program Prac Społecznie Użytecznych (PSU), którego celem jest aktywizacja osób bezrobotnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. W 2021 r. pozyskano 107 miejsc pracy oraz zgłoszono 73 osoby do programu prac społecznie użytecznych. Ostatecznie pracę podjęły 34 osoby.

Wrocławskie Centrum Integracji realizuje zadanie własne gminy Wrocław, polegające na **organizacji warunków wykonywania nieodpłatnych, kontrolowanych prac na cele społeczne przez osoby skazane na karę ograniczenia wolności**. W 2021 r. **1397 osób skazanych** (przeszło 62% więcej skierowanych przez Sądy Rejonowe niż w 2020 r.) odpracowało **123 048 godzin** na rzecz społeczności lokalnej. Od 2009 r. **ponad 25-krotnie wzrosła liczba odpracowanych godzin** społecznych.

W 2021 r. Wrocław, jako pierwsze miasto w Polsce i 10. na świecie, dołączył do grona **Miast Sprawiedliwości Naprawczej**. Tytuł nadawany jest przez Europejskie Forum na Rzecz Sprawiedliwości Naprawczej. Stolica Dolnego Śląska została doceniona za działania w zakresie kultury naprawczej, m.in. upowszechnianie mediacji, konsultacji społecznych oraz użytecznych prac społecznych prowadzonych przez osoby z orzeczoną karą ograniczenia wolności.

Dnia 1 października 2021 r. na okres zimowy została otwarta całodobowa **ogrzewalnia dla osób bezdomnych** dysponująca 50 miejscami.

PROGRAMY WSPARCIA ŚRODOWISKA KOMBATANTÓW, OSÓB REPRESJONOWANYCH I WETERANÓW

Wsparcie kombatantów, weteranów i osób represjonowanych opiera się zasadniczo na współpracy z organizacjami pozarządowymi. W okresie pandemii udzielono wsparcia ok. 300 osobom. WCRS przygotowało 454 świąteczne zestawy upominkowe, które zostały dostarczone do miejsc zamieszkania kombatantów, weteranów, osób represjonowanych. Ponadto w ramach konkursów dla organizacji pozarządowych zrealizowano zadania upamiętniające historię wrocławskich kombatantów i osób represjonowanych. Łączna kwota dofinansowania wyniosła 135 100 zł.

OCHRONA ZDROWIA

Gmina Wrocław od wielu lat realizuje programy z zakresu polityki zdrowotnej, promocji zdrowia, profilaktyki chorób i uzależnień oraz zdrowia psychicznego. W 2021 r. z programów skorzystało ponad **120 000** mieszkańców Wrocławia. Tylko w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej zrealizowano **29** programów, w których udział wzięło **38 931** uczniów, **1455** nauczycieli i **1973** rodziców. Z różnych form edukacji zdrowotnej oraz poradnictwa specjalistycznego skorzystało ponad **16 700** osób. Z konsultacji specjalistów w zakresie uzależnień skorzystało **26 421** osób.

Według danych GUS w 2020 r. we Wrocławiu liczba łóżek w szpitalach ogólnych wynosiła **4747** (w roku 2019 – 4744). Dla porównania w Poznaniu – 5097 łóżek, w Krakowie – 5423 łóżka, a w Gdańsku – 3008 łóżek. We Wrocławiu na koniec 2020 r. liczba pracowników medycznych **na 10 tys. mieszkańców** wynosiła: **136,9 lekarzy** (w 2019 r. – 129,7), **122,3 pielęgniarek i położnych** (w 2019 r. – 114,5). Dla porównania w 2020 r. liczba lekarzy oraz pielęgniarek i położnych na 10 tys. mieszkańców wynosiła: w Poznaniu – 119 lekarzy, 129,3 pielęgniarek i położnych, w Krakowie – 173,4 lekarzy, 163,3 pielęgniarek i położnych, w Gdańsku – 106,5 lekarzy, 97 pielęgniarek i położnych.

Wykres 41. Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w największych miastach w Polsce w latach 2018–2020

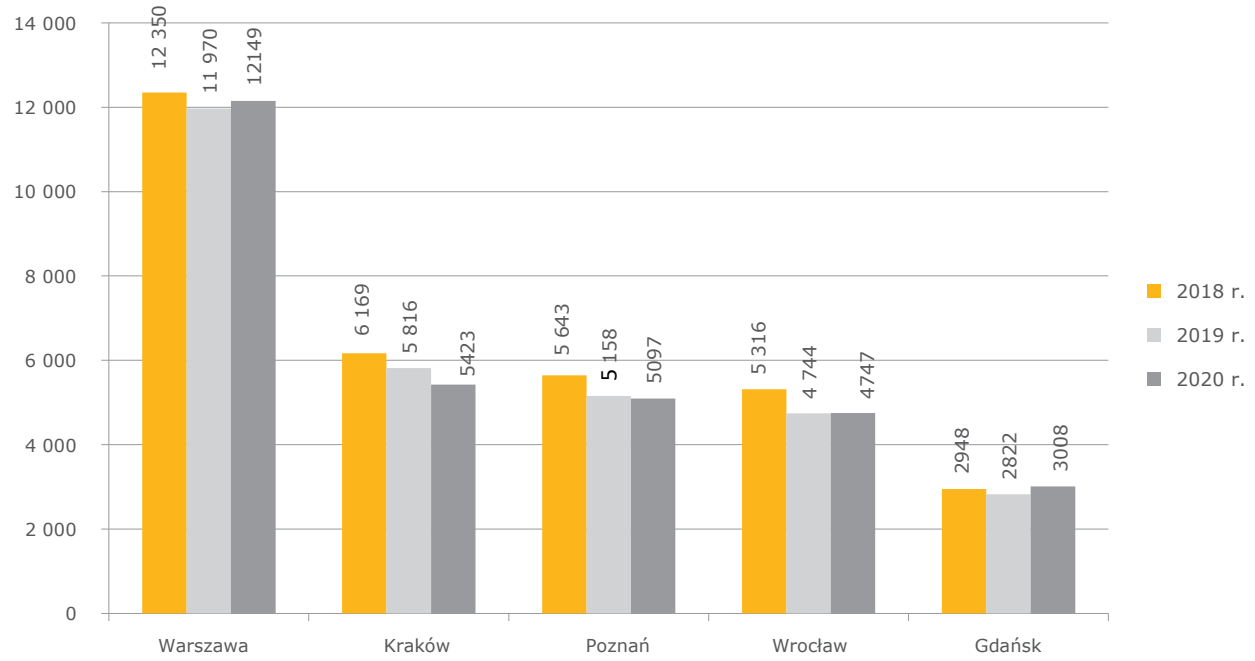

Źródło: GUS

Tabela 75. Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców w największych miastach w Polsce w latach 2018–2020

Miasto	2018	2019	2020
Kraków	166,5	169,8	173,4
Warszawa	145,4	149,5	152,4
Wrocław	**125,3**	**129,7**	**136,9**
Poznań	112,2	109,8	119,0
Gdańsk	116,1	106,8	106,5

Źródło: GUS

W 2021 r. gmina Wrocław przeznaczyła **1,1 mln zł** na zakup sprzętu dla wrocławskich szpitali i innych podmiotów leczniczych. Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. J. Gromkowskiego przy ul. Koszarowej otrzymał kwotę **300 tys. zł** na zakup klinicznego cyfrowego echokardiografu z kompletem głowic do badania noworodków i dzieci; Szpital Specjalistyczny im. A. Falkiewicza przy ul. Warszawskiej – **175 tys. zł** na zakup centrali nadzoru pielęgniarskiego wraz z 4 sztukami aparatów KTG; 4. Wojskowy Szpital Kliniczny przy ul. Rudolfa Weigla oraz Wojewódzki Szpital Specjalistyczny przy ul. Henryka Michała Kamieńskiego – kwoty **82,6 tys. zł** oraz **80 tys. zł** na zakup wideodermatoskopów. Gmina Wrocław przekazała kwotę **250 tys. zł** na dostawę i montaż sprzętu stomatologicznego dla trzech nowo utworzonych gabinetów stomatologicznych w szkołach podstawowych. Ponadto, w ramach wsparcia podmiotów działających w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, prowadzono modernizację budynku przy ul. Franklina Delano Roosevelta, gdzie działa poradnia profilaktyki, leczenia i terapii uzależnień dla młodzieży MONAR. Pozwoli ona na dostosowanie budynku do wymogów Narodowego Funduszu Zdrowia i pozyskanie finansowania na działalność poradni psychologiczno-psychiatrycznej. Koszt modernizacji w 2021 r. wyniósł **245 tys. zł**.

NAGRODY

Od 2005 r. Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego i Koło Liderów Pielęgniarstwa organizują Ogólnopolski Konkurs Pielęgniarka/Pielęgniarz Roku. **W 2021 r. dwa pierwsze miejsca przypadły pielęgniarkom z Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. J. Gromkowskiego**. Obie pielęgniarki brały udział w przeorganizowaniu pracy szpitala przy ul. Koszarowej, który jako pierwszy na Dolnym Śląsku przyjmował chorych na COVID-19. Laureatki zostały też uhonorowane **Super Diamentem** za odwagę i determinację w walce z koronawirusem oraz odznaczeniem za zasługi dla ochrony zdrowia w walce z pandemią koronawirusa nadanym przez Ministra Zdrowia.

Wrocławski Szpital Kliniczny przy ul. Borowskiej, jako jedyny na Dolnym Śląsku, otrzymał certyfikat **Szpitala Dobrej Praktyki Żywienia Klinicznego**. W II edycji programu wyróżnienie to otrzymało jedynie 19 z 58 placówek z całej Polski. Certyfikat przyznawany jest przez Polskie Towarzystwo Żywienia Pozajelitowego, Dojelitowego i Metabolizmu POLSPEN.

W 2021 r. naukowcy z Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu znaleźli się w prestiżowym zestawieniu najwybitniejszych przedstawicieli światowej nauki przygotowanym przez firmę Elsevier (www.elsevier.com, globalna firma zajmująca się analizą informacji, która pomaga instytucjom i profesjonalistom w prowadzeniu badań naukowych, rozwijaniu opieki zdrowotnej i poprawianiu wydajności podejmowanych działań dla dobra ludzkości). W kategorii „Kardiologia" najwyżej sklasyfikowany został prof. Piotr Ponikowski. W kategorii „Dermatologia" liderem zestawienia był prof. Jacek Szepietowski.

PROMOCJA ZDROWIA I PROFILAKTYKA CHORÓB

W 2021 r. na realizację zadań w tym obszarze wydatkowano kwotę **8 511 867 zł**.

Ograniczanie zagrożeń zdrowotnych oraz poprawa zdrowia mieszkańców od lat należą do priorytetów Wrocławia. Realizowane programy edukacyjne, polityki zdrowotnej, promocji zdrowia oraz profilaktyki chorób stanowiły odpowiedź na problemy wywołane najczęstszymi chorobami i schorzeniami cywilizacyjnymi: stylem życia, złymi nawykami żywieniowymi, niepłodnością, cukrzycą, chorobami

sercowo-naczyniowymi, nowotworami oraz psychicznymi adresowane były do poszczególnych środowisk wymagających wsparcia, dorosłych, dzieci i młodzieży szkolnej.

W związku z uruchomieniem na początku 2021 r. programu powszechnych szczepień przeciwko COVID-19 gmina Wrocław prowadziła wiele działań promocyjnych i informacyjnych. Przeprowadzono kampanię **#WrocławSięSzczepi. Solidarnie przeciw COVID-19**, w ramach której powstały m.in. spoty reklamowe, reklama outdoor, strona internetowa, artykuły prasowe, materiały rozsyłane do jednostek miejskich. Uruchomiono również mobilny punkt szczepień SZCZEPCIObus. Wrocław miał wyszczepialność na poziomie 73,2% i zajął 8. miejsce w rankingu ogólnopolskim, a 4. wśród dużych miast pod względem wyszczepienia mieszkańców.

W 2021 r. kontynuowano projekt dotyczący udzielania pierwszej pomocy skierowany do mieszkańców Wrocławia. W szkoleniach wzięły udział 232 osoby. Wydano broszurę *Vademecum wiedzy o pierwszej pomocy*.

Tabela 76. Liczba wydarzeń, podczas których przeprowadzono szkolenia z udzielania pierwszej pomocy

Rok	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników
2019	92	2 910
2020	35	1 275
2021	92	6 727

Źródło: UMW

PROGRAMY OPIEKI OKOŁOPORODOWEJ I WSPARCIA RODZIN

Od 2019 r. rośnie zainteresowanie uczestnictwem w ***Programie leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego***.

W 2021 r. (od marca do grudnia) do programu zgłosiło się 300 par, z czego 170 zostało zaproszonych na wizytę kwalifikacyjną, a 154 pary skorzystały z jednej z proponowanych interwencji.

Tabela 77. Liczba par, które skorzystały z *Programu leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego* w latach 2019–2021

Rok	Liczba par zakwalifikowanych	Liczba par, które skorzystały z programu	Liczba potwierdzonych ciąż
2019	274	165	43 ciąże, w tym 6 bliźniaczych
2020	192	178	62 ciąże, w tym 8 mnogich
2021	170	154	57 ciąż, w tym 7 mnogich

Źródło: UMW

W 2021 r. rozpoczęto pilotażowy **projekt mobilnego punktu KTG**. W programie kobiety w trzecim trymestrze ciąży mogły bezpłatnie wypożyczyć aparat KTG w celu monitorowania tętna płodu w warunkach domowych. Dane z urządzenia były przesyłane do Medycznego Centrum Monitoringu, gdzie na bieżąco je analizowano.

Realizowano także pilotażowy program **OD-ŻYJ**, adresowany do kobiet ciężarnych i matek dzieci z wrodzoną wadą rozwojową. W ramach programu zainteresowani mogli skorzystać z konsultacji psychologa, kardiologa dziecięcego, genetyka, neonatologa, neurologa oraz fizjoterapeuty, pielęgniarki lub położnej.

Program świadomego rodzicielstwa i macierzyństwa realizowany jest w ramach ***Wrocławskich szkół rodzenia***. W 2021 r. program realizowano w 3 z 6 szkół rodzenia. W zajęciach z ginekologiem, neonatologiem, stomatologiem oraz psychologiem uczestniczyły 582 osoby, w tym 296 kobiet ciężarnych oraz 286 osób towarzyszących.

W 2021 r. uruchomiono ***Wrocławską Szkołę Rodzenia dla osób z niepełnosprawnościami***, gdzie kobiety z niepełnosprawnością intelektualną, fizyczną czy sensoryczną wraz z osobami towarzyszącymi pod opieką specjalistów uzyskiwały praktyczną i teoretyczną wiedzę z zakresu wzmacniania zdrowia przed zaplanowaniem ciąży, przebiegu ciąży, porodu, łagodzeniu bólu porodowego, karmienia piersią, opieki nad noworodkiem. W zajęciach uczestniczyło 20 osób, w tym kobiety ciężarne, kobiety planujące potomstwo oraz osoby towarzyszące.

Realizowano również program wsparcia rodzin wychowujących wieloraczki, z którego w 2021 r. skorzystało 7 rodzin.

W 2021 r. w programach edukacyjnych dotyczących rodzicielstwa, macierzyństwa oraz opieki nad matką i dzieckiem uczestniczyło **1291 osób**. Z różnych form wsparcia, pomocy, zajęć i konsultacji skorzystało **6336 osób**, działały 24 punkty poradnictwa rodzinnego, w których udzielono ponad **12 150 porad specjalistycznych.** Dla par i rodzin zorganizowano warsztaty, wykłady i grupowe formy wsparcia, w których wzięło udział **590 osób**. Zarówno konsultacje indywidualne, jak i grupowe formy wsparcia, ze względu na trwający stan zagrożenia epidemicznego, prowadzone były w formie hybrydowej.

PROGRAMY PROFILAKTYKI CHORÓB DZIECI I MŁODZIEŻY

W 2021 r. realizowano szereg programów profilaktyki i leczenia chorób dzieci i młodzieży.

Kontynuowano realizację wieloletniego programu polityki zdrowotnej **zapobiegania próchnicy zębów**. W 2021 r. wzięło w nim udział **55 wrocławskich przedszkoli**, w których opieką objętych było ok. **6 tys. dzieci**. Program polityki zdrowotnej realizowany był w **13 szkolnych gabinetach dentystycznych**. Przeprowadzonych zostało: 267 grupowych zajęć edukacyjnych dotyczących profilaktyki próchnicy zębów, 66 spotkań edukacyjnych z rodzicami, 1938 indywidualnych zajęć z profilaktyki i higieny jamy ustnej (w 2020 r. – 1001), 3267 badań stomatologicznych, 889 zabiegów stabilizacji próchnicy zębów mlecznych, 7140 zabiegów lakowania zębów stałych, 837 zabiegów leczenia próchnicy. W 2021 r. w programie wzięło udział **6326 uczniów wrocławskich szkół podstawowych**.

W celu **zapobiegania nadwadze i otyłości u dzieci i młodzieży** we wrocławskich placówkach opiekuńczych i edukacyjnych realizowano programy promocji zdrowego odżywiania i aktywności fizycznej. W 2021 r. do udziału w programie ***Uczeń w formie*** zgłosiło się 39 wrocławskich szkół podstawowych. Podczas indywidualnych konsultacji ze specjalistami od żywienia, warsztatów żywieniowych, zajęć z aktywności fizycznej uczniowie i ich rodzice mogli zdobyć wiedzę w zakresie **profilaktyki nadwagi i otyłości, zdrowego stylu życia i odpowiedzialności za zdrowie**. W ciągu roku udzielono 1418 konsultacji (w 2020 r. – 1145). Dietetycy prowadzili również warsztaty żywieniowe online (864 wejścia), odbywały się zajęcia z aktywności fizycznej (1335 wejść), m.in. zajęcia na basenie, zajęcia ze sztuk walki, zajęcia taneczne. W ramach zadania przygotowano materiały szkoleniowe w formie webinarów dla nauczycieli wychowania przedszkolnego, które przekazano do 84 przedszkoli. Dla pielęgniarek środowiska nauczania i wychowania opracowano oraz przeprowadzono w formie stacjonarnej 6 szkoleń, m.in. *Emocje u pacjentów z nadwagą i otyłością.* Prowadzono również edukację zdrowotną w formie zdalnej na portalu społecznościowym *Wrocław dba o zdrowie*.

W 2021 r. kontynuowano **Program promocji zdrowego żywienia we wrocławskich placówkach opiekuńczych i edukacyjnych**. Specjalista ds. żywienia współpracował z dyrektorami, intendentami, kucharzami, ajentami sklepików szkolnych w zakresie zmiany asortymentu oraz żywienia w stołówkach przedszkolnych i szkolnych. Placówki, które wprowadziły zalecane zmiany, otrzymały **certyfikat zdrowego i racjonalnego żywienia**, przyznawany na 2 lata od 2014 r. Aktualne certyfikaty posiada 161 placówek edukacyjnych, w tym: 29 żłobków, 86 przedszkoli, 44 szkoły podstawowe, 2 szkoły ponadpodstawowe. Złotymi certyfikatami od 2019 r. wyróżniane są stołówki, które od wielu lat cechują się najwyższą jakością w zakresie dbałości o przebieg procesu żywienia oraz stosowanych produktów. Złote certyfikaty zostały przyznane 43 wrocławskim placówkom edukacyjnym. Ponadto realizowano wieloletni **Wrocławski Program Sieci Przedszkoli i Szkół Promujących Zdrowie**, którą tworzy 67 przedszkoli oraz 79 szkół ze wszystkich poziomów nauczania. We wszystkich tych placówkach powołano koordynatorów ds. promocji zdrowia.

W ramach wieloletniego **Programu profilaktyki cukrzycy i zaburzeń metabolicznych** przeprowadzono szkolenia nauczycieli, które dotyczyły m.in. opieki, żywienia oraz postępowania z dzieckiem chorym na cukrzycę. W szkoleniach udział wzięło łącznie 408 osób. Ze względu na stan pandemii zawieszone zostały szkolenia dla dzieci i młodzieży.

W 2021 r. kontynuowano wieloletni **Program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV)**. W XI edycji programu (II półrocze 2020–I półrocze 2021) przeciwko HPV zaszczepiono 3146 dziewcząt oraz chłopców urodzonych w 2007 r., natomiast w XII edycji programu (II półrocze 2021–kontynuacja w I półroczu 2022) – 3518 dziewcząt oraz chłopców urodzonych w 2008 roku.

Istotnym elementem profilaktyki zdrowotnej jest dbałość o ochronę zdrowia psychicznego. Przeciwdziałanie kryzysom zdrowia psychicznego i depresji wśród dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców Wrocławia, edukacja zdrowotna i społeczna, wsparcie specjalistyczne, upowszechnianie wiedzy o zdrowiu psychicznym to cele realizacji **Programu promowania zdrowia psychicznego w populacji dzieci, młodzieży i dorosłych wrocławian**. W 2021 r. dla dzieci i młodzieży z wrocławskich szkół oraz ich rodziców i opiekunów, w formie hybrydowej, przeprowadzono cykl warsztatów profilaktycznych pn. ***Żyj zdrowiem***. W warsztatach wzięło udział **3830 uczniów** i ponad 100 opiekunów (w 2020 r. – 1600 uczniów i 68 nauczycieli). Beneficjentami **Programu wsparcia psychologicznego młodzieży zagrożonej kryzysem zdrowia psychicznego** są dzieci i młodzież z grup podwyższonego ryzyka, ich rodzice i opiekunowie. Z programu od września do grudnia 2021 r. skorzystało **430 osób**. W 2021 r. kontynuowano program **Nawigacja w kryzysie**, którego celem jest wsparcie psychiczne młodzieży i pomoc w radzeniu sobie ze stresem oraz trudnymi emocjami w czasie izolacji. W związku z pandemią zajęcia w trybie online zrealizowano w 14 szkołach podstawowych (w 2020 r. – w 8 szkołach) dla **1390 uczniów** (w 2020 r. – 770), ponadto szkolenie dla **73 nauczycieli** (w 2020 r. – 40) oraz 55 rodziców. Przekazano także materiały profilaktyczne dla 1300 rodziców. W ramach programu została wykonana diagnoza, w której wzięło udział 540 uczniów (w 2020 r. – 371), 273 rodziców oraz 213 nauczycieli. Przeprowadzono również szkolenia dla nauczycieli pn. ***Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży w okresie pandemii***, które dotyczyło zdrowotnych potrzeb dzieci i młodzieży oraz zdrowia psychicznego po powrocie do szkoły. W szkoleniu wzięło udział 80 nauczycieli.

W 2021 r. realizowano **programy profilaktyki uzależnień***,* których celem było m.in. kształtowanie postawy asertywnych zachowań, wzmacnianie systemu wartości społecznych, obniżenie skłonności do podejmowania ryzykownych zachowań związanych ze środkami psychoaktywnymi. Łącznie w programach wzięło udział **11 814 uczniów** (podobnie jak w 2020 r.), 546 rodziców, 1017 nauczycieli.

Ponadto realizowany był program profilaktyki zintegrowanej **Archipelag skarbów**, który obejmował profilaktykę uzależnień, przemocy, HIV/AIDS, ryzykownych zachowań seksualnych i skierowany był do uczniów klas VII i VIII szkół podstawowych, rad pedagogicznych oraz rodziców. W 2021 r. program został przeprowadzony w 4 szkołach podstawowych, wzięło w nim udział 324 uczniów. Od września rozpoczęto realizację kolejnej edycji programu na rok szkolny 2021/2022. Przeprowadzono diagnozę problemów i pozytywnego potencjału młodzieży wśród 736 uczniów.

CENTRA ROZWOJU I AKTYWNOŚCI DZIECI I MŁODZIEŻY

Centra rozwoju i aktywności dzieci i młodzieży prowadzone są przez stowarzyszenia, fundacje, parafie, Rady Osiedla. W 2021 r. w **20 centrach** opieką wychowawców było objętych około **1050 dzieci i młodzieży w wieku szkolnym**.

Dzieci i młodzież uczestniczyły w zajęciach m.in. edukacyjnych, profilaktycznych, ogólnorozwojowych, taneczno-ruchowych, artystycznych, imprezach okolicznościowych oraz w zorganizowanym wypoczynku podczas ferii zimowych i wakacji letnich.

PROGRAMY PROMOCJI ZDROWIA I PROFILAKTYKI CHORÓB U DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW WROCŁAWIA

W 2021 r. kontynuowano realizację programów prozdrowotnych **skierowanych do kobiet**. Realizowano wieloletni **program profilaktyki raka piersi u kobiet**. Program składa się z 2 modułów: edukacyjnego i diagnostycznego. Moduł edukacyjny realizowany był przez grupę wyszkolonych pielęgniarek i położnych, które prowadziły indywidualną naukę samobadania piersi (w zajęciach uczestniczyło 3611 kobiet). W ramach modułu diagnostycznego z konsultacji onkologicznej skorzystało **4928 kobiet**, na leczenie szpitalne operacyjne lub skojarzone skierowano 188 kobiet. Wykonano 2482 badania USG, 1545 mammografii. Z porad lekarzy genetyków skorzystało 66 kobiet, a z wsparcia psychologa 122 kobiety.

W 2021 r. prowadzone było wielospecjalistyczne poradnictwo zdrowotne dla kobiet w zakresie **endometriozy**. Z indywidualnych konsultacji specjalistycznych skorzystało blisko 90 kobiet, z edukacji zdrowotnej 3600. Pilotażowo realizowany był **Program edukacji zdrowotnej kobiet w okresie menopauzy**, z którego skorzystało ponad 150 kobiet.

W 2021 r. zrealizowano **Program profilaktyki nowotworów skóry, w szczególności czerniaka złośliwego**, z którego skorzystało **1484 osoby**. Promowano także badania profilaktyczne mężczyzn w kierunku chorób nowotworowych w trzech grupach wiekowych: 18–20 lat, 40+ oraz 50+.

Kontynuowano program rozszerzenia dostępu do **rehabilitacji sercowo-naczyniowej**, w ramach wtórnej prewencji chorób sercowo-naczyniowych, w którym osoby po przebytym zawale mięśnia sercowego lub po zabiegach wykonanych na naczyniach wieńcowych uczestniczyły w zajęciach ruchowych połączonych z instruktażem samodzielnego wykonywania ćwiczeń. W programie wzięło udział 277 osób, w tym 91 osób po przechorowaniu COVID-19.

W wieloletnim **programie profilaktyki cukrzycy i zaburzeń metabolicznych w 11 Punktach Edukacyjnych** na terenie Wrocławia **udzielono 2583** porady, w programie profilaktyki powikłań cukrzycy **Stopa cukrzycowa** udzielono 650 porad (w 2021 r. uczestniczyło w nim 600 osób). Celem programu było zwiększenie poziomu świadomości zagrożenia cukrzycą, poprawa jakości życia chorych i przeciwdziałanie powikłaniom tej choroby, a także zmniejszenie liczby osób z niepełnosprawnościami z powodu amputacji stopy.

W 2021 r. kontynuowano różnego rodzaju **programy wsparcia osób z doświadczeniem choroby psychicznej oraz ich rodzin i opiekunów w procesie zdrowienia, osób zagrożonych depresją, z zespołami depresyjnymi oraz ich rodzin i opiekunów**. Działania koncentrowały się na budowaniu pozytywnych relacji z otoczeniem oraz aktywizowaniu społecznym.

W celu wsparcia osób z chorobami nowotworowymi w ramach projektu **Akademia Walki z Rakiem** organizowano grupy wsparcia, kluby pacjenta, udzielano konsultacji indywidualnych psychologa/psychoterapeuty.

Prowadzono działania edukacyjno-profilaktyczne mające na celu poprawę jakości opieki nad osobami przewlekle chorymi przebywającymi w środowisku domowym. Zespół specjalistów – pielęgniarek, rehabilitantów i psychologów – prowadził edukację zdrowotną, promocję zdrowia i profilaktykę chorób w środowisku domowym chorego. W okresie od września do grudnia 2021 r. opieką i wsparciem objęto 180 osób przewlekle i nieuleczalnie chorych przebywających w środowisku domowym oraz ich rodziny/opiekunów.

PROGRAMY PROFILAKTYKI CHORÓB DLA OSÓB STARSZYCH

W 2021 r. kontynuowano **program szczepień przeciwko grypie** – zaszczepiono 4700 osób (w 2020 r. – 1040 osób).

W związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem **COVID-19** od stycznia 2021 r. **organizowano transport gminny do punktów szczepień** dla osób powyżej 70. roku życia (z usługi skorzystały 323 osoby) oraz dla osób z niepełnosprawnościami (przewieziono 329 osób z niepełnosprawnościami).

Do posiadaczy **Wrocławskiej Karty Seniora** skierowany był projekt **Seniorze, bądź smart!**, który obejmował naukę obsługi urządzeń służących do zdalnych pomiarów parametrów życiowych (ciśnieniomierz, pulsoksymetr, termometr, ekg, stetoskop umożliwiający obrazowanie gardła, skóry czy ucha, analizator składu masy ciała). W ramach projektu w Centrum Handlowym Borek funkcjonował Gabinet Telemedyczny, w którym seniorzy mogli odbyć wizytę edukacyjną.

W 2021 r. opieką psychologiczną objęto **730 osób** po 60. roku życia (w 2020 r. – 470), u których wystąpiły problemy psychogeriatryczne. Prowadzone były grupy wsparcia, warsztaty, zajęcia aktywności ruchowej oraz psychoedukacyjne indywidualne i grupowe. Ze wsparcia dla opiekunów osób z zaburzeniami psychogeriatrycznymi skorzystało około 100 osób.

OPIEKA NAD DZIEĆMI W WIEKU DO LAT 3

W obszarze zapewnienia opieki nad dziećmi do lat 3 Wrocław pozostaje od lat liderem wśród dużych miast. W 2020 r. odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych wyniósł ponad 30%.

Wykres 42. Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w %)

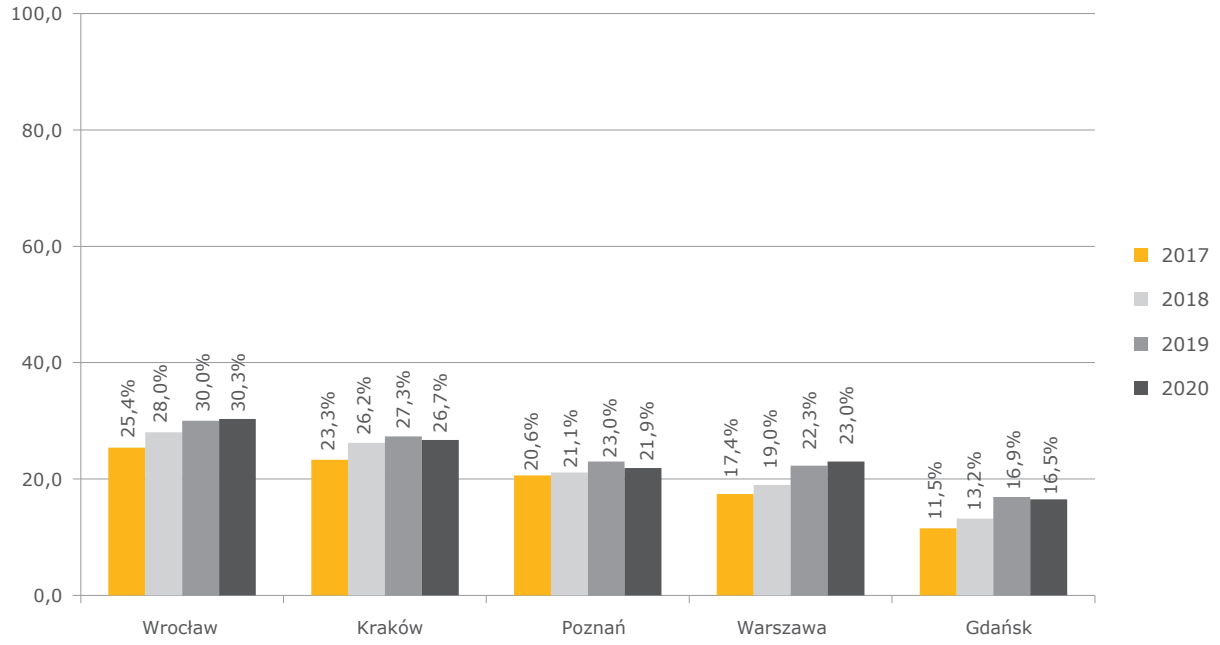

Źródło: GUS

W 2021 r. na realizację zadania opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 wydatkowano kwotę **29 140 840 zł** (w 2020 r. – 26 179 740,63 zł). W związku z pandemią COVID-19 część zakontraktowanych miejsc nie została wykorzystana.

Wskaźnik dostępności miejsc w instytucjach opieki w stosunku do liczby dzieci w wieku od 20. tygodnia życia do lat 3 uprawnionych do opieki wynosił 53,64% (w 2020 r. – 43,64%). Wskaźnik miejsc dofinansowanych przez gminę Wrocław w 2021 r. w stosunku do wszystkich miejsc opieki wynosił 69,15% (w 2020 r. – 73,21%).

Opieka nad dziećmi do lat 3 sprawowana jest przez żłobki publiczne i niepubliczne, kluby dziecięce oraz w formie dziennego opiekuna. W 2021 r. w rejestrze żłobków i klubów dziecięcych zarejestrowanych było **179 żłobków** (w tym 17 publicznych i 162 niepubliczne) oraz 27 klubów dziecięcych – łącznie **9080 miejsc opieki** nad dziećmi do 3 lat. W stosunku do 2020 r. przybyły **403 miejsca**.

Liczba miejsc w 2021 r. w ramach poszczególnych form opieki wynosiła:

- w żłobkach wpisanych do rejestru – **8192** (w tym 2375 w żłobkach publicznych i 5817 w niepublicznych); w 2020 r. – **7880** (w tym 2375 w żłobkach publicznych i 5505 w niepublicznych),
- w klubach dziecięcych – **542** (w 2020 r. – 479),
- w formie dziennego opiekuna – **346** (w 2020 r. – 318).

W 2021 r. gmina Wrocław dofinansowała **3836** miejsc w żłobkach niepublicznych i klubach dziecięcych. Realizowane były 74 umowy na dofinansowanie miejsc w 118 niepublicznych żłobkach (w tym 60 miejsc w niepublicznym żłobku o charakterze integracyjnym) i klubach dziecięcych prowadzonych przez podmioty gospodarcze oraz organizacje pozarządowe.

W 2021 r. z powodu ograniczania przez rodziców pobytu dzieci w żłobkach frekwencja wynosiła średnio 55%. W dniach 26 marca–18 kwietnia 2021 r. zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej wszystkie placówki zostały zamknięte. W tym czasie opieka sprawowana była wyłącznie dla dzieci pracowników systemu ochrony zdrowia, służb mundurowych, handlu i przedsiębiorstw produkcyjnych realizujących zadania związane z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 oraz służb związanych z utrzymaniem miasta. Ponadto z powodu wprowadzonych obostrzeń w razie zachorowania pracownika żłobka lub dziecka na COVID-19 czasowo ograniczano funkcjonowanie poszczególnych grup lub całych żłobków. **Z tego powodu w 2021 r. w 17 żłobkach**

Wrocławskiego Zespołu Żłobków ograniczono pracę 92 grup, 1 żłobek dwukrotnie został czasowo zamknięty w całości.

W 2021 r. rekrutacja do żłobków, tak jak w latach poprzednich, przeprowadzana była elektronicznie. W rekrutacji uczestniczyły 134 żłobki. We wszystkich żłobkach i klubach dziecięcych biorących udział w rekrutacji na koniec 2021 r. było 6078 miejsc. W stosunku do roku 2020 z powodu remontów dostępnych było o 68 miejsc mniej.

PROGRAMY WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin to główny cel wszystkich programów skierowanych do tej grupy. W 2021 r. Prezydent Wrocławia powołał Michała Piechela na społecznego doradcę ds. osób z niepełnosprawnościami.

W 2021 r. zorganizowano XI edycję plebiscytu **Wrocław bez barier**, w ramach którego przyznane zostały certyfikaty za promocję działań na rzecz dostępności, integracji i braku dyskryminacji. Od 2020 r. nagroda nosi imię Bartłomieja Skrzyńskiego – dziennikarza, społecznika, inicjatora wielu akcji na rzecz osób z niepełnosprawnościami, wieloletniego rzecznika prezydenta Wrocławia ds. osób niepełnosprawnych, dyrektora Biura Wrocław bez Barier w Urzędzie Miejskim Wrocławia, który angażował się w walkę z barierami architektonicznymi i społecznymi dotykającymi na co dzień osoby z niepełnosprawnościami.

Zarządzeniem Prezydenta Wrocławia nr 5201/21 z dnia 14 maja 2021 r. zostały wdrożone *Wrocławskie standardy Dostępności Kultury i Wydarzeń* – pierwszy w skali kraju dokument tego typu.

W ramach projektu **Organizacja półkolonii dla wrocławskich dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami 2021** wsparciem objęto 60 osób z niepełnosprawnościami. Projekt realizowano po raz trzeci. Projekt jest odpowiedzią na realną potrzebę zorganizowania letniego wypoczynku dla dzieci z niepełnosprawnościami, które nie mogą w pełni korzystać z innych ofert zagospodarowania czasu w okresie wakacyjnym.

W 2021 r. kontynuowano program **Asystent osoby niepełnosprawnej**, w ramach którego zrealizowano 23 385 godzin usług asystenckich dla 259 osób (w roku 2020 – 54 150 godzin usług dla 371 osób).

Kontynuowano również skierowany do opiekunów osób z niepełnosprawnościami program **Opieka wytchnieniowa**. Usługi opieki wytchnieniowej świadczono w ramach **pobytu dziennego** (w miejscu zamieszkania) w przypadku członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią **opiekę nad dziećmi** z orzeczeniem o niepełnosprawności. Fundacja „Potrafię Pomóc" świadczyła usługi opieki wytchnieniowej w ramach pobytu całodobowego skierowane do rodziców/opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę całodobową nad **osobami dorosłymi** z orzeczonym znacznym stopniem niepełnosprawności oraz **dziećmi** wymagającymi specjalistycznej opieki i sprzętu. Ponadto w ramach projektu *SAMO-Dzielni edycja 2* na potrzeby opieki wytchnieniowej dla osób dorosłych **zaadaptowano mieszkanie** w Pensjonacie dla Osób Starszych przy ul. Henryka Michała Kamieńskiego 190 we Wrocławiu.

W ramach **aktywizacji zawodowej** gmina Wrocław, poprzez Wrocławski Zakład Aktywności Zawodowej, prowadziła działania w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudniania osób z niepełnosprawnościami (doraźna i specjalistyczna opieka medyczna, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne). W firmach: McDonald's, KFC, Starbucks oraz Pizza Hut odbywały się praktyki zawodowe. Praktykanci wspierani byli przez terapeutę oraz trenera pracy.

W 2021 r. funkcjonowała internetowa platforma **niepelnosprawnik.pl** z **wyszukiwarką miejsc dostępnych dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności**. Miejsca użyteczności publicznej Wrocławia (m.in. urzędy, biblioteki, pływalnie, kina, teatry, stadiony, sklepy, restauracje) zostały poddane audytowi pod kątem spełniania kryteriów dostępności, a następnie udostępnione w wyszukiwarce. W bazie miejsc znajduje się 2790 pozycji. Koszt realizacji projektu wyniósł 41 270 zł.

W 2021 r. zrealizowano usługę udźwiękowienia i opisu wskazanych na terenie Urzędu Miejskiego Wrocławia lokalizacji z wykorzystaniem urządzeń elektronicznych i aplikacji ułatwiających osobom niewidomym i słabowidzącym orientację przestrzenną – tzw. montaż TOTUPOINTÓW (12 sztuk). Ponadto zakupiono specjalistyczny sprzęt wspierający obsługę osób ze szczególnymi potrzebami, w tym zestawy TIM z tabletem jako idealne rozwiązanie służące do komunikacji alternatywnej i edukacji. Dzięki aplikacji TIM można porozumiewać się poprzez wybór odpowiednich symboli, tworząc w ten sposób wypowiedzi odczytywane za pomocą syntezatora mowy, a tablet pozwala na komunikowanie się w każdym miejscu i w każdej sytuacji.

PROGRAMY WSPARCIA DLA UZALEŻNIONYCH OD ŚRODKÓW PSYCHOAKTYWNYCH

W 2021 r. działania Miasta w obszarze wsparcia dla osób uzależnionych skierowane były na podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców, zmianę wzorów spożycia napojów alkoholowych, podnoszenie kompetencji kadr oraz prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych.

Na realizację programów związanych z profilaktyką i terapią uzależnień w ramach działań bieżących oraz programów wieloletnich zaplanowano **7 237 290 zł**, wydatkowano **6 161 545,43 zł**.

Zrealizowano m.in.: **28 programów pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych oraz zagrożonych uzależnieniem**. Zajęcia prowadzone były w formie treningów umiejętności i zachowań oraz treningów psychologicznych. Realizowano programy zalecane w ramach krajowego systemu rekomendacji: m.in. program **Archipelag skarbów**, **Program wzmacniania rodziny**.

W 2021 r. na realizację działań związanych ze **zwalczaniem narkomanii** zaplanowano kwotę 890 000 zł, z której wydatkowano 881 600 zł, co stanowi 99,06% zaplanowanych środków. Prowadzone były: poradnictwo i pomoc terapeutyczna dla osób uzależnionych i współuzależnionych od narkotyków i innych środków psychoaktywnych, program substytucyjnego leczenia metadonem oraz program wykrywania wirusa HIV. W ramach programu z **zakresu uzależnień od substancji psychoaktywnych** przeprowadzono około 4200 godzin poradnictwa (telefonicznego, osobistego i online) oraz blisko 960 godzin grup wsparcia dla osób uzależnionych od narkotyków oraz członków ich rodzin. Zrealizowano także 543 godziny indywidualnego programu terapii. Programem leczenia substytucyjnego (metadon) objęto 305 pacjentów.

W 2021 r. do **Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych** wpłynęło **408 wniosków o objęcie leczeniem odwykowym** osób nadużywających alkoholu. **Wrocławski Ośrodek Pomocy Osobom Nietrzeźwym** przyjął 5930 osób. W Ośrodku kierowcy mogli także sprawdzić stan trzeźwości poprzez bezpłatne badanie alkomatem. Ponadto prowadzone były działania motywujące do zmiany negatywnych postaw i zachowań zdrowotnych oraz społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu, kampanie informacyjne o dostępnych usługach leczniczych, terapeutycznych i socjalnych na terenie Wrocławia. Łącznie w 2021 r. **13 963** osoby skorzystały z **działalności klubu abstynenta**, **programów wspierających abstynencję oraz programów poradnictwa i pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych, współuzależnionych i zagrożonych uzależnieniem od alkoholu**.

W 2021 r. w wyniku przeprowadzonych postępowań administracyjnych wydano łącznie **4224 decyzje** dotyczące sprzedaży alkoholu (w 2020 r. – 3520). Złożonych zostało **1635 wniosków** o wydanie zezwoleń stałych na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych oraz zezwoleń cateringowych (w 2020 r. – 1892).

Tabela 78. Liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Liczba zezwoleń według stanu na ostatni dzień roku	Handel A*	Handel B*	Handel C*	Gastronomia A*	Gastronomia B*	Gastronomia C*
2019	995	991	928	940	769	581
2020	1 026	1 030	963	913	753	552
2021	1 047	1 069	987	913	764	556

(* A – do 4,5% alkoholu i piwo; * B – 4,5%–18% alkoholu z wyjątkiem piwa; * C – powyżej 18% alkoholu)

Źródło: UMW

W 2021 r. wpływy z tytułu korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych wyniosły 19 081 274 zł i były niższe o 1 178 048 zł w porównaniu z rokiem 2020. Głównym powodem spadku był stan pandemii oraz wynikające z niego ograniczenia w działalności gastronomicznej i handlowej.

Rok 2021 był pierwszym rokiem, w którym gminy otrzymały część wpływów z nowej opłaty wnoszonej przez posiadaczy zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi w opakowaniach jednostkowych o pojemności nieprzekraczającej 300 ml. Wpływy z tego tytułu wyniosły 2 028 656 zł.

Tabela 79. Wpływy z tytułu opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych w latach 2018–2021 (w zł)

2018	2019	2020	2021
17 708 215	18 940 054	20 259 322	19 081 274

Źródło: UMW

PROGRAMY W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY

Priorytetami działań gminy Wrocław w zakresie profilaktyki występowania przemocy są m.in. zwiększanie świadomości i wrażliwości społecznej, ograniczanie skutków przemocy, dialog i współpraca pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi w tym zakresie. Realizacja powyższych działań stała się szczególnie istotna w czasie izolacji i ograniczenia kontaktów społecznych spowodowanych pandemią COVID-19.

Ograniczanie zdrowotnych i społecznych następstw przemocy realizowane było m.in. poprzez świadczenie pomocy prawnej, psychologicznej i terapeutycznej dla osób doświadczających przemocy. Prowadzono warsztaty, udzielano porad, funkcjonował **Telefon Zaufania**. Uruchomiono także całodobowy numer telefonu dla ofiar przemocy. O wszystkich zgłoszonych tam **129** przypadkach informowani byli specjaliści. Z przygotowanego pokoju przesłuchań dla dzieci korzystano także w celach terapeutycznych. Ponadto organizowane były szkolenia z zakresu problematyki związanej z przemocą domową skierowane do różnych grup zawodowych, m.in. kuratorów sądowych, pracowników służby zdrowia, pracowników socjalnych i policjantów. Na terenie Wrocławia działał tzw. **Zespół Środowiskowej Interwencji Kryzysowej**, którego celem jest udzielanie wsparcia psychologicznego ofiarom przemocy domowej w miejscu zdarzenia. W 2021 r. pomocą objęto 136 rodzin, wsparcia udzielono 123 osobom dorosłym oraz 76 dzieciom.

W 2021 r. realizowana była kampania społeczna **Wrocław BEZ Przemocy**, której celem było nagłośnienie zjawiska przemocy i wskazanie form świadczenia pomocy jej ofiarom i świadkom.

W 2021 r. liczba czynnych procedur prowadzonych przez **Zespół Interdyscyplinarny ds. Przemocy w Rodzinie we Wrocławiu** wyniosła **2810** (w roku 2020 – 2551). Powołano 1450 nowych grup roboczych, odbyły się 7304 posiedzenia grup roboczych, zamknięto 1508 procedur Niebieskiej Karty. Monitorowano 2764 środowiska z problemem przemocy w rodzinie. Zanotowano 2768 osób stosujących przemoc (w roku 2020 – 2678), z czego 446 to kobiety, 2322 mężczyźni. Osób doznających przemocy było 3703 (w roku 2020 – 3784), w tym 2403 kobiet, 1011 dzieci i 289 mężczyzn. Na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie odebrano 22 dzieci (w roku 2020 – 13).

W listopadzie 2021 r. zainaugurowano **pilotażowy program kompleksowego wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie**, którego celem jest pomoc w uzyskaniu stabilizacji życiowej i psychicznej po doświadczeniu przemocy w rodzinie. W tym celu **udostępniano bezpieczne miejsca pobytu** osobom doświadczających przemocy, zmuszonym opuścić swoje miejsce zamieszkania i pozostającym bez możliwości schronienia.

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA

Partycypacja społeczna jest ważnym elementem polityki miejskiej. Łączy ona potencjał sektora organizacji pozarządowych (NGO) i aktywności obywatelskiej lokalnych liderów, we współpracy z jednostkami miejskimi i Radami Osiedli.

Strategia Wrocław 2030 akcentuje potrzebę zwiększania udziału mieszkańców w zarządzaniu miastem. W wymiarze formalnym współpraca gminy Wrocław z liderami społeczności lokalnych oraz sektorem organizacji pozarządowych opiera się m.in. na **Programie współpracy Miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi** (program roczny) oraz **Strategii rozwoju współpracy Wrocławia z NGO na lata 2018–2022** (program wieloletni). Do procesów partycypacyjnych realizowanych we Wrocławiu należą m.in. konsultacje społeczne, Wrocławski Budżet Obywatelski, Fundusz Osiedlowy, wykonywanie zadań społecznych, mediacje, Mikrogranty oraz sieć Centrów Aktywności Lokalnej.

WYBORY DO RAD OSIEDLI WROCŁAWIA

W dniu 17 października 2021 r. odbyły się wybory do Rad Osiedli Wrocławia. Frekwencja w wyborach osiedlowych to **jeden z głównych wskaźników *Strategii Wrocław 2030***. W 2021 r. wyniosła ona 6,28%. Najwyższą frekwencję zanotowano na osiedlach: Kuźniki (19,08%), Żerniki i Kowale (po 16,71%), Wojszyce (16,07%). Dla porównania frekwencja w wyborach do Rad Osiedli w roku 2017 wynosiła 5,98%, a w 2013 r. – 4%.

Na 2021 r. przypadł jubileusz 30-lecia samorządu osiedlowego – z tej okazji zorganizowano wystawę plenerową oraz wydano folder *30 lat samorządów osiedlowych Wrocławia.*

KONSULTACJE I KOMUNIKACJA SPOŁECZNA

W 2021 r. przeprowadzono **19 procesów konsultacji społecznych** oraz **14 spotkań konsultacyjnych** w istotnych dla mieszkańców sprawach. Było to o **11 spotkań więcej** niż w 2020 r.

Ze względu na sytuację epidemiczną i reżimy sanitarne konsultacje odbywały się w dużej mierze zdalnie, za pośrednictwem platform umożliwiających zabranie głosu oraz dyskusję. Dodatkowo na stronach internetowych konsultacji zamieszczano zapisy takich spotkań. W miesiącach o mniej restrykcyjnych obostrzeniach epidemicznych konsultacje społeczne odbywały się bezpośrednio.

W 2021 r. konsultacje dotyczyły m.in. następujących tematów: *Jak urządzić park Krzycki?* (etap II)*, Jak urządzić ruch na Mostach Osobowickich?*, *Jaka będzie uchwała krajobrazowa?*, *Jaki będzie program ochrony środowiska?*, *Jaka przyszłość terenu zieleni za kortami przy Pułtuskiej?*, *Jak rozwijać komunikację rowerową?*, *Jak zazielenić Wrocław?*, *Jak urządzić podwórko przy Górnickiego?*, *Jak zakładać ogrody społeczne?*, *Jakie działania w Gminnym Programie Rewitalizacji?*, *Jak pojadą autobusy elektryczne?*

Chcąc umożliwić udział w konsultacjach jak najszerszej grupie mieszkańców i mieszkanek Wrocławia, w 2021 r. po raz kolejny do udziału w nich zostali zaproszeni najmłodsi wrocławianie. **Dzieci i młodzież były współuczestnikami 6 procesów konsultacyjnych**: *Jak urządzić podwórko przy Górnickiego?*, *Jak zazieleniać Wrocław?*, *Jak rozwijać komunikację rowerową?*, *Jaka przyszłość terenu zieleni z kortami przy Pułtuskiej?*, *Jak zazielenić ulicę Żeromskiego?*, *Jak urządzić park Krzycki?* Większość zgłaszanych przez mieszkańców w trakcie konsultacji społecznych uwag jest w całości uwzględniana. Uwagi nieuwzględnione są opatrywane wyjaśnieniem wskazującym przyczynę nieuwzględnienia, najczęściej finansową lub prawną.

Tabela 80. Liczba konsultacji społecznych w latach 2019–2021

Rok	Liczba procesów konsultacyjnych ogółem	Liczba procesów konsultacyjnych przeprowadzonych wspólnie z wrocławskimi organizacjami pozarządowym
2019	33	19
2020	13	11
2021	19	14

Źródło: UMW

W celu wsparcia realizowanych procesów konsultacyjnych w 2021 r., podobnie jak w latach ubiegłych, wykorzystywano funkcjonalność portalu **Wrocław Rozmawia** (www.wroclaw.pl/rozmawia). Zamieszczane były tam m.in. pełne informacje o przebiegu prowadzonych konsultacji oraz ich wynikach, ważne aktualności, wszelkie informacje dotyczące Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego oraz współpracy gminy Wrocław z organizacjami pozarządowymi. W 2021 r. prowadzono liczne działania promujące organizowane procesy konsultacyjne, w tym z wykorzystaniem nośników zewnętrznych (System Informacji Miejskiej, pojazdy MPK). Profil Wrocław Rozmawia prowadzony był również w mediach społecznościowych (Facebook, Twitter, Instagram).

W 2021 r. liczba odwiedzin strony **Wrocław Rozmawia** wyniosła **1 528 565** (w stosunku do 2020 r. zmalała o 303 762). Tak duża liczba odwiedzin w roku 2020 mogła być wynikiem zainteresowania mieszkańców pierwszym Wrocławskim Panelem Obywatelskim, którego przebieg oraz rezultaty prezentowane były na portalu. Ponadto spadek liczby odwiedzin związany jest z widocznym zmniejszeniem zainteresowania mieszkańców budżetem obywatelskim, co jest powszechnym trendem w skali kraju.

Tabela 81. Liczba odwiedzin dla poszczególnych stron www w latach 2019–2021

Strona	2019	2020	2021
Wrocław Rozmawia	470 000	503 110	487 144
Budżet Obywatelski	1 200 000	1 329 217	1 041 421
Łączna liczba odwiedzin	1 670 000	1 832 327	1 528 565

Źródło: UMW

W 2021 r. gmina Wrocław przeznaczyła na organizację konsultacji społecznych kwotę **300 tys. zł**, czyli o 110 tys. zł więcej niż w roku 2020. Środki wydatkowano w ramach konkursu na realizację zadania publicznego pn. *Wsparcie procesów konsultacji społecznych na terenie Gminy Wrocław w latach 2020–2022*. Wyższa kwota dofinansowania konsultacji spowodowana była zwiększeniem liczby zrealizowanych procesów w porównaniu z rokiem 2020.

CENTRA AKTYWNOŚCI LOKALNEJ

Na koniec 2021 r. we Wrocławiu działało **19 Centrów Aktywności Lokalnej** (CAL) współfinansowanych przez gminę Wrocław. Ponadto, pomimo braku własnych pomieszczeń, kilkanaście osiedlowych NGO aktywnie wspierało swoje społeczności lokalne. W samym 2021 r. utworzono łącznie **6 nowych Centrów Aktywności Lokalnej**, na osiedlach: Borek, Jagodno, Kowale, Maślice, Plac Grunwaldzki oraz Psie Pole-Zawidawie.

Centra nadzorowane są przez Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego (9 CAL-i), Wydział Partycypacji Społecznej UMW (9 CAL-i) oraz przez Wydział Kultury UMW (1 CAL).

CAL-e to miejsca i działania współtworzone razem z mieszkańcami, otwarte na różnorodność i solidarne z tymi, którzy potrzebują pomocy lub wsparcia. CAL-e realizują swoje autorskie programy, skierowane bezpośrednio do mieszkanek i mieszkańców okolicy, odpowiadając na ich potrzeby, pasje i zainteresowania. Aby zapewnić tym działaniom trwałość i efektywność, podmioty prowadzące CAL-e są inicjatorami partnerstw lokalnych na swoim terenie, zapraszając do nich rady osiedli, instytucje działające w wymiarze osiedlowym, inne organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, szkoły, przedsiębiorców, lokalnych liderów i aktywistów.

W 2021 r. Wydział Partycypacji Społecznej we współpracy z Siecią Centrów Aktywności Lokalnej (liderem Sieci było Stowarzyszenie „Żółty Parasol", funkcjonujące od 22 listopada 2021 r. pod nazwą „Żółty Parasol i Partnerzy") przygotował na stronie internetowej Wrocław Rozmawia zakładkę prezentującą wszystkie wrocławskie CAL-e i organizacje pozarządowe współpracujące w ramach Sieci CAL. Wszystkie podmioty i miejsca zaprezentowano także w formie mapy (www.wroclaw.pl/rozmawia/centra-aktywnosci-lokalnej).

WROCŁAWSKI BUDŻET OBYWATELSKI

Na realizację **Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego w 2021 r. przeznaczono 25 mln zł** (podobnie jak w latach 2019 i 2020), **z czego 9 mln zł na projekty osiedlowe** o wartości do 750 000 zł każdy, a **16 mln zł na projekty ponadosiedlowe** o wartości do 2 mln zł za pojedynczy projekt.

Wyniki głosowania na projekty zgłoszone do Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego (WBO) są wiążące dla Prezydenta Wrocławia i Rady Miejskiej Wrocławia. Potwierdzane jest to stosowną uchwałą budżetową przyjmowaną na dany rok, w której zapisane są wszystkie projekty wybrane przez mieszkańców do realizacji.

Z **368** projektów zgłoszonych do WBO w 2021 r. do głosowania dopuszczono **173**. Ostatecznie do realizacji wybrano **20 projektów**.

Akcje promujące zgłaszanie projektów i głosowanie w ramach WBO prowadzono m.in. w radiu, pojazdach komunikacji miejskiej, na przystankach MPK, tablicach SIM, na placach zabaw, w szkołach, newsletterze i mediach społecznościowych. Formularz do głosowania przygotowano w językach polskim, angielskim i ukraińskim, w trzech wersjach językowych zostały przygotowane również opisy i lista projektów.

Tabela 82. Liczba głosów i projektów w ramach w WBO w latach 2019–2021

Rok	Łączna liczba zgłoszonych projektów	Liczba dopuszczonych projektów	Liczba projektów oddanych do realizacji	Łączna liczba oddanych głosów
2019	448	235	20	86 484
2020	413	199	20	95 206
2021	368	173	20	89 933

Źródło: UMW

Do WBO 2021 zostało zgłoszonych o 45 projektów mniej niż do WBO 2020. Liczba projektów dopuszczonych do głosowania stanowi co roku około połowę projektów zgłoszonych do WBO.

Spadek liczby projektów zgłaszanych do WBO jest zjawiskiem obserwowanym stale od kilku lat. Wynika on ze zgłaszania większej liczby projektów ponadosiedlowych (które wymagają

zaangażowania czasu i pracy wielu osób), korzystania z Funduszu Osiedlowego w celu realizacji projektów osiedlowych oraz mniejszej dostępności wolnych terenów gminnych na nowe inwestycje.

W 2021 r. łącznie oddano **89 933 głosy** (o 5273 mniej niż w 2020 r.), z czego zdecydowaną większość oddano drogą elektroniczną. Największą liczbę głosów otrzymały projekty dotyczące zieleni i rekreacji. W 2021 r. zakończono 4 z 20 projektów wybranych do realizacji w ramach WBO 2020. Pozostałe 16 projektów jest w trakcie realizacji.

W 2021 r. przeprowadzono szereg spotkań informacyjnych dla mieszkańców w ramach **Szkoły Liderów WBO 2021**. Podczas spotkań przedstawiono informacje na temat: harmonogramu i zasad WBO, dostępności projektów dla osób ze szczególnymi potrzebami, budowania zespołu i współpracy z otoczeniem oraz promowania projektów i zdobywania poparcia dla ich realizacji. W czerwcu 2021 r., ze względu na sytuację epidemiczną, zrezygnowano z tradycyjnych spotkań konsultacyjnych z liderami projektów. Informacji udzielano na spotkaniach online, podczas rozmów telefonicznych oraz poprzez pocztę elektroniczną. Został również zaktualizowany poradnik dla liderów projektów *Jak wygrać w WBO*.

Przez 9 lat funkcjonowania WBO projekty zgłosiło **3145 liderów** i oddano na nie w sumie **915 572 głosy**. Do realizacji wybrano **432 projekty** na łączną kwotę **195 750 000 zł**.

Wykres 43. Liczba głosów oddanych z podziałem na poszczególne typy projektów w WBO w latach 2020–2021

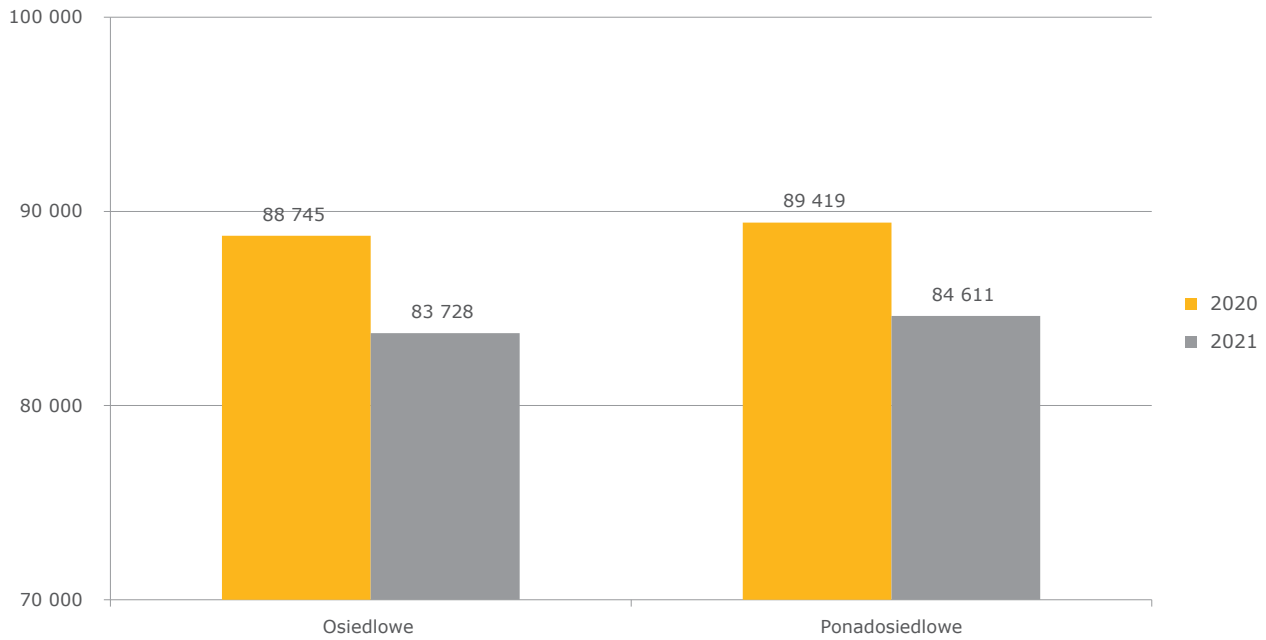

Źródło: www.wroclaw.pl/wbo

Wykres 44. Podział głosów oddanych przez mieszkańców według grup wiekowych i płci w WBO 2021

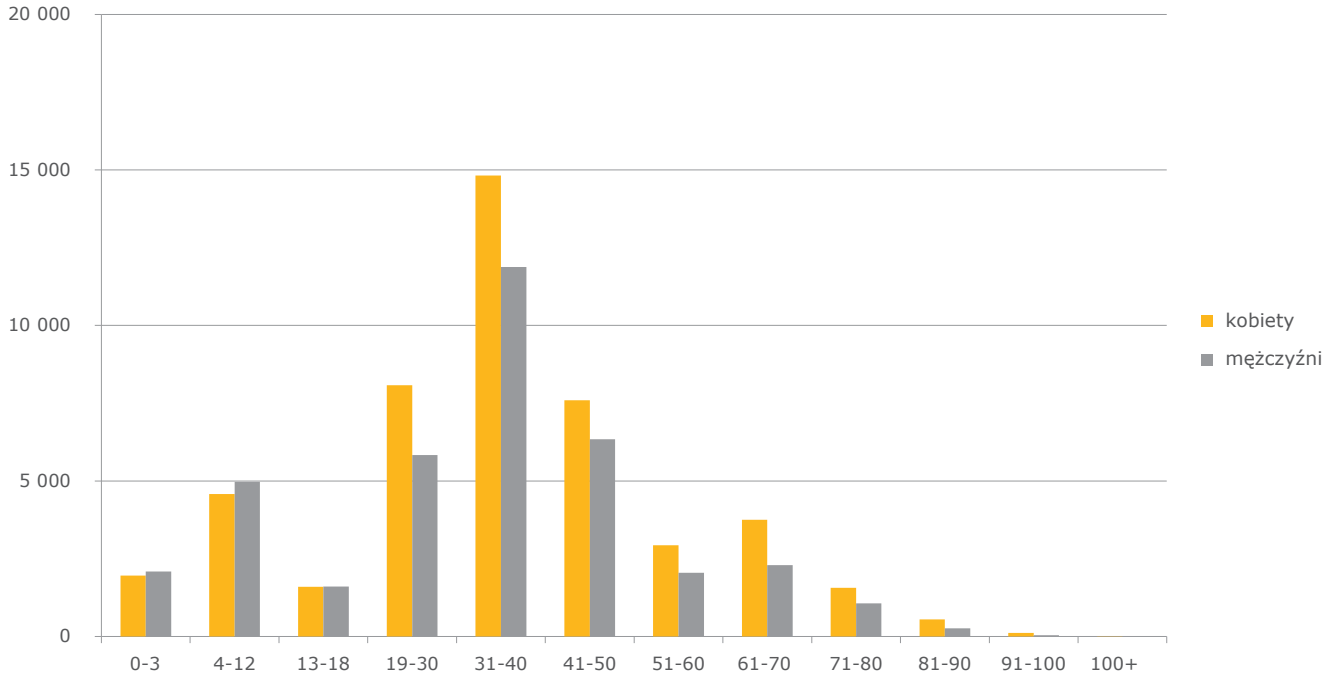

Źródło: www.wroclaw.pl/wbo

Wykres 45. Podział głosów oddanych przez mieszkańców według grup wiekowych i płci w WBO 2020

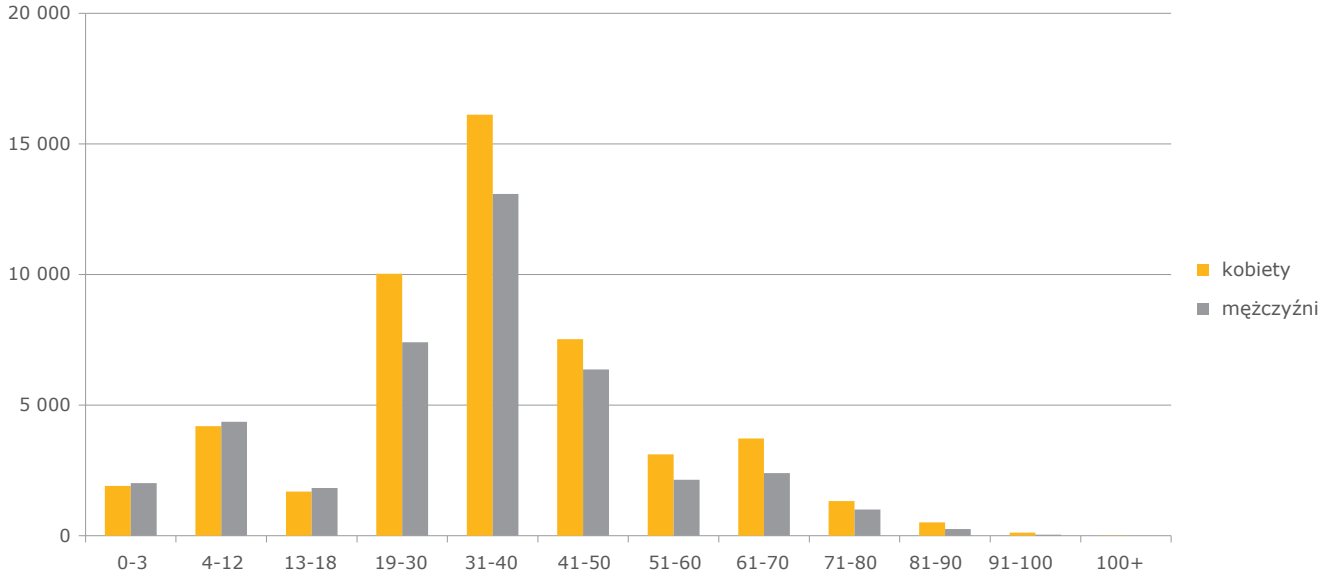

Źródło: www.wroclaw.pl/wbo

Wykres 46. Podział i liczba projektów wybranych do realizacji w danych kategoriach w WBO 2021

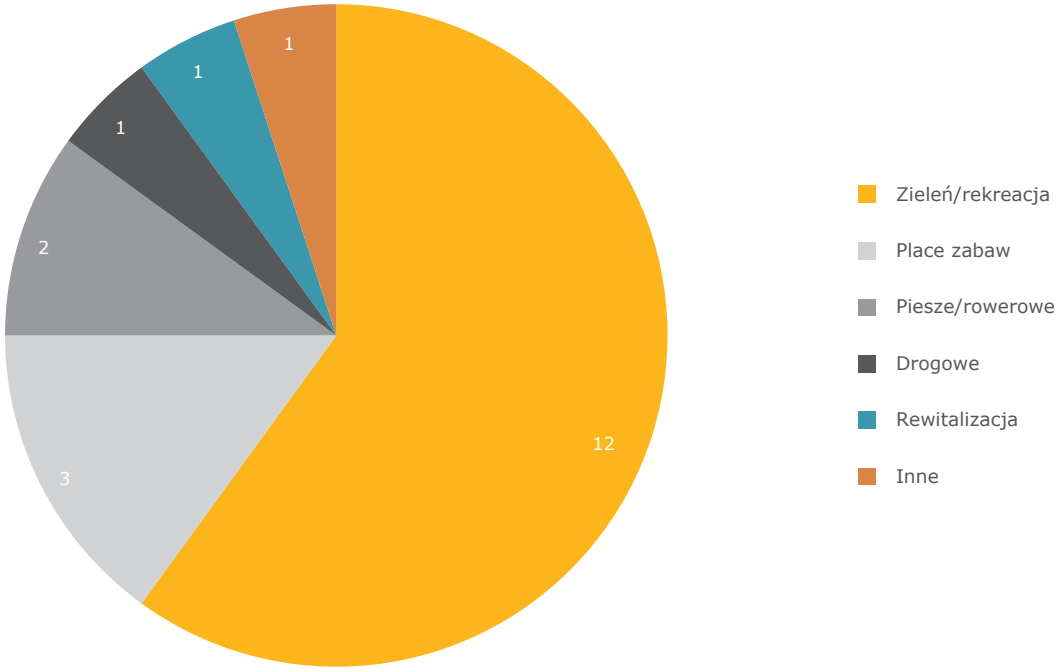

Źródło: www.wroclaw.pl/wbo

FUNDUSZ OSIEDLOWY

W 2021 r. kontynuowano realizację zadań zgłoszonych przez Rady Osiedla do pierwszej edycji **Funduszu Osiedlowego 2020–2021 (FO)**. W ramach I edycji FO w 2021 r. zabezpieczono w budżecie miasta kwotę **9 mln zł**.

Ze **143 projektów** skierowanych do realizacji w 2021 r. **ukończono 19**. W trakcie realizacji jest 85 projektów. Przy współpracy z Radami Osiedla trwają dalsze intensywne prace nad ustaleniem zakresów i szacunkowych kosztów pozostałych projektów.

W 2021 r. trwały przygotowania do kolejnej, drugiej już edycji FO, która rozpocznie się 1 marca 2022 r. Druga edycja przypada na okres rozpoczęcia prac nowo wybranych Rad Osiedli (wybory przeprowadzono w październiku 2021 r.).

W 2021 r. rozbudowano aplikację FRODO przeznaczoną do obsługi FO, prowadzono na bieżąco aktualizację statusów zgłoszonych projektów inwestycyjnych, wycen i komentarzy do projektów, stworzono identyfikację wizualną FO.

Ze względu na pandemię COVID-19 forma przeprowadzenia poszczególnych działań, takich jak konsultacje społeczne dotyczące FO, dostosowywana była na bieżąco do wprowadzanych obostrzeń. Działania realizowane były nie tylko stacjonarnie, ale także w formie zdalnej.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. w bazie organizacji pozarządowych zarejestrowanych było **4919 podmiotów**, z czego 4363 miało siedzibę we Wrocławiu. W stosunku do 2020 r. zaobserwowano wzrost liczby organizacji pozarządowych o 280 podmiotów, w tym o 224 w samym Wrocławiu.

Gmina Wrocław w 2021 r. sprawowała nadzór nad 2388 stowarzyszeniami i 1598 fundacjami z siedzibą we Wrocławiu.

Tabela 83. Liczba organizacji pozarządowych we Wrocławiu w latach 2019–2021

	2019	2020	2021
Organizacje z siedzibą we Wrocławiu	4 033	4 139	4 363
Organizacje z siedzibą poza Wrocławiem	490	500	556
Łączna liczba organizacji pozarządowych	4 523	4 639	4 919
Łączna liczba stowarzyszeń, nad którymi Miasto sprawowało nadzór	2 501	2 260	2 388
Łączna liczba fundacji, nad którymi Miasto sprawowało nadzór	1 419	1 482	1 598

Źródło: UMW

W 2021 r. organizacje pozarządowe użytkowały łącznie **427 nieruchomości gminnych** na podstawie całorocznych i wieloletnich tytułów prawnych (lokale użytkowe, nieruchomości zabudowane i niezabudowane). Ponadto organizacje pozarządowe korzystały z infrastruktury lokalowej szkół i obiektów sportowych z przeznaczeniem na różnorodne zajęcia sportowe i pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży. W 2021 r. obowiązywało łącznie 678 krótkoterminowych umów na pomieszczenia szkolne, sale gimnastyczne i obiekty sportowe.

Kontynuowano **Program bezpłatnego udostępniania organizacjom pozarządowym sal gimnastycznych przez szkoły prowadzone przez Miasto Wrocław w godzinach pozalekcyjnych**. W 2021 r. z programu skorzystało 67 organizacji pozarządowych. Zawarto 231 umów na udostępnienie sal gimnastycznych. Liczba wszystkich godzin przyznanych organizacjom w ramach Programu wyniosła 606 godzin tygodniowo w 99 szkołach.

W 2021 r. przeprowadzono **56** wizytacji nieruchomości gminnych użytkowanych przez organizacje pozarządowe.

W 2021 r. zorganizowany został **5. Kongres Wrocławskich Organizacji Pozarządowych** pod hasłem *Dialog i współpraca – klucz do partycypacji obywatelskiej*. Podczas wydarzenia poruszane były tematy mające duże znaczenie społeczne, m.in. zapobieganie cyberprzemocy, ochrona przyrody, kryzys humanitarny, konsultacje społeczne czy dostępność.

W ramach konkursu dotacyjnego ***Wakacyjna Przygoda we Wrocławiu*** 20 organizacji pozarządowych (w 2020 r. – 14 organizacji) zorganizowało zajęcia lub serie krótkich wydarzeń tematycznych dla dzieci i młodzieży w wieku 4–17 lat, mieszkających we Wrocławiu i/lub uczęszczających do wrocławskich przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Zadanie miało na celu zaktywizowanie dzieci i młodzieży po okresie izolacji wywołanej pandemią. W warsztatach uczestniczyło łącznie 2511 dzieci (w 2020 r. – 1900 uczestników).

DOTACJE CELOWE NA REALIZACJĘ ZADAŃ PUBLICZNYCH ZLECONYCH ORGANIZACJOM POZARZĄDOWYM

W 2021 r. na podstawie **235 otwartych konkursów ofert** przygotowanych zostało łącznie **537 umów dotacyjnych** na realizację zadań publicznych zleconych organizacjom pozarządowym, w tym 486 umów jednorocznych i 51 umów wieloletnich.

Zawarto **4 umowy** na podstawie art. 15zzm ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1842, z późn. zm.) oraz art. 43, art. 47, art. 151 i art. 221 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869, z późn. zm.) – tzw. **tryb tarczy antykryzysowej**.

Na podstawie otwartych konkursów ofert ogłoszonych na realizację zadań w latach poprzednich obowiązywało **131 umów wieloletnich**. W trybie art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zawarto **214 umów**.

Łącznie w 2021 r. obowiązywało **886 umów dotacyjnych** (w 2020 r. – 853).

Ze względu na trwającą pandemię COVID-19 na bieżąco zawierano aneksy do umów z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań publicznych.

Wykres 47. Umowy zawarte z organizacjami pozarządowymi na zadania realizowane w 2021 r. (w %)

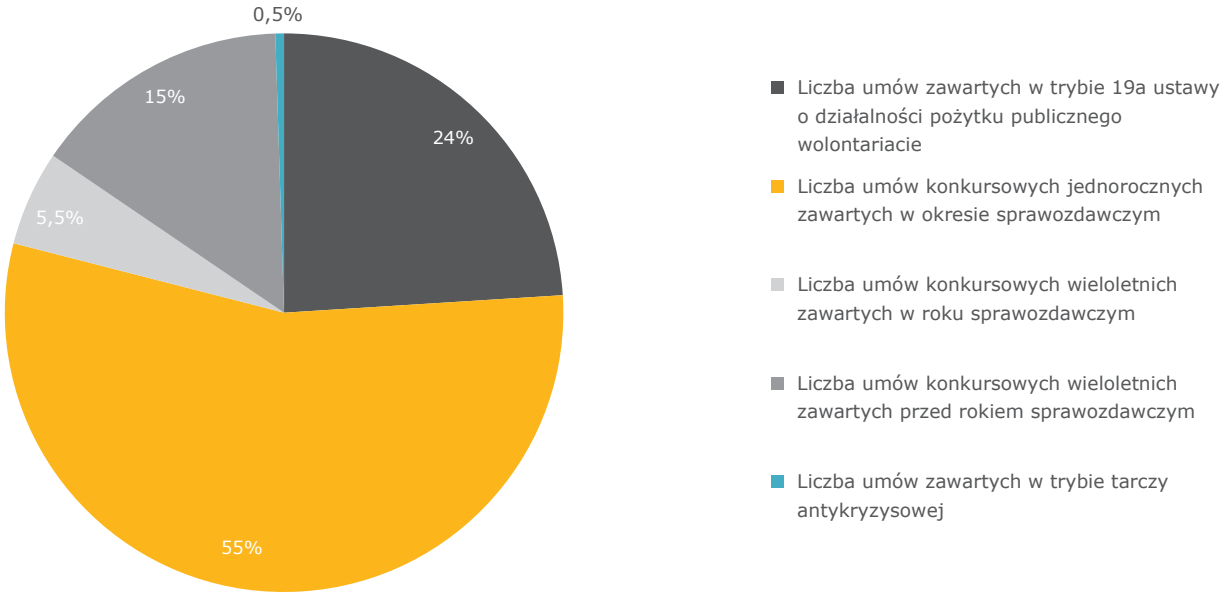

Źródło: UMW

Tabela 84. Zestawienie liczby konkursów ofert, złożonych ofert oraz zawartych umów z organizacjami pozarządowymi w latach 2018–2021

Lp.	Zestawienie	2018	2019	2020	2021
1.	Liczba ogłoszonych otwartych konkursów ofert	219	219	212	235
2.	Liczba ofert złożonych w otwartych konkursach ofert	649	858	954	1 184
3.	Liczba umów konkursowych jednorocznych	364	429	449	486
4.	Liczba umów konkursowych wieloletnich zawartych w roku sprawozdawczym	145	61	102	51
5.	Liczba umów zawartych w ramach otwartych konkursów ofert (poz. 3. i 4.)	509	490	551	537
6.	Liczba umów konkursowych wieloletnich zawartych przed rokiem sprawozdawczym	63	177	116	131
7.	Liczba umów zawartych w trybie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	209	251	168	214
8.	Liczba wszystkich umów wieloletnich obowiązujących w danym roku (poz. 4. i 6.)	208	238	218	182
9.	Liczba umów zawartych na podstawie art. 15zzm ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1842, z późn. zm.) oraz art. 43, art. 47, art. 151 i art. 221 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 869, z późn. zm.)	nd	nd	18	4
10.	Liczba wszystkich umów obowiązujących w danym roku sprawozdawczym	781	918	853	886

Źródło: UMW

Spadek liczby nowych umów wieloletnich wynikał prawdopodobnie z trwającej pandemii i dużej niepewności co do sytuacji społecznej i ekonomicznej w bardziej odległej przyszłości. Liczba konkursów wzrosła głównie z powodu zakończenia obowiązujących wcześniej umów wieloletnich i konieczności ogłoszenia nowych konkursów.

MIKROGRANTY

Mikrogranty to program miejski realizowany od kilku lat we współpracy z sektorem organizacji pozarządowych (NGO), kultury i liderów społecznych. Jego nadrzędnym celem jest wzmocnienie postaw obywatelskich społeczności lokalnych oraz młodzieżowych grup nieformalnych. Mikrogranty umożliwiły realizację inicjatyw społecznych w lokalnych środowiskach, aktywizowały mieszkańców Wrocławia w zakresie rozwiązywania problemów i podnoszenia jakości życia społeczności lokalnej, promowały Wrocławski Budżet Obywatelski w celu zwiększenia wykorzystania inwestycji zrealizowanych lub wybranych w ramach WBO. Dzięki programowi mieszkańcy i mieszkanki Wrocławia mogli realizować swoje inicjatywy w zakresie animacji, aktywizacji społecznej, rekreacji i edukacji, różnych dziedzin sztuki oraz inne o charakterze kulturotwórczym i więziotwórczym.

W związku z pandemią COVID-19 część projektów została zrealizowana stacjonarnie, część w formule hybrydowej i online.

Tabela 85. Liczba zwycięskich projektów w ramach Mikrograntów w latach 2019–2021

Program	2019	2020	2021
Mikrogranty	12	37	40
Mikrogranty NGO	12	33	30
Mikrogranty Młodzieżowe	25	46	45
Razem	**49**	**116**	**115**

Źródło: UMW

Tematyka zrealizowanych projektów była, jak co roku, bardzo urozmaicona. Pojawiły się inicjatywy związane np. z astronomią, permakulturą czy sitodrukiem oraz promujące m.in. szeroko rozumiane zdrowie, wielopokoleniowość, tożsamość lokalną oraz ekologię. W ramach realizowanych projektów powstały m.in. podcasty, wideoreportaże oraz książki i broszury.

WOLONTARIAT

Działania o charakterze wolontaryjnym są wpisane w strukturę sektora organizacji pozarządowych. Było to szczególnie widoczne w początkowym okresie pandemii, kiedy m.in. w ramach sieci Centrów Aktywności Lokalnej podejmowano liczne działania w walce z epidemią COVID-19.

W celu wspierania i promocji wolontariatu funkcjonuje **baza ofert wolontariatu** na stronie www.wolontariat.wroclaw.pl, która umożliwia mieszkańcom zapoznanie się z aktualnymi ofertami różnych podmiotów w rozmaitych kategoriach (m.in.: sport, kultura, edukacja, ekologia, dzieci, seniorzy). W 2021 r. na stronie internetowej pojawiło się 79 ofert w różnych kategoriach, co stanowi wynik o 28 wyższy niż w roku 2020.

W 2021 r. zorganizowano kolejne edycje konkursów dla wolontariuszy. Odbyła się XXVII edycja **Ogólnopolskiego Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych”**, adresowanego do dzieci i młodzieży szkolnej, oraz czwarta edycja konkursu **Wrocławskie Oblicza Wolontariatu**, adresowanego do pełnoletnich wolontariuszy. Do konkursu Ośmiu Wspaniałych zgłoszono łącznie 366 uczniów (w 2020 r. – 542). W konkursie Wrocławskie Oblicza Wolontariatu wrocławskie instytucje i organizacje pozarządowe oraz pracodawcy zgłosili 404 wolontariuszy (w 2020 r. – 121). Opracowano i opublikowano również ***Poradnik szkolnego wolontariatu*** w wersji elektronicznej i tradycyjnej.

NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA

W 2021 r. na realizację zadania świadczenia **nieodpłatnej pomocy prawnej** przeznaczono kwotę 1 716 000 zł. We Wrocławiu funkcjonowało **26 punktów pomocy** (podobnie jak w 2020 r.), w tym 13 prowadzonych przez organizacje pozarządowe oraz 13 przez adwokatów i radców prawnych.

W ramach programu nieodpłatnej pomocy prawnej w 2021 r. udzielono **4427 porad prawnych i obywatelskich**, w tym 3219 porad prawnych udzielanych w punktach obsługiwanych przez adwokatów i radców prawnych, 1165 porad prawnych udzielanych w punktach prowadzonych przez organizacje pozarządowe oraz 43 porady obywatelskie, które również udzielane były w punktach prowadzonych przez organizacje pozarządowe. Liczba udzielonych porad wzrosła o 443 w stosunku do roku 2020, ale była nadal zdecydowanie mniejsza niż w roku 2019 (8123 porad). W 2021 r. z powodu pandemii COVID-19 stacjonarne punkty nieodpłatnej pomocy prawnej były zamknięte, a udzielanie porad prawnych odbywało się wyłącznie telefonicznie. Efektem jest mniejsza liczba udzielonych porad w porównaniu do liczby sprzed pandemii.

Bezpłatne, dofinansowane przez gminę porady obywatelskie dla osób, które nie kwalifikują się do rządowego programu nieodpłatnej pomocy prawnej, świadczone były przez pięć organizacji, w pięciu lokalizacjach na terenie miasta. W 2021 r. udzielono 3212 porad dla 3119 osób (w 2020 r. z porad skorzystało 2835 osób). Pogotowie Mediacyjne odebrało 261 zgłoszeń i przeprowadziło 120 sesji mediacyjnych (w 2020 r. przeprowadzono 116 sesji, w 2019 r. 141 sesji). W 2021 r. odebrano również 43 zgłoszenia od szkół.

SPORT

Gmina Wrocław od lat realizuje programy sportowe i rekreacyjne, wspiera aktywność ruchową mieszkańców poprzez organizowanie wydarzeń sportowych i udostępnianie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

INFRASTRUKTURA SPORTOWA

Gmina Wrocław oferuje mieszkańcom możliwość korzystania z licznych obiektów i usług sportowo-rekreacyjnych. Tabela poniżej przedstawia wykaz i liczbę najistotniejszych obiektów sportowych funkcjonujących we Wrocławiu w 2021 r.

Tabela 86. Liczba obiektów sportowych funkcjonujących we Wrocławiu w 2021 r.

Nazwa	Liczba obiektów
Baseny, w tym kąpieliska i aquaparki	11
Hale i sale sportowe	6
Hale jeździeckie	3
Stadiony	15
Lodowiska	4
Korty tenisowe, do squasha, do badmintona	13
Centra rekreacji	11
Ścianki wspinaczkowe	5
Kręgielnie	3

Nazwa	Liczba obiektów
Strzelnice	2
Skateparki	1
Parki linowe	1
Tory wyścigów konnych	1
Siłownie i kluby fitness	41
Siłownie terenowe i miejsca aktywności fizycznej	29

Źródło: www.wroclaw.pl

Ponadto na terenie Wrocławia prowadzi działalność 149 klubów sportowych i 110 uczniowskich klubów sportowych (stan na koniec 2021 r.). Z bazy sportowej i rekreacyjnej udostępnianej przez gminę Wrocław korzystają: kluby, stowarzyszenia, fundacje, organizacje społeczne.

W 2021 r. **Młodzieżowe Centrum Sportu Wrocław** (MCS) – jednostka gminy Wrocław – zarządzało 23 obiektami sportowo-rekreacyjnymi, z których skorzystało blisko 379 tys. osób, co stanowi wzrost w stosunku do 2020 r. o ponad 30 tys. osób.

Wykres 48. Liczba osób korzystających z obiektów sportowo-rekreacyjnych MCS w latach 2018–2021

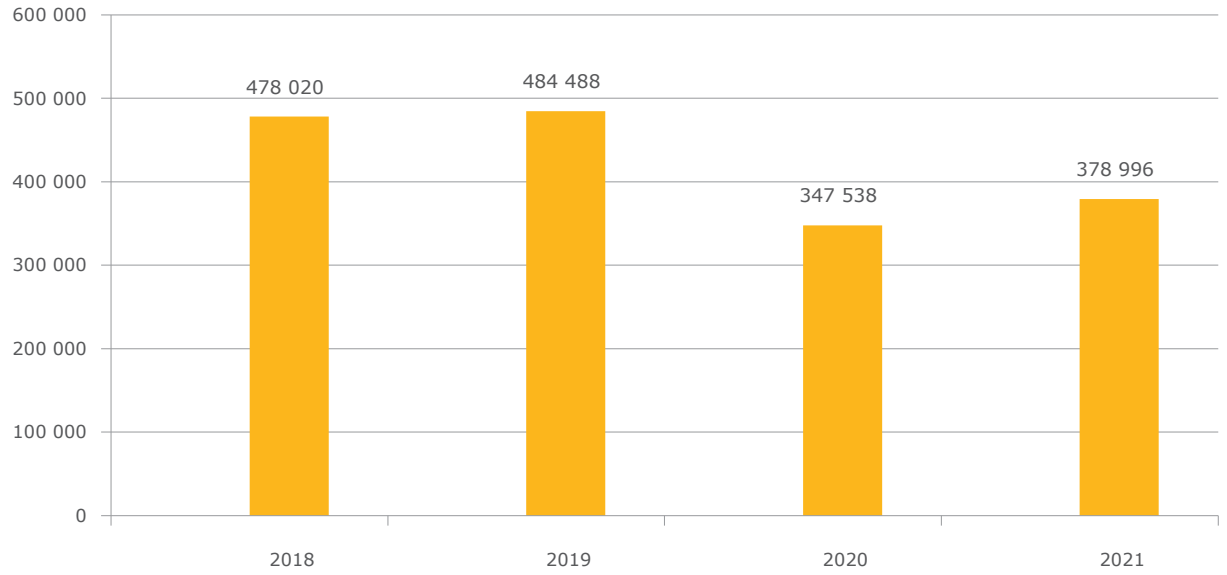

Źródło: UMW

Tabela 87. Nakłady inwestycyjne w infrastrukturę sportową MCS w latach 2018–2021

2018	2019	2020	2021
1 064 545	2 859 455	1 916 772	3 306 617

Źródło: UMW

Wysokość nakładów finansowych na infrastrukturę sportową w 2021 r. znacząco wzrosła w stosunku do roku 2020, co wynika z faktu przesunięcia części środków z budżetu 2020 r. na kolejny rok. W roku 2021 zakończono m.in. budowę zaplecza szatniowo-sanitarnego Stadionu Sportowego „Lotnicza" czy rozbudowę Stadionu „Zakrzów" o małe boisko do baseballa i boksy z ławkami dla zawodników.

Do największych i najliczniej odwiedzanych obiektów sportowych we Wrocławiu należą: **Wrocławski Tor Wyścigów Konnych – Partynice**, **Stadion Olimpijski**, **Stadion Wrocław** oraz **Wrocławski Park Wodny**.

WROCŁAWSKI TOR WYŚCIGÓW KONNYCH (WTWK)

WTWK to największe w regionie centrum rekreacji jeździeckiej i sportu oraz jeden z ważniejszych ośrodków jeździeckich w kraju. W 2021 r. dochód WTWK wyniósł **3 034 729,43 zł** i **przekroczył założony limit dochodów**. Szacuje się, że w ciągu roku WTWK odwiedziło łącznie prawie milion osób. W najważniejszym dniu wyścigowym **Wielka Wrocławska – Nagroda Prezydenta Wrocławia** tor odwiedziło 16 tys. osób, co stanowiło frekwencyjny rekord w powojennej historii wrocławskiego toru. Nową atrakcją dni wyścigowych jest możliwość oglądania gonitw w technologii wirtualnej rzeczywistości.

W 2021 r. WTWK kontynuował współpracę z Torem Służewiec. Prowadzono studio wyścigowe pokazujące w internecie gonitwy, komentarze ekspertów, wywiady z zaproszonymi gośćmi.

Wrocław jest uznawany za stolicę Polski, jeśli chodzi o konkurencję jeździecką **Working Equitation**. W 2021 r. odbyły się II Międzynarodowe Zawody Working Equitation pod patronatem Miasta Wrocław.

Poza **Working Equitation** najważniejszymi zawodami jeździeckimi rozgrywanymi w 2021 r. na terenie WTWK były:

- dwugwiazdkowe zawody CSI2*/YH Wrocław,
- 7. Międzynarodowe Mistrzostwa w Jeździe Bez Ogłowia Euro Equus,
- Eliminacje do Mistrzostw Polski Młodych Koni i Eliminacje do zawodów św. Jerzego Polski Zachodniej 12–13.06.2021 r.,
- cykl Eliminacji do Halowego pucharu DZJ,
- Kwalifikacje Ogierów Rasy Śląskiej,
- Polowa Próba Dzielności Ogierów Rasy Śląskiej.

WTWK wprowadził do swojej oferty **hipoterapię** – posiada przystosowane do hipoterapii konie, a istniejąca infrastruktura w postaci hal jeździeckich czy krytego lonżownika sprawia, że zajęcia mogą odbywać się bez względu na warunki atmosferyczne.

W 2021 r. na terenie WTWK zakończono budowę 2 nowych stajni dla koni wyścigowych oraz – w ramach Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego – placu zabaw „Konikowo" i podestu dla osób z niepełnosprawnościami umożliwiającego obserwację wydarzeń na torze wyścigowym. Rozpoczęto remont konserwatorski elewacji i dachu budynku dawnej Herbaciarni oraz budowę dwóch karuzel dla koni. Przeprowadzono szereg remontów poprawiających funkcjonowanie i stan bezpieczeństwa obiektów WTWK. Na koniec 2021 r. WTWK był właścicielem **48 koni rekreacyjnych**.

STADIONY WROCŁAWIA

Stadion Wrocław (Tarczyński Arena Wrocław) oraz **Stadion Olimpijski** to największe obiekty tego typu we Wrocławiu.

STADION WROCŁAW (Tarczyński Arena Wrocław)

Od listopada 2021 r. obiekt przy al. Śląskiej posiada sponsora tytularnego i nosi nazwę **Tarczyński Arena Wrocław**. Tarczyński Arena Wrocław to stadion spełniający wymogi czwartej (najwyższej) kategorii UEFA. Oprócz powierzchni sportowej posiada również 14 tys. m^2 powierzchni komercyjnej.

W 2021 r. stadion wzbogacił się o dwie nowe funkcjonalności – boisko do gry w piłkę nożną ze sztuczną nawierzchnią oraz parking dla camperów ze stanowiskami uzbrojonymi w dostęp do prądu i wody. Kolejny rok na stadionie funkcjonują największy w Polsce tor gokartowy Le Mans, Dream Jump oferujący skoki z dachu obiektu, przejazdy na tyrolce między trybunami i huśtawkę wahadłową oraz lodowisko.

W 2021 r. na terenie stadionu zorganizowano **jeden z większych w Polsce mobilnych punktów szczepień**. Działał również punkt stacjonarny wewnątrz budynku. W ciągu roku łącznie wykonano w nich blisko **140 tys. szczepień**. Równolegle funkcjonował także punkt wykonywania testów na obecność koronawirusa.

W 2021 r. na stadionie został rozegrany mecz towarzyski w piłkę nożną Polska – Rosja. Po kilkuletniej przerwie powróciły rozgrywki w ramach europejskich pucharów. Drużyna WKS Śląska Wrocław, która od kwietnia 2021 r. ma siedzibę na stadionie, dotarła w nich do III rundy eliminacji Ligi Konferencji Europy.

W 2021 r. na stadionie organizowano także duże wydarzenia plenerowe. Wśród najchętniej odwiedzanych należy wymienić:

- imprezę motoryzacyjną Ultrace (40 tys. uczestników),
- Wrocławski Festiwal Dobrego Piwa połączony z pokazami laserowymi Light On (35 tys. uczestników),
- wystawę aut American Cars Mania (20 tys. uczestników).

Wielotysięczną publiczność zgromadziła także wystawa multimedialna Neodia, występy najlepszych polskich komików w trakcie „Please, standup" i charytatywna gala bokserska Cancer Fighters.

Łącznie w 2021 r. Tarczyński Arenę Wrocław odwiedziło **ok. 380 tys. gości**.

STADION OLIMPIJSKI

Stadion Olimpijski jest centralnym elementem kompleksu sportowego mieszczącego się na terenie osiedla Zalesie. Oprócz stadionu głównego z boiskiem do futbolu amerykańskiego (użytkowanego przez Panthers Wrocław) na terenie obiektu znajdują się boiska boczne, korty tenisowe, strzelnica, basen kryty. Bieżnia stadionu głównego (o długości 356 m) służy do rozgrywania zawodów żużlowych (korzysta z niej WTS Sparta Wrocław).

W 2021 r. Stadion Olimpijski udostępniany był podmiotom zewnętrznym, które na jego terenie organizowały imprezy masowe o charakterze sportowym, wydarzenia i treningi sportowe. Stałymi użytkownikami stadionu są: Panthers Wrocław Sp. z o.o., WTS Sparta Wrocław, KS Kosynierzy Wrocław, AKŻ Spartanie, AP Futbol, WKS Śląsk. W 2021 r. na terenie Stadionu Olimpijskiego odbyły się: 4 spotkania ligowe futbolu amerykańskiego i 4 spotkania ligi juniorów, 10 meczów ligowych oraz Grand Prix WTS Sparty Wrocław. W salach sportowych Stadionu Olimpijskiego trenowali m.in. szpadziści Klubu Sportowego Szpada Wrocław, uczestnicy zajęć sportów gimnastycznych Wrocławskiego Centrum Sportów Gimnastycznych, żużlowcy i zawodnicy futbolu amerykańskiego. Ponadto odbywały się półkolonie letnie oraz zajęcia sportowe dla młodzieży w ramach zapobiegania uzależnieniom i patologiom społecznym.

WROCŁAWSKIE CENTRUM TRENINGOWE SPARTAN (WCT Spartan)

Wrocławskie Centrum Treningowe Spartan Sp. z o.o. posiada we Wrocławiu **9 obiektów sportowych**. Znajdują się w nich m.in.: siłownie i sale fitness, przy ul. Lubińskiej, Spiskiej, Rafała Krajewskiego i Pułtuskiej usytuowane są korty i hale do tenisa ziemnego ze szkółkami nauki i doskonalenia gry w tenisa dla dzieci i dorosłych. Popularne wśród wrocławian jest centrum masażu i treningu personalnego przy al. gen. Józefa Hallera. W ofercie sportowej WCT Spartan są także dwa lodowiska (przy ul. Wejherowskiej i ul. Spiskiej), które w okresie wiosenno-letnim oferują możliwość jazdy na rolkach. Ponadto WCT Spartan zarządza torem wrotkarskim przy ul. Sukielickiej i czterema płatnymi obiektami kąpielowymi otwartymi w okresie letnim – są to baseny letnie przy ul. Wejherowskiej i ul. Kłokoczyckiej oraz kąpieliska przy ul. Fryderyka Chopina (Morskie Oko) i przy ul. Kosmonautów (Glinianki). W okresie letnim gmina Wrocław zarządza również bezpłatnymi kąpieliskami przy ul. Narzędziowej, Harcerskiej i Jeziorowej.

W 2021 r. WCT Spartan realizowało projekt **Spartan dla szkół na lodowiskach** (z zajęć na lodowisku skorzystało 12 500 dzieci) oraz **Aktywny Senior** skierowanego do osób w wieku 60+.

Na terenie pływalni przy ul. Wejherowskiej realizowane były lekcje nauki i doskonalenia pływania dla dzieci i młodzieży z 12 wrocławskich szkół i zespołów szkolno-przedszkolnych. Z obiektów WCT Spartan dzieci korzystały także podczas ferii i wakacji letnich.

WCT Spartan zarządza Halą Orbita przy ul. Wejherowskiej. Hala jest ważnym punktem na mapie Wrocławia, znanym z organizacji zawodów sportowych w różnych dyscyplinach, koncertów i wydarzeń artystycznych, targów, wystaw oraz sympozjów naukowych.

W 2021 r. zakończono budowę skateparku przy ul. Sukielickiej oraz nowoczesnej ścianki do gry w tenisa przy ul. Lubińskiej.

WROCŁAWSKI PARK WODNY AQUAPARK (WPW Aquapark)

WPW Aquapark to jeden z większych obiektów sportowo-rekreacyjnych w Polsce. Oferuje baseny rekreacyjne, basen sportowy, saunarium, fitness i siłownię. Osoby z problemami układu oddechowego mogą skorzystać z halodarium (pomieszczenia, w którym utrzymywana jest temperatura do 65°C). W ofercie jest również tepidarium – miejsce idealne dla osób, które nie mogą przebywać w wysokich temperaturach.

Z powodu pandemii COVID-19 rok 2021 pod względem finansowym był równie trudny, jak rok 2020 – głównie za sprawą niższych przychodów. W wyniku ogłoszonego przez rząd lockdownu WPW Aquapark pozostawał zamknięty do 27 maja 2021 r. Co prawda przychody ze sprzedaży biletów w 2021 r. wzrosły o 33% w stosunku do 2020 r., jednak w stosunku do roku 2019 były niższe o 27%. Pomimo trudnej sytuacji finansowej odnotowano zysk, który pomoże bezpiecznie kontynuować rozpoczęte inwestycje zapisane w programie Prezydenta Wrocławia oraz miejskich strategiach i politykach.

W ramach działań społecznych WPW Aquapark angażował się w wiele akcji, wspierając m.in.:

- **wrocławską usportowioną młodzież** – współorganizując wydarzenia sportowe, wspierając inicjatywy szkolne, jak lekcje online z bezpiecznego przebywania nad wodą oraz udzielania pierwszej pomocy;
- **wrocławskich seniorów** – poprzez współpracę z organizacjami działającymi na rzecz seniorów oraz powiązanie oferty WPW Aquapark z Wrocławską Kartą Seniora czy szkolenie pracowników obiektu w zakresie obsługi klienta seniora;
- **wrocławskich medyków walczących z COVID-19** – pracownicy strefy gastronomii WPW Aquapark wydali ponad 11 tys. ciepłych posiłków pracownikom Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego;
- **organizacje działające charytatywnie** – poprzez przeprowadzenie zbiórki używanych książek i bajek czy zainstalowanie pojemnika na plastikowe nakrętki dla Wrocławskiego Hospicjum dla Dzieci;
- **akcje zero waste** – poprzez ekologiczne podejście do segregacji odpadów i używanie ekologicznych naczyń w strefie gastronomii;
- **WOŚP** – poprzez przekazanie na licytację karnetu VIP do WPW Aquapark;
- **Wrocławski Festiwal Krasnoludków** – poprzez organizację zajęć zachęcających dzieci do pływania i warsztatów z pierwszej pomocy;
- **Dzień Odry** – poprzez organizację warsztatów z pierwszej pomocy;
- **Wro Walk 2021** – poprzez współudział w organizacji niepodległościowego spaceru po Wrocławiu i przeprowadzanie warsztatów z pierwszej pomocy oraz zajęć sportowych na terenach przed obiektem;
- **Dzień Życzliwości** – poprzez organizację na terenie WPW Aquapark animacji wodnych mających na celu propagowanie życzliwości;
- **Kino Nocne** – poprzez zorganizowanie darmowego letniego kina nocnego na terenie obiektu.

Pomimo obostrzeń epidemicznych w ramach działań WPW Aquapark w 2021 r. przeprowadzono 20 wydarzeń sportowo-rekreacyjnych, m.in. półkolonie dla dzieci podczas wakacji (8 turnusów), warsztaty jogi, maratony fitness (3), noce saunowe (7), festiwal saunowy.

W 2021 r. WPW Aquapark kontynuował budowę miniaquaparku na osiedlu Brochów. Zakończenie inwestycji planowane jest na wiosnę 2022 r. Wartość całkowita inwestycji to 36 mln zł netto. W 2021 r. opracowano także koncepcję i projekt funkcjonalno-użytkowy nowego miniaquaparku przy ul. Wilanowskiej na Zakrzowie. W obiekcie przy ul. Borowskiej zbudowano nowy parking i wyremontowano basen sportowy.

NAJWAŻNIEJSZE IMPREZY SPORTOWE I PROGRAMY

W 2021 r. we Wrocławiu zostały zorganizowane m.in. następujące imprezy sportowe:

- WrocWalk Marathon,
- Grand Prix na Żużlu,
- cykl imprez jeździeckich,
- Międzynarodowe Zawody w Working Equitation,
- Międzynarodowy Turniej Szermierczy do lat 15,
- Międzynarodowy Turniej Tańca Sportowego,
- Mistrzostwa Europy w Dywizji B w Korfballu,
- Arcymistrzowski Festiwal Szachowy Kobiet,
- Międzynarodowe Zawody Pływackie,
- Mini Mistrzostwa Świata Przedszkolaków w Piłce Nożnej,
- Ogólnopolski Turniej Tańca z Udziałem Par Osób Niepełnosprawnych,
- Turniej Karate Tradycyjnego.

Większość wyżej wymienionych imprez sportowych, ze względu na duże i stale rosnące zainteresowanie uczestników, jak i kibiców, ma charakter cykliczny i na stałe wpisała się do kalendarza sportowych wydarzeń Wrocławia.

W 2021 r. planowano zorganizowanie szeregu biegów ulicznych, w tym Nocnego Wrocław Półmaratonu – jednego z większych biegów ulicznych w Polsce – oraz jedyną w skali kraju imprezę kulturalno-rekreacyjną WrocWalk Marathon. W związku z przebiegiem kolejnych fal pandemii COVID-19 odbył się tylko WrocWalk Marathon, w którym udział wzięło prawie 1900 osób.

Tabela 88. Liczba osób biorących udział w największych imprezach sportowo-rekreacyjnych MCS w latach 2018–2021

Rok	Półmaraton	Maraton	Wrocławski Bieg Niepodległości	WrocWalk Marathon	Wrocławska Olimpiada Młodzieży
2018	10 776	3 560	-	1 300	2 930
2019	10 701	3 216	3 258	1 602	2 672
2020	-	-	-	-	-
2021	-	-	-	1 899	-

Źródło: UMW

W celu promocji sportu gmina Wrocław współfinansuje liczne projekty i programy. **Program Masters Wrocław** ma na celu wspieranie różnych dyscyplin sportowych w kategoriach wiekowych Masters (35+). W 2021 r. sportowcy zrzeszeni w Masters Wrocław wzięli udział w 22 zawodach mistrzowskich i 20 zawodach niższej kategorii. Dotację otrzymało 126 osób. W 2021 r. gmina Wrocław dofinansowała również aktywność fizyczną drużyn piłkarskich **Oldboy Wrocław**. Drużyna Oldboy 35+ rozegrała 17 meczów ligowych, drużyna Oldboy 45+ rozegrała 17 meczów ligowych oraz kilka meczów po zakończeniu ligi.

Basketmania, Footballmania, Volleymania czy **Wrocławski Football** to programy, których celem jest ujednolicenie systemu szkolenia oraz podniesienie poziomu wyszkolenia umożliwiającego przejście do grup o wyższym poziomie sportowym.

Program Młodzieżowych Centrów Sportu, realizowany przez MCS Spartan, polega na wsparciu finansowym szkoleń sportowych dla dzieci i uzdolnionej młodzieży w ramach sekcji sportowych z dyscyplin indywidualnych i zespołowych. W 2021 r. dofinansowanie w ramach programu otrzymało 20 wrocławskich klubów sportowych.

Program Grup Szkolenia Podstawowego (GSP) umożliwia dofinansowanie podstawowego poziomu szkolenia dzieci i młodzieży w ramach sekcji sportowych z dyscyplin indywidualnych i zespołowych. W 2021 r. dofinansowano dzieci i młodzież z 36 klubów sportowych.

Łączna kwota przeznaczona w 2021 r. na programy realizowane przez MCS Spartan i GSP wyniosła ponad **2 517 000 zł** (o 22 tys. zł więcej niż w 2020 r.).

Tabela 89. Nakłady finansowe na programy GSP i MCS w latach 2018–2021 (w zł)

Nazwa programu	2018	2019	2020	2021
Program GSP	896 576	1 000 000	1 100 000	1 145 000
Program MCS	1 200 000	1 300 000	1 395 000	1 372 000
Razem	**2 096 576**	**2 300 000**	**2 495 000**	**2 517 000**

Źródło: UMW

Programami mającymi na celu promocję sportu oraz aktywności ruchowej są: **Program Trener Osiedlowy**, **Program Trener Senioralny**, **Program Animator Sportu**, **Kibice Razem**.

W 2021 r. w ramach **Programu Trener Osiedlowy**, realizowanego przez Wrocławski Szkolny Związek Sportowy, zorganizowano liczne imprezy sportowe oraz zajęcia sportowo-rekreacyjne dla dzieci i młodzieży spędzających czas wolny na szkolnych i osiedlowych boiskach oraz terenach zielonych. Zajęcia w ramach programu prowadziło 40 trenerów osiedlowych w 47 lokalizacjach na terenie Wrocławia.

Program Trener Senioralny ze sportową rodziną to inicjatywa, której zadaniem była aktywizacja i integracja społeczna seniorów, integracja międzypokoleniowa i wzmacnianie więzów rodzinnych. W 2021 r. zajęcia prowadziło 10 trenerów senioralnych w różnych miejscach na terenie Wrocławia.

Program Animator Sportu realizowano na terenie wrocławskich „orlików" przy ul. Wiaduktowej i Terenowej. W zorganizowanych zajęciach piłkarskich, koszykarskich, ogólnorozwojowych, a także turniejach wzięło udział ok. 4 tys. młodych wrocławian.

Lokalny ośrodek **Kibice Razem** realizuje zadanie publiczne, którego celem jest zminimalizowanie zachowań agresywnych, przekonań o charakterze rasistowskim wśród kibiców piłkarskich za pomocą długoterminowej pracy edukacyjno-pedagogicznej w tym środowisku.

W 2021 r. dofinansowaniem w formie dotacji dla organizacji pozarządowych objęto 55 zadań publicznych w zakresie sportu. Każdego roku notowany jest wzrost zainteresowania tą formą wsparcia, co przyczynia się do rozwoju najmniejszych organizacji sportowych oraz aktywizacji mieszkańców.

Ponadto w 2021 r. udzielono wsparcia finansowego 10 organizacjom pozarządowym prowadzącym zajęcia, imprezy i przedsięwzięcia sportowe dla sportowców i osób z niepełnosprawnościami, m.in. Ogólnopolski Turniej Tańca z Udziałem Par Osób Niepełnosprawnych.

PROGRAM STYPENDIÓW I NAGRÓD SPORTOWYCH

W 2021 r. wypłacono stypendia sportowe za wybitne wyniki w dyscyplinach sportowych, w szczególności za zajęcie miejsca medalowego na Mistrzostwach Polski, Akademickich Mistrzostwach Polski, Europy i Świata w 2019 r. Wypłacono **576 stypendiów** sportowcom z ponad **60 wrocławskich klubów**. Podczas imprez sportowych wrocławscy sportowcy zdobyli 247 medali złotych, 151 medali srebrnych oraz 178 medali brązowych w dyscyplinach indywidualnych, drużynowych i zespołowych. Uhonorowano sportowców i ich trenerów – łącznie przyznano nagrody **97 sportowcom** oraz **40 trenerom** z 24 wrocławskich klubów w 19 dyscyplinach sportowych, którzy **osiągnęli medalowe miejsca na Mistrzostwach Europy i Świata**.

Tabela 90. Stypendyści i nagrodzeni sportowcy w latach 2018–2021

Liczba stypendystów i nagrodzonych sportowców	2018	2019	2020	2021
Stypendyści	412	436	532	576
Studenci, którzy otrzymali stypendium	178	170	194	239
Uczniowie, którzy otrzymali stypendium	234	266	338	337
Liczba dyscyplin sportowych reprezentowanych przez stypendystów	-	54	81	54
Liczba klubów sportowych reprezentowanych przez stypendystów	-	38	50	60

Źródło: UMW

Tabela 91. Liczba osiągnięć medalowych w latach 2019–2021

Łączna liczba zdobytych medali	2019	2020	2021
Złote	193	199	247
Srebrne	101	165	151
Brązowe	142	168	178
W kategoriach seniorskich	103	156	-
W niższych kategoriach (młodzieżowiec, junior kadet, młodzik)	333	376	-

Źródło: UMW

Tabela 92. Liczba nagród przyznanych sportowcom i trenerom w latach 2018–2021

Kategoria nagrodzonych	2018	2019	2020	2021
Stypendyści	412	436	532	247
Sportowcy	132	130	202	97
Trenerzy	60	59	89	40

Źródło: UMW

FINANSE

W 2021 r. z budżetu Wrocławia przeznaczono na kulturę fizyczną 185 299 488 zł.

Tabela 93. Kwota przeznaczona na kulturę fizyczną we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w zł)

Rok	2018	2019	2020	2021
Kwota	215 385 245	174 657 448	142 181 183	185 299 488

Źródło: GUS/UMW

TURYSTYKA
I PROMOCJA

W 2021 r. największe atrakcje turystyczne Wrocławia zdobyły wiele wyróżnień, co jest potwierdzeniem potencjału turystycznego miasta i skuteczności działań promocyjnych prowadzonych przez Miasto. **Polska Organizacja Turystyczna** przyznała **Złoty Certyfikat POT 2021**, czyli nagrodę specjalną, wrocławskiemu **Centrum Edukacji Ekologicznej Hydropolis**. Hydropolis otrzymało także tytuły **Turystyczny Produkt Roku 2021** i **Turystyczna Usługa Roku 2021** podczas Kongresu Turystyki Polsko-Czeskiej oraz nagrodę **Travellers' Choice 2021** przyznawaną przez użytkowników portalu Tripadvisor. Certyfikat POT 2021 otrzymało również **Kolejkowo**, które w ten sposób znalazło się wśród 10 wyróżnionych tą nagrodą atrakcji turystycznych w Polsce. Natomiast **Afrykarium**, podczas XIII Europejskiego Kongresu Gospodarczego w Katowicach, zdobyło nagrodę specjalną dla najlepszych inwestycji dziesięciolecia – **Top of The Top Inwestycje Komunalne**.

W listopadzie 2021 r. powołano **Wrocławską Organizację Turystyczną (WROt)**, której zadaniem będzie współpraca z Polską Organizacją Turystyczną. Tym samym Wrocław dołączył do grona miast, w których działają lokalne organizacje turystyczne. Są wśród nich m.in. Warszawa, Poznań, Gdańsk i Łódź.

BAZA NOCLEGOWA

Podstawę dla rozwoju turystyki stanowi baza noclegowa. W 2021 r. branża hotelowa została dotknięta licznymi obostrzeniami związanymi z pandemią COVID-19, polegającymi m.in. na ograniczaniu liczby gości czy wyłączaniu niektórych funkcji towarzyszących funkcji hotelowej (np. gastronomicznych czy wellness).

Wg danych GUS liczba miejsc noclegowych ogółem we Wrocławiu na dzień 31 lipca 2021 r. wynosiła **13 679**. Odnotowano wzrost liczby miejsc noclegowych w stosunku do zeszłego roku wynoszący **3,5%** (o 472 miejsca). Na dzień 31 lipca 2021 r. najwięcej miejsc noclegowych funkcjonowało w Warszawie (37 583), gdzie nastąpił najwyższy wśród największych miast w Polsce procentowy wzrost liczby miejsc noclegowych – o 18,3% (tj. o 5814) w stosunku do roku 2020. Na drugim miejscu pod tym względem uplasował się Poznań (wzrost o 11,1%, z 7936 na 8817 miejsc), na trzecim natomiast Kraków – ze wzrostem o 1844 miejsca, tj. o 6,5%. Biorąc pod uwagę ogólną liczbę miejsc noclegowych, Wrocław, z liczbą miejsc 13 679, znajduje się na 4. miejscu wśród największych miast w Polsce.

Tabela 94. Liczba miejsc noclegowych ogółem w największych miastach Polski w latach 2018–2021 (rok 2021 – stan na 31 lipca)

Miasto	2018	2019	2020	2021
Warszawa	33 402	34 849	31 769	37 583
Kraków	31 861	33 601	28 153	29 997
Gdańsk	17 977	19 251	18 235	19 506
Wrocław	**11 910**	**14 001**	**13 207**	**13 679**
Poznań	9 410	10 311	7 936	8 817
Łódź	8 235	7 899	6 758	6 581

Źródło: GUS

Wykres 49. Liczba miejsc noclegowych ogółem w największych miastach Polski w latach 2020–2021 (rok 2021 – stan na 31 lipca)

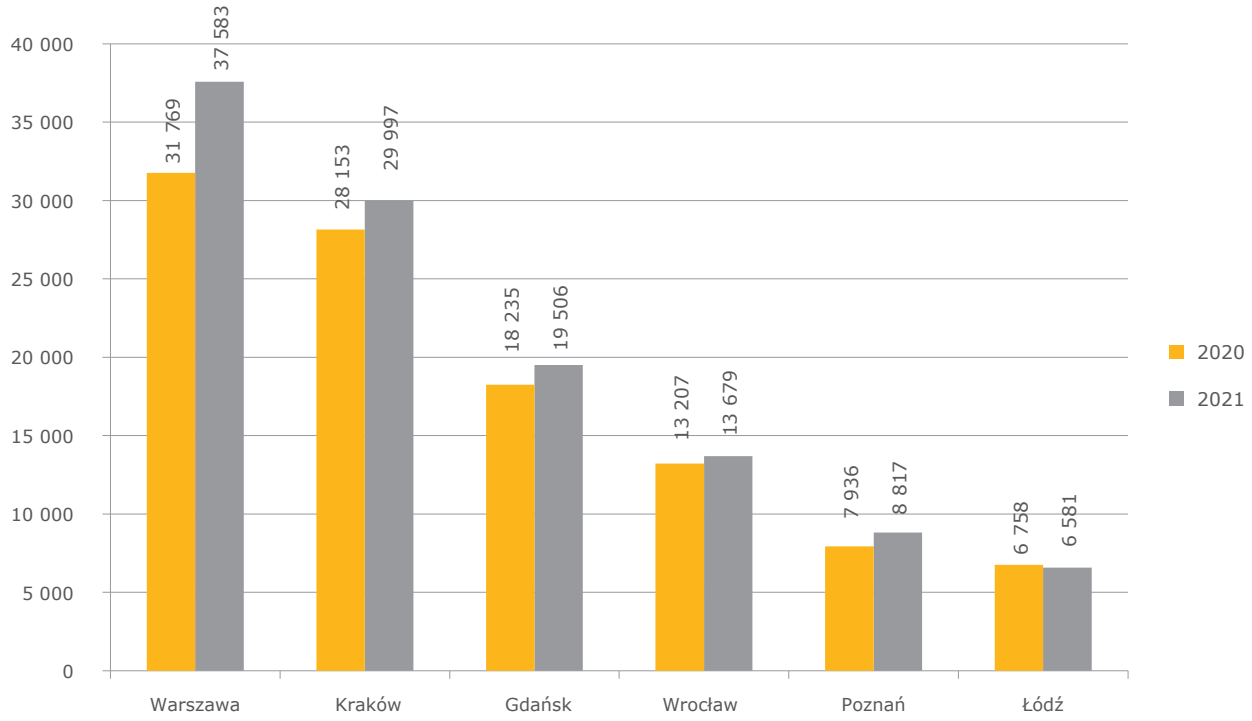

Źródło: GUS

TURYSTYKA REKREACYJNA

Wrocław od lat zapewnia wysoki poziom obsługi turystycznej. W 2021 r. w mieście funkcjonowało **9 Centrów Informacji Turystycznej** i **Infopunktów**. Cennym źródłem danych i informacji o mieście był oficjalny serwis turystyczny Wrocławia **visitWroclaw.eu**. W 2021 r., ze względu na pandemię COVID-19, nadal nie funkcjonowała **Wrocławska Karta Turystyczna** (*Wrocław Tourist Card*), która oferuje liczne korzyści, np. rabaty do obiektów kulturalnych, rozrywkowych, restauracji i hoteli, korzystanie z usług transportowych.

Większość odwiedzających Wrocław to osoby uprawiające tzw. turystykę rekreacyjną. Obowiązkowymi punktami na mapie turystycznej Wrocławia są niezmiennie:

- **Rynek z ratuszem**,
- **Ostrów Tumski**,
- **Panorama Racławicka**, która 27 lipca 2021 r. została otwarta po gruntownym remoncie,

- **ZOO Wrocław z Afrykarium**,
- **Hydropolis**,
- **Hala Stulecia**,
- **Park Szczytnicki z Ogrodem Japońskim**,
- liczne **muzea, w tym nowo otwarte Muzeum Iluzji**.

Wrocławskie zoo jest jednym z najpopularniejszych ogrodów zoologicznych w Europie. Lato 2021 było wyjątkowe pod względem frekwencji. Tylko w lipcu i sierpniu ogród odwiedziła rekordowa liczba gości z Polski i zagranicy – **620 602 osób**. Wakacyjna frekwencja stanowiła 54,34% całkowitej liczby gości (do września) w 2021 r. W efekcie od stycznia do września wrocławskie zoo odwiedziło **1 140 081 osób**, co już stanowiło przekroczenie całorocznej frekwencji w 2020 r. (w 2020 r. ZOO Wrocław odwiedziło 942 107 osób). Podczas XIII Europejskiego Kongresu Gospodarczego w Katowicach wrocławskie **Afrykarium** zdobyło nagrodę specjalną dla najlepszych inwestycji dziesięciolecia – **Top of The Top Inwestycje Komunalne**. Jest to kolejne wyróżnienie – w 2015 r. podczas Europejskiego Kongresu Gospodarczego obiekt otrzymał nagrodę The Top Inwestycje Komunalne. Afrykarium to wizytówka wrocławskiego zoo, atrakcja, która od chwili otwarcia w 2014 r. przyciąga rzesze turystów z regionu, kraju i zagranicy. W czerwcu 2021 r. otwarto kolejną atrakcję dla zwiedzających – **Ptaszarnię**. Ten wyjątkowy i piękny budynek z 1889 r., zaprojektowany przez Carla Schmidta, mieści 4 wielogatunkowe woliery oraz 6 jednogatunkowych. W pawilonie można obserwować rzadkie i zagrożone wyginięciem ptaki z Azji Południowo-Wschodniej, Ameryki Południowej oraz Nowej Gwinei.

W 2021 r., pomimo ograniczeń związanych z pandemią koronawirusa, **Centrum Edukacji Ekologicznej Hydropolis** odwiedziło ponad 275 tys. osób (w 2020 r. – ok. 148 tys.). Nadal funkcjonował uruchomiony w czasie ograniczeń związanych z pandemią COVID-19 serwis internetowy **#HYDROwDOMU**, gdzie publikowano materiały edukacyjne poruszające tematy związane z ekologią, ale również z nauką – w zgodzie z obowiązującą w szkołach podstawą programową. W 2021 r. tylko w ciągu 2 miesięcy lockdownu stronę odwiedziło ok. 1,5 miliona osób.

Serwis **#HYDROwDOMU** został wyróżniony w ogólnopolskim konkursie PR Wings. Walory Centrum Edukacji Ekologicznej Hydropolis jako wyjątkowego miejsca nauki i jednocześnie zabawy zostały docenione przez samorządowe władze Dolnego Śląska – wystawa przygotowana przez Hydropolis reprezentowała Wrocław i Dolny Śląsk podczas wystawy **EXPO 2020 w Dubaju**. Specjalnie na tę okazję zostały przygotowane nowe eksponaty, które już po EXPO 2020 trafią na wystawę stałą w Hydropolis. Łącznie podczas tygodnia dolnośląskiego w trakcie EXPO 2020 wystawę odwiedziło 50 tys. osób z całego świata. We wrześniu 2021 r. Centrum Edukacji Ekologicznej Hydropolis było także gospodarzem **IX Edycji Forum Promocji Turystycznej**.

Kompleks **Hali Stulecia** to jeden z najpopularniejszych obiektów turystycznych w regionie. Poza samą architekturą obiektów, otoczeniem parku Szczytnickiego czy pergolą turystów przyciąga interaktywna, multimedialna wystawa w **Visitor Centre** poświęcona historii Hali Stulecia – zabytku wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO. W okresie od 6 maja do 31 grudnia 2021 r. Visitor Centre i Halę Stulecia odwiedziło ponad **24 tys.** osób.

Jednym z najbardziej popularnych miejsc turystycznych na mapie Wrocławia jest **Kolejkowo**. To wykonana w skali 1:25 makieta pokazująca codzienne życie mieszkańców Dolnego Śląska, w tym Wrocławia, z jeżdżącymi pociągami, samochodami, pływającymi statkami i budowlami z tego regionu.

TURYSTYKA BIZNESOWA

Zwiększanie świadomości znaczenia turystyki biznesowej dla gospodarki i rozwoju Wrocławia, wzmocnienie wizerunku oraz potencjału konferencyjno-kongresowego miasta to cele konsekwentnie prowadzonego w 2021 r. programu **Rozwój Turystyki Biznesowej i wzmocnienie potencjału konferencyjno-kongresowego Wrocławia jako lokalnego produktu turystycznego w latach 2019–2021**.

Dla rozwoju turystyki biznesowej kluczowe znaczenie ma liczba obiektów z zapleczem konferencyjnym oraz liczba miejsc w salach konferencyjnych. W tym zakresie GUS zbiera dane co 4 lata. We Wrocławiu w roku 2021 nastąpił spadek liczby miejsc w salach konferencyjnych o 588 (tj. o 6,5%) w stosunku do roku 2017. Największym wzrostem liczby miejsc w salach konferencyjnych może pochwalić się Gdańsk, który w roku 2021 miał ich 20 897, czyli o 1826 miejsc więcej niż w 2017 r. (wzrost o 9,5%). Największą liczbą miejsc w salach konferencyjnych dysponuje Warszawa – 33 719.

Tabela 95. Liczba miejsc w salach konferencyjnych w największych miastach w Polsce w latach 2017 i 2021

Miasto	Liczba miejsc w salach konferencyjnych	
	2017	2021
Warszawa	33 468	33 719
Kraków	19 071	20 897
Łódź	12 272	11 806
Gdańsk	8 963	9 147
Wrocław	**8 962**	**8 374**
Poznań	10 316	8 356

Źródło: GUS

Jednym z najważniejszych wrocławskich obiektów wśród budynków konferencyjnych i kongresowych jest Hala Stulecia. Z powodu pandemii przez większą część roku 2021 nie było możliwości wynajmu przestrzeni i pomieszczeń w tym obiekcie. W 2021 r. w okresie zniesienia ograniczeń związanych z pandemią odbyły się wydarzenia, które przyciągnęły zarówno turystów biznesowych, jak i zainteresowanych oraz zwiedzających, m.in.: Made in Wrocław, Wrocławskie Targi Dobrych Książek, konferencja E-wolucja, Ogólnopolskie Forum Kobiet.

PROMOCJA MIASTA

W 2021 r. w ramach działań zmierzających do budowania marki miasta i zwiększenia popularności Wrocławia zarówno w kraju, jak i za granicą przeprowadzono szereg kampanii mających na celu odbudowę ruchu turystycznego i promowanie Wrocławia jako bezpiecznej i atrakcyjnej destynacji turystycznej. Były to m.in. następujące wydarzenia:

- ***Dawno Cię tu nie było – spotkajmy się we Wrocławiu*** – kampania kierowana do mieszkańców wybranych miast Polski oraz turystów odwiedzających te miasta w czasie wakacji,
- ***Bądź bezpieczny we Wrocławiu/Stay safe in Wrocław*** – celem kampanii było informowanie mieszkańców i turystów o zasadach bezpiecznego korzystania z miasta w czasie pandemii,
- ***Moda na Wrocław*** – niestandardowa kampania o charakterze lifestyle'owym prowadzona w kanałach social media, oparta na współpracy z wybranymi influencerami,
- ***75 ŻYCZEŃ NA 75-LECIE WROCŁAWIA*** – zainicjowana w 2020 r. akcja poszerzona do 100 życzeń w 2021 r. (publikacja na miejskim profilu na Facebooku życzeń od polskich artystów, prezydentów miast partnerskich, sportowców, laureatów konkursów literackich, osobowości medialnych),
- cztery programy turystyczne i edukacyjne, m.in. ***Wrocław od zaplecza*** i ***Odkryj kulinarny Wrocław***,
- **Z Wrocławiem w tle. Spotkania i wycieczki literackie** – spotkania dla mieszkańców i turystów, podczas których prezentowano sylwetki i twórczość wrocławskich pisarzy. Do każdego spotkania przygotowano spacer po Wrocławiu śladami bohaterów literackich,
- ponad 100 spacerów tematycznych w ramach kampanii ***Bezpłatne spacery z przewodnikami***,
- **Dzień Życzliwości** – w roku 2021 wydarzenie odbyło się pod hasłem „Uśmiech, podaj dalej", a towarzyszyły mu: wystawa, spotkania z psychologiem, warsztaty, gry miejskie dla najmłodszych,
- **Dzień Odry** – coroczna impreza promująca Odrę jako atrakcję turystyczną Wrocławia oraz ważny element budowania tożsamości lokalnej. W imprezie wzięło udział ok. 10 tys. gości,
- **Wrocławski Festiwal Krasnoludków** – krasnale od lat stanowią ważny element promocyjny miasta. Wydarzenia festiwalowe odbywały się głównie w Ogrodzie Staromiejskim przy Wrocławskim Teatrze Lalek oraz przy Arsenale Miejskim. Impreza, która w 2021 r. odbyła się w dniach 10–12 września, przyciągnęła ok. 14 tys. gości,
- pierwsze spotkanie samorządowe dotyczące rozwoju i promocji turystyki **Wspólnie i osobno**, przy współpracy z Polską Organizacją Turystyczną oraz Unią Metropolii Polskich.

Z powodu pandemii COVID-19 wiele **targów turystycznych** zostało odwołanych, a część organizowana była w trybie online (m.in. targi w Tel Awiwie i Berlinie). W celu promowania Wrocławia przedstawiciele miasta wzięli udział w targach turystycznych w Dubaju, Madrycie, Pradze, Poznaniu i Lipsku, a także w wystawie światowej EXPO 2020 w Dubaju, gdzie intensywnie promowali atrakcje turystyczne Wrocławia, a także nawiązywali kontakty biznesowe i prowadzili rozmowy na temat uruchomienia połączenia lotniczego między Wrocławiem a Dubajem.

Jak co roku zorganizowano wizyty studyjne dziennikarzy, blogerów i touroperatorów. Od stycznia do grudnia 2021 r. przeprowadzono **20 wizyt studyjnych** (w roku 2020 – 13) z takich krajów, jak Włochy, Węgry, Słowacja, Holandia, USA, Rumunia, Wielka Brytania, Hiszpania, Norwegia, Dania, Niemcy, Ukraina, Chiny oraz kraje Beneluxu.

W promocji Wrocławia dużą rolę odgrywają informacje zawarte na stronach internetowych oraz w mediach społecznościowych. Miasto prowadzi wiele profili internetowych. Oficjalny fanpage Wrocławia **[Wroclove]** w 2021 r. zwiększył liczbę swoich obserwatorów o **ponad 20 tys. internautów**. Liczba obserwujących wrocławski portal turystyczny **visitWroclaw.eu** w ciągu 2021 r. zwiększyła się o **blisko 18 tys. internautów** i na koniec grudnia 2021 r. wyniosła **48 720.** Dużym zainteresowaniem cieszy się także portal **krasnale.pl**.

W roku 2021 w dalszym ciągu wdrażano koncepcję stosowania jednolitej linii wizualnej dla wszystkich jednostek miejskich. Celem tych działań jest uwspólnienie przekazu oraz wzmacnianie rozpoznawalności elementów promocyjnych miasta (elementy graficzne – logo, slogan, linia kolorystyczna, zasady wykorzystania znaków promocyjnych).

ŚRODOWISKO

W 2021 r. w konkursie Eco Miasto Wrocław zwyciężył w kategorii „efektywność energetyczna w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców". Komisja konkursowa doceniła w szczególności prowadzoną we Wrocławiu akcję **Zmień piec** (dopłaty z programów KAWKAplus i termoKAWKA, dopłaty do rachunków oraz zwolnienia z czynszu), a także prowadzone przez gminę podłączenia do sieci ciepłowniczej budynków komunalnych.

Wrocław zajął też **drugie (po Warszawie) miejsce w rankingu Polskich Miast Przyszłości 2050**. Autorami rankingu są Grupa Saint-Gobain i Polskie Towarzystwo Studiów nad Przyszłością. Zdaniem autorów zestawienia wysoka pozycja Wrocławia wskazuje na jego zrównoważony rozwój; ważnym elementem podlegającym ocenie były proekologiczne, certyfikowane inwestycje mieszkaniowe i biurowe. Ocenie podlegały cztery obszary funkcjonowania miasta: budynki biurowe, budynki mieszkalne, infrastruktura rekreacyjna oraz transport i infrastruktura. W kategorii budynków biurowych i mieszkalnych oraz transportu i infrastruktury Wrocław zajął drugą pozycję, za nim uplasowały się Katowice (3. miejsce) oraz Poznań i Gdańsk (4. lokata ex equo).

W 2021 r. gmina Wrocław kontynuowała realizację kompleksowego programu działań antysmogowych, którego celem jest zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza. Prowadzono liczne działania informacyjno-edukacyjne w ramach kampanii ***Wrocław bez smogu***, w zakresie akcji **Zmień piec** zachęcano mieszkańców do wymiany źródeł ogrzewania na bardziej przyjazne środowisku. Gmina Wrocław planuje do 2024 r. zlikwidować wszystkie piece pozaklasowe w miejskim zasobie komunalnym. Na cały program antysmogowy przeznaczy kwotę 330 mln zł. Rok 2021 był rekordowym rokiem pod względem zlikwidowanych pieców – **3300 pieców zlikwidowano**, a **2000 jest w trakcie likwidacji**.

W 2021 r. kontynuowano działania w zakresie adaptacji do zmian klimatu, błękitno-zielonej infrastruktury oraz racjonalnego korzystania z wód opadowych. Monitorowano wskaźniki ***Miejskiego Planu Adaptacji do zmian klimatu do roku 2030*** (MPA) wyznaczone w 6 obszarach. W 2021 r. ramach analizowanych danych do monitoringu za lata 2019 i 2020 największe zmiany zaobserwowano w: ponad **trzykrotnym zwiększeniu ilości wód opadowych zatrzymanych w miejscu opadu**, zwiększeniu **o 23 km długości zielonych tras rowerowych**, **zwiększeniu o 224,5 ha powierzchni terenów zieleni w planach miejscowych**, **przyroście mocy OZE** w budynkach miejskich o **50 MW** oraz obiektach prywatnych o **44,6 MW**, wzroście o **36%** liczby budynków miejskich poddanych termomodernizacji.

W ramach MPA gmina Wrocław realizowała szereg projektów edukacyjnych i inwestycyjnych. Były to m.in. realizacja nasadzeń zieleni w obrębie podwórek, pasów drogowych, skwerów, modernizacja i remonty placów zabaw, działania realizowane na terenie placówek oświatowych, rozszczelnianie

i przekształcanie powierzchni utwardzonych w powierzchnie biologicznie czynne, działania związane z gospodarowaniem wodami opadowymi w pasach ulicznych i na terenach zabudowanych, instalowanie zdrojów ulicznych na terenach szkół i przedszkoli.

W 2021 r. realizowanych było wiele projektów i programów w celu adaptacji do zmian klimatu: **Złap deszcz**, **Lubię deszcz**, **Szare na Zielone**, **Grow Green**, **projekty Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego** (w większości obejmujące realizację terenów zieleni), **FoodSHIFT2030**, **BioCanteens**, **C-Change – Kultura i sztuka w walce ze zmianami klimatu**, **Wrocławska Kranówka**, **Zielona Kultura**, **Zielony Kalendarz Edukacyjny**. Podjęto również przygotowania do aplikowania do ***Misji 100 neutralnych klimatycznie i inteligentnych miast do 2030 roku***. Prowadzono również intensywne prace nad ***Planem zazieleniania Wrocławia***, który stanowić będzie zbiór działań prowadzących do zwiększania ilości i różnorodności zieleni w mieście.

Rada Miejska Wrocławia w dniu 25 listopada 2021 r. przyjęła ***Program ochrony środowiska dla Miasta Wrocławia na lata 2021–2025 z perspektywą do roku 2030*** (Uchwała nr XLVI/1194/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 25 listopada 2021 r.). Jest to dokument planowania strategicznego, wyrażający cele i kierunki polityki ekologicznej Wrocławia na lata 2021–2025 z perspektywą do roku 2030 i określający wynikające z niej działania. Przedstawia aktualny stan środowiska, określa hierarchię niezbędnych działań zmierzających do poprawy tego stanu, umożliwia koordynację decyzji administracyjnych oraz wybór decyzji inwestycyjnych podejmowanych przez różne podmioty i instytucje.

Od stycznia 2021 r. prowadzone były prace związane z aktualizacją ***Krajowej Polityki Miejskiej 2030*** (KPM). Miasto Wrocław zostało zaproszone do udziału w pracach grupy tematycznej w obszarach ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu. Efekty prac wszystkich grup tematycznych zostały zaprezentowane na Kongresie Polityki Miejskiej 2021 w Katowicach.

W 2021 r. sporządzono opracowanie dotyczące **Miejskiej Wyspy Ciepła (MWC)**. Wykonanie opracowania stanowi realizację działania z MPA pn. *System zarządzania i monitoringu MWC*. Jest to pierwszy etap umożliwiający identyfikację zasięgu miejskiej wyspy ciepła na podstawie danych teledetekcyjnych, co w dalszej perspektywie pomoże w stworzeniu sieci punktów pomiarowych naziemnych i określeniu ilościowego i jakościowego negatywnego oddziaływania MWC na mieszkańców. Wykonanie opracowania pozwoliło na wskazanie obszarów miasta wymagających w pierwszej kolejności realizacji działań adaptacyjnych pod kątem eliminacji przyczyn i skutków MWC. Działaniami ograniczającymi skutki miejskiej wyspy ciepła mogą być działania z zakresu infrastruktury błękitno-zielonej oraz planowania przestrzennego. W ramach opracowania przeprowadzono szereg analiz, z których wynika m.in., że MWC tworzy archipelag wysp ciepła pokrywający obszar 1 307,2 ha, co stanowi około 4,5% powierzchni miasta; szacuje się, że 44 763 mieszkańców Wrocławia (7,7%) mieszka w zasięgu MWC.

Rysunek 2. Mapa przedstawiająca Miejską Wyspę Ciepła

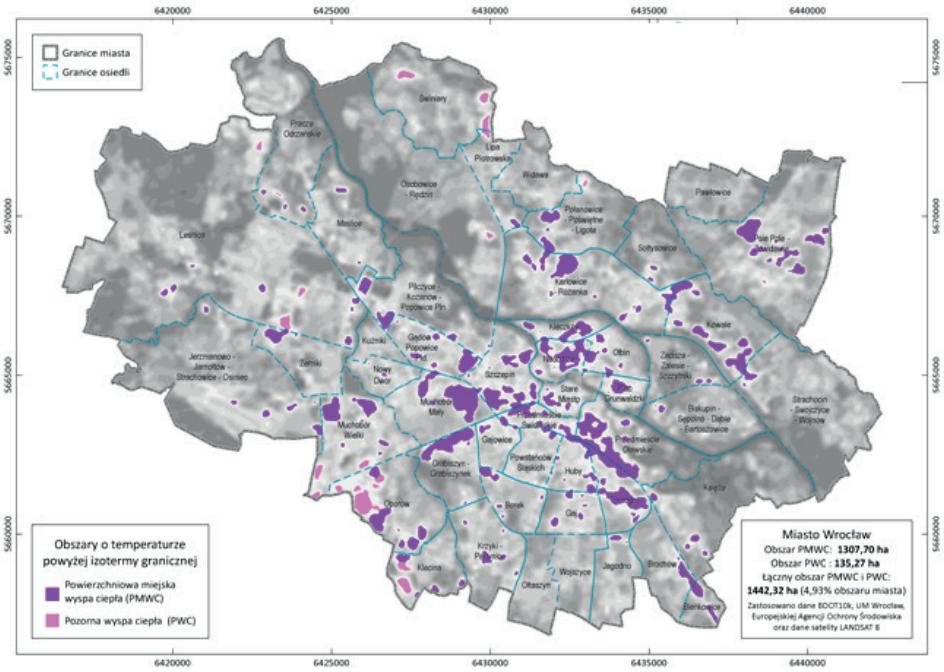

Źródło: UMW

Opracowany został raport końcowy z wykonania inwentaryzacji **pól irygacyjnych**, który przedstawia wyniki czterech etapów inwentaryzacji przyrodniczej pól. Terenowe prace inwentaryzacyjne rozpoczęły się w czerwcu 2020 r. i trwały do czerwca 2021 r. Podobnie jak w 2009 r. przeważającą część badanego terenu stanowią tereny o przeciętnych/niskich walorach przyrodniczych – 79% powierzchni, bądź średniocenne pod względem przyrodniczym – 12% powierzchni pól. Tereny o wysokich i najwyższych walorach przyrodniczych zajmują 9% powierzchni, natomiast 4% to miejsca silnie zdegradowane (zabudowa, AOW, odstojniki). Zauważalny jest spadek powierzchni terenów uznanych w 2009 r. za zdegradowane (wynika to ze spontanicznej naturalizacji odstojników). Wieloletnie użytkowanie tych terenów jako oczyszczalni ścieków doprowadziło do wykształcenia specyficznych zbiorowisk roślinnych. Stwierdzono łącznie 67 zbiorowisk roślinnych. Pomimo niskiej oceny walorów botanicznych większej części badanego terenu pola irygacyjne są siedliskiem wielu gatunków roślin, grzybów, porostów i zwierząt. Kolejnym krokiem będzie wskazanie we współpracy z ekspertami z Katedry Nauk Biologicznych Uniwersytetu Wrocławskiego stref, które należy objąć ochroną, wraz ze wskazaniem formy oraz zaleceń służących wzmacnianiu i rozwojowi potencjału przyrodniczego tego wyjątkowego obszaru.

JAKOŚĆ POWIETRZA W MIEŚCIE

Parametry jakości powietrza to wskaźniki wdrażania *Strategii Wrocław 2030*. W 2021 r. według manualnej stacji pomiarowej Wrocław-Korzeniowskiego **liczba dni z przekroczeniami normy dobowej pyłu zawieszonego PM10 wynosiła 34** (w 2020 r. – 20 dni, a w 2019 r. – 25). Dopuszczalna częstość przekraczania poziomu dopuszczalnego dla pyłu PM10 w roku kalendarzowym wynosi 35 dni. **Stężenie średnioroczne pyłu PM2,5** według automatycznej stacji pomiarowej Wrocław-Wiśniowa **w 2021 r. wyniosło 21 µg/m³**, (w 2020 r. – 18 µg/m³, w 2019 r. – 19 µg/m³). Dopuszczalne stężenie średnioroczne dla PM2,5 wynosi 20 µg/m³.

Wykres 50. Porównanie jakości powietrza we Wrocławiu, Krakowie, Warszawie, Katowicach w latach 2014–2021. Liczba dni z przekroczeniami dla pyłu zawieszonego PM10 w poszczególnych miastach

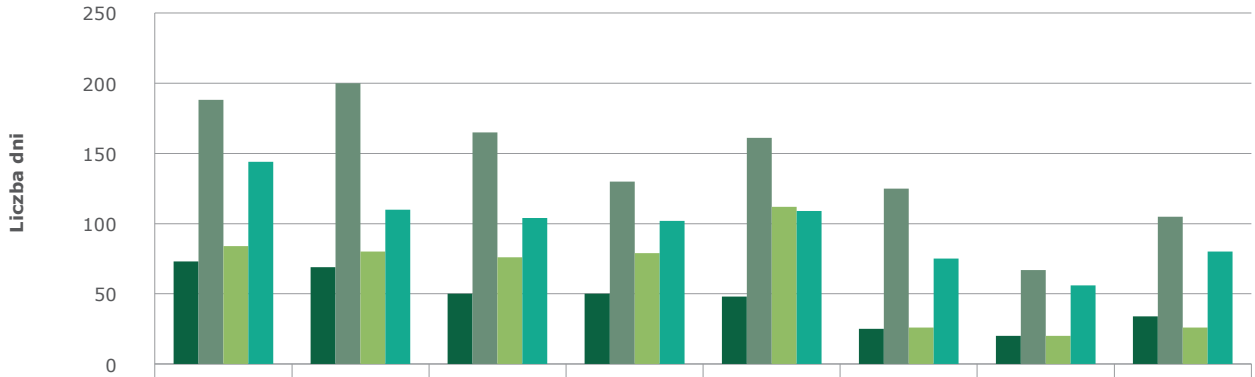

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Wrocław	**73**	**69**	**50**	**50**	**48**	**25**	**20**	**34**
Kraków	188	200	165	130	161	125	67	105
Warszawa	84	80	76	79	112	26	20	26
Katowice	144	110	104	102	109	75	56	80

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ

Tabela 96. Jakość powietrza we Wrocławiu, Krakowie, Warszawie, Katowicach w latach 2014–2021 na podstawie Państwowego Monitoringu Środowiska

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021***
PM10 – liczba dni z przekroczeniem, dopuszczalne przekroczenie – 35 dni								
Wrocław*	73	69	50	50	48	25 dotrzymana liczba przekroczeń	20 dotrzymana liczba przekroczeń	34 dotrzymana liczba przekroczeń
Kraków*	188	200	165	130	161	125	67	105
Warszawa*	84	80	76	79	112	26 dotrzymana liczba przekroczeń	20 dotrzymana liczba przekroczeń	26 dotrzymana liczba przekroczeń
Katowice*	144	110	104	102	109	75	56	80 ze stacji pomiarowej automatycznej
PM10 (µg/m³) dopuszczalne stężenie średnioroczne – 40 µg/m³								
Wrocław**	brak przekroczeń 33–38	brak przekroczeń 28,5–36,6	brak przekroczeń 27,9–32,5	brak przekroczeń 28,7–30,3	brak przekroczeń 29,1–31,8	brak przekroczeń 22–26	brak przekroczeń 22–23	brak przekroczeń 24–26
Kraków**	46–64	45–68	41–57	41–55	33–56	29–50	brak przekroczeń 26–38	26–45
Warszawa**	42	41	41	42	30–44	brak przekroczeń 22–37	brak przekroczeń 22–35	brak przekroczeń 23–40
Katowice**	41–51	41–47	43–47	41–52	40–47	33–41	brak przekroczeń 29–34	brak przekroczeń 31–39
PM2,5 (µg/m³) dopuszczalne stężenie średnioroczne – 25 µg/m³ do roku 2019 i 20 µg/m³ od roku 2020								
Wrocław**	28,6	30,3	27,4	brak przekroczeń 20,7–23,0	brak przekroczeń 21,5–23,3	brak przekroczeń 15–19	brak przekroczeń 15–18	17–21
Kraków**	31,8–45,0	33,3–43,8	29,1–37,9	28,4–40,1	27–39	22–29	21–24	24–25
Warszawa**	29,9	28,1	25,6	27,6–34,1	brak przekroczeń 20–25	brak przekroczeń 16–25	brak przekroczeń 14–18	16–21
Katowice**	32,5–37,7	27,3–33,1	26,6–34,2	30,7–39,3	30–35	24–28	20–23	23–26

Jakość powietrza – dane za lata 2019–2021 opracowane na podstawie źródła danych ze strony: https://powietrze.gios.gov.pl/

* liczba dni z przekroczeniami liczona na stacjach Wrocław-Korzeniowskiego manualna, Kraków-aleja Krasińskiego manualna, Katowice-Plebiscytowa/A4 manualna, Warszawa-Bajkowa manualna

** dane pomiarowe ze stacji manualnych i automatycznych

*** wyniki pomiarów za rok 2021 mają status wyników wstępnie zweryfikowanych, co oznacza, że na kolejnych etapach weryfikacji na poziomie wojewódzkim, a następnie krajowym mogą ulec zmianie

Źródło: GIOŚ

W celu poprawy stanu powietrza we Wrocławiu podjęto szereg działań wspomagających ograniczenie emisji szkodliwych substancji. Na tablicach przystankowych DIP, na oficjalnym portalu internetowym Wrocławia, w biuletynie informacji publicznej Urzędu Miejskiego Wrocławia oraz za pośrednictwem mediów społecznościowych publikowano **informacje o jakości powietrza oraz o przekroczeniach dopuszczalnych norm**, a także o negatywnym wpływie wysokich stężeń zanieczyszczeń na środowisko naturalne i zdrowie ludzi.

W 2021 r. kontynuowano działania realizujące postanowienia uchwały nr XLI/1405/17 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze Gminy Wrocław ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw – tzw. uchwały antysmogowej. W ramach kampanii **Wrocław bez smogu** mieszkańcy Wrocławia mogli skorzystać z kompleksowego programu obejmującego:

- dofinansowanie do wymiany pieców – KAWKAplus (do 15 tys. zł),
- zwolnienia i ulgi w czynszach dla najemców lokali komunalnych, którzy zdecydowali się na wymianę pieca (zwolnienia z czynszu do końca 2022 r., a po tym czasie jego obniżenie o 50% do końca 2025 r.),
- dofinansowanie wymiany drewnianych nieszczelnych okien – termoKAWKA (do 5 tys. zł),
- dopłaty do rachunków za ogrzewanie dla osób, które zlikwidowały piece na paliwa stałe w ramach Lokalnego Programu Osłonowego (dopłata do 4 tys. zł).

W 2021 r. kontynuowano kampanię informacyjno-edukacyjną **Zmień piec**. Organizowano spotkania z mieszkańcami wrocławskich osiedli, prowadzono działania informacyjne, realizowano doradztwo energetyczne, poprzez m.in.:

- cykl wideoporadników *Zmień piec w pigułce*,
- udostępnienie od lutego 2021 r. **Mapy wymienionych pieców**, która przedstawia liczbę wymienionych pieców oraz lata wymiany od 2014 r.,
- przygotowanie dla mieszkańców Wrocławia instrukcji wraz z **kalkulatorem łączenia dofinansowań** z programów miejskich oraz Programu Czyste Powietrze – https://zmienpiec.pl/kalkulator,
- zorganizowanie **cyklu szkoleń dla Straży Miejskiej**, jak i **dla zarządców komunalnych** – spółki Wrocławskie Mieszkania i Zarządu Zasobu Komunalnego,
- przeprowadzenie akcji „door to door" zachęcającej do wymiany źródeł ciepła na ekologiczne, we współpracy z Fundacją Dobrych Czasów, a także poprzez zarządców komunalnych,
- kontynuację współpracy z Uniwersytetem Wrocławskim, gdzie specjaliści w ramach realizowanego na uczelni projektu ***LIFE-MAPPINGAIR/PL*** (https://mappingair.meteo.uni.wroc.pl/) *Czy wiesz czym oddychasz?* dzielili się z wrocławianami swoją wiedzą na temat smogu,
- prowadzenie **infolinii energetycznej**, która przeznaczona jest dla osób zainteresowanych wymianą ogrzewania i otrzymania wsparcia finansowego na ten cel – przeprowadzono 6559 rozmów oraz udzielono 484 indywidualne porady za pośrednictwem poczty elektronicznej.

Na potrzeby Zmień piec funkcjonuje **baza instalatorów**, dzięki której można porównać usługi i oferty konkretnych podmiotów. W 2021 r. na listę przeszkolonych instalatorów wpisano dodatkowo 36 firm, tym samym w bazie dostępnych jest 77 firm.

W październiku 2021 r. rozpoczęto nabór wniosków do projektu **Ciepło w domu**. Akcja polega na bezpłatnym przebadaniu kamerą termowizyjną 50 domów jednorodzinnych na terenie Wrocławia, wybudowanych przed 2010 r., w celu określenia miejsc najbardziej narażonych na straty ciepła.

Od 1 lipca 2021 r. każdy właściciel lub zarządca budynku zobowiązany jest złożyć deklarację o sposobie jego ogrzewania do **Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków** (CEEB). Do 31 grudnia 2021 r. do ewidencji wprowadzono 3435 spośród ponad 71 tys. punktów adresowych objętych obowiązkiem ewidencyjnym CEEB.

W ramach Porozumienia Burmistrzów i SECAP w październiku 2021 r. opracowano **raport z monitoringu *Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu dla Miasta Wrocławia* (SECAP)**, zawierający bieżącą inwentaryzację emisji gazów cieplarnianych oraz zaktualizowane dane dotyczące działań przewidzianych w SECAP.

W październiku 2021 r. gmina Wrocław przystąpiła do międzynarodowej kampanii **Cities Race to Zero**, której nadrzędnym celem jest zmniejszenie o połowę emisji CO_2 do 2030 r. oraz osiągnięcie zerowej emisyjności do roku 2050 przy jednoczesnym zobowiązaniu się do utrzymania globalnego ocieplenia poniżej celu 1,5°C określonego w Porozumieniu Paryskim.

W 2021 r. w ramach realizacji **programu KAWKAplus**, mimo wciąż niekorzystnej sytuacji związanej z pandemią, wpłynęło aż 3076 wniosków (prawie dwukrotnie więcej niż w 2020 r.), podpisano 2392 umowy, co stanowi 70% wzrost w porównaniu do roku 2020, oraz przeprowadzono 2464 wizje mające na celu stwierdzenie, czy dana nieruchomość spełnia podstawowe kryterium posiadania czynnego ogrzewania stałopalnego. Z uwagi na rosnącą liczbę składanych wniosków do programu KAWKAplus z końcem września 2021 r. **wznowiono działanie stacjonarnego punktu konsultacyjnego** przy ul. Hubskiej 8-16.

Wykres 51. Liczba złożonych wniosków i podpisanych umów dotacyjnych na zmianę systemu ogrzewania w latach 2014–2021 w programach KAWKA i KAWKAplus

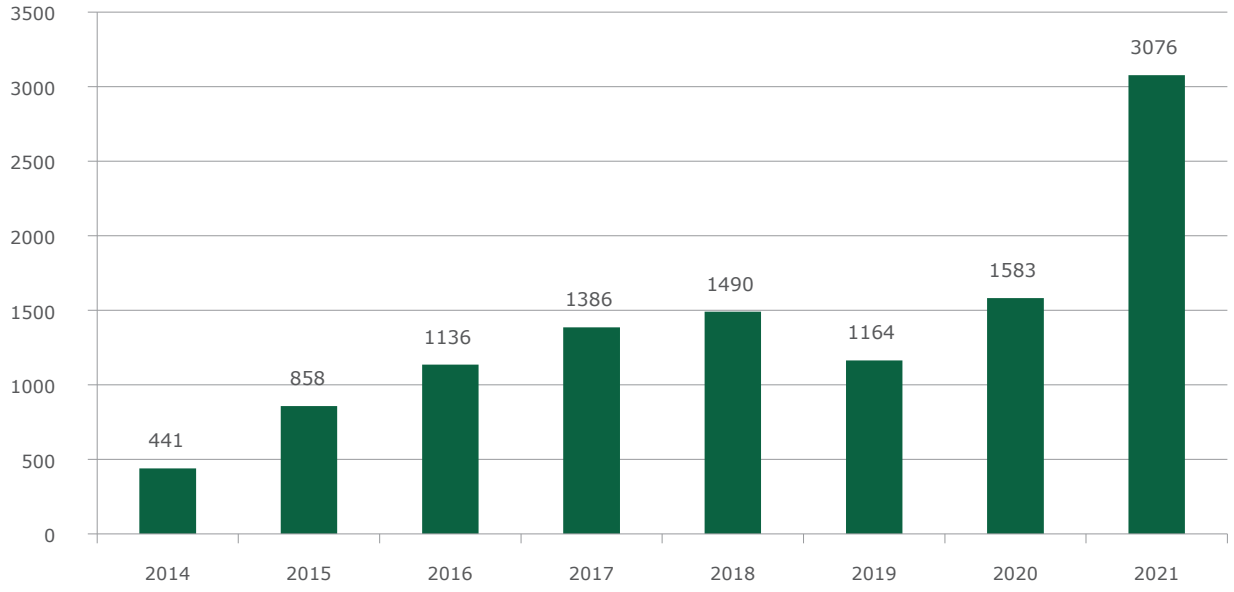

Źródło: UMW

Wykres 52. Liczba umów podpisanych w programach dotacyjnych na wymianę ogrzewania w latach 2014–2021

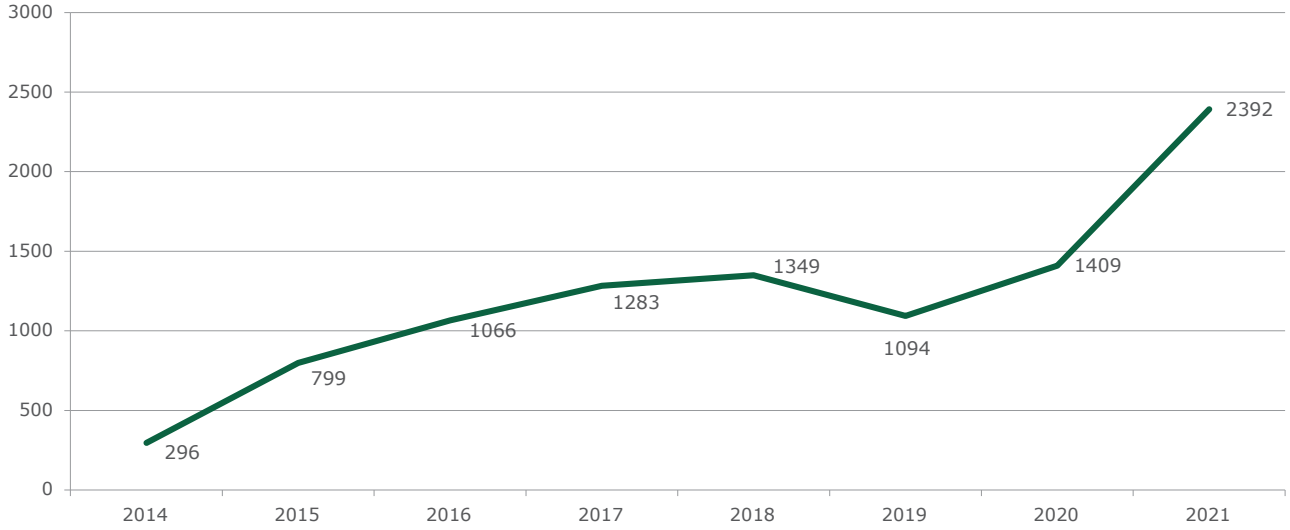

Źródło: UMW

W 2021 r. zlikwidowano **2111** źródeł ciepła na paliwo stałe, co jest najwyższym wynikiem osiągniętym do tej pory od 2014 r. (2020 r. – 1400). Rozliczono i przygotowano wnioski o płatność w 1591 sprawach objętych dotacją. Na realizację programu dotacyjnego w 2021 r. z budżetu gminy wydatkowano **23 500 783,34 zł**.

Podobnie jak w 2020 r. w roku 2021 wpływały i były procedowane rozliczenia na podstawie umów, które finansowane będą ze środków budżetowych przeznaczonych na rok 2022 (zostaną ujęte w raporcie przyszłorocznym).

Wykres 53. Środki wydatkowane na programy dotacyjne na wymianę ogrzewania w latach 2014–2021 (w zł)

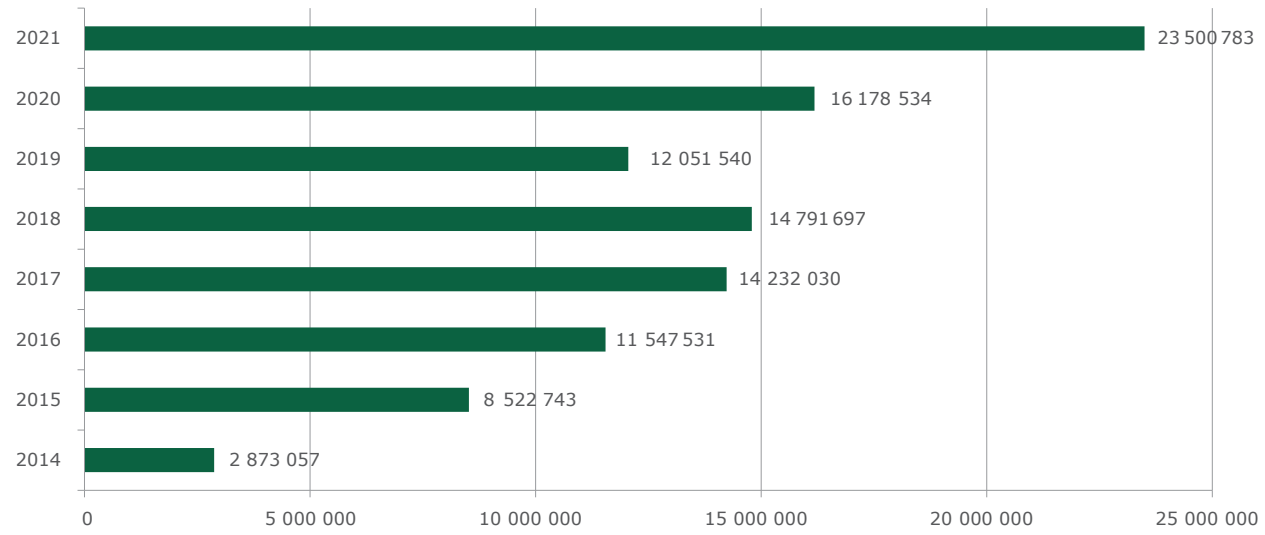

Źródło: UMW

Wykres 54. Rodzaj likwidowanych źródeł stałopalnych w 2021 r. (w %)

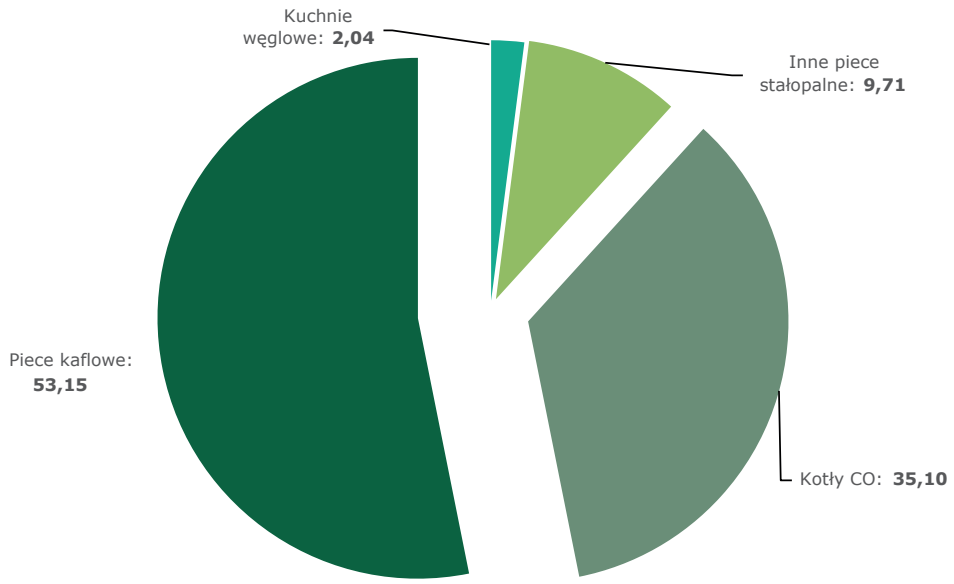

Źródło: UMW

Tabela 97. Liczba zlikwidowanych stałopalnych źródeł ciepła w ramach programów dotacyjnych prowadzonych przez gminę Wrocław w latach 2014–2021

Źródła zlikwidowane	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Razem
Piece kaflowe	272	821	1 028	1 196	1 202	891	702	1 122	7 234
Kotły CO	82	224	298	397	463	415	537	741	3 157
Kuchnie węglowe	19	35	32	50	35	28	40	43	282
Piece do wody	4	6	4	5	5	1	0	0	25
Inne piece stałopalne	5	89	149	164	115	92	121	205	940
Kotłownie lokalne	2	0	1	0	0	0	0	0	3
Razem	**384**	**1 175**	**1 512**	**1 812**	**1 820**	**1 427**	**1 400**	**2 111**	**11 641**

Źródło: UMW

Analiza efektywności programu KAWKAplus pod kątem liczby złożonych wniosków oraz podpisanych umów dotacyjnych pokazuje wyraźny wzrost zainteresowania programem ze strony mieszkańców. Porównując dane z lat 2020 i 2021, można zaobserwować prawie 50% wzrost liczby złożonych wniosków.

W ramach uzupełnienia programów dotacyjnych wspierających likwidację niskiej emisji we Wrocławiu na podstawie uchwały nr XV/418/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r. w sprawie zasad udzielania dotacji celowej osobom fizycznym na zadania służące poprawie efektywności energetycznej polegającej na wymianie okien zewnętrznych w roku 2021 po raz kolejny realizowano program **termoKAWKA**.

W ramach programu w 2021 r. wpłynęły **233 wnioski** o udzielenie dotacji, podpisano **135 umów dotacyjnych** i wypłacono dotacje na łączną kwotę 338 696,60 zł. Podobnie jak w programie KAWKAplus w roku 2021 wpływały i były procedowane rozliczenia na podstawie umów, które będą finansowane ze środków budżetowych przeznaczonych na rok 2022 (zostaną ujęte w raporcie przyszłorocznym).

W programach KAWKAplus i termoKAWKA umówiono oraz przeprowadzono blisko 2000 wizji powykonawczych.

W 2021 r. w 91 budynkach komunalnych i wspólnot mieszkaniowych wymieniono źródła ogrzewania (w 931 mieszkaniach zlikwidowano **1200 pieców**).

W zasobie komunalnym do sieci ciepłowniczej podłączono **1000 mieszkań** w 100 budynkach. Obecnie 40% zasobu w pełni należącego do gminy jest już uciepłownione.

Tabela 98. Liczba lokali w budynkach będących w 100% własnością gminy Wrocław, gdzie zlikwidowano piece w latach 2018–2021

Rok	Wrocławskie Mieszkania Sp. z o.o.	Zarząd Zasobu Komunalnego
	Liczba lokali	
2018	192	420
2019	70	175
2020	168	126
2021	265	444

Źródło: UMW, ZZK

W 2021 r. zlikwidowano w ramach programów miejskich **łącznie ponad 3300 pieców** – w ramach KAWKIplus – 2111, a w ramach programu wymiany źródeł ogrzewania w gminnym zasobie mieszkaniowym – 1200.

W wyniku realizacji programów uciepłownienia budynków gminnych, w związku z likwidacją systemu ogrzewania opartego na paliwie węglowym w lokalach mieszkalnych i użytkowych, podłączono do miejskiej sieci ciepłowniczej i zamontowano urządzenia do pomiaru zużycia ciepła oraz wody w kolejnych **19 budynkach** stanowiących **własność gminy Wrocław**, obejmujących **274 lokale** mieszkalne i użytkowe. W budynkach wspólnot mieszkaniowych **z udziałem gminy Wrocław** były prowadzone działania analogiczne – podłączono **5 budynków**, w których Miasto jest właścicielem **31 lokali mieszkalnych**.

W 2021 r. patrole Oddziału Ochrony Środowiska Straży Miejskiej Wrocławia prowadziły szereg działań i kontroli mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa ekologicznego.

Tabela 99. Liczba i rodzaj sankcji stosowanych wobec sprawców wykroczeń dotyczących spalania odpadów i zakazanych paliw stałych w latach 2018–2021

Opis	2018	2019	2020	2021
Kontrole spalania odpadów i zakazanych paliw stałych*	4 394	4 781	4 779	7 528*
Środki oddziaływania wychowawczego (art. 41 k.w.)	21	28	29	27
Mandaty karne – liczba	147	198	169	189
Mandaty karne – kwota (w zł)	28 300	50 400	46 145	45 750
Wnioski do sądu	9	12	15	11

* w tym 2891 z wykorzystaniem dronów (kominy – 2843, ogrody działkowe – 48)

Źródło: Straż Miejska Wrocławia

Dokonywano kontroli domowych pieców grzewczych i przydomowych kotłowni oraz miejsc prowadzenia działalności gospodarczej pod kątem ujawnienia spalania materiałów niedozwolonych prawem (w tym spalania śmieci i zużytego oleju samochodowego) oraz spalania odpadów w przydomowych instalacjach grzewczych. Poza standardowymi kontrolami wykorzystywano także drony, które pozwalają na ujawnienie przypadków spalania na znacznie większym obszarze (nie ograniczają się tylko do jednej ulicy, ale monitorują całe osiedla). Oprócz działań kontrolnych strażnicy prowadzili także wśród mieszkańców działania edukacyjne.

ZIELEŃ W MIEŚCIE

Dostępność do terenów zieleni (odsetek ludności mieszkającej w odległości do 300 m od terenów zieleni o dowolnej powierzchni) **jest jednym z głównych wskaźników realizacji *Strategii Wrocław 2030***. Odsetek ludności mieszkającej w odległości do 300 m do terenów zieleni, w odniesieniu do 2017 r., wzrósł w 2021 r. (stan na dzień 31 grudnia 2021 r.) odpowiednio z **77,1%** do **81,24%** dla miasta ogółem oraz z **90,5%** do **93,7%** dla obszaru śródmiejskiego.

Rysunek 3. Dostępność istniejących terenów zieleni dla mieszkańców Wrocławia

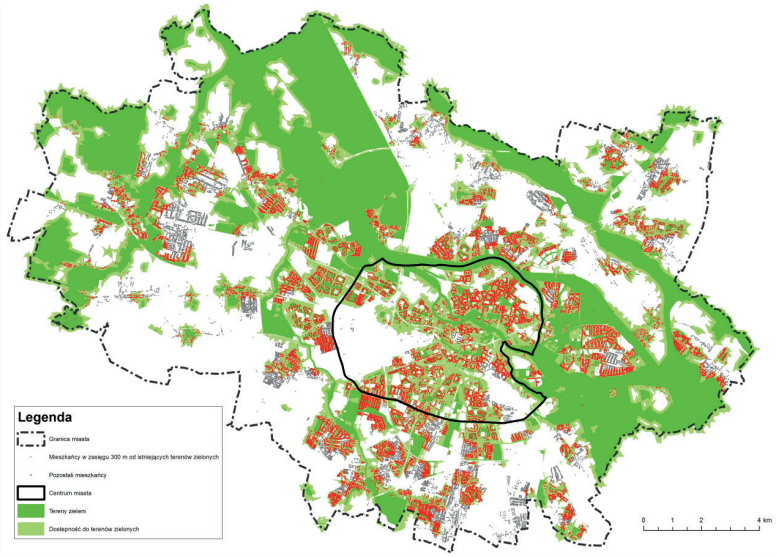

Źródło: UMW

Bilans powierzchni terenów zieleni we Wrocławiu zarządzanych przez Zarząd Zieleni Miejskiej (ZZM) przedstawia Tabela 100.

Tabela 100. Powierzchnia terenów objętych bieżącą konserwacją w latach 2018–2021

Lp.	Rodzaje obiektów	Wykaz powierzchni (w ha)			
		2018	2019	2020	2021
1.	Parki	574,48	623,39	631,41	640,12
2.	Ulice (bez powierzchni rowów)	557,72	562,46	562,46	562,46
3.	Lasy, parki leśne, tereny leśne	1 242,38	1 191,73	1 191,73	1 191,73
4.	Zieleńce	133,19	151,91	162,54	161,64
5.	Zieleń tymczasowa nieurządzona	125,42	125,55	129,09	128,49
	Razem	**2 633,19**	**2 655,04**	**2 677,23**	**2 684,44**

Źródło: UMW

Tabela 101. Zadania w zakresie placów zabaw, oświetlenia oraz urządzeń wodnych w latach 2018–2021

Lp.	Nazwa czynności	Liczba obiektów (w szt.)			
		2018	2019	2020	2021
1	**Przeglądy, konserwacja i naprawy**				
	Place zabaw	104	122	127	131
	Siłownie terenowe	41	53	59	66
	Ścieżki zdrowia	6	8	11	12
2	**Eksploatacja i konserwacja oświetlenia**				
	Lampy oświetlenia typu parkowego i iluminacje	2 350	2 594	2 887	2 989
3	**Eksploatacja i konserwacja urządzeń wodnych**				
	Fontanny i systemy nawadniania	35	35	39	46

Źródło: UMW

W 2021 r. w ramach rozwoju terenów zieleni i powiązanej infrastruktury zrealizowano następujące działania:

- zwiększono powierzchnię terenów zieleni miejskiej – większe powierzchnie parków i zieleńców są wynikiem przeprowadzonych inwestycji, zagospodarowania terenów niedostępnych i niedostosowanych do użytkowania, wykonania zadań bieżących, w tym realizacji planu nasadzeń na nowych terenach oraz kontynuacją działań związanych z weryfikacją przyjętej klasyfikacji. W ramach zmian dodano tereny parkowe – park przy ul. Pakosławskiej, park Leonarda da Vinci, zwiększono powierzchnię parku Klecińskiego. Do klasyfikacji zieleńców włączono następujące tereny: zieleniec przy ul. Gazowej, skwery przy ulicach Melioranckiej, Tczewskiej, Stanisławowskiej i pl. Mongolskim, w ramach konserwacji zieleń izolacyjną przy ul. Melchiora Wańkowicza oraz teren zieleni przy ul. Hugona Steinhausa;
- zmodernizowano tereny zieleni poprzez realizację infrastruktury rekreacyjnej – powstało 6 nowych placów zabaw (w tym 1 ścieżka zdrowia), 9 zmodernizowano poprzez dostawienie nowych urządzeń w ramach prac inwestycyjnych, a 12 w ramach prac bieżących. Powstały 2 nowe siłownie terenowe, 2 zestawy do kalisteniki, skatepark, boisko do piłki nożnej. Doposażono tereny zieleni w elementy małej architektury, tj. ławki i kosze na odpady, tablice informacyjne i edukacyjne;

- podniesiono standardy bieżącego utrzymania istniejących terenów zieleni miejskiej – w 2021 r. nasadzono 2406 drzew, ponad 67 000 krzewów i pnączy, ok. 66 000 bylin i traw ozdobnych, ponad 340 000 kwiatów rabatowych i cebulowych. Dodatkowo na terenach zieleni miejskiej zrealizowano nasadzenia 900 drzew wykonane przez inne jednostki gminne i inwestorów prywatnych;
- zrewaloryzowano i zrewitalizowano istniejącą zieleń poprzez m.in. zagospodarowanie parku Lesława Węgrzynowicza, parku Jedności, parku gen. Mariana Langiewicza, parku leśnego przy ul. Rędzińskiej, parku Mikołaja Kopernika, zieleńców przy ulicach Mikołowskiej, Sztabowej, Ślicznej, Tymiankowej, skweru św. Damiana de Veuster, Fosy Miejskiej – zbiornik F;
- zbudowano toalety samoobsługowe dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami we wrocławskich parkach: Stanisława Staszica, Strachocińskim, Jedności oraz zieleńcach przy ul. Hermanowskiej i ul. Tymiankowej;
- zbudowano oświetlenie w parku Bieńkowickim i parku Zachodnim, na zieleńcach przy ul. Tymiankowej, przy pl. Indyjskim, pl. Mongolskim, przy ul. Bolesława Krzywoustego i przy ul. Gorlickiej.

W ramach nasadzeń odbyły się dwie kolejne edycje akcji **WROśnij we WROcław** – w 2021 r. zasadzono 556 drzew.

Tabela 102. Nasadzenia i ukwiecenia terenów zieleni miejskiej w latach 2018–2021

Lp.	Rodzaj nasadzeń	Liczba roślin (w szt.)			
		2018	2019	2020 (w tym inwestycyjne)	2021 (w tym inwestycyjne)
1.	Drzewa	2 687	2 125	3 221 (382)	2 406 (361)
2.	Krzewy	58 087	59 733	79 674 (18 529)	65 588 (26 113)
3.	Sadzonki leśne	67 000	84 900	73 740	81 400
4.	Rabatowe	244 220	121 818	135 837	133 447
5.	Cebulowe	105 450	225 585	176 431 (34 247)	209 550 (29 377)
6.	Byliny	-	33 114	67 830 (23 316)	47 338 (19 320)
7.	Pnącza	-	1 081	10 613 (564)	1 716 (286)
Razem		**477 444**	**528 356**	**547 346 (77 038)**	**506 445 (75 457)**

Źródło: UMW

Od 2016 r. na podstawie Zarządzenia Prezydenta nr 5081/16 w sprawie ochrony drzew i rozwoju terenów zieleni Wrocławia tworzona jest Baza Zasobów Zieleni oparta o System Informacji Przestrzennej Wrocławia. Baza zawiera informacje o drzewach i krzewach wraz z ich usytuowaniem w przestrzeni na mapie Wrocławia. **Baza Zasobów Zieleni** zawiera 114 914 zinwentaryzowanych drzew oraz 19 250 obszarów zakrzewionych o powierzchni 70,95 ha. Kontynuowane jest tworzenie bazy terenów do nasadzeń drzew (jako narzędzia pomocniczego), w której gromadzone są dane dotyczące terenów możliwych pod nowe nasadzenia i terenów, które zostały wskazane do nasadzeń zastępczych. Na podstawie Zarządzenia Prezydenta nr 1217/19 z dnia 28 czerwca 2019 r. w sprawie ochrony drzew i rozwoju terenów zieleni Wrocławia zbierane są dane dotyczące m.in.: informacji o usunięciach i nasadzeniach drzew, informacji na temat decyzji administracyjnych na wycinkę drzew, informacji o działkach i wyodrębnionych w nich przestrzeniach lub dokładnych miejscach, na których istnieje możliwość nasadzenia drzew (tzw. baza terenów pod nasadzenia), a także informacji o planach nasadzeń i ich aktualizacji oraz zasobów zieleni w Systemie Informacji Przestrzennej.

Wrocławskie placówki oświatowe w 2021 r. mogły skorzystać z **konsultacji dendrologicznych**. W zakres konsultacji wchodziła ocena stanu zdrowotnego drzew i zagrożeń w odniesieniu do planowanych inwestycji oraz wskazywanie zabiegów pielęgnacyjnych mających na celu poprawę żywotności drzew. W 2021 r. z usługi skorzystało 12 placówek oświatowych.

Kontynuowano program dofinansowania projektów i wyjazdów ekologicznych dla wrocławskich placówek oświatowych. W 2021 r. udzielono dofinansowania dla 48 placówek na łączną kwotę **100 tys. zł**.

W 2021 r. rozpoczęto prace nad opracowaniem **Planu Zazieleniania**, który stanowić będzie zbiór działań prowadzących do zwiększania ilości i różnorodności zieleni w mieście. Działania będą nakierowane przede wszystkim na ochronę i utrzymanie zieleni, realizację nowych nasadzeń czy angażowanie różnych podmiotów oraz mieszkańców w zazielenianie miasta. Plan ma pomóc w realizacji celu wynikającego z dyrektywy unijnej (dokument *Przywracanie przyrody do naszego życia* powstaje w ramach rekomendowanej dla samorządów Europejskiej Strategii Bioróżnorodności 2030*)*. W pierwszym etapie konsultacji Planu Zazieleniania brali udział zaproszeni przedstawiciele środowisk naukowych (Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Uniwersytet Wrocławski, Politechnika Wrocławska, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego), organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony i wsparcia przyrody (Fundacja Sendzimira, Fundacja Ekopotencjał, Fundacja Ekorozwoju, Akcja Miasto, Stowarzyszenie Polskich Architektów Krajobrazu, Stowarzyszenie Miasto Drzew, Towarzystwo Upiększania Miasta Wrocławia) oraz eksperci i ekspertki ds. zieleni w mieście. Drugim etapem było zebranie wniosków i uwag do planu od mieszkańców oraz ich analiza. Plan Zazieleniania będzie systematycznie uzupełniany o aktualną wiedzę naukową, przykłady działań na rzecz przyrody, w związku z czym nie ma końcowej daty jego realizacji, choć możliwe będzie wskazanie dat realizacji poszczególnych działań.

W 2021 r. zawarto umowę na wykonanie 4 opracowań przyrodniczych:

- *Rozpoznanie przyrodnicze obszaru starorzecza Łacha Farna we Wrocławiu,*
- *Inwentaryzacja przyrodnicza obszaru położonego w lesie Prackim,*
- *Inwentaryzacja przyrodnicza obszaru położonego w lesie Stabłowickim,*
- *Inwentaryzacja przyrodnicza obszaru położonego w lasku Kuźnickim,*

na podstawie terenowych inwentaryzacji przyrodniczych, które będą prowadzone przez okres 12 miesięcy – od 22 listopada 2021 r. do 23 listopada 2022 r.

Przygotowano również:

- 4 projekty uchwał w sprawie ustanowienia nowych pomników przyrody na podstawie wniosku z 2020 r. Rady Osiedla Maślice,
- 34 projekty uchwał w sprawie pomników przyrody i 1 projekt uchwały w sprawie użytku ekologicznego (uchwały w zakresie nowych zakazów).

W 2021 r. przygotowano 34 projekty uchwał w sprawie pomników przyrody i 1 projekt uchwały w sprawie użytku ekologicznego. **38 pomników przyrody** poddano pracom arborystycznym na łączną kwotę **104 577,54 zł**.

Gmina Wrocław od 2006 r. wdraża ***Powiatowy Program Zwiększania Lesistości Miasta Wrocławia***, który zakłada etapowe zwiększanie lesistości miasta z około 7% do 11%. W 2021 r. na podstawie opracowanych planów zalesień wykonano zalesienie ok. 5,8 ha gruntów nieleśnych (tereny porolne w rejonie osiedla Ratyń oraz tereny po byłych osadnikach ściekowych w rejonie Osobowic – pola irygacyjne), wysadzając ok. 35 tys. szt. sadzonek leśnego materiału roślinnego.

Działalność rolnicza w 2021 r. wykonywana była przez 1481 rolników w rodzinnych gospodarstwach rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych oraz przez 5605 w gospodarstwach poniżej 1 ha. Łączna powierzchnia gruntów wykorzystywanych na cele rolnicze to **6857 ha**. W odniesieniu do 2020 r. należy zauważyć spadek liczby rolników prowadzących gospodarstwa o 11,5%, przy czym powierzchnia gruntów rolnych ogółem spadła o 8,7%.

W ramach realizacji zadań związanych z produkcją zwierzęcą w 2021 r., w związku z panującą pandemią, ograniczono wizje terenowe mające na celu kontrolę warunków utrzymywania zwierząt gospodarskich oraz stanu ich pogłowia na terenie Wrocławia. W porównaniu do lat ubiegłych obserwuje się tendencje spadkowe w liczbie zwierząt gospodarskich we Wrocławiu. W dużej mierze związane jest to z rygorystycznymi przepisami w zakresie wymogów hodowlanych oraz koniecznością zapewnienia dobrostanu zwierząt, co na terenie aglomeracji miejskiej nie jest łatwe.

Rozpatrzono 8 spraw dotyczących zakazu utrzymywania zwierząt gospodarskich na terenach wyłączonych z produkcji rolniczej w oparciu o uchwałę Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie ustalenia

regulaminu utrzymywania czystości i porządku na terenie miasta. W wyniku wizji terenowych wydano 6 zaleceń dotyczących poprawy dobrostanu zwierząt.

Zagadnienia związane z **ochroną gruntów rolnych** mają istotny wpływ na stan i środowisko Wrocławia. Uzyskanie decyzji zezwalającej na wyłączenie gruntów rolnych z produkcji przed realizacją inwestycji wymaga spełnienia wymogów określonych ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (grunt rolny musi być przeznaczony na cele inne niż rolne w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego bądź – w przypadku braku planu – inwestor zobowiązany jest do uzyskania decyzji o warunkach zabudowy). W 2021 r. wydano **439** decyzji administracyjnych, a w stosunku do pozostałych spraw zarejestrowanych i niezakończonych decyzjami toczy się postępowanie. W 2021 r. można zauważyć tendencję wzrostową trwałych wyłączeń gruntów rolnych w stosunku do roku 2020 oraz zbliżoną do roku 2018, na co pośrednio ma wpływ polityka rozwoju przestrzennego prowadzona we Wrocławiu.

Tabela 103. Powierzchnia i naliczone opłaty z tytułu wyłączenia gruntów rolnych z produkcji rolniczej w oparciu o ustawę o ochronie gruntów rolnych i leśnych w latach 2018–2021

Rok	Trwałe wyłączenie		Nietrwałe wyłączenie		Opłaty (w zł)	
	Łączna powierzchnia	W tym powierzchnia podlegająca naliczeniu	Łączna powierzchnia	W tym powierzchnia podlegająca naliczeniu	Naliczone opłaty jednorazowe	Naliczone opłaty roczne
2018	1 206 537 m^2 120,65 ha	461 717 m^2 46,17 ha	3 642 m^2 0,36 ha	3 642 m^2 0,36 ha	6 845 158,57	684 516,40
2019	564 250 m^2 56,43 ha	126 979 m^2 12,70 ha	10 601 m^2 1,06 ha	10 601 m^2 1,06 ha	4 404 203,25	440 419,89
2020	376 108 m^2 37,61 ha	140 516 m^2 14,05 ha	3 193 m^2 0,32 ha	2 625 m^2 0,26 ha	7 316 625,28	731 616,98
2021	1 249 889 m^2 124,89 ha	571 256 m^2 57,12 ha	25 711 m^2 2,57 ha	20 031 m^2 2,00 ha	11 727 041,46	1 172 703,83

Źródło: UMW

DOCHODY I WYDATKI NA ZARZĄDZANIE ZIELENIĄ

W 2021 r. uzyskano dochody w kwocie **4 854 952,17 zł**, m.in. ze sprzedaży biletów wstępu do Ogrodu Japońskiego, drewna opałowego, kar i odsetek, rozliczeń z lat ubiegłych czy wsparcia bezpośredniego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR). Wydatki bieżące to ogółem **34 224 215 zł**. Koszty wynikają z bieżącej konserwacji parków, zieleńców, zieleni przyulicznej, oświetlenia, lasów komunalnych oraz realizacji nasadzeń. Koszt realizacji zadań inwestycyjnych w 2021 r. wyniósł ogółem **33 640 602,56 zł**, co stanowi 98,29% wykonania planu.

Tabela 104. Dochody i wydatki związane z zarządzaniem zielenią we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w zł)

Rok	Dochody	Wydatki
2018	2 716 266,38	23 493 842,48
2019	4 288 976,31	26 053 754,02
2020	3 434 450,00	35 591 646,00
2021	4 854 952,17	34 224 215,00

Źródło: UMW

W 2021 r. uzyskano również dochody w wysokości 2 562 057,88 zł z tytułu opłat za wydawanie zezwoleń na usunięcie zadrzewień. Opłaty te były naliczone w związku z realizacją przedsięwzięć budowlanych.

WODA W MIEŚCIE

W ramach **zrównoważonego gospodarowania wodami opadowymi** w 2019 r. weszło w życie Zarządzenie nr 1158/19 Prezydenta Wrocławia w sprawie gospodarowania wodami opadowymi we Wrocławiu. Określa ono zadania i kompetencje jednostek miejskich uczestniczących w procesie planowania przestrzennego, przygotowania i realizacji inwestycji miejskich. Wytyczne wynikające z zarządzenia stosowano podczas wszelkich prac planistycznych i inwestycyjnych w 2021 r.

W 2021 r. kontynuowano program **Złap deszcz**, którego celem jest pomoc mieszkańcom Wrocławia w efektywnym gospodarowaniu wodą opadową na własnych posesjach. Program ma ułatwić przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu, takim jak coraz częściej występujące zjawiska ekstremalne, m.in. susze czy powodzie, a także negatywnym skutkom znaczącego rozwoju przestrzennego zabudowy w mieście. W ramach programu w 2021 r. zawarto **125 umów na kwotę ok. 500 tys. zł**. Mieszkańcy zrealizowali zadania służące ochronie środowiska polegające na zatrzymaniu i wykorzystaniu wód opadowych, m.in. zbiorniki podziemne (30 szt.), naziemne zbiorniki przyrynnowe (203 szt.), ogrody deszczowe (10 szt.) i studnie chłonne (4 szt.), zielony dach (1 szt.). Nowością tegorocznej edycji była **możliwość dotowania przedsięwzięć wspólnot mieszkaniowych i spółdzielni**.

W ramach programu **Lubię deszcz** w celu zwiększenia świadomości dzieci i młodzieży oraz innych mieszkańców miasta na temat zrównoważonego gospodarowania wodami opadowymi w dobie zmian klimatu zrealizowano warsztaty, w trakcie których powstało 8 ogrodów deszczowych. Budowa odbywała się w sposób partycypacyjny – wraz z uczestnikami programu zbudowano ogrody deszczowe przy szkołach i przedszkolach (Przedszkole nr 56 przy ul. Wałbrzyskiej, ZSP nr 9 przy ul. Mariana Morelowskiego i nr 14 przy ul. Częstochowskiej, Szkoła Podstawowa nr 85 przy ul. gen. Romualda Traugutta, nr 36 przy ul. Fryderyka Chopina, nr 107 przy ul. Bolesława Prusa, nr 44 przy ul. Wilanowskiej i nr 6 przy ul. Gorlickiej).

Kontynuowano rozpoczęty w 2019 r. program **Wrocławska kranówka** polegający na wyposażeniu szkół i placówek oświatowych w zdroje wody pitnej. W 2021 r. zamontowano 11 urządzeń na łączną kwotę **98 971,55 zł**.

W 2021 r. z programu **Szare na zielone** skorzystało kolejnych **19 placówek** edukacyjnych na terenie Wrocławia. Celem programu jest przekształcanie terenów zewnętrznych wokół szkół oraz przedszkoli w obszary zieleni bezpiecznej i przyjaznej dla uczniów, z zachowaniem funkcji zwiększania odporności na zmiany klimatu, lokalnego zagospodarowania wód opadowych, zachowania bioróżnorodności oraz ochrony przed hałasem. Łączna kwota dofinansowania przyznanego placówkom oświatowym w 2021 r. to **600 tys. zł**.

Katalog dobrych praktyk *Zasady zrównoważonego gospodarowania wodami opadowymi* w 2021 r. został uzupełniony i poprawiony, aby był aktualnym źródłem informacji w zakresie możliwości i sposobów zagospodarowania wód opadowych dla mieszkańców Wrocławia oraz projektantów i urzędników.

Misję edukacyjną MPWiK najszerzej realizowano w ramach działalności **Centrum Edukacji Ekologicznej Hydropolis** (CEE Hydropolis), unikatowego centrum wiedzy o wodzie oraz miejsca szerzenia nauki dbania o środowisko naturalne. Centrum angażuje się społecznie, podejmując działania mające na celu poprawę świadomości ekologicznej (realizuje wystawy, projekty edukacyjne i warsztaty). W 2021 r. CEE Hydropolis odwiedziło **275 tys.** zwiedzających, a **5224** uczniów wzięło udział w warsztatach edukacyjnych. W związku z obostrzeniami pandemicznymi **CEE Hydropolis było zamknięte od 20 lutego do 7 maja 2021 r**. Do czerwca 2021 r. kontynuowano rozpoczęty w 2020 r. projekt **#HYDROeduWSPARCIE**, w ramach którego edukatorzy Centrum udzieli 377 konsultacji online uczniom szkół podstawowych z 14 przedmiotów. W 2021 r. CEE Hydropolis kontynuowało również inne projekty, jak: **#HYDROwDOMu** (filmy z eksperymentami do wykonania w warunkach domowych, liczba odbiorców w ciągu 2 miesięcy lockdownu w 2021 r. przekroczyła 1,5 mln) czy **#PijKranówkę** (kampania mająca na celu edukację ekologiczną i przekonanie mieszkańców Wrocławia do wyboru kranówki jako wody do picia), która w 2021 r., kolejnym roku kampanii, wzbogacona została o organizację ośmiu gier miejskich oraz obecna była w trakcie 313 wydarzeń, trafiając łącznie do 6,5 mln odbiorców.

Od dwóch lat w MPWiK realizowano autorski projekt **Akademia Przyjaciół Wody**, który ma na celu poszerzanie świadomości ekologicznej wśród dzieci uczęszczających do wrocławskich szkół i przedszkoli – edukowanie i kształtowanie pozytywnych nawyków ekologicznych oraz wzmacnianie wizerunku MPWiK jako firmy społecznie odpowiedzialnej. Komplet materiałów edukacyjnych, podzielony na 10 bloków tematycznych, wraz z formularzem zgłoszeniowym został w całości umieszczony na stronie internetowej MPWiK (www.mpwik.wroc.pl). W drugim roku funkcjonowania

Akademii (rok szkolny 2020/2021) w projekcie uczestniczyło blisko 100 szkół i przeszkoli, a zajęcia ukończyło ponad **5000 dzieci**.

W trosce o zrównoważony rozwój we Wrocławiu MPWiK realizuje projekt **#PijKranówkę**. Jest to kampania społeczna mająca na celu edukację ekologiczną społeczeństwa i przekonanie do wyboru kranówki jako wody do picia na co dzień. Przedstawia zalety picia wody kranowej i rezygnacji z wody butelkowanej. Do kampanii zaangażowane zostały wrocławskie kluby sportowe, które jako ambasadorzy programu #PijKranówkę promowały wrocławską wodę kranową wśród swoich kibiców i fanów. Dodatkowo kolejny rok kampanii informacyjnej wzbogacony został o organizację łącznie ośmiu gier miejskich, których zadania opierały się na treściach proekologicznych. Działania promocyjne swoim zasięgiem objęły jednostki miejskie – Wydział Promocji Miasta i Turystyki, Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji, Stadion Wrocław, Wrocławski Tor Wyścigów Konnych Partynice oraz Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego. Szczególnym kanałem informacyjno-promocyjnym były wydarzenia kulturalne, podczas których obecne były marka kampanii #PijKranówkę: festiwal muzyczny WROsound 2021, Vertigo Summer Jazz Festival, Influencers Live Wrocław oraz Bass&Beat Festival. W skali roku kampania była obecna łącznie na 313 wydarzeniach sportowych, miejskich, kulturalnych, których odbiorcami było ponad 6 500 000 mieszkańców Wrocławia i aglomeracji wrocławskiej.

O systemie gospodarowania, zaopatrzeniu i jakości wody we Wrocławiu więcej informacji w rozdziale INFRASTRUKTURA.

ENERGIA W MIEŚCIE

Wrocław jest dobrze zabezpieczony w zakresie dostaw energetycznych, ale nowe wyzwania związane ze zmianami klimatu, rozwojem technologii czy elektromobilnością dynamicznie zmieniają tę sytuację. W celu zagwarantowania ciągłości zaspokajania aktualnych i perspektywicznych potrzeb Wrocławia realizowano działania wynikające z dokumentu *Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław na lata 2020–2035*.

Roczne zużycie ciepła, wyrażone jako roczne zapotrzebowanie energii u odbiorców na terenie miasta, oszacowano na ok. 14 526 TJ.

Wykres 55. Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław na lata 2020–2035 – zapotrzebowanie na ciepło wg grup odbiorców

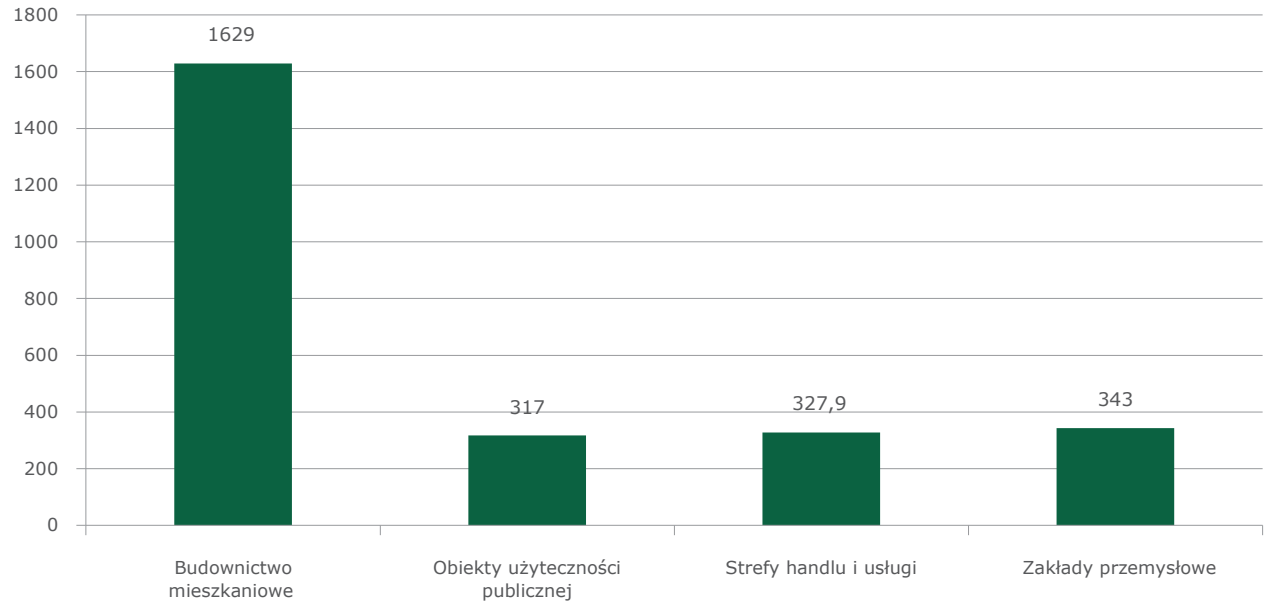

Źródło: UMW

Wykres 56. Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław na lata 2020–2035 – sposób pokrycia zapotrzebowania na moc cieplną we Wrocławiu (w %)

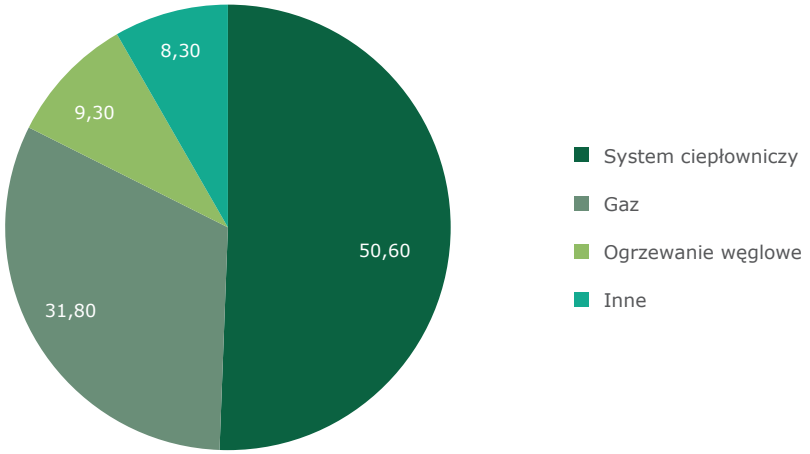

Źródło: UMW

We Wrocławiu możliwe jest **zwolnienie od podatku od nieruchomości** budynków lub ich części podłączonych do instalacji fotowoltaicznych po spełnieniu określonych warunków. Inwestycja m.in. musi być wpisana do *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej*. W związku z uchwałą nr XXXI/789/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 listopada 2020 r. zmieniającą uchwałę nr XIII/316/19 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości budynków lub ich części podłączonych do instalacji fotowoltaicznej, kolektora słonecznego, pompy ciepła, rekuperatora lub gruntowego wymiennika ciepła **w 2021 r. do *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej* wpisano 470 inwestycji**.

PROGRAMY I PROJEKTY UE

Pod koniec 2021 r. rozpoczęto prace nad przystąpieniem Wrocławia do **Misji 100 neutralnych klimatycznie i inteligentnych miast do 2030 roku** w ramach programu Komisji Europejskiej Horyzont Europa. Celem jest ambitna wizja przekształcenia miasta w strefę wolną od węgla, w której mieszkańcy mają dostęp m.in. do czystego powietrza, „zielonej" energii i zeroemisyjnego transportu. Uczestnictwo miast w Misji wiąże się z deklaracją podjęcia szerokiego spektrum działań w kierunku osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2030 r.

Jesienią 2021 r. prowadzono prace związane z aplikowaniem o fundusze z Programu LIFE na działania w zakresie adaptacji miasta do zmian klimatu. Przygotowano projekt pod nazwą *Adaptacja miasta do zmian klimatu poprzez ograniczenie miejskiej powierzchniowej wyspy ciepła w wyniku racjonalnej przebudowy błękitno-zielonej infrastruktury miasta demonstracyjnego* – ***LIFECOOLCITY***. Celem projektu jest optymalizacja procesu zarządzania błękitno-zieloną infrastrukturą miast w procesie adaptacji do zmian klimatu poprzez wykorzystanie innowacyjnych metod teledetekcyjnych i systemu wsparcia decyzji.

W 2021 r. w ramach projektu **GrowGreen**, finansowanego z ramowego programu UE Horyzont 2020, rozpoczęty został drugi etap działań we wnętrzach podwórzowych. Wykonano nasadzenia krzewów, traw, bylin i pnączy – obsadzono 52 m^2 oraz zrealizowano ciąg komunikacyjny z nawierzchni półprzepuszczalnej – ok. 475 m^2 i ciąg pieszy – 11 m^2.

Jesienią 2021 r.prowadzone były prace nad zmianą uchwały nr XV/268/15 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości powierzchni użytkowych lokali mieszkalnych w ramach projektu intensyfikacji powstawania terenów zieleni w obrębie Miasta Wrocławia. Zmiany weszły w życie z dniem 25 grudnia 2021 r. i dotyczyły definicji zielonego dachu oraz terminu obowiązywania uchwały. Celem **uchwały o zielonych dachach** jest promocja zielonych dachów oraz ogrodów wertykalnych, czyli zielonych ścian, w celu zminimalizowania efektu miejskiej wyspy ciepła i poprawy retencji w mieście, w szczególności na obszarach z przewagą zabudowy wielorodzinnej.

Celem programu **Zielona kultura**, skierowanego do wrocławskich instytucji kultury, jest zwiększenie bioróżnorodności, lokalnego zagospodarowania wód opadowych oraz odporności

miasta na zmiany klimatu. W 2021 r. zaakceptowano 7 wniosków wrocławskich instytucji kultury związanych z zagospodarowaniem terenów zieleni, gospodarowaniem wodami opadowymi oraz budkami lęgowymi dla jeżyków i domkami dla jeży i owadów w ramach dostępnej puli środków **100 tys. zł**.

Projekt ***C-Change*** – *Kultura i sztuka w walce ze zmianami klimatu* jest międzynarodowym projektem polegającym na współpracy miast w celu transferu proekologicznych praktyk. W okresie trwania projektu, tj. w latach 2018–2021, Wrocław uczestniczył w spotkaniach międzynarodowych oraz w wizytach studyjnych u wszystkich zaangażowanych w projekt partnerów. Ostatnim etapem realizacji projektu w 2021 r. był zakup narzędzia obliczeniowo-raportowego do mierzenia śladu węglowego dla wrocławskiego sektora kultury.

GOSPODARKA O OBIEGU ZAMKNIĘTYM

W 2021 r. kontynuowano realizację kampanii **Wrocław Nie Marnuje**. Kampania promuje koncepcję gospodarki obiegu zamkniętego – ponowne wykorzystywanie, naprawianie, odnawianie oraz recykling materiałów i produktów w celu redukcji ilości powstających odpadów i zamiany ich w zasoby.

W 2021 r. utworzono na Facebooku grupę *Wrocław nie marnuje* przeznaczoną dla mieszkańców Wrocławia, wrocławskich NGO oraz różnorodnych inicjatyw oddolnych, dla których ważne i interesujące są kwestie ekologii i życie w stylu less waste. Ponadto zorganizowano: z PKP pierwszą edycję wydarzenia pn. *Wymień się książką*, z Uniwersytetem Wrocławskim na terenie Ogrodu Botanicznego warsztaty i pokazy promujące ekologiczne postawy związane z ograniczeniem produkcji odpadów i ekonomicznym wykorzystaniem surowców, akcję pn. *Nie wyrzucaj – przekaż – podziel się – pomóż. Nie marnuj żywności*.

W 2021 r. Hydropolis przygotowało **kampanię dotyczącą zrównoważonego systemu żywieniowego**, której celem było zaprezentowanie ekologicznego aspektu przemysłu spożywczego, w tym produkcji żywności ekologicznej, tzw. blue economy, zrównoważonego rybołówstwa czy śladu wodnego produktów. Akcje skupiały się na promowaniu sezonowości i lokalności produktów spożywczych oraz tematyce less waste.

W 2021 r. rozpoczęto międzynarodowy projekt **BioCanteens** realizowany w ramach europejskiego programu URBACT III, polegający na wymianie dobrych praktyk wypracowanych przez miasto Mouans-Sartoux (Francja) w dziedzinie zbiorowego żywienia w szkołach z Wrocławiem, Gavie (Hiszpania) oraz Liège (Belgia). Docelowo Wrocław, przykładem Mouans-Sartoux, będzie dążył do propagowania idei less waste wraz z wprowadzeniem ekologicznych produktów pochodzących od lokalnych dostawców do stołówek szkolnych. W projekcie uczestniczą cztery wrocławskie szkoły. Projekt będzie trwał 18 miesięcy, a jego całkowity koszt to **2 502 500 zł**.

W ramach działań gospodarki o obiegu zamkniętym kontynuowano projekt **FoodSHIFT2030**, finansowany z ramowego programu UE Horyzont 2020. Celem programu jest propagowanie lokalnego rolnictwa ekologicznego i zdrowej żywności oraz skrócenia dystansu pomiędzy producentami i konsumentami.

Równolegle prowadzone były działania związane z podniesieniem poziomu selektywnej zbiórki i recyklingu odpadów komunalnych oraz usunięciem i właściwym zagospodarowaniem odpadów niebezpiecznych poprzez takie inicjatywy, jak:

- program udostępniania mieszkańcom przydomowych kompostowników – w 2021 r. udostępniono mieszkańcom 201 kompostowników (o 141 mniej niż w roku 2020 r.; w latach 2012–2021 udostępniono łącznie 2108 kompostowników),
- kontynuowanie programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Wrocławia – w 2021 r. zostało usuniętych 72,9 ton wyrobów azbestowych (o 21,7 ton więcej niż w roku 2020 r.).

W 2021 r. wykonano ***Aktualizację inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie miasta***. Zinwentaryzowano 1 921,834 ton wyrobów zawierających azbest, z czego 280,603 ton (ok. 15%) znajduje się na nieruchomościach osób fizycznych, a 1 641,231 ton (ok. 85%) na nieruchomościach osób prawnych i jednostek organizacyjnych.

O systemie gospodarowania odpadami we Wrocławiu więcej informacji w rozdziale INFRASTRUKTURA.

OPIEKA NAD ZWIERZĘTAMI

Dnia 10 maja 2021 r. Prezydent Wrocławia powołał Społeczną Radę ds. Zwierząt. W skład Rady wchodzą przedstawiciele organizacji społecznych, instytucji naukowych i dydaktycznych, środowiska lekarzy weterynarii, służb mundurowych oraz wrocławskiego schroniska dla zwierząt bezdomnych. Przedmiotem prac Rady są zagadnienia związane z: bezpieczeństwem dzikich zwierząt żyjących na terenie miasta, przeciwdziałaniem bezdomności zwierząt, należytą opieką weterynaryjną wobec zwierząt dzikich, wolno żyjących, jak i właścicielskich, zapewnieniem bezpieczeństwa zwierzętom właścicielskim oraz właścicielom, szczególnie w sytuacji interwencji na skutek podejrzenia znęcania się nad zwierzęciem, statusem „prozwierzęcych" organizacji społecznych działających na terenie miasta.

Przyjęto uchwałę nr XXXIV/6873/21 z dnia 18 lutego 2021 r. Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie gminy Wrocław.

W 2021 r. gmina Wrocław przekazała Schronisku dla Bezdomnych Zwierząt dotację w kwocie 3 mln zł, dodatkowo 16,9 tys. zł na talony sterylizacyjne dla kotów wolno żyjących. Ponadto koordynowano program bezpłatnego znakowania psów i kotów należących do mieszkańców Wrocławia (zaczipowano 1025 zwierząt za kwotę 46 125 zł) oraz program bezpłatnej sterylizacji psów i kotów należących do mieszkańców Wrocławia – sterylizacji poddano 296 zwierząt za kwotę 68 125 zł.

DZIKIE ZWIERZĘTA

W 2021 r. kontynuowano we współpracy z ZOO Wrocław kampanię informacyjno-edukacyjną na temat dzikich zwierząt pod nazwą *Dzikie w mieście.* Kampania była skierowana do mieszkańców Wrocławia, a jej celem było podniesienie świadomości na temat biologii i ekologii dzikich zwierząt, w tym w zakresie postępowania ze zwierzyną dziką przebywającą na terenach zabudowanych.

Kontynuowano również **Program ograniczania uciążliwości powodowanych przez dzikie zwierzęta bytujące na terenie Miasta Wrocławia**. W roku 2021 zgłoszono 1175 interwencji, w ramach których odłowiono 160 zwierząt, a 174 zwierzęta przewieziono do Ośrodka rehabilitacji.

MOBILNOŚĆ

W 2021 r. kontynuowano działania wdrażające założenia *Wrocławskiej Polityki Mobilności*, polegające m.in. na łączeniu systemu transportu publicznego w spójną całość, przeciwdziałaniu wykluczeniu komunikacyjnemu peryferyjnych osiedli, kształtowaniu przestrzeni przyjaznych pieszym i rowerzystom oraz wspieraniu innowacyjnych środków transportu. Jednym z priorytetów, jakie stawia sobie Wrocław, jest osiągnięcie wskaźnika udziału podróży samochodowych w mieście nieprzekraczającego 35%. W tym celu kluczowe jest ciągłe podnoszenie standardu, bezpieczeństwa i komfortu podróżowania tramwajami, autobusami oraz koleją, aby uczynić transport publiczny najbardziej atrakcyjnym sposobem podróżowania po mieście. Budowa i remonty infrastruktury oraz organizacyjne usprawnienia to sposób na to, by transport zbiorowy był dla mieszkańców oczywistym wyborem, a nie przymusem. Pomimo priorytetu dla rozwoju transportu innego niż samochodowy prowadzone są liczne działania na rzecz poprawy infrastruktury dla samochodów, podobnie jak dla pozostałych użytkowników ulic. Wszystkie inwestycje są nierozerwalnie związane z działaniami mającymi na celu podnoszenie jakości życia mieszkańców – czystszego powietrza, mniejszego hałasu, przyjaznej przestrzeni dla pieszych.

W 2021 r. nadal aktualne pozostało wyzwanie związane z przywróceniem liczby użytkowników transportu zbiorowego do poziomu sprzed pandemii. W tym celu kontynuowano zintensyfikowane w ostatnich latach prace nad modernizacją i rozwijaniem infrastruktury transportu publicznego oraz sprawną i odpowiedzialną organizacją transportu zbiorowego i indywidualnego. W 2021 r. odnotowano istotny wzrost liczby pasażerów komunikacji zbiorowej względem roku 2020, a w grudniu 2021 r. poziom sprzedaży biletów był jedynie o 1% niższy niż w analogicznym okresie przed pandemią.

POLITYKA ZRÓWNOWAŻONEJ MOBILNOŚCI

W 2021 r. po raz kolejny wykonano coroczny monitoring realizacji założeń strategicznych dokumentów z zakresu polityki transportowej, tj. ***Wrocławskiej Polityki Mobilności*** oraz ***Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Wrocławia – Ruch Miasta***. W ramach monitoringu powyższych dokumentów (https://bip.um.wroc.pl/artykul/631/50829/wroclawska-polityka-mobilnosci-2021-rok) przygotowano podsumowanie mierników i czynników za 2020 r. oraz raport z realizacji celów szczegółowych zawartych w *Planie Zrównoważonej Mobilności Miejskiej* (https://bip.um.wroc.pl/artykul/305/39941/plan-zrownowazonej-mobilnosci-miejskiej-dla-wroclawia). Średnia ocena realizacji PZMM za rok wzrosła z 3,5 w 2020 r. do 4,5 w roku 2021. To pokazuje, że podejmowane działania przynoszą pozytywne efekty.

MASTERPLAN DLA CENTRUM

W 2021 r. przygotowano *Masterplan dla przestrzeni miejskich w Centrum* (https://www.wroclaw.pl/rozmawia/masterplan-dla-przestrzeni-miejskich-w-centrum). Jego celem jest dalsze zwiększenie dostępności centrum miasta, dostosowanie do zmian klimatu (m.in. poprzez zwiększenie zazielenienia), poprawa estetyki, oraz gotowość na wyzwania stawiane nowoczesnym, przyjaznym miastom. Posiadanie tego typu dokumentu może pomóc w pozyskiwaniu środków zewnętrznych.

W oparciu o analizy funkcjonalno-przestrzenne oraz badania fokusowe uwzględniające potrzeby różnorodnych interesariuszy tej przestrzeni, w tym przedsiębiorców i firm kurierskich, stworzono rekomendacje odpowiadające na rozpoznane problemy. Najważniejsze to: poszerzanie przestrzeni dla pieszych i użytkowników gastronomii, dostępność centrum dla wszystkich użytkowników bez względu na stopień sprawności, dopasowanie systemu dostaw uwzględniającego rowery cargo, ustalenie kolejnych działań w zakresie strefy czystego transportu, wprowadzenie zieleni i rozwiązań błękitnych w celu przeciwdziałania miejskiej wyspie ciepła.

Dokument zawiera również propozycje modeli funkcjonalnych ulic, w tym szczegółowe opracowania dla dwóch korytarzy ulic (tj. ul. Szewska na odcinku od ul. Kazimierza Wielkiego do ul. Grodzkiej oraz ciąg ulic: Kotlarska, Malarska i Łazienna na odcinku od ul. św. Katarzyny do ul. Nowy Świat), pokazujące, jak można ulepszyć przestrzenie ulice staromiejskie, żeby były bardziej zielone, przyjazne pieszym i rowerzystom oraz umożliwiały jednocześnie sprawną obsługę przedsiębiorców i restauratorów działających w centrum. Jedną z rekomendacji jest także przebudowa ul. Ruskiej na fragmencie od pl. Solnego do ul. Kazimierza Wielkiego.

POPRAWA INFRASTRUKTURY DROGOWEJ I BEZPIECZEŃSTWA RUCHU

Na inwestycje związane z infrastrukturą drogową i transportem w 2021 r. wydatkowano blisko **460 mln zł** (w 2020 r. – 328 mln zł). W realizowanych inwestycjach starano się uwzględniać potrzeby wszystkichuczestników ruchu, przy czym ze względu na istniejące uwarunkowania w poszczególnych rejonach miasta stosowano różne podejście. Inaczej potrzeby realizowane są w centrum, a inaczej na osiedlach oddalonych od centrum czy w sąsiedztwie Autostradowej Obwodnicy Wrocławia (AOW). W ramach poprawy infrastruktury i bezpieczeństwa ruchu przeprowadzono szereg inwestycji drogowych (w tym remonty dróg, wytyczanie i budowę przejść dla pieszych, dbałość o oznakowanie, wyodrębnianie bezpiecznych tras rowerowych, realizację oświetlenia i doświetlenia), remontów obiektów inżynierskich oraz mających na celu poprawę stanu torowisk. W 2021 r. na realizację zadań w ramach programów poprawy stanu technicznego infrastruktury drogowej, rowerowej, pieszej, inicjatyw lokalnych, inicjatyw Rad Osiedli, funduszu osiedlowego, budowy i przebudowy oświetlenia ulic oraz miejsc niebezpiecznych przeznaczono blisko **180 mln zł** (w 2020 r. – 114 mln zł).

Program Inicjatyw Rad Osiedli (oraz jego następca **Fundusz Osiedlowy**) i **Program Inicjatyw Lokalnych** dają mieszkańcom możliwość wpływania na rozwój Wrocławia oraz wzmacniają ich rolę w procesie zarządzania zasobami miejskimi. Plan wydatków obejmujący realizację powyższych programów w 2021 r. (również niedrogowe zadania, takie jak place zabaw, boiska sportowe) wyniósł łącznie **19 631 728 zł** (w 2020 r. – 22 604 314 zł), w tym Fundusz Osiedlowy – 4 508 491 zł, Program Inicjatyw Lokalnych – 434 025 zł, Program Inicjatyw Rad Osiedli – 14 689 212 zł.

Uczestnictwo w Programie Inicjatyw Lokalnych związane jest z udziałem wspólnoty lokalnej w kosztach realizacji zadania. Ogółem w 2021 r. udział finansowy mieszkańców wyniósł 578 143,30 zł, co stanowi 82,6% założonego planu dochodów (w 2020 r. – 167 440 zł, 67% planu dochodów). W 2021 r. zrealizowane zadania dotyczyły remontów, przebudowy lub budowy infrastruktury drogowej oraz technicznej, których wykonanie zostało wskazane jako priorytetowe przez pełnomocnika mieszkańców, organizacje pożytku publicznego czy Radę Osiedla.

KOMUNIKACJA SAMOCHODOWA

W 2021 r. wprowadzono uchwałę o utworzeniu w ramach Strefy Płatnego Parkowania (SPP) Śródmiejskiej Strefy Płatnego Parkowania (ŚSPP), która objęła dotychczasowe strefy płatnego parkowania A i B. Celem utworzenia ŚSPP jest poprawa dostępności miejsc postojowych, a także dalsza estetyzacja centrum Wrocławia. Ponadto wdrożono nowe płatne miejsca postojowe w 12 lokalizacjach, wskazanych przez Rady Osiedli. Celem jest uporządkowanie postoju samochodów, poprawa dostępności miejsc postojowych i zwiększenie rotacji, a także stworzenie preferencyjnych warunków do parkowania dla mieszkańców strefy (możliwość skorzystania z abonamentu parkingowego w cenie 100 zł na rok).

Obszar objęty płatnym parkowaniem we Wrocławiu liczy łącznie 5733 miejsca, z czego ŚSPP obejmuje 1278 miejsc, co stanowi 22% wszystkich płatnych miejsc postojowych. W stosunku do 2020 r. liczba miejsc postojowych wzrosła o 795. W 2021 r. Wrocław miał jedną z najmniejszych stref objętych płatnym parkowaniem spośród dużych miast w Polsce. W Poznaniu strefa płatnego parkowania obejmowała 7212 miejsc, w Szczecinie – 6853. Z kolei w Krakowie strefa płatnego parkowania obejmowała aż 20 150 miejsc postojowych.

Tabela 105. Liczba miejsc postojowych i sprzedanych abonamentów w latach 2018–2021 we Wrocławiu

Rok	Liczba płatnych miejsc postojowych	Liczba wydanych abonamentów			Liczba wydanych abonamentów dla mieszkańców		
		Tradycyjne	E-abonamenty	Razem	Tradycyjne	E-abonamenty	Razem
2018	4 366	5 274	4 378	9 652	2 546	512	3 058
2019	4 606	4 124	5 651	9 775	2 431	735	3 166
2020	4 938	2 316	5 182	7 498	1 841	1 629	3 470
2021	5 733	3 193	9 146	12 339	2 692	4 710	7 402

Źródło: UMW

W 2021 r. z tytułu opłat za postój samochodów w SPP osiągnięto dochody w wysokości 20 339 000 zł (w 2020 r. – 10 792 070 zł), w tym w ŚSPP – 10 468 700 zł. Koszt obsługi systemu wyniósł 5 280 000 zł (w 2020 r. – 4 096 020 zł), w tym wynagrodzenie operatora systemu to 5 035 000 zł (w 2020 r. – 3 908 250 zł). W centrum miasta bezpłatnie parkować mogą motocykle, pojazdy nisko- lub zeroemisyjne oraz osoby z niepełnosprawnością posiadające identyfikator „0", wystawiony przez Zarząd Dróg i Utrzymania Miasta na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności.

Wrocław dąży do zmniejszenia udziału podróży samochodowych w poruszaniu się po mieście. W tym celu niezbędne jest zapewnienie sprawnej komunikacji miejskiej, a także wygodnego systemu przesiadkowego spójnie łączącego podróże różnymi środkami transportu. Dlatego ważnym elementem jest rozwój systemu parkingów **Parkuj i Jedź**. W 2021 r. wybudowano **6 kolejnych parkingów** położonych przy: pętli Klecina, ul. gen. Augusta Emila Fieldorfa, ul. Kamiennogórskiej, stacji kolejowej Osobowice, pętli tramwajowej Osobowice oraz parking nr 5 na Psim Polu. Łączna liczba nowych miejsc parkingowych wyniosła 348, w tym 17 miejsc postojowych dla osób z niepełnosprawnościami. Na koniec 2021 r. w systemie Parkuj i Jedź funkcjonowały **34** parkingi w 27 lokalizacjach o łącznej liczbie **2566 miejsc postojowych**, w tym **80** dla osób z niepełnosprawnościami. Na wybranych parkingach zbudowano wiaty rowerowe, ciągi piesze i rowerowe, dokonano nasadzeń zieleni. Parkingi zostały wyposażone – w zależności od potrzeb i lokalizacji – w wideomonitoring, pętle indukcyjne zliczające pojazdy, system dostępu do parkingu (szlabany), tablice Dynamicznej Informacji Pasażerskiej, oświetlenie, wygrodzenia. Nakłady poniesione w 2021 r. na system Parkuj i Jedź wyniosły ok. 2,1 mln zł (w 2020 r. – 280 tys. zł).

Rysunek 4. Wrocławski system parkingów Parkuj i Jedź – lokalizacje parkingów

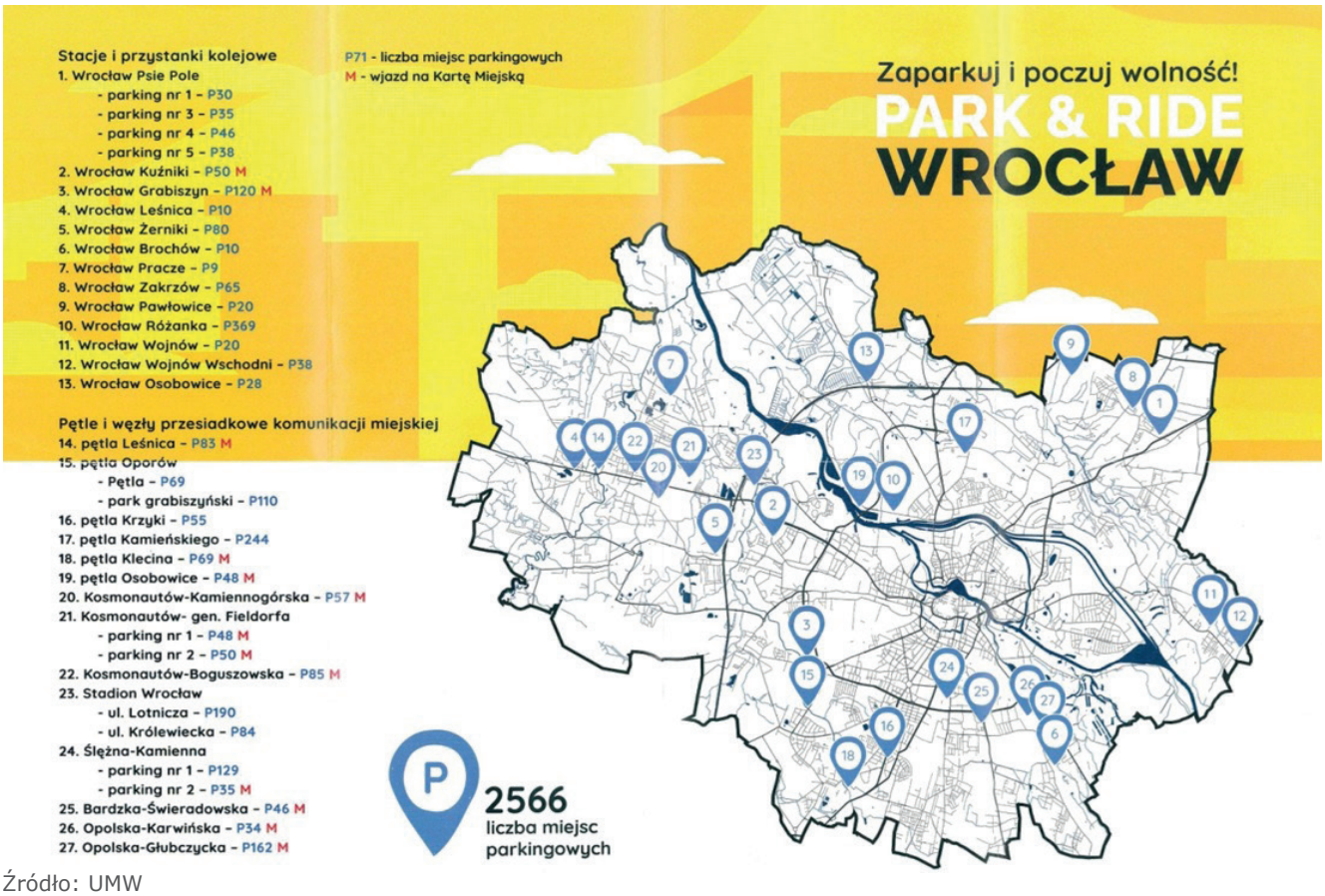

Źródło: UMW

WJAZD DO MIASTA POJAZDÓW CIĘŻAROWYCH

W 2011 r. w celu poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz usprawnienia miejskiej komunikacji, a także poprawy przepustowości dróg na obszarze Wrocławia, wprowadzono w ciągu dróg krajowych organizację ruchu zakazującą wjazdu do Wrocławia pojazdów ciężarowych o dopuszczalnej masie całkowitej powyżej 18 ton w godzinach szczytu komunikacyjnego i w godzinach nocnych. Zezwolenia, w formie przepustki uprawniającej do wjazdu na teren miasta, wydawane są firmom transportowym spełniającym określone warunki.

Tabela 106. Liczba pojazdów ciężarowych, które otrzymały przepustki na wjazd do Wrocławia w latach 2011–2021

Rok	Liczba pojazdów
2011	6 720
2012	5 200
2013	4 117
2014	4 272
2015	3 793
2016	3 786
2017	3 198
2018	2 820
2019	3 696
2020	2 119
2021	1 887

Źródło: UMW

KOMUNIKACJA PIESZA

W 2021 r. w ramach **Programu Ruchu Pieszego** realizowano zadania w zakresie: budowy wygodnych dojść do przystanków i węzłów komunikacji zbiorowej, remontów nawierzchni oraz budowy nowych odcinków chodników, a także poprawy jakości przestrzeni publicznych. Jednym z największych zadań inwestycyjnych w tym obszarze była budowa naziemnego przejścia dla pieszych przez ul. Legnicką na wysokości ul. Młodych Techników. W rezultacie realizacji zadania ułatwiono mieszkańcom przekroczenie tej ruchliwej ulicy oraz umożliwiono dojście do peronów tramwajowych bez konieczności pokonywania barier architektonicznych. Drugim znaczącym zadaniem była przebudowa nawierzchni ciągów pieszych i rowerowych na bulwarze Słonecznym wraz z zagospodarowaniem zieleni, montażem ławek i oświetleniem. Wskutek realizacji tego zadania mieszkańcy zyskali atrakcyjną przestrzeń publiczną, oddzieloną od jezdni nowymi nasadzeniami.

W 2021 r. kontynuowano działania w zakresie poprawy dostępności komunikacji zbiorowej dla osób o ograniczonej mobilności poprzez budowę przystanków wiedeńskich lub poprzez wyniesienie peronów na przystankach tramwajowych.

W 2021 r. w ramach programu poprawy infrastruktury pieszej przeprowadzono liczne remonty i realizacje nowych chodników, a także porządkowano strefy parkowania, obniżano krawężniki, wprowadzano zmiany w organizacji ruchu, wzbogacano infrastrukturę o ławki. Na działania inwestycyjne w tym zakresie w 2021 r. zaplanowano 11 093 000 zł.

W 2021 r. kontynuowano realizację programu **Szkolna ulica,** który objął kolejne trzy lokalizacje, przy ulicach: Łukasza Górnickiego, Wandy, Częstochowskiej. Program będzie kontynuowany w kolejnych latach i rozszerzany na inne szkoły.

W 2021 r. realizowano program **Ławeczka Mieszkańca**, w ramach którego na terenie miasta ustawiono 60 ławek w lokalizacjach wskazanych przez mieszkańców.

KOMUNIKACJA ROWEROWA

Budowa nowej i remont istniejącej infrastruktury dla rowerów to jedno z podstawowych narzędzi promowania aktywnej mobilności. W 2021 r. zrealizowano łącznie prawie **26 km nowych tras rowerowych**, w tym: 13 km dróg dla rowerów, blisko 1 km pasów rowerowych, ponad 10 km ciągów pieszo-rowerowych, oraz dopuszczono na ponad 1 km ulic jazdę pod prąd dla rowerzystów. Jedną z ważniejszych inwestycji było wybudowanie trasy rowerowej wzdłuż ul. Jedności Narodowej i ul. Rychtalskiej do ul. Oleśnickiej – trasa stała się wygodnym i bezpiecznym połączeniem centrum miasta z wieloma wrocławskimi osiedlami. W ramach realizacji ważnych powiązań pieszo-rowerowych zrealizowano kolejny fragment Promenady Krzyckiej na odcinku pomiędzy ul. Borowską a ul. Bardzką.

Istotnym projektem będącym przykładem **łączenia tras rowerowych Wrocławia z trasami gmin sąsiednich jest oddana w 2021 r. trasa wzdłuż al. Karkonoskiej**.

Wykres 57. Długość tras rowerowych we Wrocławiu w latach 2012–2021 (w km)

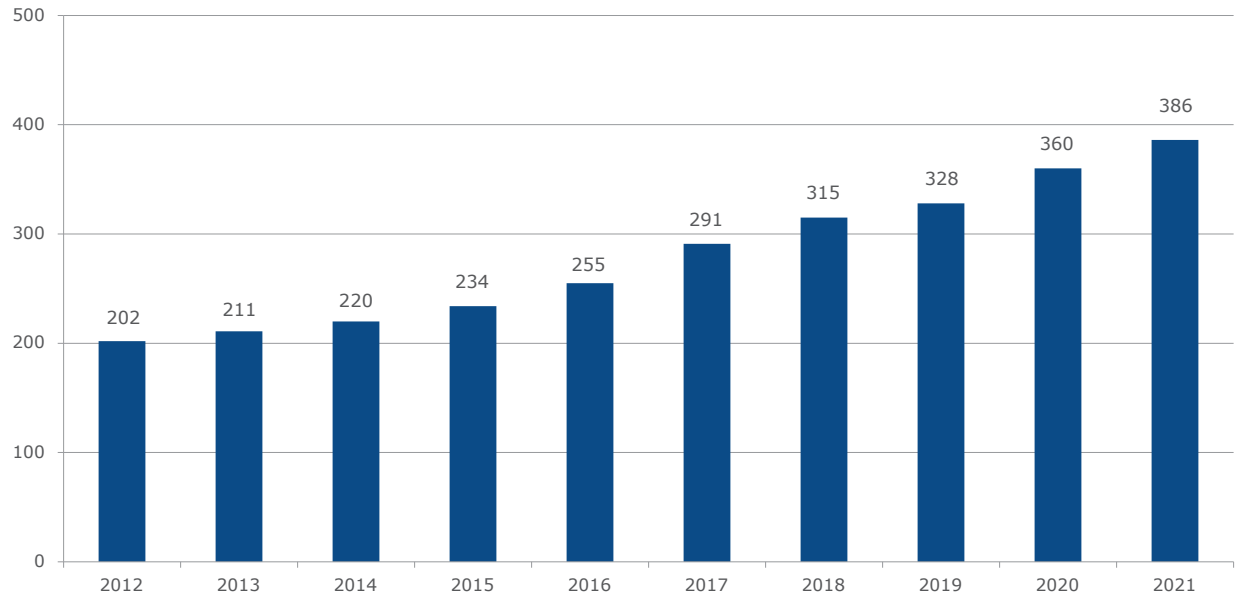

Źródło: UMW

W 2021 r., w związku z trwającą pandemią, dla rowerzystów i dostawców rowerowych kontynuowano **udostępnianie wrocławskiego rynku** bez ograniczeń, przez całą dobę. Utrzymano **ograniczenie prędkości do 30 km/h** na trzech ulicach: Świdnickiej, Sądowej i św. Mikołaja. Są to ulice, na których planowane są docelowe rozwiązania przyjazne dla rowerzystów, pieszych i pasażerów komunikacji zbiorowej.

W 2021 r. wybudowano **6 wiat dla rowerów na parkingach Bike&Ride** (jedną w 2020 r.). Parkingi powstały przy ul. Kamiennogórskiej (2 wiaty), stacji Wrocław-Osobowice (1 wiata), stacji Wrocław-Wojnów (2 wiaty) oraz stacji Wrocław-Strachocin (1 wiata). Zwiększono tym samym liczbę miejsc parkingowych dla rowerów w ramach systemu o 60 (w 2020 r. – 40 miejsc), osiągając łącznie liczbę 928 miejsc.

Nakłady poniesione na realizację polityki rowerowej w 2021 r. wyniosły 30 128 000 zł (w 2020 r. – 21 353 000 zł).

WROCŁAWSKI ROWER MIEJSKI

System samoobsługowej wypożyczalni rowerów publicznych **Wrocławski Rower Miejski** funkcjonuje we Wrocławiu od 11 lat. W 2021 r. system po raz drugi działał przez cały rok. W styczniu, lutym i grudniu do dyspozycji mieszkańców było 665 rowerów, natomiast w pozostałych miesiącach 2265 rowerów. Rowery można było wypożyczyć i zwrócić na 221 stacjach oraz, za dodatkową opłatą w wysokości 5 zł, poza nimi. W związku z 10-leciem Wrocławskiego Roweru Miejskiego firma Next Bike udostępniła 100 rowerów elektrycznych. W 2021 r. rowery wypożyczono 2 mln razy (w 2020 r. – 1,4 mln), a w systemie było zarejestrowanych ok. 300 tys. użytkowników, z czego 39 tys. to użytkownicy nowo zarejestrowani. Nakłady poniesione na utrzymanie roweru miejskiego w 2021 r. wyniosły ok. 5,7 mln zł.

EDUKACJA I PROMOCJA MOBILNOŚCI AKTYWNEJ

W 2021 r. powstał program **Młodzi – Aktywnie zMOBILizowaNI**, w ramach którego realizowane są działania edukacyjno-promocyjne kierowane do dzieci i młodzieży oraz oferowane jest wsparcie dla nauczycieli realizujących zajęcia z wychowania komunikacyjnego. W 2021 r. w ramach programu odbyły się: *Rowerowe działania edukacyjne,* w trakcie których przeszkolono 400 uczniów i 120 nauczycieli w zakresie zasad i zalet korzystania z roweru w mieście oraz bezpieczeństwa w ruchu drogowym; *Rowerowy Maj* – kampania promująca przemieszczanie się za pomocą indywidualnych środków transportu w drodze do szkoły i przedszkola, w której udział wzięło 13 644 dzieci z 44 szkół podstawowych i 35 przedszkoli; *Wrocławska Szkoła Mobilności Aktywnej* – ulepszony kurs na kartę rowerową, w ramach którego we wszystkich wrocławskich szkołach podstawowych zostały rozdystrybuowane podręczniki oraz materiały edukacyjne z wychowania komunikacyjnego. Ponadto pomysł Wrocławia na aplikację z zakresu mobilności został doceniony w konkursie Polskiego Funduszu Rozwoju dla Miast **Klimaton**. Aplikacja będzie zachęcać dzieci do podróżowania do szkoły w sposób aktywny – pieszo, rowerem lub na hulajnodze – i będzie zintegrowana z innymi działaniami na rzecz promowania aktywnego podróżowania do szkoły. Aplikacja zostanie opracowana i wdrożona do końca maja 2022 r.

W 2021 r. wdrożono pilotażowy projekt montażu zadaszonych i zamykanych zielonych wiat rowerowych na terenie wnętrz międzyblokowych dla mieszkańców (postawiono 8 wiat).

W lipcu 2021 r. zorganizowano konsultacje społeczne, których wyniki posłużą do stworzenia *Planu działań rowerowych do 2030 roku*. Wrocławianie mieli możliwość wskazania tras rowerowych, które powinny powstać w pierwszej kolejności, zgłoszenia pomysłów promocji roweru jako środka transportu oraz rozwoju systemu Wrocławskiego Roweru Miejskiego.

W 2021 r. gmina Wrocław we współpracy z Uniwersytetem Ekonomicznym we Wrocławiu, grupą europejskich miast (m.in. Helsinki, Southampton, Reims, Monachium) oraz jednostkami świadczącymi usługi pocztowe i kurierskie uczestniczyła w przygotowaniu aplikacji do grantu, której celem jest koordynacja zrównoważonych rozwiązań dotyczących „dostaw na ostatniej mili", z uwzględnieniem rowerów cargo i mikrocentrów przeładunkowych.

KOMUNIKACJA PUBLICZNA

PRIORYTETY KOMUNIKACJI PUBLICZNEJ

Komfort poruszania się komunikacją publiczną to nie tylko jakość taboru i infrastruktury oraz narzędzia informatyczne, ale przede wszystkim punktualność przyjazdu na przystanek oraz jak najkrótszy czas podróży, konkurencyjny w stosunku do auta. Wszystkie torowiska, możliwe technicznie do wydzielenia z ruchu kołowego, zostały już wydzielone – 95,6% torowisk tramwajowych jest dostępnych tylko dla pojazdów komunikacji zbiorowej. Na 130 skrzyżowaniach z sygnalizacją świetlną obowiązywały priorytety dla tramwajów. W 2021 r. wybudowano buspas w ul. Bolesława Krzywoustego, dzięki któremu kilkanaście linii autobusowych z Psiego Pola uzyskało możliwość niezależnego i szybkiego przejazdu w kierunku centrum.

MIEJSKA KOMUNIKACJA AUTOBUSOWA I TRAMWAJOWA

Na wydatki bieżące związane z lokalnym transportem publicznym w 2021 r. przeznaczono kwotę 544 mln zł (w 2020 r. – 493 mln zł). W 2021 r., jak i w 2020 r., priorytetem było kontynuowanie działań poprawiających funkcjonowanie komunikacji publicznej dla osiedli, szczególnie tych położonych dalej od centrum. Realizując ten cel:

- uruchomiono 3 nowe linie autobusowe (722, 345 i 244),
- zmieniono trasy 11 linii autobusowych (111, 116, 123, 125, 126, 132, 143, 246, 315, 319, A),
- zwiększono częstotliwości kursowania 3 linii autobusowych (102, 111, 114),
- uruchomiono 6 nowych przystanków.

Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o. (MPK) zrealizowało w 2021 r. **13 631 407 pociągokilometrów** w komunikacji tramwajowej oraz **30 040 313 wozokilometrów** w komunikacji autobusowej.

Wykres 58. Tramwaje MPK – liczba pociągokilometrów w latach 2018–2021

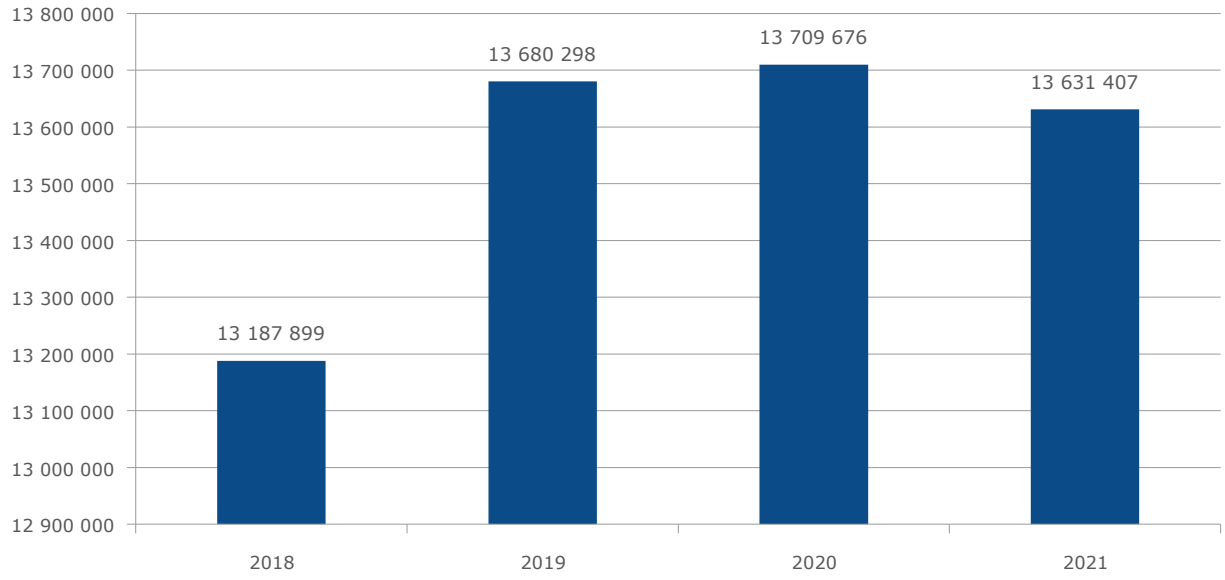

Źródło: UMW

Wykres 59. Autobusy MPK – liczba wozokilometrów w latach 2018–2021

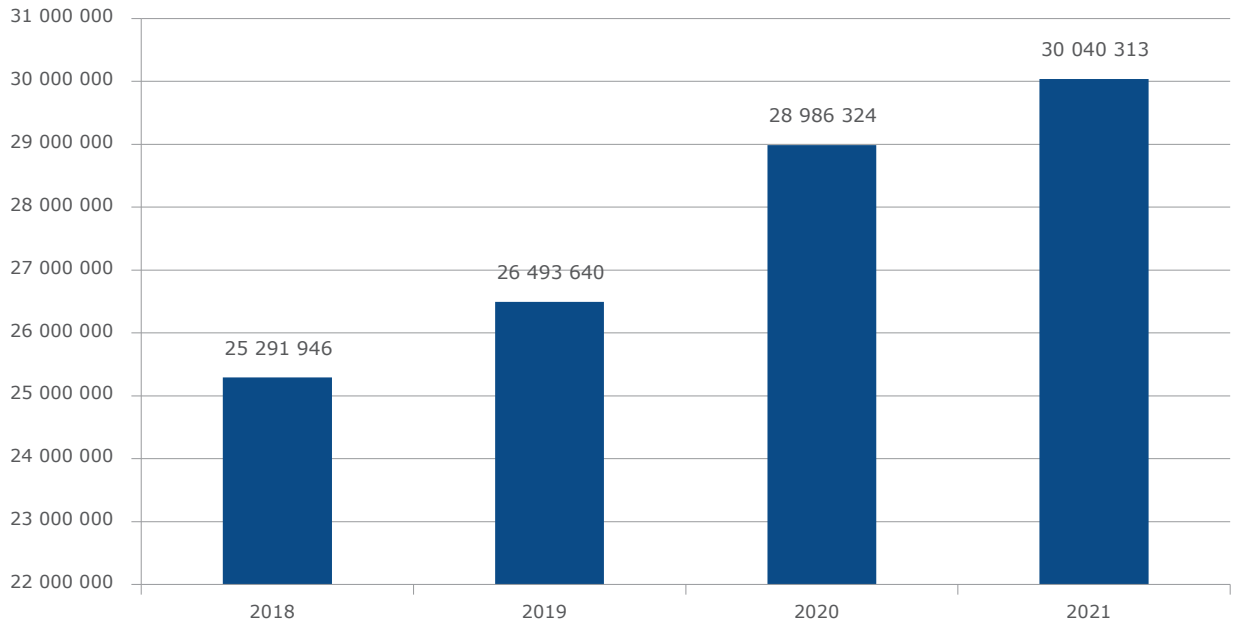

Źródło: UMW

W wyniku prowadzenia intensywnych prac remontowych oraz budowy nowej sieci torowisk w 2021 r. uruchomiono szereg objazdów realizowanych autobusami zastępczymi. W związku z tym zmniejszyła się praca przewozowa trakcji tramwajowej, jednakże sumaryczna praca przewozowa wzrosła w stosunku do roku 2020 o 975 720 km.

W ramach komunikacji zbiorowej we Wrocławiu organizowana jest również komunikacja specjalna, uruchamiana w trakcie cieszących się dużym zainteresowaniem wydarzeń kulturalnych, sportowych i innych odbywających się na terenie miasta. W 2021 r. komunikacja specjalna (linie tramwajowe T oraz linie autobusowe S) organizowana była 18 razy.

NOWE TRASOWANIE LINII TRAMWAJOWYCH I AUTOBUSOWYCH

W 2020 r. opracowano wstępną koncepcję nowego trasowania linii tramwajowych i autobusowych we Wrocławiu w związku z realizowanymi inwestycjami trasy autobusowo-tramwajowej na Nowy Dwór (TAT) oraz trasy tramwajowej na Popowice. W 2021 r. prowadzono wewnętrzne konsultacje koncepcji (w ramach jednostek Urzędu Miejskiego Wrocławia i MPK) w kontekście harmonogramu powyższych inwestycji oraz analizowano zgłoszone uwagi, które będą podstawą dalszej pracy nad układem linii autobusowych i tramwajowych.

ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY KOMUNIKACJI ZBIOROWEJ

W 2021 r. niezmiernie istotne było utrzymanie tempa remontów torowisk i rozjazdów w centralnych punktach miasta oraz wielu trwających ważnych inwestycji tramwajowych i rowerowych.

W 2021 r. MPK kontynuowało akcję TORYwolucja, w ramach której realizowano 20 inwestycji, liczne naprawy, wymiany i remonty torów tramwajowych, sieci trakcyjnej, na łączną kwotę **82,1 mln zł**. Wymienionych zostało ponad **1,74 km szyn** oraz **70 zwrotnic**. Łącznie, wliczając w to m.in. budowę trasy tramwajowej na Popowice i inwestycję TAT, do użytku zostało oddanych **11,2 km** nowych i wyremontowanych torowisk. Prace prowadzone i koordynowane były w taki sposób, by w jak największym stopniu ograniczać wynikające z nich utrudnienia w ruchu. W kluczowych punktach miasta, jak na ul. Powstańców Śląskich czy przy pl. Dominikańskim, prace prowadzone były etapami, aby w tym samym czasie nie zamykać ruchu we wszystkich kierunkach. W ramach TORYwolucji powstały też zielone torowiska (na al. gen. Józefa Hallera i ul. Złotoryjskiej) o łącznej długości **1,4 km**.

W ramach zadań modernizacyjnych w celu podniesienia bezpieczeństwa w ruchu tramwajowym wykonano kompleksową wymianę konstrukcji torowisk w 18 lokalizacjach miasta.

ROZBUDOWA SYSTEMU ZARZĄDZANIA RUCHEM WE WROCŁAWIU

Systematycznie rozbudowywany jest System Zarządzania Ruchem w celu zwiększania płynności ruchu oraz podwyższania standardu i warunków przejazdu komunikacją zbiorową. W 2021 r. m.in. opracowano niezbędną dokumentację projektową w celu rozbudowy Inteligentnego Systemu Transportowego (ITS), dostarczono urządzenia systemu ITS, przeprowadzono ich testy oraz zainstalowano i podłączono 383 urządzenia do wyświetlania informacji pomocniczych.

SPRZEDAŻ BILETÓW W SYSTEMIE URBANCARD

Rok 2021, mimo nadal odczuwalnych skutków pandemii COVID-19, przyniósł wyraźną poprawę w korzystaniu przez mieszkańców z komunikacji miejskiej. Odnotowano wzrost liczby pasażerów, a tym samym wzrost liczby sprzedanych biletów w stosunku do roku 2020. W 2021 r. poprzez system URBANCARD Wrocławska Karta Miejska sprzedano łącznie **26 798 668** biletów (w 2020 r. – 21 407 323 biletów), z czego:

- **18 669 938** biletów czasowych,
- **7 504 823** biletów jednorazowych,
- **623 461** imiennych biletów okresowych,
- **446** biletów okresowych na okaziciela.

W 2021 r. sprzedano 19 036 077 biletów (71%) za pomocą kasowników zamontowanych w pojazdach komunikacji miejskiej oraz 7 762 591 (29%) poprzez pozostałe kanały dystrybucji biletów, tj.: automaty biletowe, aplikacje mobilne, stronę WWW oraz punkty stacjonarne.

Wykres 60. Sprzedaż biletów wrocławskiej komunikacji miejskiej w latach 2018–2021

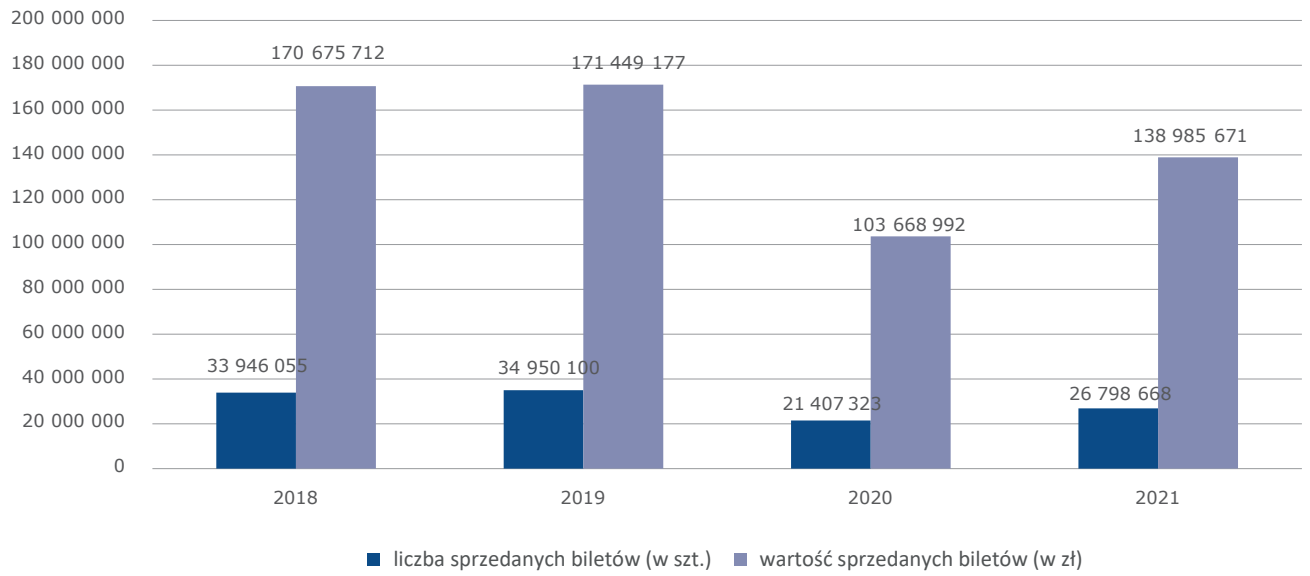

Źródło: UMW

Mając na uwadze poczucie bezpieczeństwa pasażerów komunikacji miejskiej oraz dążąc do usprawnienia obsługi transakcji biletowych, podjęto prace nad poszerzeniem funkcjonalności systemu URBANCARD. Wprowadzono szereg nowych procesów, w tym możliwość sprawdzenia historii biletów nabytych w kasownikach oraz ważności biletów zakupionych w kasownikach, a także uruchomienie procesu reklamacyjnego w pełni online.

KOMUNIKACJA PODMIEJSKA – STREFOWA

We Wrocławiu linie autobusowe strefowe mają zapewnić komunikację publiczną na kluczowych kierunkach podmiejskich. W wyniku współpracy gminy Wrocław z gminami sąsiednimi w 2021 r. uruchomiono 9 nowych linii łączących Wrocław z: Kątami Wrocławskimi, Kobierzycami, Siechnicami, Czernicą oraz – po raz pierwszy – z Żórawiną (linie 903, 907, 909, 913, 920, 927L, 927P, 933, 947).

Tabela 107. Liczba wozokilometrów w komunikacji miejskiej i podmiejskiej w latach 2018–2021

Rok	2018	2019	2020	2021
Praca przewozowa	3 381 845	2 762 677	2 949 461	3 736 950

Źródło: UMW

Pojazdy obsługujące nowo utworzone linie autobusowe zatrzymują się na 158 przystankach, z których 57 nie było wcześniej obsługiwanych przez wrocławską komunikację miejską.

W komunikacji międzygminnej organizowanej przez gminę Wrocław sprzedano 411 080 biletów jednorazowych (w 2020 r. – 305 510) oraz 10 731 biletów okresowych (w 2020 r. – 9044). W 2021 r. nastąpił wzrost sprzedaży biletów w stosunku do roku 2020: o 33% w przypadku biletów jednorazowych i o 19% w przypadku biletów okresowych. Wzrost sprzedaży wynikał zarówno ze zwiększenia się liczby podróżujących, jak również z rozszerzenia oferty usług przewozowych na tereny gmin: Kąty Wrocławskie, Żórawina, Siechnice, Czernica oraz Kobierzyce.

Tabela 108. Sprzedaż biletów na liniach międzygminnych w latach 2018–2021

Rok	Liczba biletów jednorazowych (w szt.)	Liczba biletów okresowych (w szt.)	Wartość sprzedanych biletów (w zł)
2018	1 038 826	25 661	5 470 518
2019	527 889	14 244	3 010 868
2020	305 510	9 044	1 831 141
2021	411 080	10 731	2 606 085

Źródło: UMW

W ramach kontynuowanych umów na dystrybucję biletów aglomeracyjnych, które umożliwiają pasażerom korzystanie z komunikacji na terenie Wrocławia i gmin Czernica, Siechnice, Kobierzyce czy Kąty Wrocławskie, sprzedanych zostało łącznie 12 129 biletów.

Więcej informacji na ten temat w rozdziale WSPÓŁPRACA.

ZINTEGROWANY SYSTEM TRANSPORTU SZYNOWEGO W AGLOMERACJI I WE WROCŁAWIU – ETAP IIIA (PROJEKT DOFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH W RAMACH PROGRAMU OPERACYJNEGO INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO 2014–2020)

W 2021 r. kontynuowano roboty budowlane obejmujące rozbudowę układu drogowego wraz z budową torowiska na odcinku od wyjazdu z terenu centrum handlowego przy ul. Długiej poza zjazd na teren Politechniki Wrocławskiej w ramach podetapu IA. Etap ten realizowany jest wspólnie z Polskimi Kolejami Państwowymi PLK, co jest podyktowane koniecznością współpracy przy przebudowie wiaduktu kolejowego przy planowanym przystanku kolejowym Wrocław-Szczepin. Przystanek kolejowy ma być zintegrowany z przystankiem tramwajowo-autobusowym. Roboty budowlane na podetapie IA zakończono w III kwartale 2021 r.

Rysunek 5. Trasa tramwajowa wzdłuż ulic Popowickiej, Starogroblowej i Długiej – cały odcinek

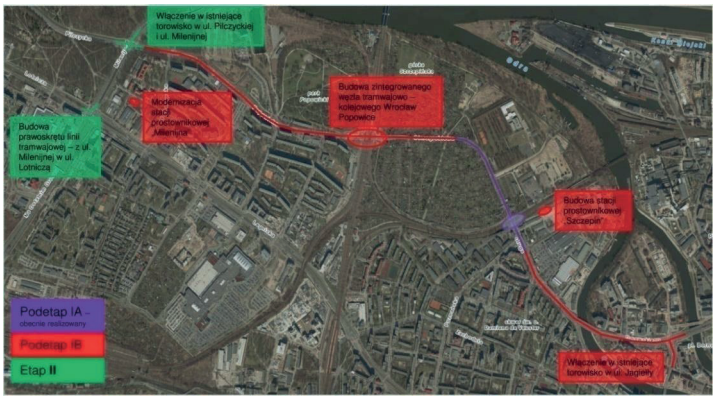

Źródło: UMW

W 2021 r. trwały prace budowlane w ramach realizacji etapu IB (kolor czerwony na rysunku) i II (kolor zielony) na odcinku od ul. ks. Witolda do centrum handlowego oraz od zjazdu na Politechnikę Wrocławską do ul. Milenijnej (torowisko tramwajowe wraz z trakcją i przystankami, odcinki ciągów pieszych i rowerowych, przebudowa sieci i kolizji, łuk tramwajowy na skrzyżowaniu ulic Milenijnej i Lotniczej).

Nakłady poniesione w 2021 r. na realizację zadania wyniosły łącznie **75 272 000 zł** (w 2020 r. – 26 882 627 zł).

ZINTEGROWANY SYSTEM TRANSPORTU SZYNOWEGO W AGLOMERACJI I WE WROCŁAWIU – ETAP IV: BUDOWA MOSTÓW CHROBREGO

W 2021 r. kontynuowano realizację budowy nowych mostów Chrobrego w formule „Projektuj i Buduj". Mosty stanowią część planowanej trasy autobusowo-tramwajowej na Swojczyce i są pierwszą częścią realizacji tego zadania. W 2021 r. trwały prace projektowe obejmujące:

- dwa obiekty mostowe łukowe,
- przebudowę drogi wojewódzkiej od ul. Monte Cassino do ul. Mydlanej,
- infrastrukturę pieszą i rowerową,
- infrastrukturę techniczną (oświetlenie, Miejskie Kanały Technologiczne, przebudowa kolizji),
- organizację ruchu dostosowaną do nowego układu drogowego.

Wystąpiono o wydanie decyzji o zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (ZRiD), umożliwiającej rozpoczęcie robót budowlanych. Przeprowadzono przetarg i wyłoniono wykonawcę dokumentacji projektowej na **Budowę trasy tramwajowo-autobusowej na osiedle Swojczyce**, obejmującej odcinek od pętli Sępolno wraz z przebudową pętli, do nowo projektowanej pętli Swojczyce przy ul. Chałupniczej, bez mostów Chrobrego. Nakłady poniesione w 2021 r. na realizację zadania wyniosły łącznie 9 124 000 zł.

BUDOWA WYDZIELONEJ TRASY AUTOBUSOWO-TRAMWAJOWEJ ŁĄCZĄCEJ OSIEDLE NOWY DWÓR Z CENTRUM WROCŁAWIA (TAT) – PROJEKT DOFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH W RAMACH PROGRAMU OPERACYJNEGO INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO 2014–2020

Rysunek 6. Schemat przebiegu trasy autobusowo-tramwajowej na Nowy Dwór

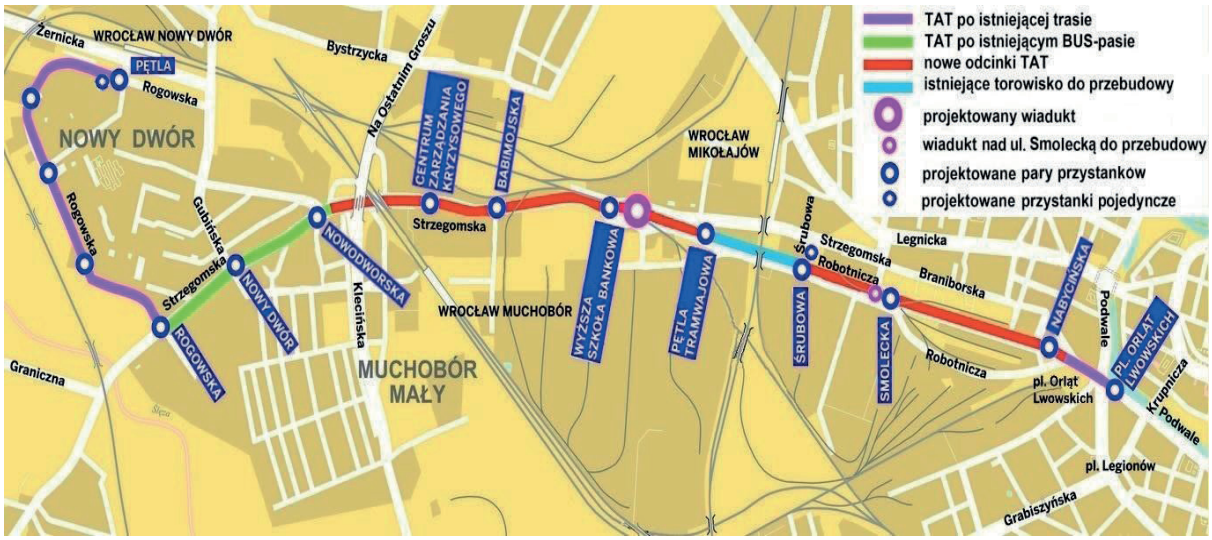

Źródło: UMW

TAT to największa inwestycja komunikacyjna miasta od 1949 r., kiedy wybudowana została linia tramwajowa do Leśnicy. To 7-kilometrowa trasa autobusowo-tramwajowa oraz dwa wiadukty: 160-metrowy nad torami kolejowymi i 22-metrowy nad ul. Smolecką.

W 2021 r. dzięki zakończeniu odcinka TAT od pl. Orląt Lwowskich do pętli tramwajowej przy Wrocławskim Parku Biznesu uruchomiono ruch tramwajowy na ww. odcinku. Kontynuowano roboty budowlane w ramach realizacji II etapu inwestycji od Wrocławskiego Parku Biznesu do ul. Rogowskiej, w ramach którego wykonano nawierzchnię oraz rozpoczęto roboty budowlane związane z budową uzbrojenia podziemnego oraz montażem szyn na wydzielonym torowisku tramwajowym w ul. Strzegomskiej do ul. Rogowskiej. Ponadto zakończono projektowanie odcinka TAT w ul. Rogowskiej wraz z lokalizacją pętli tramwajowo-autobusowej oraz parkingiem dla samochodów osobowych i rowerów przy przystanku kolejowym Nowy Dwór (etap III), ogłoszono również i rozstrzygnięto przetarg na jego realizację. Nakłady poniesione w 2021 r. na realizację zadania wyniosły łącznie 74 676 000 zł.

TRAMWAJ NA JAGODNO

W 2021 r. kontynuowano prace projektowe wydzielonej trasy komunikacji zbiorowej o długości około 2,5 km na Jagodno. Przygotowywano projekt dotyczący etapu przejściowego, czyli wydzielonej jezdni dla autobusów w miejscu docelowego torowiska tramwajowego. Projekt zakłada rozwiązania umożliwiające w przyszłości zaprojektowanie torowiska tramwajowego.

TRANSPORT KOLEJOWY

W 2021 r. w związku z budową torowiska na Popowice i koniecznością przebudowy wiaduktu kolejowego we współpracy z Polskimi Kolejami Państwowymi PLK zrealizowany został przystanek kolejowy Wrocław-Szczepin. Przystanek, położony na odcinku linii kolejowej nr 143 pomiędzy stacjami Wrocław-Nadodrze i Wrocław-Mikołajów, umożliwi dogodną przesiadkę z pociągu do tramwaju. Pod koniec 2021 r. oddano również przebudowane przystanki Wrocław-Muchobór i Wrocław-Brochów oraz nowy przystanek, na trasie z Wrocławia w kierunku Strzelina i Kłodzka, Wrocław-Iwiny.

Uruchomione zostało połączenie do Jelcza przez Nadolice i Chrząstawę: https://www.wroclaw.pl/portal/pociagiem-z-wroclawia-do-jelcza-laskowic. Na tej trasie powstały nowe przystanki we Wrocławiu: Popiele i Wojnów Wschodni, a przystanki Sołtysowice, Kowale, Swojczyce, Strachocin i Wojnów zostały przebudowane.

Do końca czerwca 2021 r. kontynuowano umowę na honorowanie biletów i ulg komunikacji miejskiej Wrocławia w pociągach Kolei Dolnośląskich i POLREGIO na terenie Wrocławia. Umowa nie została przedłużona ze względu na niewspółmierne oczekiwania finansowe przewoźników, które nie uwzględniały istotnego spadku liczby pasażerów. W ramach alternatywnego rozwiązania od września 2021 r. wprowadzony został nowy imienny bilet **Nasz Wrocław Kolej**. Bilet (w cenie 1,00 zł za bilet normalny oraz 0,50 zł za bilet ulgowy) przeznaczony jest dla wrocławian łączących przejazdy komunikacją miejską z kolejową na terenie Wrocławia. W 2021 r. sprzedano 2110 sztuk biletów Nasz Wrocław Kolej.

Ponadto kontynuowano umowę ze spółką POLREGIO na dystrybucję 30-dniowych aglomeracyjnych imiennych biletów miejskiej komunikacji zbiorowej, wchodzących w skład **Biletu Zintegrowanego**. W 2021 r. sprzedano 5881 sztuk biletów.

W rankingu opublikowanym przez Urząd Transportu Kolejowego w 2021 r. **Dworzec Główny we Wrocławiu zajął pierwsze miejsce w kategorii najpopularniejszej stacji w 2020 r.**, obsługując w przeciągu roku 12,4 mln osób.

Więcej o transporcie aglomeracyjnym w rozdziale WSPÓŁPRACA.

PORT LOTNICZY

Pod względem liczby obsłużonych pasażerów Wrocław plasował się w czołówce polskich portów lotniczych. Port Lotniczy Wrocław SA (Port Lotniczy) od kilku lat utrzymuje piątą pozycję wśród lotnisk w Polsce (po Warszawie, Krakowie, Katowicach i Gdańsku) oraz czwartą wśród lotnisk regionalnych. Rok 2021, podobnie jak 2020, był rokiem kryzysu branży lotniczej związanego z trwającą na świecie pandemią. Duże spadki liczby podróżnych spowodowane obostrzeniami (w tym zamknięciem granic) dotknęły wszystkie porty lotnicze w Polsce i na świecie. W związku z zaistniałą sytuacją Port Lotniczy kontynuował radykalną politykę oszczędnościową mającą na celu minimalizację strat związanych z brakiem ruchu pasażerskiego i lotniczego, w ramach której m.in. wstrzymał realizację planowanych działań inwestycyjnych.

Wykres 61. Całkowity lotniczy ruch pasażerski we Wrocławiu w latach 2016–2021

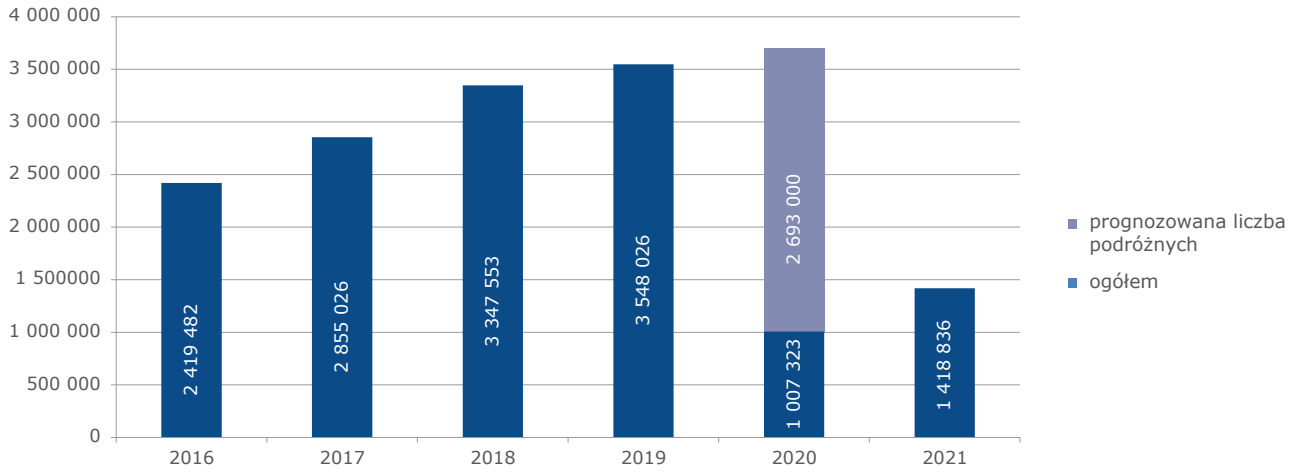

Źródło: Port Lotniczy Wrocław SA

W 2021 r. Port Lotniczy obsłużył ponad 1,4 mln pasażerów, mimo że ruch lotniczy przez cztery miesiące praktycznie był zawieszony. To o 41% więcej niż w roku 2020, ale o 60% mniej niż w roku 2019.

Ruch regularny stanowił łącznie 78,23% ruchu pasażerskiego – ogółem w 2021 r. przewieziono 1 110 020 pasażerów. Zanotowano wzrost o 24% w stosunku do roku 2020, jednak w stosunku do roku 2019 był to spadek o 63%.

Ruch czarterowy oraz lotnictwo ogólne i pasażerowie przewiezieni w lotach wojskowych stanowiły łącznie 21,77% ruchu pasażerskiego. W 2021 r. w ruchu czarterowym przewieziono ogółem 299 833 pasażerów, co daje wzrost o 184,7% w stosunku do roku 2020, jednak stanowi 45,1% spadek w stosunku do 2019 r. Udział pasażerów spoza Dolnego Śląska w ruchu czarterowym w 2021 r. wyniósł 35%, z czego ponad 90% stanowili mieszkańcy województw: wielkopolskiego, lubuskiego, opolskiego, łódzkiego, śląskiego, zachodniopomorskiego i małopolskiego. W 2021 r. dominującymi

kierunkami w ramach ruchu czarterowego były: Turcja – 39,5%, Grecja – 26,8%, Egipt – 12,7%, Bułgaria – 8,9%, Hiszpania – 4,3%.

Pod względem liczby przewiezionych pasażerów przez przewoźników niezmiennie od roku 2007 na pierwszym miejscu jest Ryanair, na miejscu drugim znalazł się Wizz Air, na trzecim PLL LOT oraz na czwartym Lufthansa/Eurowings.

Na terenie Portu Lotniczego zlokalizowany jest dworzec towarowy – terminal cargo, który świadczy kompleksowe usługi logistyczne. W 2021 r., mimo pandemii, odnotował on największy wzrost wagi przewiezionych towarów od momentu powstania. Rynek cargo przeżywa obecnie rozkwit, do czego przyczyniają się m.in. dynamicznie rozwijający się e-handel oraz przewozy artykułów medycznych.

Tabela 109. Liczba cargo (w tonach) we Wrocławiu w latach 2018–2021

	2018	2019	2020	2021
Liczba obsłużonego cargo on board (w tonach)	10 425	11 061,4	8 809	11 211

Źródło: Port Lotniczy Wrocław im. Mikołaja Kopernika

Port Lotniczy oprócz funkcji lotniska użytku publicznego obsługuje wojskowe oraz cywilne operacje lotnicze związane bezpośrednio z ratowaniem zdrowia i życia ludzi. W 2019 r. został wskazany w deklaracji podpisanej przez prezydentów Polski i USA jako baza załadunkowo-rozładunkowa Sił Powietrznych USA (Aerial Port of Debarkation – APOD) oraz Główna Baza Operacyjna Sił Zbrojnych USA. Na terenie bazy będą obsługiwane największe samoloty transportowe sił powietrznych USA oraz powstanie wojskowy terminal pasażerski. Podpisano umowę na opracowanie dokumentacji projektowej dotyczącej przygotowania infrastruktury dla APOD, obejmującej m.in.: płytę lotniska, bocznicę kolejową, terminal pasażerski, obiekt zakwaterowania dla 550 osób, obiekty administracyjne, sportowe i magazynowe.

TRANSPORT WODNY

W 2021 r. kontynuowano prace analityczne dotyczące możliwości funkcjonowania tramwaju wodnego na Odrze. Prace prowadzone są w grupie roboczej przy tzw. **Niebieskim Stole**, skupiającym zespoły powołane w strukturach Urzędu Miejskiego Wrocławia, w PGW Wodach Polskich, w Urzędzie Żeglugi Śródlądowej oraz Politechnice Wrocławskiej. W 2021 r. przeprowadzono konsultacje społeczne w sprawie pilotażowej trasy tramwaju wodnego oraz lokalizacji przystanków w aglomeracji wrocławskiej, pozyskano fundusze na opracowanie koncepcji inwestycyjnej tramwaju wodnego wraz z elementami analizy kosztów i korzyści, zakończono pierwszy etap opracowania mapy koordynacyjnej obiektów pływających i zagospodarowania terenów nadrzecznych, opracowano założenia funkcjonalne dla mariny miejskiej w basenie portu węglowego przy ujściu rzeki Oławy.

WSPIERANIE ROZWOJU ELEKTROMOBILNOŚCI

W dniu 23 lipca 2020 r. Rada Miejska Wrocławia przyjęła uchwałą nr XXV/675/20 *Wrocławską Strategię Rozwoju Elektromobilności*. Dokument wskazuje kierunki oczekiwanych zmian i podejmowanych działań, mających na celu realizację strategicznych zamierzeń w obszarach: zero- i niskoemisyjna komunikacja miejska, elektromobilny samorząd oraz elektromobilni mieszkańcy i inteligentne miasto.

Gmina Wrocław, w związku z ustawą z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych, zobowiązana jest do wykorzystywania autobusów zeroemisyjnych w transporcie miejskim, wykorzystywania pojazdów elektrycznych do zadań publicznych, posiadania określonej liczby punktów ładowania oraz stwarzania warunków do wspierania rozwoju elektromobilności w mieście. W 2021 r. procentowy udział pojazdów elektrycznych we flocie pojazdów Urzędu Miejskiego Wrocławia i jego jednostek wyniósł 12,22%.

We wrześniu 2021 r. MPK uzyskało z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) dofinansowanie w wysokości ponad 46 mln zł na zakup **11 autobusów elektrycznych** oraz stworzenie systemu ładowania tych pojazdów w ramach programu Zielony Transport Publiczny.

Tabela 110. Liczba pojazdów z napędem alternatywnym w latach 2019–2021 we Wrocławiu

Rodzaj pojazdu	2019	2020	2021
Pojazdy elektryczne	417 + 447 skuterów	456 + 442 skuterów	818 + 510 skuterów
Samochody hybrydowe	4 976	8 084	14 805
Samochody CNG, LNG	156	161	165
Samochody na wodór	2	3	2

Źródło: UMW

W celu wypracowania wspólnych dla polskich miast rozwiązań w obszarze zrównoważonego transportu oraz rozwoju infrastruktury ładowania Wrocław w ramach swojego członkostwa w Polskim Stowarzyszeniu Paliw Alternatywnych przystąpił do Koalicji Miast na rzecz rozwoju Stref Czystego Transportu oraz Komitetu Samorządowego Polskiego Stowarzyszenia Paliw Alternatywnych.

OGÓLNODOSTĘPNE PUNKTY ŁADOWANIA POJAZDÓW ELEKTRYCZNYCH I STACJE TANKOWANIA GAZEM ZIEMNYM

W 2021 r. opracowano i zatwierdzono *Plan budowy ogólnodostępnych stacji ładowania*. Projekt dokumentu poddany został konsultacjom społecznym, w których zbierano opinie dotyczące planowanych lokalizacji stacji ładowania. Wytypowano 28 lokalizacji dla 62 punktów ładowania, z których znaczna część zlokalizowana jest na nieruchomościach gminy Wrocław.

Gmina Wrocław podjęła współpracę z zewnętrznym operatorem polegającą na udostępnieniu na preferencyjnych warunkach gruntów gminnych pod stacje ładowania pojazdów elektrycznych. Liczba punktów ładowania pojazdów elektrycznych stale rośnie i w przeciągu zaledwie 4 lat ich uległa podwojeniu.

Tabela 111. Liczba punktów ładowania pojazdów elektrycznych i stacji tankowania gazem ziemnym w latach 2018–2021

Liczba punktów	2018	2019	2020	2021
Liczba punktów ładowania pojazdów elektrycznych w tym:	74	123	131 w 42 lokalizacjach	150 w 45 lokalizacjach
liczba punktów ogólnodostępnych wg Ewidencji Infrastruktury Paliw Alternatywnych	-	54	48	94
liczba punktów gminy Wrocław (w tym wg Ewidencji Infrastruktury Paliw Alternatywnych)	18	18	18	28 (20)
liczba punktów wg wewnętrznych regulaminów	56	51	65	48
Liczba stacji tankowania gazem ziemnym	1	1	1	1

Źródło: UMW

INFRASTRUKTURA

Bezpieczeństwo i monitoring systemów zaopatrzenia w wodę, odbioru i oczyszczania ścieków, gospodarowania wodami opadowymi i roztopowymi, gospodarowania odpadami i zapewnienia niezmienności dostaw energii stanowią kluczowe elementy wpływające na możliwość ograniczenia skali zjawisk destabilizujących życie w mieście. Bezpieczeństwo i ciągłość funkcjonowania infrastruktury komunalnej jest celem strategicznym. Należy podkreślić, że w 2021 r., kolejnym roku naznaczonym pandemią, dzięki wysokiej jakości usług komunalnych i ciągłości pracy jednostek, spółek i firm zajmujących się utrzymaniem miasta zapewniono bezpieczeństwo sanitarne infrastruktury miejskiej i jej użytkowników.

Według ostatniego raportu European Benchmarking Co-operation – EBC (międzynarodowe stowarzyszenie prowadzące benchmarking wiodących przedsiębiorstw branży wodno-kanalizacyjnej) Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji SA we Wrocławiu (MPWiK) odnotowało awans w stosunku do rankingu za rok 2020 i znalazło się wśród **10 europejskich przedsiębiorstw** o najniższych stratach wody (w 2020 r. – wśród 20). Wg raportu EBC straty wody we Wrocławiu są o około kilka punktów procentowych niższe niż średnia dla Europy Zachodniej.

SYSTEM ZAOPATRZENIA W WODĘ

System ujmowania i uzdatniania wody dla mieszkańców Wrocławia jest układem złożonym. W skład systemu zaopatrzenia w wodę wchodzą ujęcia wody (pompownie wody powierzchniowej, pompownie wody infiltracyjnej, tereny wodonośne), dwa zakłady produkcji wody, stacja uzdatniania wody oraz obiekty sieciowe (pompownie strefowe, komory dochlorowywania). Wrocław zaopatrywany jest w wodę ujmowaną z rzeki Oławy, której zasoby wzbogacane są wodami z rzeki Nysy Kłodzkiej (system przerzutowy Nysa-Oława).

W ramach systemu prowadzony jest monitoring wybranych parametrów jakości wody w rzece Oławie, a od 2018 r. również w Nysie Kłodzkiej. Cały system w bardzo skuteczny sposób pozwala na podjęcie z dużym wyprzedzeniem działań umożliwiających zabezpieczenie surowca do produkcji wody i ochronę ujęć wody.

Woda uzdatniana jest w dwóch wrocławskich Zakładach Produkcji Wody (ZPW). ZPW Na Grobli zaopatruje głównie mieszkańców centrum i północno-wschodniej części Wrocławia. Zakład zasilany jest wyłącznie wodą infiltracyjną pobieraną z terenów wodonośnych o powierzchni 1 106,65 ha, które położone są na południowy wschód od Wrocławia i objęte są strefą ochronną ujęcia wody powierzchniowej. ZPW Mokry Dwór uzdatnia wodę powierzchniową ujmowaną bezpośrednio z rzek Oławy i Nysy Kłodzkiej. Wydajność każdego ZPW wynosi maksymalnie 80 tys. m^3 na dobę.

Zlokalizowana w Leśnicy Stacja Uzdatniania Wody (SUW) jest lokalną stacją zaopatrującą w wodę mieszkańców okolicznych osiedli. Leśnica zasilana jest głównie wodą podziemną, uzupełnianą okresowo (duże rozbiory w okresie letnim lub działania eksploatacyjne) wodą z ZPW Mokry Dwór.

Tabela 112. Pobór i uzdatnianie wody w MPWiK we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w tys. m³)

1.	Pobór wody	2018	2019	2020	2021
1.1	Ilość pobranej wody powierzchniowej	22 350,44	22 259,97	20 644,68	21 696,72
1.2	Ilość pobranej wody infiltracyjnej	26 026,83	26 753,97	27 517,44	28 602,75
1.3	Ilość pobranej wody głębinowej	341,99	464,37	476,3	391,51
Razem woda pobrana do uzdatniania (bez przerzutów i przepompowywania)		**48 719,26**	**49 478,31**	**48 638,42**	**50 690,98**
2.	**Dostawa uzdatnionej wody**				
2.1	ZUW „Mokry Dwór”	21 012,34	20 963,07	19 472,37	20 872,69
2.2	ZUW „Na Grobli”	24 217,34	25 181,90	26 036,31	26 896,61
2.3	SUW „Leśnica”	338,75	456,4	479,39	474,05
Razem woda uzdatniona		**45 568,43**	**46 601,37**	**45 988,07**	**48 243,35**

Źródło: MPWiK

MPWiK eksploatuje około **2200 km** sieci wodociągowej. System dystrybucji wody obejmuje swoim zasięgiem cały Wrocław, a MPWiK dostarcza również wodę uzdatnioną poza granice miasta – korzysta z niej 7 gmin ościennych (Kobierzyce, Siechnice, Wisznia Mała, Długołęka, Kąty Wrocławskie, Czernica oraz Miękinia). Oprócz wody uzdatnionej sprzedawana jest woda surowa do wodociągów w Brzegu Opolskim, Elektrociepłowni Czechnica (Kogeneracja SA) oraz do nawadniania upraw zakontraktowanych przez przedsiębiorstwo McCain.

SYSTEM ODBIORU I OCZYSZCZANIA ŚCIEKÓW

Na system kanalizacyjny Wrocławia składa się sieć kanalizacyjna, przepompownie ścieków oraz Wrocławska Oczyszczalnia Ścieków Janówek (WOŚ Janówek). WOŚ Janówek jest oczyszczalnią mechaniczno-biologiczną z chemicznym wspomaganiem usuwania związków fosforu, która zgodnie z wydanym pozwoleniem wodnoprawnym może odprowadzać średnio **155 tys. m³** oczyszczonych ścieków na dobę. Ścieki do oczyszczalni są doprowadzane systemem sieci rozdzielczych i ogólnospławnych (w tym kolektorów: Odra, Ślęza, Bystrzyca, kolektor Południowy, kolektor Północny) oraz lokalnych przepompowni.

W 2021 r. MPWiK eksploatowało około **1685 km kanalizacji sanitarnej i ogólnospławnej** wraz z przyłączami (o 25 km więcej niż w 2020 r.). Ścieki odbierane są przez MPWiK z obszaru Wrocławia oraz z gmin Kobierzyce, Siechnice, Wisznia Mała, Długołęka, Kąty Wrocławskie, Czernica oraz Miękinia.

Na koniec 2021 r. MPWiK eksploatowało **66** przepompowni sanitarnych i ogólnospławnych oraz **3** zlewnie ścieków. Przepompownie sanitarne i ogólnospławne (licząc razem z pompownią główną WOŚ Janówek) przepompowały w sumie **111 600 tys. m³** ścieków, jest to o **700 tys. m³** ścieków więcej niż w roku 2020.

Tabela 113. Liczba przepompowni ścieków i zlewni w latach 2018–2021 (w szt.)

Obiekt	2018	2019	2020	2021
Przepompownie sanitarne i ogólnospławne	61	62	65	66
Zlewnie	3	3	3	3

Źródło: MPWiK

W 2021 r. do Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków wpłynęło **55 300 tys. m³** ścieków (w tym wody opadowe) – jest to wzrost o **1693 tys. m³** w stosunku do roku 2020. Ścieki dopływały w ilości średniodobowej **151,5 tys. m³**, co stanowi wzrost o około 3,16% w stosunku do roku 2020.

MIEJSKI SYSTEM GOSPODAROWANIA WODAMI OPADOWYMI I ROZTOPOWYMI

System gospodarowania wodami opadowymi we Wrocławiu tworzą znajdujące się na terenie miasta: sieć kanalizacji deszczowej i drenażowej wraz z urządzeniami, sieć kanalizacji ogólnospławnej wraz z urządzeniami, pompownie wód deszczowych i drenażowych, pompownie ścieków ogólnospławnych, urządzenia do retencjonowania i infiltracji wód opadowych, urządzenia małej retencji, połączone funkcjonalnie w system, system rowów otwartych i zamkniętych (zarurowanych) wraz z urządzeniami służących odprowadzaniu wód opadowych do odbiornika. Długość rowów zarządzanych przez MPWiK to ok. **600 km**, natomiast długość sieci kanalizacji deszczowej na terenie Wrocławia wynosi prawie **560 km**. Występuje ona na osiedlach kanalizowanych współcześnie, przylegających do terenów śródmiejskich oraz na obszarach peryferyjnych. Wody opadowe i roztopowe odprowadzane są do odbiorników naturalnych poprzez wyloty. Na terenie Wrocławia pracuje **13 przepompowni deszczowych** eksploatowanych przez MPWiK (o dwie więcej niż w roku 2020), ponadto znajduje się sieć drenaży. Ich zadaniem jest zbieranie i odprowadzanie wód gruntowych w celu lokalnego obniżenia lub ustabilizowania warunków gruntowo-wodnych. Wody drenażowe są zbierane, przepompowywane i odprowadzane do lokalnych odbiorników. Na terenie miasta zlokalizowanych jest **5 przepompowni drenażowych** (podobnie jak w roku 2020).

WOLUMEN I STRUKTURA SPRZEDAŻY WODY I ODBIORU ŚCIEKÓW

W 2021 r. odnotowano wzrost ilości sprzedanej wody uzdatnionej oraz wzrost odebranych ścieków w porównaniu z rokiem 2020 (największy wzrost sprzedaży odnotowano dla odbiorców z gmin ościennych). Ilość sprzedanej wody w 2021 r. wyniosła **42,91 mln m³** i wzrosła w stosunku do roku 2020 o **2,9%**. Ilość odebranych ścieków w 2021 r. wyniosła **42,29 mln m³** i wzrosła w stosunku do roku 2020 o **3,8%**.

Tabela 114. Wolumen sprzedanej wody uzdatnionej i odebranych ścieków i nieczystości w latach 2018–2021 (w mln m³)

Wyszczególnienie	2018	2019	2020	2021
Sprzedaż wody ogółem	41,09	42,10	41,69	42,91
Sprzedaż wody dla Wrocławia	38,22	38,79	37,88	38,49
Ścieki odprowadzone do kanalizacji ogółem	39,61	40,66	40,74	42,29
Ścieki odprowadzone do kanalizacji we Wrocławiu	36,63	37,32	36,39	37,00

Źródło: MPWiK

W 2021 r. sprzedaż ilościowa wody i odbiór ścieków były wyższe od wielkości planowanych. Sprzedaż wody dla Wrocławia, wynosząca 38,49 mln m³, była większa zarówno w przypadku grupy „gospodarstwa domowe", jak i grupy „pozostali odbiorcy" – łącznie o 1,2% względem planu. Podobnie odbiór ścieków z terenu Wrocławia, który wyniósł 37 mln m³, był wyższy względem planu w obu grupach odbiorców i przekroczył plan łącznie o 1,6%.

JAKOŚĆ WODY I ŚCIEKÓW

MPWiK kontroluje jakość wody na wszystkich etapach jej ujmowania, uzdatniania i przesyłania. W 2021 r. laboratorium MPWiK zbadało **9 tys.** próbek wody uzdatnionej, surowej oraz na poszczególnych etapach procesów technologicznych jej uzdatniania. Jakość wody uzdatnianej w ZPW Na Grobli i ZPW Mokry Dwór jest monitorowana w trybie ciągłym przez urządzenia pomiarowe, tak aby na wyjściu z każdego zakładu zapewnić jej parametry spełniające wymagania Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. W 2021 r. w ramach monitoringu jakości wody w sieci wodociągowej zbadano **1270** próbek pobranych na wyjściu z zakładów ZPW Na Grobli i ZPW Mokry Dwór.

W 2021 r. w ramach monitoringu jakości wody w sieci wodociągowej zbadano ponad **400** próbek pobranych w 38 stałych punktach kontrolnych sieci miejskiej oraz ponad **400** próbek w ramach działań interwencyjnych na sieci.

MPWiK kontroluje jakość ścieków wprowadzanych do kanalizacji oraz oczyszczanych w oczyszczalni i odprowadzanych do środowiska. W 2021 r., mimo trwającej pandemii COVID-19, wzmożono kontrole jakości ścieków, zwłaszcza ścieków przemysłowych. Laboratorium MPWiK pobrało **224** próbki ścieków w ramach działalności kontrolnej zakładów przemysłowych, w wyniku których naliczono kary umowne za przekroczenia dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń na prawie 180 tys. zł. Laboratorium w ramach sterowania pracą oczyszczalni oraz kontroli spełniania wymagań prawnych pobrało prawie **2,9 tys.** próbek ścieków i osadów z oczyszczalni.

INWESTYCJE I REMONTY MPWIK

W 2021 r. nakłady inwestycyjne MPWiK wyniosły **166,5 mln zł**, dodatkowo na remont infrastruktury wydatkowano **19,8 mln zł**.

W 2021 r. kontynuowano realizację *Wieloletniego Planu Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Urządzeń Kanalizacyjnych we Wrocławiu* uchwalonego przez Radę Miejską Wrocławia dnia 14 stycznia 2021 r. Plan obejmuje lata 2021–2025 i przewiduje inwestycje o łącznej wartości 761,3 mln zł. W 2021 r. prowadzono prace:

- dotyczące ujęć i produkcji wody (renowacja i przebudowa 23 studni infiltracyjnych na terenach wodonośnych; kontynuacja remontu rurociągów tłocznych DN 850 Świątniki-Grobla na odcinku od wykonanego w 2019 r. etapu pod projektowaną Aleją Wielkiej Wyspy do ZPW Na Grobli – relining pierwszego rurociągu; na terenie ZPW Mokry Dwór – przebudowa instalacji dozowania i neutralizacji dezynfektantów, armatury filtrów basenów, remont stawu osadowego oraz budynku osadników),
- dotyczące systemu dystrybucji wody, odbioru ścieków oraz zagospodarowania wód opadowych (budowa sieci wodociągowych oraz/lub sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej w 19 ulicach Wrocławia; budowa sieci kanalizacji sanitarnej, ogólnospławnej oraz deszczowej w ramach prac budowlanych przy trasie tramwajowej na Popowice oraz Trasie Tramwajowo-Autobusowej na Nowy Dwór; budowa sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej na osiedlach Świniary oraz Jerzmanowo-Jarnołtów; wykonanie tłoczni ścieków wraz z kanałem tłocznym w ul. Buforowej; rozpoczęcie budowy rurociągów tłocznych kanalizacji sanitarnej z pompowni Polanka do kolektora Północnego, z przejściem pod Odrą; remont dwóch przelewów burzowych; kontynuacja budowy zbiorników o łącznej pojemności 60 tys. m^3 do retencjonowania ścieków ogólnospławnych z okresu pogody deszczowej; modernizacja 5 zdrojów ulicznych oraz wykonanie przyłączy do 5 toalet w parkach miejskich,
- dotyczące oczyszczalni ścieków (pierwszy etap remontu kotłów biogazowych; remonty: wnętrza drugiego z dwóch najstarszych 26-metrowych Wydzielonych Komór Fermentacyjnych, komory wylotowej ścieków oczyszczonych, bieżni na osadnikach wstępnych, automatycznej stacji pomiarowo-kontrolnej oraz pomostów zbiorników buforowych i zagęszczaczy osadu; kolejne etapy wymiany oświetlenia na energooszczędne typu LED oraz wymiany stolarki okiennej w celu poprawy efektywności energetycznej obiektów technologicznych).

Wynikające z pandemii COVID-19 opóźnienia w uzyskiwaniu niezbędnych pozwoleń i decyzji, jak również w realizacji robót budowlanych (głównie ze względu na zakłócenia dostaw materiałów budowlanych czy braki kadrowe) wpłynęły na tempo realizacji tylko niektórych inwestycji.

INWESTYCJE WSPÓŁFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW UE

W 2021 r. MPWiK kontynuowało realizację projektu **Docelowe rozwiązanie gospodarki ściekowej dla Miasta Wrocławia – Faza I**, który uzyskał dofinansowanie ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, Działanie 2.3 Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach. Projekt, po rozszerzeniu zakresu rzeczowego w 2020 r., obejmuje 22 zadania inwestycyjne, a jego realizacja zakończy się w 2022 r. Wartość projektu wynosi 197,5 mln zł, z czego dofinansowanie wyniesie 102,2 mln zł.

Kontynuowano również realizację projektu **Zagospodarowanie wód opadowych na terenie Miasta Wrocławia – Etap I**, który uzyskał dofinansowanie ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, Działanie 2.1 Adaptacja do zmian klimatu wraz z zabezpieczeniem i zwiększeniem odporności na klęski żywiołowe, w szczególności katastrofy naturalne oraz monitoring środowiska. Projekt obejmuje cztery zadania inwestycyjne:

- gospodarowanie wodami opadowymi w obszarze ul. Racławickiej i Skarbowców,
- budowa sieci kanalizacji deszczowej w ul. Otyńskiej i Fabrycznej oraz drodze 5KD,
- przebudowa pompowni wód opadowych przy ul. Fabrycznej,
- zagospodarowanie wód opadowych na ZPW Na Grobli.

Wartość projektu wynosi 31,2 mln zł, a wartość dofinansowania – 21,9 mln zł. Projekt będzie realizowany do połowy 2023 r.

Powyższe projekty stanowią inwestycje MPWiK objęte Wieloletnim Planem Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Urządzeń Kanalizacyjnych we Wrocławiu.

W 2021 r. rozpoczęto realizację projektu **Rozwój E-usług MPWiK SA**, w ramach którego zostaną wdrożone dwa nowe systemy informatyczne: wspomagający proces obsługi klienta (EBOK) oraz służący poprawie procesów zarządzania gospodarką wodomierzową (SGW). Dofinansowanie dla projektu, pochodzące z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, zostało przyznane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020, Działanie 2.1 E-usługi publiczne. Wartość projektu wynosi 2,17 mln zł, a dofinansowanie – 1,5 mln zł. Zakończenie realizacji projektu planowane jest na I kwartał 2023 r.

DZIAŁALNOŚĆ BADAWCZO-ROZWOJOWA

W 2021 r. MPWiK kontynuowało działalność badawczo-rozwojową (B+R). Do najważniejszych projektów należały:

- zapewnienie bezpieczeństwa dostawy wody dla Wrocławia w aspekcie zmian klimatycznych,
- **Wykorzystanie kwasu azotowego (III) w celu poprawy jakości ścieków oczyszczonych i bilansu energetycznego oczyszczalni ścieków** (FNA), który w 2018 r. uzyskał dofinansowanie ze środków dystrybuowanych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój,
- **W kierunku gospodarki cyrkularnej – technologie odzysku wody i surowców ze ścieków oczyszczonych** (SEMS), który w 2018 r. uzyskał dofinansowanie ze środków dystrybuowanych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój,
- **Shortcut nitrification in activated sludge process treating domestic wastewater – key technology for low-carbon and clean wastewater treatment** (SNIT) – projekt badawczy, którego celem jest opracowanie oszczędnej technologii usuwania azotu ze ścieków, który w 2020 r. uzyskał dofinansowanie z Funduszy Norweskich,
- **Wyparne oczyszczanie wody** (WOW), projekt, dla którego wniosek o dofinansowanie w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój został złożony w 2021 r.,
- badanie możliwości i efektywności zastosowania kofermentacji na Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków,
- projekt wdrożenia technologii inDENSE na Wrocławskiej Oczyszczalni Ścieków,
- projekty w ramach programu akceleracyjnego IndustryLab II,
- badania możliwości wykrywania uderzeń hydraulicznych na sieci.

UDOSKONALENIA DZIAŁANIA SYSTEMU WODNO-ŚCIEKOWEGO MIASTA WROCŁAWIA

MPWiK stale prowadzi działania zmierzające do usprawnienia systemu wodno-ściekowego. Wśród najistotniejszych znajdują się projekty zmierzające do poprawy efektywności energetycznej oraz obniżenia strat wody. W 2021 r. w ramach poprawy efektywności energetycznej zrealizowano dwa kolejne zadania, w tym montaż instalacji solarnej w budynku Centrum Obsługi Klienta MPWiK.

Od 2009 r. przeprowadzono szereg działań ograniczających straty wody, takich jak: optymalizacja ciśnienia w sieci, implementacja metodyki ograniczania strat wody IWA, rozbudowa sieci stacjonarnych loggerów szumu oraz systemu zdalnego odczytu wodomierzy, a także wytworzenie we współpracy z firmami Future Processing i Microsoft autorskiego oprogramowania do monitoringu sieci wodociągowej SmartFlow.

Działania prowadzone w 2021 r. miały na celu utrzymanie strat wody na poziomie nieprzekraczającym 10%. Było to możliwe m.in. dzięki prowadzeniu stałego monitoringu sieci wodociągowej. Sieć wodociągowa jest opomiarowana z wykorzystaniem 100 przepływomierzy i rejestratorów ciśnienia oraz około 1200 urządzeń akustycznych służących do wykrywania ukrytych wycieków. Dane zbierane są z ponad 60 tys. punktów pomiaru zużycia wody u odbiorców końcowych. System SmartFlow, którego współautorem jest MPWiK, zbiera i analizuje dane spływające z urządzeń pomiarowych, a następnie bilansuje je i ewentualne nieprawidłowości wyświetla na mapie Wrocławia w postaci alarmu.

W 2021 r. rozbudowano system SmartFlow o nowe funkcjonalności w zakresie obsługi danych z wodomierzy oraz prezentacji zbiorczych danych i wskaźników w formie dashboardów. W ostatnich latach wdrożono również prototypowe rozwiązanie, którego współtwórcą jest MPWiK, do monitoringu uderzeń hydraulicznych na sieci wodociągowej z wykorzystaniem rejestratora ciśnienia o wysokiej częstotliwości pomiaru.

Wykres 62. Straty wody w sieci wodociągowej notowane przez MPWiK w latach 2009–2021 (w %)

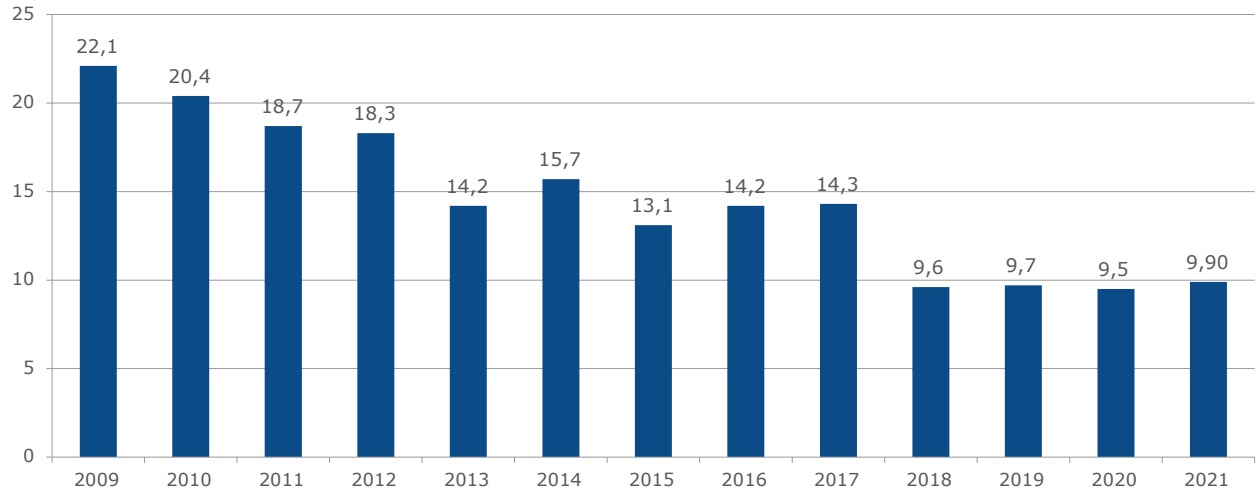

Źródło: MPWiK

W 2021 r. MPWiK znalazło się w **gronie laureatów konkursu „Dolnośląski Gryf – Nagroda Gospodarcza”**, otrzymując nagrodę w kategorii Lidera skutecznej transformacji cyfrowej za autorskie rozwiązanie SmartFlow. Wyróżnienie otrzymują najlepsze przedsiębiorstwa, jednostki samorządu terytorialnego oraz instytucje, które tworzą gospodarczą, naukową i społeczną przyszłość Dolnego Śląska.

Za rozwiązanie SmartFlow MPWiK otrzymało również tytuł Digital Excellence of the Year w kategorii Environmental & Social Impact od **Gala Digital Excellence Awards**, które co roku wyróżnia liderów przemian cyfrowych.

W 2021 r. MPWiK kolejny rok z rzędu zostało pozytywnie ocenione w audycie nadzoru zgodności z wymaganiami norm, w wyniku czego utrzymuje certyfikaty ISO 9001, ISO 14001, ISO 45001 oraz ISO/IEC 27001:2017. Ponadto po raz kolejny otrzymało prestiżowy **tytuł *Lidera Społecznej Odpowiedzialności*** w kategoriach: „Dobry Pracodawca”, „Dobra Firma”, „Eko Firma”. Inicjatywa ta organizowana jest przez redakcję „Forum Biznesu” i portal SpolecznieOdpowiedzialni.info.

W VIII Plebiscycie Gospodarczym *Kobiece Twarze – Womens' Faces* – **w kategorii Profesjonalistki w dużych przedsiębiorstwach** wyróżnienie otrzymała **menedżerka Hydropolis/MPWiK** – Wioletta Samborska.

GOSPODAROWANIE ODPADAMI

W 2021 r. we Wrocławiu masa odpadów komunalnych zbieranych w ramach gminnego systemu wyniosła **328 143,865 Mg** (megagram = tona), to jest o **26 203,225 Mg** więcej niż w roku 2020. W podziale na poszczególne frakcje odpadów dominowały, podobnie jak w 2020 r., odpady zmieszane.

Tabela 115. Odpady komunalne zebrane w ramach gminnego systemu w latach 2019–2021 (w Mg)

	Zmieszane	Bioodpady	Papier	Zmieszane opakowaniowe	Szkło	Leki	Wielkoga-barytowe	Łącznie
2019	204 109,45	22 593,04	24 087,32	25 483,48	15 855,83	34,084	14 734,13	306 897,334
2020	190 338,36	29 731,70	24 092,08	23 718,12	17 471,03	32,977	16 556,37	301 940,64
2021	201 313,83	38 138,16	26 956,07	25 219,71	20 365,74	39,195	16 111,160	328 143,865

Źródło: Ekosystem

Odpady komunalne odebrane w ramach gminnego systemu trafiają do przeznaczonych na nie instalacji komunalnych lub zakładów zajmujących się zagospodarowywaniem odpadów, w których segregowane są zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami, tj. przygotowywanie do ponownego użycia, recykling, inne procesy odzysku i unieszkodliwianie. W 2021 r. osiągnięto poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w wysokości 30,28% (zgodnie z obowiązującą normą minimalny poziom recyklingu wynosi 20%). Poziom został obliczony zgodnie z nowym wzorem obowiązującym od 2021 r.

W latach poprzednich poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła był zgodny z obowiązującą w danym okresie normą i wynosił odpowiednio: w 2015 r. – 25,8%, w 2016 r. – 24,29%, w 2017 r. – 30%, w 2018 r. – 35%, w 2019 r. – 51,0%, w 2020 r. – 52,16%.

W ostatnich latach udział odpadów komunalnych odebranych i zebranych selektywnie w masie odpadów komunalnych ogółem sukcesywnie rośnie, jednakże nie ma w tym aspekcie odgórnie narzuconych norm, które należy spełnić. Niemniej jednak dąży się do tego, aby wskaźnik był możliwie jak największy. Im wyższy stopień segregacji, tym większe możliwości późniejszego recyklingu i przygotowania do ponownego użycia. W 2021 r. systematycznie prowadzone kampanie edukacyjne oraz wprowadzona w 2020 r. obowiązkowa selektywna zbiórka bioodpadów przyczyniły się do dalszego wzrostu ilości odpadów selektywnie zebranych.

Tabela 116. Udział odpadów komunalnych odebranych i zebranych selektywnie w masie odpadów komunalnych ogółem we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w %)

2018	2019	2020	2021
32,28	33,28	36,60	39,78

Źródło: Ekosystem (wyliczone na podstawie danych posiadanych przez Ekosystem)

W 2021 r. kontynuowano obowiązkową segregację odpadów, na odpady z papieru, szkła, metali i tworzyw sztucznych oraz bioodpady. Pozostałe odpady, takie jak zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte opony czy tekstylia oraz inne odpady problemowe, dostarczane były przez mieszkańców do Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) przy ul. Janowskiej 51 i przy ul. Kazimierza Michalczyka 9. W 2021 r. w PSZOK zebrano łącznie 6 975,633 Mg odpadów. W ciągu ostatnich lat ilość odpadów zebranych w PSZOK znacząco wzrasta. W 2021 r. uruchomiono usługę SZOP – Samochód Zbierający Odpady Problemowe. SZOP to kursujący po wszystkich osiedlach Wrocławia (dwa razy w miesiącu) specjalnie oznakowany pojazd, w którym odbierane są problemowe odpady komunalne, w tym: mały zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,

rozpuszczalniki, detergenty, baterie czy przeterminowane leki. W 2021 r. w ramach powyższej usługi zebrano łącznie 103,397 Mg odpadów. Przeterminowane leki zbierane są w specjalistycznych pojemnikach w 141 aptekach na terenie miasta.

Tabela 117. Ilość odpadów zebranych w PSZOK we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w Mg)

2018	2019	2020	2021
3 214,60	4 892,51	5 102,802	6 975,633

Źródło: Ekosystem

W 2021 r. za **odbiór odpadów** odpowiedzialne były: Konsorcjum Wrocławskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania ALBA SA oraz Alba Dolny Śląsk Sp. z o.o. (Sektor IV – Psie Pole), Chemeko System Sp. z o.o. Zakład Zagospodarowania Odpadów (Sektor III – Fabryczna), Konsorcjum Chemeko System Sp. z o.o. Zakład Zagospodarowania Odpadów oraz ENERIS Ekologiczne Centrum Utylizacji Sp. z o.o. (Sektor I – Stare Miasto i Śródmieście, Sektor II – Krzyki). Za **utrzymanie czystości** odpowiedzialne były natomiast: WPO ALBA SA, Konsorcjum FB Serwis Wrocław Sp. z o.o. i FB Serwis SA.

W 2021 r. sprzątaniem w sezonie letnim (kwiecień–październik) objęte były: jezdnie (**1029,46 km**), wydzielone torowiska tramwajowe (**89,14 kmtp**), chodniki i ciągi pieszo-rowerowe (**860 234 m²**), przejścia podziemne (**23**), ścieżki rowerowe (**171 019 m²**), przystanki (**1815**), parkingi (**122 735 m²**), zieleńce (**6 644 453 m²**) oraz kosze na odpady (**7190**). Sprzątanie w sezonie zimowym (listopad–marzec) obejmowało: jezdnie (**1141,22 km**), wydzielone torowiska tramwajowe (**89,14 kmtp**), chodniki i ciągi pieszo-rowerowe (**1 798 096 m²**), przejścia podziemne (**23**), ścieżki rowerowe (**188 162 m²**), przystanki (**1819**), parkingi (**125 356 m²**), zieleńce (**6 645 328 m²**) oraz kosze na odpady (**7066**). Okolice Rynku utrzymywane są w stałej czystości.

W celu zapobiegania emisji pyłów do środowiska realizowane jest polewanie jezdni. W 2021 r. ta forma oczyszczania objęła 378,49 km jezdni, to jest o 0,53 km mniej niż w roku 2020 i o 12,49 km więcej niż w roku 2019.

W 2021 r. z nielegalnych wysypisk usunięto łącznie **1833 m³** odpadów o masie 384,26 Mg. Odpady wielkogabarytowe zbierane są do specjalnych kontenerów, których w 2021 r. podstawiono **16 753 sztuk**. Na stronie internetowej Ekosystemu udostępniono interaktywną mapę z ich lokalizacjami, umożliwiając mieszkańcom wyszukiwanie aktualnie rozstawionych kontenerów i zaplanowanie pozbycia się odpadów wielkogabarytowych. Łączna ilość odebranych odpadów wielkogabarytowych wynosiła **16 111,16 Mg**. W stosunku do roku 2020 odnotowano spadek o około **3%**.

Równolegle realizowano **2217** interwencyjnych podstawień kontenerów na bioodpady zielone. Kontenerowa zbiórka odpadów ulegających biodegradacji ułatwia ich późniejsze zagospodarowanie, a także pomaga zwalczać powstawanie dzikich wysypisk na terenie miasta.

W 2021 r. Kompostownia Odpadów Zielonych zlokalizowana przy ul. Janowskiej przyjęła odpady zielone o łącznej masie 93,72 Mg, które trafiły do KOZ z PSZOK przy ul. Kazimierza Michalczyka. W roku 2021 podpisano 22 umowy na odbiór kompostu, a sprzedano 1598,32 Mg E-Kompostu.

W okresie marzec–czerwiec 2021 r. ustawiono 132 kosze na odpady, w tym 104 kosze na wałach oraz 28 w pasie drogowym bezpośrednio przy wejściu na wały. Dodatkowo, w związku z COVID-19 i ograniczeniami w korzystaniu z lokali gastronomicznych, ustawionych zostało 27 koszy na bulwarach i w okolicach Rynku.

Nieustannie zwiększany jest zakres zlecanych usług sprzątania miasta. Wynika to z procesu urbanizacji Wrocławia, a także zgłoszeń mieszkańców i ma na celu poprawę estetyki i stanu sanitarnego Wrocławia. W 2021 r. sprzątaniem objęto także **2 961 982 m²** powierzchni wnętrz podwórzowych, chodników, dróg i jezdni wewnątrzosiedlowych oraz terenów zielonych pozostających w zarządzie Zarządu Zasobu Komunalnego i Spółki Wrocławskie Mieszkania. Przeprowadzono prace porządkowe obejmujące usuwanie odpadów i konserwację zieleni na terenach gminy Wrocław – posprzątano 28 187 m², wykoszono 233 632 m², a z nielegalnych wysypisk usunięto 574 m³ odpadów. W 2021 r. z powodu budowy nowego budynku PZU całkowicie wyłączono z oczyszczania południowe przejście podziemne „Słodowe".

DZIAŁANIA EDUKACYJNE DOTYCZĄCE SEGREGACJI ODPADÓW

W 2021 r. wśród mieszkańców Wrocławia prowadzone były intensywne działania edukacyjne i informacyjne dotyczące segregacji odpadów komunalnych. Spotkania odbywały się zarówno online, jak i bezpośrednio z mieszkańcami, podczas wydarzeń plenerowych oraz warsztatów. Duży nacisk położny został na edukację dzieci – przeprowadzono ponad **500 warsztatów** dla około **10,5 tys. dzieci** uczęszczających do wrocławskich placówek oświatowych. Warsztaty prowadzone były na terenie placówek oświatowych oraz na terenie PSZOK przy ul. Kazimierza Michalczyka 9.

ENERGIA – PLANOWANIE ENERGETYCZNE W GMINIE WROCŁAW

W 2019 r. Rada Miejska Wrocławia uchwaliła *Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław na lata 2020–2035*. Jest to dokument strategiczny w aspekcie bezpieczeństwa energetycznego gwarantującego ciągłość zaspokajania aktualnych i perspektywicznych potrzeb gminy Wrocław w powyższym zakresie. Opracowanie jest zgodne z innymi ustaleniami gminy Wrocław oraz planami rozwojowymi przedsiębiorstw energetycznych działających na terenie Wrocławia. Dokument sporządza się co 15 lat i aktualizuje co 3 lata.

GRUPA ZAKUPOWA ENERGII ELEKTRYCZNEJ

Od 2012 r. gmina Wrocław kupuje energię w ramach tzw. grup zakupowych. W 2021 r. przeprowadzono przetarg dla VIII Grupy Zakupowej, którego przedmiotem była *Dostawa energii elektrycznej dla jednostek organizacyjnych Gminy Wrocław i innych podmiotów w okresie od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r.* na podstawie art. 132 ustawy Prawo zamówień publicznych. W jej skład weszły łącznie **263 podmioty**, w tym:

- 227 jednostek organizacyjnych gminy Wrocław nieposiadających osobowości prawnej (szkoły, przedszkola, UMW i inne),
- 36 jednostek posiadających osobowość prawną (spółki, jednostki kultury, centra zdrowia).

Łączny wolumen zamówionej energii dla VIII Grupy Zakupowej wyniósł **139 017 MWh**. Łączny szacowany koszt energii dla całej Grupy Zakupowej to około **77 mln zł brutto**. Zamówienie zostało podzielone na dwie części: oświetlenie przestrzeni publicznej oraz zaopatrzenie w energię elektryczną obiektów.

GRUPA ZAKUPOWA PALIWA GAZOWEGO

W 2021 r. gmina Wrocław dokonała po raz drugi zakupu paliwa gazowego w ramach tzw. II Grupy Zakupowej. Przeprowadzono przetarg nieograniczony, którego przedmiotem był *Zakup w ramach umowy kompleksowej paliwa gazowego i jego dystrybucji na potrzeby jednostek organizacyjnych Gminy Wrocław i innych podmiotów w okresie od 1 stycznia 2022 r. do 1 stycznia 2023 r.* na podstawie art. 132 ustawy Prawo zamówień publicznych. W jej skład weszło łącznie **181 podmiotów**, w tym:

- 170 jednostek organizacyjnych gminy Wrocław nieposiadających osobowości prawnej (szkoły, przedszkola, jednostki oświaty i inne),
- 11 jednostek organizacyjnych gminy Wrocław posiadających osobowość prawną (spółki, jednostki kultury, centra zdrowia).

Łącznie w II Grupie Zakupowej znalazły się 434 punkty poboru gazu (ppg). Wybrano ofertę złożoną przez PGNiG Obrót Detaliczny Sp. z o.o. z ceną jednostkową w wysokości 0,27813 zł/kWh.

Łączny wolumen II Grupy Zakupowej to **61 452 MWh**. Łączny szacowany koszt zakupu paliwa gazowego na 2021 r. wyniesie ok. **24,5 mln zł brutto**.

ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII – PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ

We Wrocławiu możliwe jest zwolnienie od podatku od nieruchomości budynków lub ich części podłączonych do instalacji fotowoltaicznych na podstawie uchwały nr XXXI/789/20 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości budynków lub ich części podłączonych do instalacji fotowoltaicznej, kolektora słonecznego, pompy ciepła, rekuperatora lub gruntowego

wymiennika ciepła. Jednym z warunków uzyskania i korzystania ze zwolnienia od podatku od nieruchomości budynku lub jego części jest wpisanie inwestycji do *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej* (PGN). W 2021 r. do PGN na podstawie nadesłanych formularzy zgłoszeniowych wpisano **470** nowych inwestycji.

MAPA POTENCJAŁU SOLARNEGO

Mapę potencjału solarnego opublikowano w 2019 r., aby zachęcić mieszkańców do instalacji kolektorów słonecznych i paneli fotowoltaicznych. Mapa przedstawia potencjał solarny dachów budynków we Wrocławiu (ilość energii słonecznej padającej na ich powierzchnię w ciągu roku). Dane są prezentowane w ujęciu miesięcznym i rocznym w rozbiciu na składowe promieniowania słonecznego. **Dzięki mapie użytkownik ma możliwość uzyskania informacji o potencjale solarnym wybranego budynku** w watogodzinach. Mapa dostępna jest pod adresem: gis.um.wroc.pl/imap/?gpmap=MapaSolar.

DOTACJE NA WYKONANIE PRZYŁĄCZY KANALIZACYJNYCH

Od 2007 r. właściciele domów jednorodzinnych we Wrocławiu mogą otrzymać dotację na wykonanie przyłączy kanalizacyjnych w wysokości 50% (nie więcej niż 2 tys. zł) poniesionych i udokumentowanych kosztów podłączenia nieruchomości do miejskiej sieci kanalizacyjnej.

W 2021 r. wpłynęło 79 wniosków o udzielenie dotacji, podpisano 71 umów dotacyjnych.

MIENIE KOMUNALNE

ZASÓB KOMUNALNY

Zasób komunalny we Wrocławiu w 2021 r. obejmował: budynki w 100% gminne (**1482**), budynki stanowiące wspólnoty mieszkaniowe, w których gmina jest jednym z właścicieli (**4013**), gminne lokale mieszkalne (**32 642**), gminne lokale użytkowe (**2086**), gminne garaże (**1890**) oraz nieruchomości gruntowe (w tym tereny zewnętrzne i ogródki przydomowe).

Tabela 118. Wielkość zasobu komunalnego w latach 2018–2021

	2018	2019	2020	2021
Liczba budynków w 100% gminnych	1 605	1 553	1 515	1 482
Liczba budynków stanowiących wspólnotę mieszkaniową	4 026	4 029	4 022	4 013
Liczba gminnych lokali mieszkalnych	34 805	34 244	33 493	32 642
Powierzchnia użytkowa gminnych lokali mieszkalnych (w m²)	1 700 049,26	1 672 926,86	1 630 063,13	1 591 357,17
Liczba gminnych lokali użytkowych	2 226	2 187	2 132	2 086
Powierzchnia użytkowa gminnych lokali użytkowych (w m²)	261 994,86	260 079,62	269 873,19	270 411,66
Liczba garaży w gminnym zasobie komunalnym	1 952	1 939	1 923	1 890

	2018	2019	2020	2021
Powierzchnia użytkowa garaży w gminnym zasobie komunalnym (w m²)	32 484,22	32 269,20	31 962,08	31 189,99
Tereny zewnętrzne (w m²)	4 316 452	4 560 856	4 524 515	4 075 602
Ogródki przydomowe (w m²)	496 967	495 355	490 572	473 069

Źródło: UMW

ZARZĄDZANIE ZASOBEM KOMUNALNYM

Działania z zakresu zarządzania zasobem komunalnym wykonywane są przez: Zarząd Zasobu Komunalnego (ZZK), będący jednostką budżetową gminy nieposiadającą osobowości prawnej, oraz Wrocławskie Mieszkania Sp. z o.o. (WM).

Tabela 119. Wielkość zasobu komunalnego na dzień 31 grudnia 2021 r. w podziale na zasób zarządzany przez ZZK i WM

	Zarządzane przez ZZK	Zarządzane przez WM	Zasób komunalny ogółem
Liczba budynków w 100% gminnych	906	576	1 482
w tym: – budynków mieszkalnych i mieszkalno-użytkowych	677	504	1 181
– budynków użytkowych	229	72	301
Liczba budynków stanowiących wspólnotę mieszkaniową	2 596	1 417	4 013
Liczba gminnych lokali mieszkalnych	20 874	11 768	32 642
Powierzchnia użytkowa gminnych lokali mieszkalnych (w m²)	1 024 064,88	567 292,29	1 591 357,17
Liczba gminnych lokali użytkowych	1 457	629	2 086
Powierzchnia użytkowa gminnych lokali użytkowych (w m²)	207 768,59	62 643,07	270 411,66
Liczba garaży w gminnym zasobie komunalnym	1 217	673	1 890
Powierzchnia użytkowa garaży w gminnym zasobie komunalnym (w m²)	19 652,36	11 536,63	31 189,99
Tereny zewnętrzne (w m²)	2 262 322	1 813 280	4 075 602

Źródło: UMW

Zakres zarządzania, zarówno ZZK, jak i WM, obejmuje m.in. administrowanie i obsługę klientów, prowadzenie ewidencji księgowej z tytułu rozrachunków z użytkownikami lokali, windykacje i udzielanie ulg, konserwacje i usuwanie awarii oraz okresowe kontrole budynków, eksploatacje budynków i terenów zewnętrznych, planowanie i wykonywanie remontów, inwestycji, rozbiórek i dokumentacji technicznej, wykwaterowanie budynków i lokali, funkcje inwestora zastępczego przy remontach, inwestycjach, rozbiórkach i dokumentacjach technicznych.

GOSPODAROWANIE KOMUNALNYM ZASOBEM LOKALI MIESZKALNYCH

Gospodarowanie komunalnym zasobem mieszkaniowym realizowane jest jako zadanie własne gminy z uwzględnieniem przepisów uchwały XV/420/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r. w sprawie **Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wrocław na lata 2020–2025**, zmienionej uchwałą XXXVIII/1025/21 z dnia 20 maja 2021 r. oraz uchwałą nr XLVI/1223/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 25 listopada 2021 r.

Od dnia 1 stycznia 2021 r. zmianie uległa stawka bazowa czynszu za najem lokali mieszkalnych stanowiących własność gminy oraz stawka czynszu za najem socjalny lokalu. Zostały one podwyższone odpowiednio do kwot: **8,90 zł/m²** oraz **2,22 zł/m²**.

W związku z ustawą z dnia 10 grudnia 2020 r. o zmianie niektórych ustaw wspierających rozwój mieszkalnictwa uchwałą nr XLII/1081/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 8 lipca 2021 r. dostosowano przepisy prawa miejscowego do zmian legislacyjnych wprowadzonych ww. ustawą (m.in. zmiana definicji dochodu w przepisach dotyczących dodatków mieszkaniowych).

W 2021 r. wpłynęło **2738** wniosków o najem lokalu mieszkalnego, w tym:

- **1680** z tytułu prowadzonych postępowań dotyczących lokali zamieszkałych,
- **758** o najem lokalu przez osoby nieposiadające mieszkań, a ubiegające się o najem socjalny lokalu, lokal z najmem na czas nieoznaczony bądź do remontu,
- **300** dotyczących przydzielenia lokalu zamiennego (z tytułu wykwaterowania bądź zamiany „z urzędu").

Wykres 63. Liczba wniosków o najem lokali mieszkalnych w latach 2018–2021

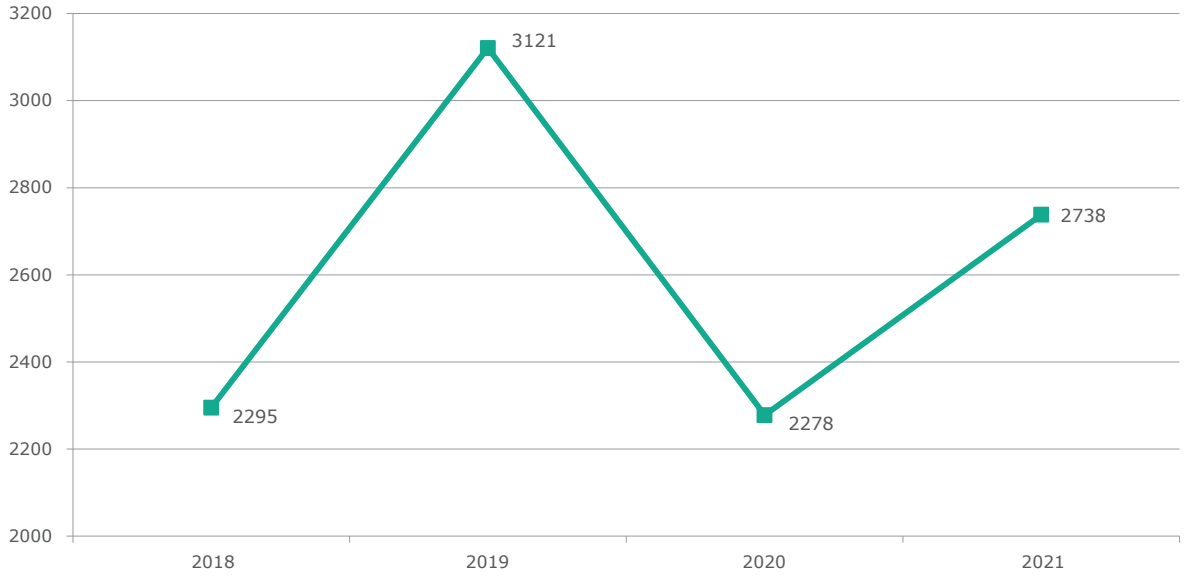

Źródło: UMW

W 2021 r. gmina Wrocław dysponowała **1910** lokalami mieszkalnymi pochodzącymi z tzw. ruchu ludności, z czego **1334** lokale zostały zagospodarowane. Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. na kolejny rok do możliwego zagospodarowania pozostało **576** lokali mieszkalnych, w tym:

- **125** niesamodzielnych, w stosunku do których prowadzone są postępowania zmierzające do uregulowania sytuacji prawnej,
- **22** posiadające wady techniczne,
- **9** przeznaczonych do obrotu cywilnoprawnego.

Uwzględniając powyższe, gmina Wrocław dysponuje **420** mieszkaniami do zagospodarowania, z czego:

- **164** lokale przeznaczono dla osób z listy uprawnionych do otrzymania lokalu do remontu wykonywanego we własnym zakresie i na koszt przyszłego najemcy,
- **55** lokali przeznaczono dla osób z listy uprawnionych do otrzymania lokalu objętego najmem socjalnym,
- **201** lokali przeznaczonych jest na realizację pozostałych zadań, w szczególności wykwaterowań, zamian i realizacji wyroków eksmisyjnych.

Wykres 64. Gospodarowanie wolnymi komunalnymi lokalami mieszkalnymi w latach 2018–2021

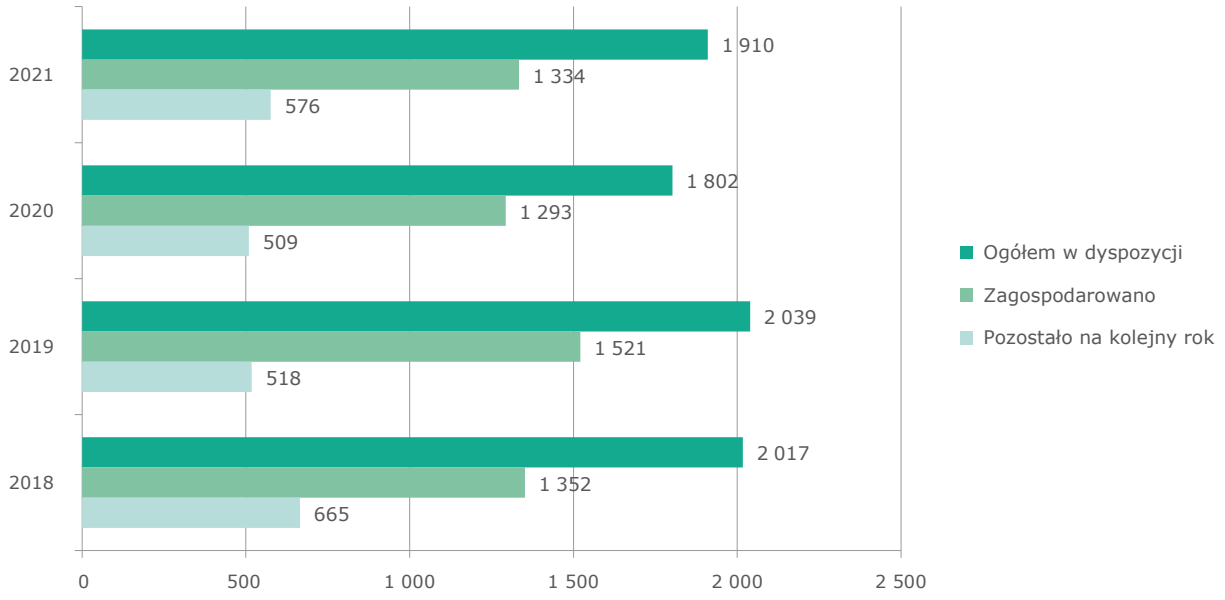

Źródło: UMW

Obecnie miasto korzysta także z **287** mieszkań należących do Towarzystwa Budownictwa Społecznego Wrocław Sp. z o.o. (TBS). W powyższej liczbie zawiera się **57** lokali położonych na osiedlu Nowe Żerniki, objętych programem mieszkań dla seniorów.

Realizując zapisy Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Wrocław na lata 2020–2025 dotyczące prywatyzacji mieszkań komunalnych, w 2021 r. przekazano **140** lokali mieszkalnych, w tym **37** lokali o powierzchni powyżej 80 m^{2,} oraz **17** budynków celem wprowadzenia do obrotu cywilnoprawnego.

Ponadto przekazano **2** lokale Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej we Wrocławiu, **5** lokali dla repatriantów, realizując uchwały Rady Miejskiej Wrocławia w tym zakresie, a także wydano **8** pism kierujących repatriantów do zawarcia umowy najmu lokalu mieszkalnego (realizacja uchwał z lat poprzednich).

W 2021 r. zrealizowano **85** zamian lokali, w tym:

- **25** zamian między kontrahentami,
- **60** zamian „z urzędu".

W wyniku zamian między kontrahentami z tzw. przejęciem długu odzyskano zaległe należności w wysokości **145 337,02 zł**.

Tabela 120. Wysokość odzyskanego zadłużenia w wyniku zamiany lokali w latach 2018–2021 (w zł)

2018	2019	2020	2021
53 141,00	284 811,24	52 207,65	145 337,02

Źródło: UMW

Rok 2021 był pierwszym pełnym rokiem funkcjonowania uruchomionej w III kwartale 2020 r. strony zamiana-mieszkan.um.wroc.pl, ułatwiającej złożenie oferty zamiany lokalu z kontrahentem, w tym przez osoby zainteresowane zamianą pod warunkiem spłaty zadłużenia. Podejmowano także działania mające na celu promocję zamiany lokali wśród lokatorów mieszkań wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy. Powyższe czynniki przełożyły się na zwiększenie liczby realizowanych zamian, jak również odzyskanych w tej drodze kwot zadłużenia.

W ramach wprowadzonej w 2020 r. możliwości zamiany na lokal większy pod warunkiem wykonania remontu we własnym zakresie i na własny koszt przyjęto **66** wniosków. Ponadto w ramach procedury zamiany mieszkań między kontrahentami w aplikacji Zamiana Mieszkań umieszczono **156** ofert.

LOKALE OBJĘTE NAJMEM SOCJALNYM I POMIESZCZENIA TYMCZASOWE

Na dzień 31 grudnia 2021 r. **582** lokale były objęte umową najmu socjalnego. Do dnia 21 kwietnia 2019 r. gmina miała obowiązek wyodrębniania zasobu lokali socjalnych, a znacząco wyższa liczba lokali wchodzących w skład tego zasobu wykazywana do tej daty obejmowała wszystkie lokale przeznaczone na ten cel. Po zniesieniu wspomnianego obowiązku o statusie lokalu stanowi wyłącznie rodzaj zawartej i obowiązującej umowy.

Zgodnie z ustawą z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego gmina nie wyodrębnia zasobu lokali objętych najmem socjalnym, tworzy natomiast zasób tymczasowych pomieszczeń. Umowy najmu pomieszczeń tymczasowych zawierane są wyłącznie z osobami, wobec których orzeczono obowiązek opróżnienia lokalu służącego zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych, bez prawa do najmu socjalnego lokalu.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. zasób pomieszczeń tymczasowych wynosił **79** pomieszczeń.

Tabela 121. Liczba lokali objętych umową najmu socjalnego w latach 2018–2021 (stan na koniec danego roku)

2018	2019	2020	2021
1 600	1 650	604	582

Źródło: UMW

ZASÓB LOKALI SPÓŁKI TOWARZYSTWO BUDOWNICTWA SPOŁECZNEGO WROCŁAW SP. Z O.O. (TBS)

W latach 2017–2019 liczba mieszkań na wynajem w zasobie TBS pozostawała na stałym poziomie i wynosiła **3863**. W 2020 r. spółka oddała do użytku **270** lokali mieszkalnych, dzięki czemu na koniec roku 2020 łączna liczba mieszkań na wynajem w zasobie TBS Wrocław Sp. z o.o. wyniosła **4133** i pozostała bez zmian na dzień 31 grudnia 2021 r.

Tabela 122. Liczba mieszkań na wynajem w zasobie TBS Wrocław w latach 2018–2021 (stan na koniec danego roku)

2018	2019	2020	2021
3 863	3 863	4 133	4 133

Źródło: UMW

W latach 2017–2019 liczba lokali usługowych będących w zasobach TBS wynosiła **33** (liczba na koniec każdego wskazanego roku). Na koniec 2020 r. liczba ta wzrosła do **48**. Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. wszystkie te lokale były wynajęte.

Tabela 123. Liczba lokali usługowych na wynajem w zasobie TBS w latach 2018–2021 (stan na koniec danego roku)

2018	2019	2020	2021
33	33	48	48

Źródło: UMW

REALIZACJA PROGRAMU WYMIANY ŹRÓDEŁ OGRZEWANIA W GMINNYM ZASOBIE MIESZKANIOWYM

W 2021 r. kontynuowano *Program wymiany źródeł ogrzewania w gminnym zasobie mieszkaniowym*, który zakłada likwidację źródeł ogrzewania na paliwo stałe (pieców) w mieszkaniach komunalnych w budynkach należących w 100% do gminy Wrocław do końca 2024 r. Likwidacja pieców obejmuje około 4 tys. mieszkań znajdujących się w ok. 600 budynkach zarządzanych przez Zarząd Zasobu Komunalnego oraz Wrocławskie Mieszkania Sp. z o.o.

W 2021 r. zarządcy komunalni – ZZK oraz WM – łącznie dokonali wymiany źródeł ogrzewania w **74** budynkach stanowiących w 100% własność gminy Wrocław (**709** mieszkań). Dodatkowo zarządcy komunalni sfinansowali likwidację pieców w **238** mieszkaniach komunalnych znajdujących się we wspólnotach mieszkaniowych. W tej liczbie 210 mieszkań komunalnych znajdowało się w 26 budynkach wspólnot mieszkaniowych, w których zrealizowano uciepłownienie całego budynku, natomiast 28 to liczba pojedynczych lokali w budynkach wspólnot mieszkaniowych, które już wcześniej zostały podłączone do sieci ciepłowniczej.

Łącznie w 2021 r. zlikwidowano **1250** pieców w **947** mieszkaniach komunalnych znajdujących się w **74** budynkach w 100% gminnych oraz w **26** budynkach wspólnot mieszkaniowych z udziałem gminy Wrocław.

Więcej informacji na ten temat znajduje się w rozdziale ŚRODOWISKO.

OBRÓT NIERUCHOMOŚCIAMI GMINY WROCŁAW

Rok 2021 to kolejny rok gospodarowania nieruchomościami w warunkach pandemii. Z jednej strony ograniczenia wynikające z pandemii w dalszym ciągu znacząco utrudniały prowadzenie spraw i wydłużały procedury przygotowania nieruchomości do zbycia, z drugiej natomiast rok 2021 zapisał się na rynku nieruchomości jako jeden z najbardziej korzystnych – panowała hossa i utrzymywał się ogromny popyt, pomimo znacznego wzrostu cen. Nabywcy chętnie kupowali nieruchomości – zarówno na własne potrzeby, jak i na cele inwestycyjne – szczególnie w obliczu niskich stóp procentowych i coraz szybciej postępującej inflacji. Wzrosło zainteresowanie nieruchomościami zabudowanymi budynkami mieszkalnymi, a także działkami pod zabudowę jednorodzinną.

W 2021 r. przeprowadzono **348** przetargów na sprzedaż nieruchomości gruntowych i lokalowych. To blisko o połowę więcej niż w 2020 r. (238). Wzięło w nich udział **1203** uczestników (najwięcej od 2017 r.). Osiągnięto rekordowy łączny dochód ze sprzedaży nieruchomości gruntowych i lokalowych tj. **306 215 846,13 zł** – najwyższy od 2007 r. W celu realizacji przez gminę Wrocław kluczowych inwestycji kontynuowano procedury nabywania gruntów pod: układ komunikacyjny (w tym drogi, trasy tramwajowe i autobusowo-tramwajowe (TAT), trasy rowerowe i ciągi pieszo-rowerowe, parkingi Parkuj i Jedź), tereny rekreacji, edukację. Powiększono zasób gminny o 11,5 ha terenów.

SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH

W 2021 r. rozpoczęto procedurę przygotowania do sprzedaży **102** nowych nieruchomości gruntowych, w tym terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową jedno- i wielorodzinną oraz komercyjną: biura, usługi, aktywność gospodarczą.

Sprzedaż nieruchomości gruntowych w trybie przetargowym

W 2021 r. przeprowadzono **134** postępowania przetargowe – blisko o połowę więcej niż w roku 2020 (84). Wzięło w nich udział 721 osób prawnych i fizycznych – ponad dwukrotnie więcej niż w 2020 r. (345). Ze 105 nieruchomości gruntowych skierowanych do sprzedaży aż 90 znalazło nabywców, co stanowi niespotykany dotychczas wynik. Łączna powierzchnia sprzedanych nieruchomości to **34,5 ha** i jest największa od 2010 r. (dla porównania: 2020 – 10 ha, 2019 – 17 ha). Wartość sprzedanych nieruchomości wyniosła **263 144 640 zł** i była najwyższa od 2007 r. (2020 – 92 997 961 zł, 2019 – **87 225 610** zł). Można stwierdzić, że rok 2021 był rekordowy, jeśli chodzi o sprzedaż nieruchomości gruntowych.

Tabela 124. Analiza nieruchomości sprzedanych w 2021 r.

Lp.	Przeznaczenie w MPZP	Liczba nieruchomości	Powierzchnia gruntu (w ha)	Liczba oferentów	Wartość sprzedanych nieruchomości (w zł)
1	Budownictwo jednorodzinne	50	6,0	573	37 873 290
2	Budownictwo wielorodzinne	25	5,8	104	117 866 950
3	Usługi i aktywność gospodarcza	13	21,2	38	103 674 400
4	Usługi oświatowe*	2	1,5	6	3 730 000
Razem		**90**	**34,5**	**721**	**263 144 640**

* nieruchomości oddane w użytkowanie wieczyste

Źródło: UMW

Wykres 65. Powierzchnia nieruchomości sprzedanych w trybie przetargowym w 2021 r. (w %)

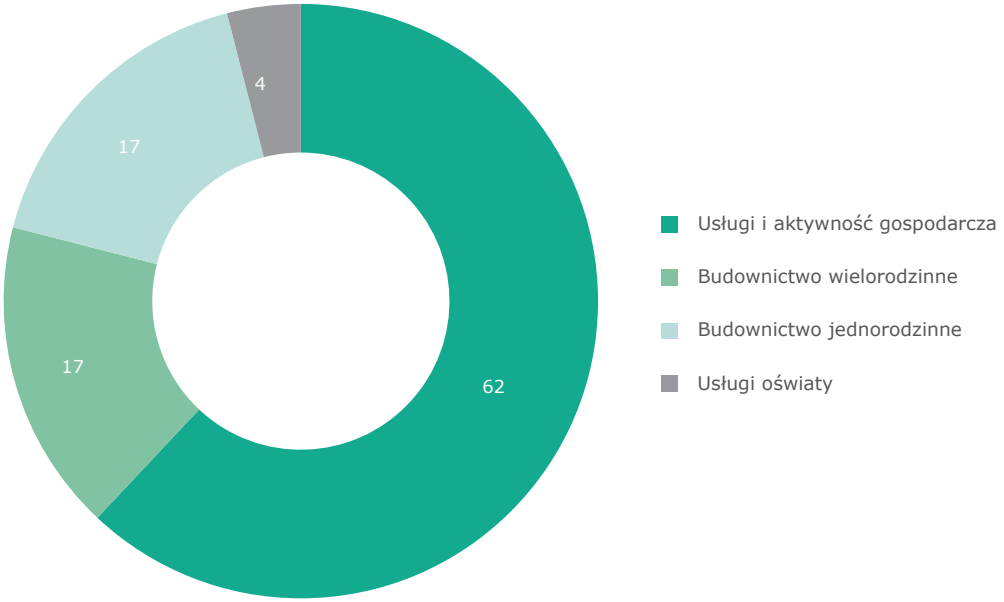

Źródło: UMW

Tabela 125. Wartość nieruchomości sprzedanych w trybie przetargowym w latach 2018–2021 z podziałem na przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (w zł)

	Przeznaczenie w MPZP			Dochód ogółem
Rok	Budownictwo jednorodzinne	Budownictwo wielorodzinne	Usługi i aktywność gospodarcza	
2018	33 734 090	29 798 850	46 668 451	110 201 391
2019	17 907 525	20 068 800	49 249 285	87 225 610
2020	22 612 260	45 778 890	24 606 811	92 997 961
2021	37 873 290	117 866 950	107 404 400	263 144 640

Źródło: UMW

Wykres 66. Wartość nieruchomości sprzedanych w trybie przetargowym w 2021 r. (w %)

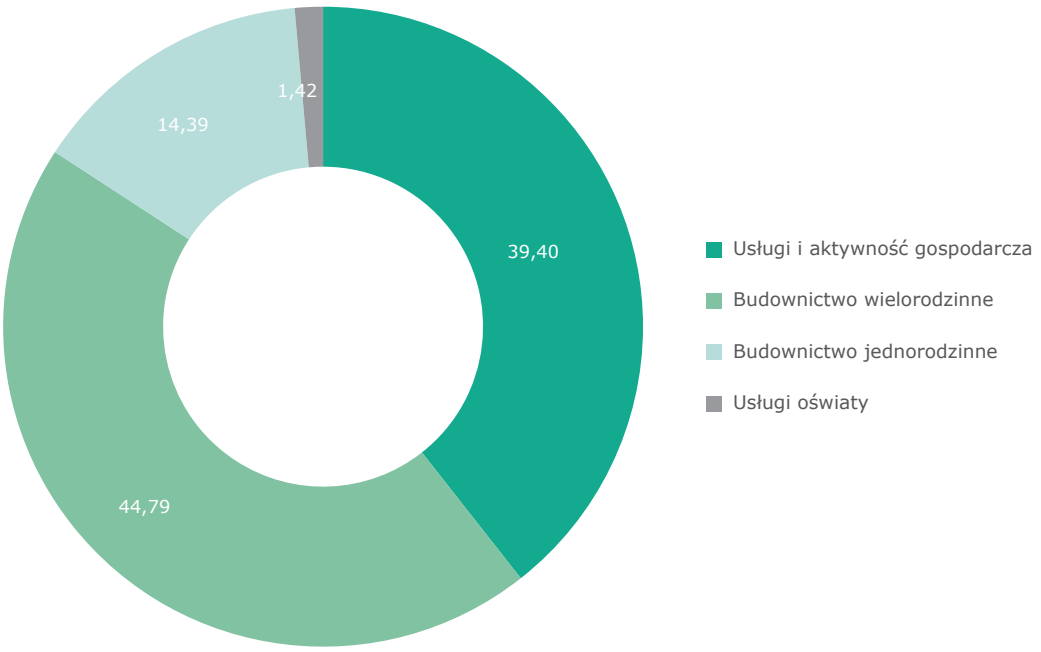

Źródło: UMW

Rok 2021 jest kolejnym, w którym obserwuje się wzrost średniej ceny 1 m² nieruchomości sprzedawanych w przetargach.

Wykres 67. Średnia cena 1 m² nieruchomości gminnych z podziałem na przeznaczenie w latach 2018–2021 (w zł)

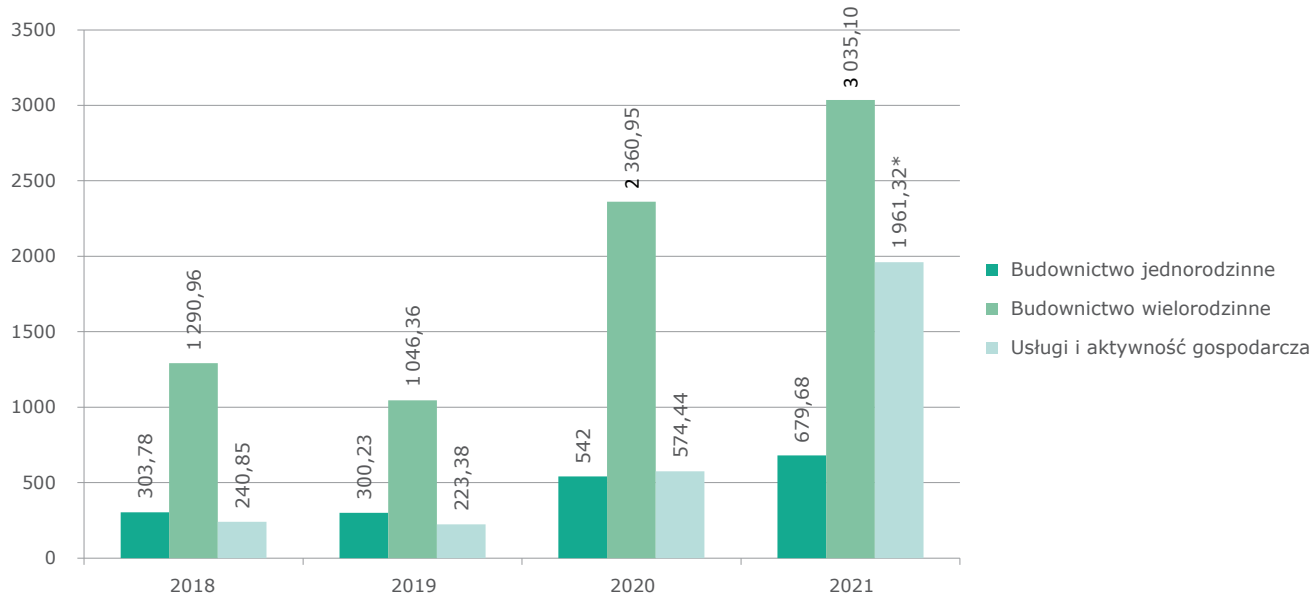

* 1961,32 zł – jest to cena 1 m² osiągnięta ze sprzedaży nieruchomości zarówno zabudowanych, jak i niezabudowanych (średnia wartość 1 m² gruntu niezabudowanego wyniosła 360 zł)

Źródło: UMW

Tabela 126. Największe transakcje gruntowe w 2021 r.

Lp.	Adres nieruchomości	Przeznaczenie	Powierzchnia (w m²)	Cena sprzedaży (w zł)
1.	ul. Wita Stwosza 32 / ul. Krowia 6*	Usługi i aktywność gospodarcza	3 088	37 900 000
2.	al. Architektów	Budownictwo wielorodzinne	5 372	31 120 000
3.	ul. Henryka Michała Kamieńskiego	Usługi i aktywność gospodarcza	55 059	21 685 000
4.	ul. Braniborska 54-56*	Budownictwo wielorodzinne	2 224	12 500 000
5.	ul. gen. Karola Kniaziewicza 36, 38**	Budownictwo wielorodzinne	637	8 393 100
6.	al. Róż	Budownictwo wielorodzinne	9 367	7 875 000
7.	ul. Piołunowa	Usługi i aktywność gospodarcza	29 414	7 019 500
8.	ul. Piołunowa	Usługi i aktywność gospodarcza	32 085	7 001 000
9.	ul. Piołunowa	Usługi i aktywność gospodarcza	28 520	6 750 010

* nieruchomość oddana w użytkowanie wieczyste

** nieruchomość zabudowana

Źródło: UMW

SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWYCH W TRYBIE BEZPRZETARGOWYM

Nieruchomości, które w świetle przepisów prawa nie mogą być zagospodarowane jako samodzielne działki budowlane z uwagi na parametry czy brak dostępu do drogi publicznej, zgodnie z ustawą o gospodarce nieruchomościami zbywane są w trybie bezprzetargowym w celu poprawy warunków zagospodarowania nieruchomości sąsiednich. W 2021 r. w tym trybie sprzedano **23** nieruchomości, a jedną nieruchomość oddano w użytkowanie wieczyste. Łączna powierzchnia nieruchomości „dosprzedawanych" wyniosła **14 893 m²**, o wartości – uwzględniając udzielone bonifikaty – 7 833 762,75 zł, zaś pierwsza opłata za użytkowanie wieczyste wyniosła 8225 zł.

Przedmiotem „dosprzedaży" były przede wszystkim grunty, które dołączone do działek zabudowanych domami mieszkalnymi poprawiały warunki ich zagospodarowania, przyczyniając się do zwiększenia terenów zieleni w zabudowie mieszkaniowej. Z bonifikatą, o której mowa w § 8 ust. 1 pkt 5 oraz ust. 5 uchwały Rady Miejskiej Wrocławia nr XLIX/697/98 z dnia 27 lutego 1998 r. w sprawie zasad gospodarowania nieruchomościami stanowiącymi własność gminy Wrocław sprzedano **9** nieruchomości.

Zrealizowano 3 „dosprzedaże" na rzecz wspólnot mieszkaniowych, w trybie artykułu 209a ustawy o gospodarce nieruchomościami, z przysługującą nabywcom 95% bonifikatą. Nieruchomości wspólnotowe uzyskały dzięki temu parametry działek budowlanych.

Aport nieruchomości

W 2021 r. zostały zrealizowane 2 aporty. Na rzecz spółki Wrocławski Park Wodny SA wniesiono nieruchomość położoną przy ul. Wilanowskiej o wartości 2,813 mln zł. Na przedmiotowej nieruchomości planowana jest budowa basenu. Na rzecz spółki Wrocławskie Centrum Treningowe Spartan Sp. z o.o. wniesiono nieruchomość położoną w rejonie ul. Sukielickiej o wartości 695 tys. zł. Powstanie tam budynek z zapleczem socjalnym oraz zadaszone lodowisko.

Wykonanie prawa pierwokupu

Prezydent Wrocławia w 2021 r. w jednym przypadku wykonał przysługujące gminie Wrocław prawo pierwokupu na podstawie art. 109 ust. 1 pkt 4 ustawy o gospodarce nieruchomościami. Transakcja dotyczyła tzw. Pałacyku położonego przy ul. Tadeusza Kościuszki 34, czyli zabytkowego pałacu Schaffgotschów. Miasto przeznaczyło na ten cel 9,150 mln zł.

SPRZEDAŻ GMINNYCH LOKALI MIESZKALNYCH

Gospodarowanie komunalnym zasobem mieszkaniowym stanowi jedno z głównych zadań własnych gminy mających na celu zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych mieszkańców Wrocławia. W ramach wykonywanych zadań kontynuowana była sprzedaż lokali mieszkalnych w trybie bezprzetargowym – na rzecz dotychczasowych najemców – oraz przetargowym. W pierwszym przypadku udzielano bonifikat w wysokości 98% oraz 90%. Wysokość bonifikaty udzielanej najemcom uzależniona jest od dwóch czynników, tj. możliwości jednoczesnego zbycia przez gminę wszystkich lokali mieszkalnych w budynku oraz kosztów remontów nieruchomości, finansowanych wyłącznie lub z udziałem środków gminy Wrocław. Sprzedaż mieszkań komunalnych przebiegała na podstawie założeń wynikających z uchwały nr XV/420/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r. w sprawie Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Wrocław na lata 2020–2025.

W 2021 r. sprzedano 582 lokale mieszkalne w budynkach wielolokalowych i jednorodzinnych domach mieszkalnych, w tym:

- **513** lokali mieszkalnych w trybie bezprzetargowym,
- **69** wolnych lokali mieszkalnych w trybie przetargowym.

Tabela 127. Dochód i liczba sprzedanych lokali mieszkalnych w latach 2018–2021

Rok	Liczba sprzedanych lokali mieszkalnych (w szt.)	Dochód na podstawie podpisanych aktów notarialnych (w zł)
2018	809	39 529 576
2019	429	26 173 022
2020	443	35 012 312
2021	582	50 104 935

Źródło: UMW

Rysunek 7. Rozkład przestrzenny transakcji sprzedaży lokali mieszkalnych we Wrocławiu w 2021 r.

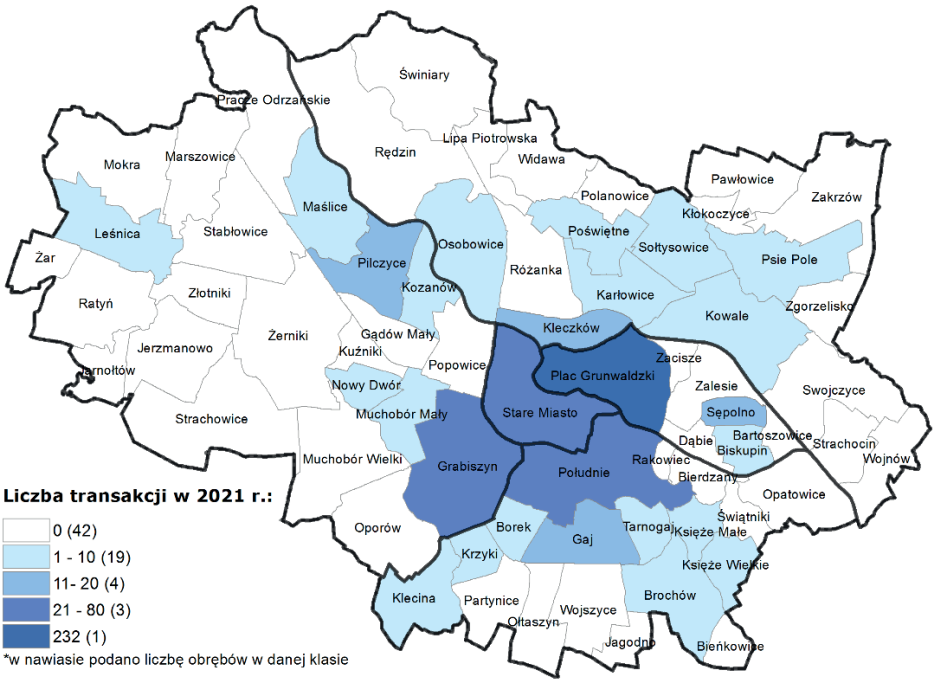

Źródło: UMW

Sprzedaż lokali mieszkalnych w trybie bezprzetargowym

Rok 2021 był pierwszym od 2019 r., w którym odnotowano wzrost liczby sprzedanych lokali na rzecz najemców: **513** (dla porównania: w 2020 r. – 394, w 2019 r. – 395). Wpłynęło **3169** wniosków o wykup lokalu mieszkalnego, czyli aż o 89% więcej niż w 2020 r. Wzrost zainteresowania nabywaniem mieszkań komunalnych związany był m.in. z upływem terminu udzielania bonifikat najemcom, którzy wyrazili wolę nabycia lokalu w terminie do dnia 31 grudnia 2021 r. Uchwałą nr XLVI/1223/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 25 listopada 2021 r. termin ten został wydłużony do dnia 31 grudnia 2023 r. w celu zrekompensowania najemcom zainteresowanym nabyciem lokalu ograniczeń i utrudnień związanych pandemią, a także faktem czasowego wstrzymania sprzedaży lokali w kamienicach będących w 100% własnością gminy Wrocław z uwagi na termomodernizację budynków. Na wielkość sprzedaży w mniejszym stopniu niż w latach poprzednich wpływało prowadzenie postępowań na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów. Należy jednak zaznaczyć, że w dalszym ciągu prowadzenie postępowań dotyczących sprzedaży lokali (m.in. związanych z przygotowaniem dokumentacji niezbędnej do wyodrębnienia i sprzedaży lokali) znacznie utrudniały ograniczenia związane z pandemią. Pomimo tego w 2021 r. osiągnięto najwyższy – od 2015 r. – dochód z tego tytułu. Wzrost dochodu związany był zarówno z wielkością sprzedaży, jak i ze wzrostem średniej ceny 1 m² lokalu mieszkalnego. Rok 2021 był kolejnym rokiem, w którym wzrosła średnia cena 1m² lokalu mieszkalnego, osiągając wysokość **6450,97 zł**, a średnia cena nabycia przez najemcę lokalu mieszkalnego po udzieleniu bonifikaty kształtowała się na poziomie 44 203,70 zł.

Wykres 68. Średnia cena 1 m² lokalu mieszkalnego według wyceny w latach 2018–2021 (w zł)

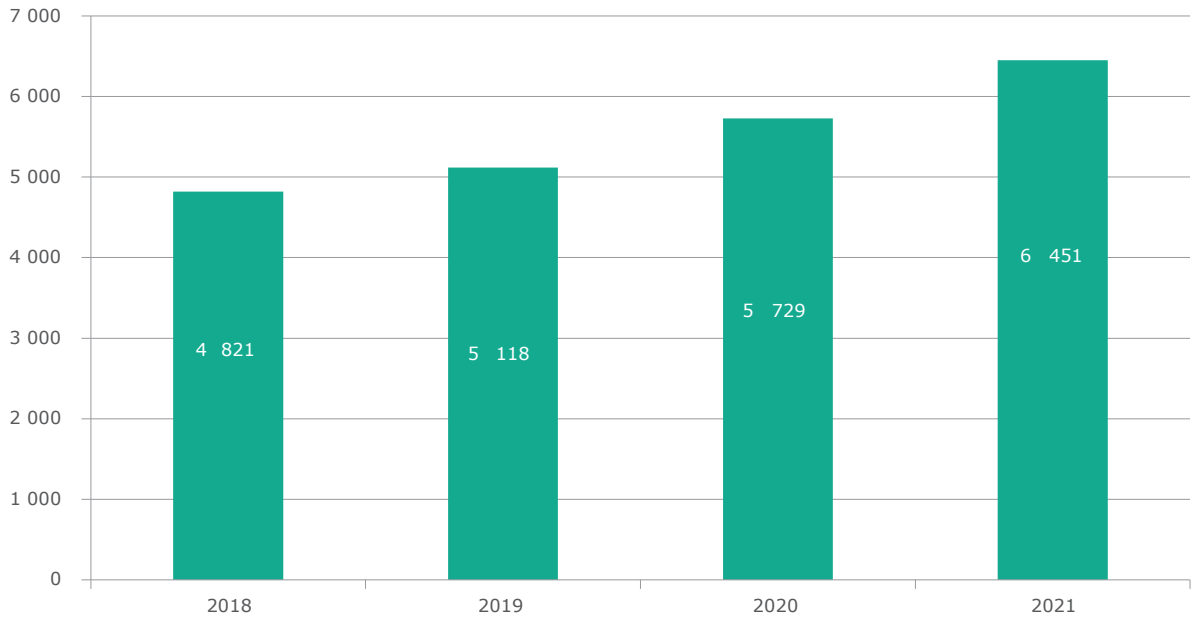

Źródło: UMW

Powierzchnia lokali mieszkalnych zbywanych na rzecz najemców mieściła się w przedziale 15–157 m², przeważały mieszkania o wielkości 30–70 m².

Tabela 128. Zestawienie średnich cen 1 m² oraz liczby lokali sprzedanych na rzecz najemców w 2021 r. w podziale na dzielnice

Dzielnica	Stare Miasto	Śródmieście	Krzyki	Fabryczna	Psie Pole
Średnia cena (w zł)	7 620,54	6 362,87	6 290,78	6 330,44	5 696,39
Liczba lokali sprzedanych na rzecz najemców	59	233	87	105	29

Źródło: UMW

Średnia cena 1 m² lokalu we Wrocławiu w stosunku do roku 2020 wzrosła o 13% i wyniosła 6450,97 zł. Zmiana jest najbardziej widoczna w dzielnicach Krzyki, gdzie średnia cena 1 m² wzrosła o 829 zł, oraz Śródmieście – o 788 zł.

Sukcesywnie realizowane jest wychodzenie przez gminę Wrocław ze wspólnot mieszkaniowych. W 2021 r. liczba budynków z udziałem gminy zmniejszyła się o kolejne 17.

Zwaloryzowaną kaucję mieszkaniową zaliczono 38 nabywcom o łącznej wartości 92 391,97 zł.

Sprzedaż lokali mieszkalnych w trybie przetargowym

W 2021 r. **74** przetargi zakończyły się wyłonieniem nabywcy. Łącznie uczestniczyło w nich 410 licytantów, najwięcej od 2018 r. (w 2020 r. – 262, w 2019 r. – 279).

Sprzedano 69 lokali mieszkalnych o łącznej powierzchni 4013,71 m², a dochód z tego tytułu wyniósł 27 428 435 zł i stanowił aż 55% dochodów ze sprzedaży lokali mieszkalnych. Uzyskane ceny mieściły się w przedziale od 4083 zł/m² do 14 500 zł/m².

Średnia cena 1 m² powierzchni użytkowej w przetargach wyniosła 7596 zł, co stanowi wzrost w stosunku do roku ubiegłego o 17%.

Wykres 69. Średnia cena 1 m² lokalu mieszkalnego uzyskana w przetargach w latach 2018–2021 (w zł)

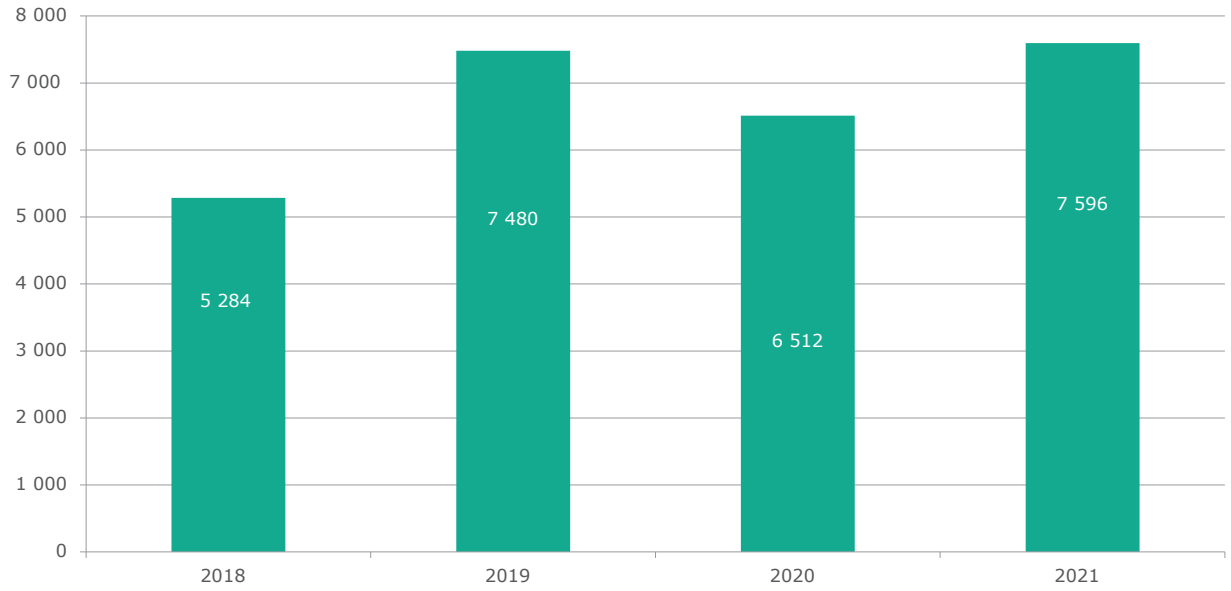

Źródło: UMW

SPRZEDAŻ GMINNYCH LOKALI NIEMIESZKALNYCH

Sprzedaż lokali o przeznaczeniu innym niż mieszkalne jest ważnym elementem gospodarowania nieruchomościami komunalnymi. Podobnie jak w przypadku lokali mieszkalnych sprzedaż lokali niemieszkalnych przebiegała w dwóch trybach: przetargowym oraz bezprzetargowym – na rzecz najemców. Przygotowana oferta przeznaczona do sprzedaży w trybie przetargowym dotyczyła nieruchomości, które cechują się wysoką atrakcyjnością inwestycyjną (dobra dostępność komunikacyjna, lokalizacja w pobliżu zabytków, atrakcji kulturalnych oraz uczelni wyższych).

Sprzedano **32** lokale niemieszkalne: 20 w trybie przetargowym, 12 w trybie bezprzetargowym – na rzecz najemców.

Tabela 129. Dochód i liczba sprzedanych lokali niemieszkalnych w latach 2018–2021

Rok	Liczba sprzedanych lokali niemieszkalnych (w szt.)	Dochód na podstawie podpisanych aktów notarialnych (w zł)
2018	45	18 526 813
2019	24	5 626 470
2020	33	5 259 378
2021	32	7 340 067

Źródło: UMW

W 2021 r. liczba sprzedanych lokali kształtowała się niemal na identycznym poziomie jak w roku 2020 (33). Pomimo podobnej liczby zbytych lokali odnotowano wzrost dochodów z tego tytułu, który wynikał przede wszystkim ze wzrostu średniej ceny 1 m². Powierzchnia sprzedanych lokali niemieszkalnych mieściła się w przedziale 4–200 m², większość transakcji dotyczyła małych lokali. Łączna powierzchnia użytkowa sprzedanych lokali wynosiła 1481,60 m².

Sprzedaż lokali niemieszkalnych w trybie przetargowym

W 2021 r. rozstrzygnięto **23** przetargi na sprzedaż lokali niemieszkalnych, najmniej od 2016 r. (w 2020 r. – 72, w 2019 r. – 48). Powyższa sytuacja oznacza, iż zasób lokali gminy Wrocław, które mogłyby stanowić przedmiot sprzedaży, powoli się wyczerpuje. Łącznie w przetargach brały udział 72 osoby, prawie połowa mniej niż w roku ubiegłym. Biorąc jednak pod uwagę mniejszą liczbę przetargów, wskaźnik frekwencji wzrósł do 3,13, co oznacza, że na jeden lokal przypadało średnio ponad 3 licytantów.

W tym trybie sprzedano 20 lokali niemieszkalnych. W ramach przygotowanej oferty dominowały lokale usytuowane w dzielnicach Śródmieście i Krzyki, które stanowią atrakcyjne położenie o dużym potencjale inwestycyjnym.

Sprzedaż lokali niemieszkalnych w trybie bezprzetargowym

W 2021 r. wpłynęło **31** wniosków o wykup lokalu niemieszkalnego stanowiącego przedmiot najmu oraz 19 wniosków o nabycie garażu. Po dokonaniu analizy złożonych wniosków zawarto 12 umów sprzedaży oraz wydano 14 zarządzeń w sprawie przeznaczenia lokali niemieszkalnych stanowiących przedmiot najmu do sprzedaży w trybie bezprzetargowym.

PRZEKSZTAŁCENIE PRAWA UŻYTKOWANIA WIECZYSTEGO GRUNTU W PRAWO WŁASNOŚCI

Stan pandemii utrudniał prowadzenie postępowań na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów, która nałożyła na organy administracji obowiązek wydawania zaświadczeń potwierdzających przekształcenie.

W 2021 r. w postępowaniach zostało wydanych **11 177** zaświadczeń potwierdzających przekształcenie prawa użytkowania wieczystego w prawo własności gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe. Na podstawie uchwały nr III/29/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 grudnia 2018 r. w sprawie bonifikat od opłat z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów osobom fizycznym będącym właścicielami lokali mieszkalnych udziela się 90% bonifikaty od opłaty przekształceniowej. W 2021 r. poinformowano **9457** właścicieli o opłacie jednorazowej i udzieleniu bonifikaty od opłaty jednorazowej. Wydano **2715** zaświadczeń potwierdzających wysokość i okres wnoszenia opłaty przekształceniowej.

W **1195** przypadkach wydano zaświadczenia o pomocy de minimis (obowiązek stosowania przepisów o pomocy publicznej w sytuacjach, w których przedsiębiorca wnioskuje o udzielenie bonifikaty od opłaty z tytułu przekształcenia lub o zmianę okresu pozostałego do wnoszenia opłaty przekształceniowej).

W 2021 r. wydano także **3** decyzje o umorzeniu postępowania; **6** decyzji administracyjnych o zmianie decyzji (wydane na wniosek strony w zakresie skrócenia okresu płatności); **5** decyzji pozytywnych o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości.

NABYWANIE NIERUCHOMOŚCI DO ZASOBU GMINY WROCŁAW

W 2021 r. wykonywano zadania z zakresu wypłat odszkodowań za grunty, które wydzielone zostały pod drogi publiczne, planowane pod budowę lub pod poszerzenie już istniejących. W związku z realizacją inwestycji w zakresie infrastruktury drogowej kontynuowane były postępowania odszkodowawcze obejmujące następujące zadania:

- budowa trasy autobusowo-tramwajowej (TAT) łączącej Nowy Dwór z centrum Wrocławia,
- budowa Osi Zachodniej we Wrocławiu w ciągu drogi krajowej nr 94, część 1: al. Stabłowicka,
- budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic Popowickiej – Starogroblowej – Długiej,
- rozpoczęcie budowy drogi powiatowej – Alei Wielkiej Wyspy.

Na potrzeby realizacji celów rozwojowych i publicznych pozyskano do zasobu gminy nieruchomości niezabudowane oraz zabudowane. Całkowita kwota wydatkowana przez miasto na ten cel wyniosła 15,51 mln zł.

Wypłata odszkodowań – art. 98 ustawy o gospodarce nieruchomościami

Za grunty wydzielone na podstawie art. 98 ustawy o gospodarce nieruchomościami pod drogi publiczne, które z mocy prawa przeszły na własność gminy Wrocław, byłym właścicielom i użytkownikom wieczystym przysługuje odszkodowanie (w formie wypłaty środków finansowych lub przyznania nieruchomości zamiennych).

Tabela 130. Wypłata odszkodowań na podstawie art. 98 ustawy o gospodarce nieruchomościami

	Liczba zakończonych postępowań	Powierzchnia przejętych gruntów (w ha)	Kwota wypłaconych odszkodowań (w zł)
Porozumienia	33	3,91	3 657 840,50
Decyzje administracyjne	3	0,13	153 193,00
Razem	**36**	**4,04**	**3 811 033,50**

Źródło: UMW

W 2021 r. prowadzono 173 postępowania, z których 36 zakończyło się wypłatą odszkodowań na kwotę 3 811 033,50 zł za grunty o powierzchni 4,04 ha. Liczba zakończonych postępowań była dwukrotnie wyższa w stosunku do 2020 r., kiedy to wypłacono 15 odszkodowań na kwotę 2 751 613 zł za 3,1 ha gruntów.

Średnia wartość jednostkowa gruntu przeznaczonego pod drogi publiczne, za które gmina wypłaciła odszkodowania w trybie art. 98 ustawy o gospodarce nieruchomościami, bez części składowych gruntu, wyniosła 94,33 zł/m².

Wypłata odszkodowań za grunty przejęte w trybie ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych

W związku z realizacją przez gminę Wrocław inwestycji infrastrukturalnych budowy, rozbudowy i modernizacji układu komunikacyjnego – dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych oraz rozwoju tras rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych w ramach przebudowy dróg kontynuowano zadania z zakresu postępowań odszkodowawczych rozpoczętych w latach ubiegłych, jak również nowych, podjętych w roku 2021. Za nieruchomości przejęte z mocy prawa pod drogi publiczne na podstawie ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych odszkodowania dla byłych właścicieli, użytkowników wieczystych oraz osób, którym przysługiwały do nieruchomości ograniczone prawa rzeczowe, ustalane były w trybie

administracyjnym. W przypadku nieruchomości przeznaczonych pod drogi wojewódzkie i krajowe odszkodowania ustalane były przez wojewodę dolnośląskiego, a w przypadku dróg gminnych i powiatowych odszkodowania były ustalane przez starostów wyznaczonych przez wojewodę. Do wypłaty odszkodowań za nieruchomości nabyte pod drogi publiczne do zasobu gminy Wrocław, Skarbu Państwa oraz województwa dolnośląskiego zobowiązany był Prezydent Wrocławia jako zarządca dróg w mieście na prawach powiatu.

Dla obszaru Wrocławia prowadzonych było 309 postępowań przez organy administracji w sprawie ustalenia odszkodowań na podstawie wspomnianej ustawy, które dotyczyły 1463 podmiotów. W 139 postępowaniach doszło do wypłaty odszkodowań na rzecz **467** podmiotów (osób prawnych i fizycznych), których wysokość ustalona została w decyzjach administracyjnych.

Tabela 131. Postępowania administracyjne dotyczące ustalenia odszkodowań na podstawie ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych

	Liczba prowadzonych postępowań	Liczba postępowań, w których doszło do wypłaty odszkodowania	Powierzchnia gruntów, za które wypłacano odszkodowania (w ha)	Kwota wypłaconych odszkodowań (w zł)
Drogi gminne i powiatowe	264	108	3,76	7 084 364,29
Drogi wojewódzkie	14	4	0,03	764 252,92
Drogi krajowe	31	27	1,09	1 108 359,00
Razem	**309**	**139**	**4,88**	**8 956 976,21**

Źródło: UMW

Nabywanie nieruchomości do zasobu gminy Wrocław

W 2021 r. prowadzono 142 postępowania dotyczące nabycia i zamiany nieruchomości. Pozyskano nieruchomości o łącznej powierzchni 2,54 ha, w tym ponad 2 ha gruntów przeznaczonych pod drogi publiczne w obrębach: Psie Pole, Kleczków, Ratyń, Jagodno, Wojnów, Zgorzelisko, Złotniki, Widawa. Nieruchomości niezabudowane i zabudowane pozyskiwane były do zasobu gminy na realizację celów rozwojowych i publicznych.

Tabela 132. Umowy nabycia nieruchomości w trybie cywilnym

	Liczba umów	Powierzchnia (w ha)	Koszt nabycia (w zł)
Po cenie rynkowej	11	1,93	2 745 499,45
Za symboliczną odpłatnością	3	0,08	3,23
W drodze zamiany	5	0,53	0
Razem	**19**	**2,54**	**2 745 502,68**

Źródło: UMW

DOCHODY Z TYTUŁU SPRZEDAŻY NIERUCHOMOŚCI

Uchwała nr XXXII/816/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie budżetu Miasta na 2021 rok określiła dla Wydziału Nabywania i Sprzedaży Nieruchomości poziom dochodów ze sprzedaży składników majątkowych w wysokości 169 750 000 zł. Decyzją Rady Miejskiej Wrocławia w ciągu roku budżetowego zwiększono plan dochodów majątkowych o kwotę 11 287 988 zł. Ostatecznie ustalony plan dochodów wyniósł 181 037 988 zł. Osiągnięto realizację na poziomie **306 215 754,29 zł**, tj. 169,14% planu.

Tabela 133. Wykonanie planu dochodów według źródeł i działów klasyfikacji budżetowej

Wyszczególnienie	Plan 2021 r. (w zł)	Wykonanie za 2021 r. (w zł)	Wykonanie planu (w %)
Użytkowanie wieczyste	700 000,00	2 125 950,87	303,7
Wpływy z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności	50 000,00	328 663,85	657,3
Wpływy z tytułu odpłatnego nabycia prawa własności, w tym:	180 287 988,00	303 761 139,57	168,5
sprzedaż nieruchomości w trybie przetargowym	122 500 000,00	230 038 235,41	187,8
sprzedaż nieruchomości w trybie bezprzetargowym	11 887 988,00	12 718 250,63	107,0
sprzedaż lokali mieszkalnych	35 900 000,00	50 805 963,05	141,5
sprzedaż lokali użytkowych	10 000 000,00	10 198 690,48	102,0
Ogółem dochody	**181 037 988,00**	**306 215 754,29**	**169,1**

* na podstawie rozstrzygniętych przetargów oraz zawartych aktów notarialnych wg stanu na dzień 31.12.2021 r.

Źródło: UMW

Wykres 70. Struktura dochodów ze sprzedaży składników majątkowych w 2021 r. (w %)

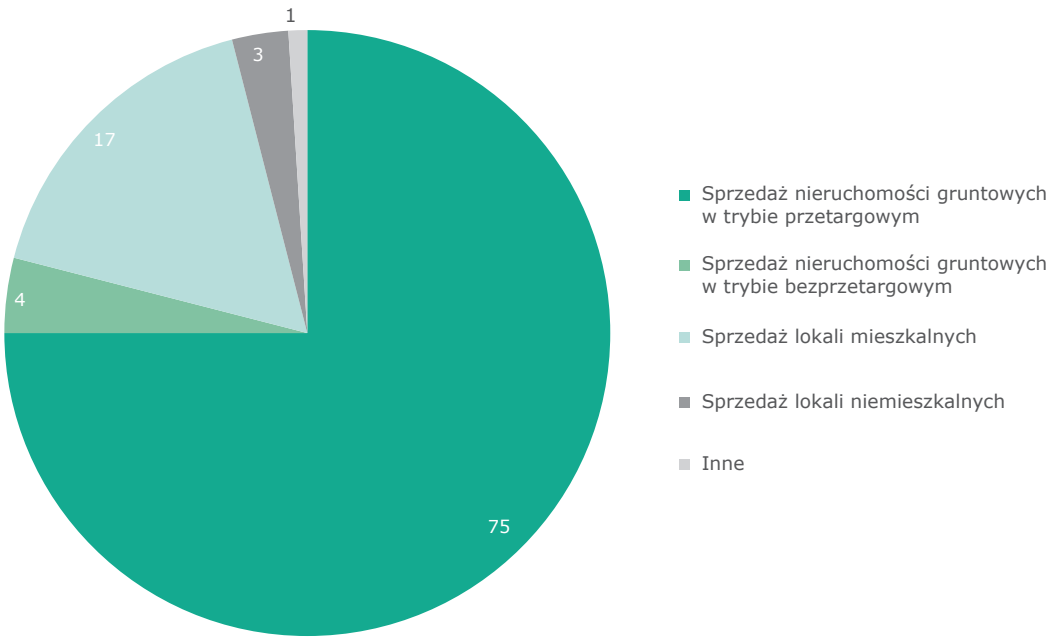

Źródło: UMW

Informacje dotyczące sprzedaży nieruchomości niebędących zasobem gminnym (rynek pierwotny i wtórny) znajdują się w rozdziale PLANOWANIE PRZESTRZENNE, ARCHITEKTURA I BUDOWNICTWO

CMENTARZE KOMUNALNE

Zestawienie ogólnej liczby dostępnych miejsc grzebalnych na cmentarzach komunalnych z liczbą pochówków wykonywanych w ciągu roku (bez uwzględnienia nieprzewidywalnej tendencji wzrostowej spowodowanej stanem pandemii COVID-19) wykazuje, iż za około 9 lat wyczerpie się liczba miejsc na cmentarzach komunalnych, co stanowi istotne wyzwanie inwestycyjne dla Wrocławia.

Tabela 134. Zestawienie liczby pochówków na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu oraz wykonanych kremacji w latach 2018–2021

Informacja o wykonaniu zadań			Rok			
			2018	2019	2020	2021
Liczba pochówków na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu	Ogółem		4 837	4 898	5 504	5 880
	W tym:	tradycyjnych	1 343	1 253	1 385	1 081
		urnowych	3 494	3 645	4 119	4 799
Liczba pochówków na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu na wolnych miejscach grzebalnych			1 439	1 412	1 530	1 544
Liczba zgonów wg rocznika demograficznego GUS dla Miasta Wrocławia			7 084	6 926	7 878	b.d.
Liczba kremacji wykonanych przez ZCK			2 334	2 348	2 562	2 914

Źródło: UMW

Tabela 135. Zestawienie liczby miejsc na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu na koniec 2021 r.

Cmentarz	Liczba miejsc grzebalnych ogółem	Liczba dostępnych miejsc grzebalnych		
		ogółem	tradycyjnych	urnowych
Osobowice	123 500	180	30	150
Grabiszyn	58 700	40	-	40
Psie Pole	26 000	12 800	10 700	2 100
Jerzmanowo	3 800	110	-	110
Pawłowice	3 900	250	110	140
Leśnica	2 800	20	-	20
Razem	**218 700**	**13 400**	**10 840**	**2 560**

Źródło: UMW

Zarząd Cmentarzy Komunalnych zrealizował w 2021 r. w ramach zadań powierzonych gminie prace w zakresie utrzymania cmentarzy i kwater wojennych położonych na terenie Wrocławia zgodnie z porozumieniem zawartym między wojewodą dolnośląskim a gminą Wrocław. W zakres zadania wchodziły prace pielęgnacyjno-porządkowe, naprawcze i remontowe na terenie cmentarzy i kwater wojennych oraz przygotowanie cmentarzy do uroczystości. Wartość tych prac w 2021 r. wyniosła 403 157,42 zł brutto. Powyższe zadanie jest finansowane z dotacji celowej otrzymywanej z budżetu państwa.

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

System bezpieczeństwa publicznego w mieście tworzą organy, instytucje, straże i służby, tak państwowe (Komenda Miejska Policji i Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej), jak i samorządowe (Straż Miejska Wrocławia oraz Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego Wrocławia), współdziałające i współpracujące ze sobą. Na terenie miasta działają także cztery jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych oraz Dolnośląskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe.

KOMENDA MIEJSKA POLICJI WE WROCŁAWIU (KMP)

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2021 r. na terenie Wrocławia odnotowano **7675 zdarzeń w sześciu podstawowych kategoriach** (rozboje, bójki i pobicia, uszkodzenia ciała, kradzieże, włamania oraz niszczenia cudzej własności). Jest to o 139 przestępstw więcej niż w roku 2020. Wzrost nastąpił w kategorii najcięższych przestępstw (przeciwko zdrowiu i życiu) – w 2020 r. było ich 235, w 2021 – 264 (przed rokiem 2019 liczba tego typu przestępstw przewyższała 300 incydentów w ciągu roku). Jednocześnie w roku 2021 istotnie wzrósł wskaźnik ich wykrywalności.

Liczba przestępstw wzrosła na terenie siedmiu z dziesięciu komisariatów. Największy wzrost nastąpił na terenie podległym Komisariatowi Policji Wrocław-Stare Miasto. Spadek liczby przestępstw odnotowały Komisariaty Policji Krzyki, Rakowiec i Grabiszynek.

Tabela 136. Liczba przestępstw w poszczególnych kategoriach we Wrocławiu w latach 2018–2021

Kategoria przestępstwa	2018	2019	2020	2021
Rozboje	226	171	152	153
Bójki i pobicia	79	62	44	60
Uszkodzenia ciała	143	99	120	91
Włamania ogółem	2 110	1 805	1 825	1 517
Kradzieże ogółem	5 935	5 780	4 506	4 909
Uszkodzenia mienia	1 131	991	889	945
Razem	**9 624**	**8 098**	**7 536**	**7 675**

Źródło: KMP

Na terenie Wrocławia ujawniono ogółem 96 034 wykroczenia. Nałożono 52 600 mandatów karnych oraz sporządzono 5143 wnioski o ukaranie do sądu. W 25 326 przypadkach zastosowano środki oddziaływania pozakarnego.

Jeśli chodzi o bezpieczeństwo na drogach, to w 2021 r. na terenie Wrocławia odnotowano ogółem **11 529 zdarzeń drogowych** – o 1186 więcej niż w roku 2020. Doszło do 505 wypadków (o 105 więcej niż w roku 2020) i 11 024 kolizji (o 1081 więcej niż w 2020 r.). W porównaniu z rokiem 2020 liczba ofiar śmiertelnych (10) spadła o 4, natomiast liczba rannych (552) wzrosła o 128.

Tabela 137. Liczba zdarzeń drogowych we Wrocławiu w latach 2019–2021

Kategoria	2019	2020	2021
Wypadki drogowe	508	400	505
Kolizje drogowe	12 245	9 943	11 024
Razem	**12 753**	**10 343**	**11 529**

Źródło: KMP

Tabela 138. Liczba ofiar zdarzeń drogowych we Wrocławiu w latach 2019–2021

Kategoria	2019	2020	2021
Zabici	16	14	10
Ranni	551	424	552

Źródło: KMP

Wrocławscy policjanci wykonali 80 034 służby patrolowe i obchodowe. Przeprowadzili 110 329 interwencji, wylegitymowali 317 191 osób, zatrzymali na gorącym uczynku 4353 sprawców przestępstwa oraz zatrzymali 2451 osób poszukiwanych.

Na terenie Wrocławia zabezpieczono 119 imprez o charakterze masowym – 64 imprezy sportowe (z wyłączeniem meczów piłki nożnej), 13 meczów piłki nożnej, 42 imprezy artystyczno-rozrywkowe. Do zabezpieczeń zaangażowano 3715 funkcjonariuszy policji. Łączna liczba zgromadzeń publicznych zabezpieczanych przez policję wyniosła 421. Do ich zabezpieczenia skierowano 5501 funkcjonariuszy.

KOMENDA MIEJSKA PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ (KMPSP)

Łączna liczba interwencji jednostek na obszarze działania Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej (Wrocław i powiat wrocławski) w 2021 r. wyniosła 11 160, w tym 2175 pożarów, 7274 miejscowe zagrożenia oraz 1711 fałszywych alarmów. Liczba wszystkich interwencji zmalała w porównaniu do roku 2020 o 114. W porównaniu z rokiem 2020 nastąpił spadek liczby pożarów o 181, miejscowych zagrożeń – o 137. Odnotowano natomiast wzrost liczby fałszywych alarmów o 204. Przeciętna liczba interwencji każdego dnia w roku wynosiła 31.

Tabela 139. Liczba interwencji w latach 2018–2021

Rodzaj interwencji	2018	2019	2020	2021
Pożary	3 273	2 931	2 356	2 175
Miejscowe zagrożenia	6 501	6 366	7 411	7 274
Fałszywe alarmy	1 674	1 721	1 507	1 711
Razem	**11 448**	**11 018**	**11 274**	**11 160**

Źródło: KMPSP

Tabela 140. Liczba pożarów w latach 2018–2021 sklasyfikowanych według wielkości

Wielkość pożaru	2018	2019	2020	2021
Małe	3 185	2 867	2 306	2 132
Średnie	73	54	43	37
Duże	12	8	6	3
Bardzo duże	3	2	1	3
Razem	**3 273**	**2 931**	**2 356**	**2 175**

Źródło: KMPSP

Tabela 141. Liczba miejscowych zagrożeń w latach 2018–2021 sklasyfikowanych według wielkości

Wielkość miejscowego zagrożenia	2018	2019	2020	2021
Duże (katastrofy)	0	0	0	0
Średnie (wypadki)	191	203	173	184
Lokalne (awarie)	4 654	4 300	5 461	5 077
Małe (inne)	1 746	1 863	1 777	2 013
Razem	**6 501**	**6 366**	**7 411**	**7 274**

Źródło: KMPSP

STRAŻ MIEJSKA WROCŁAWIA

W 2021 r. budżet Straży Miejskiej Wrocławia (SM) wyniósł **30 648 590 zł** i był wyższy o 801 790 zł w porównaniu z rokiem 2020. W SM służbę pełniło 264 strażników miejskich na planowaną liczbę 369 etatów (323 strażników i 46 osób wsparcia). Rok 2021 zakończono wakatami w liczbie 59 nieobsadzonych strażniczych miejsc pracy, co stanowi blisko 16% planowanego stanu kadrowego jednostki.

W 2021 r. SM przyjęła 53 955 zgłoszeń interwencyjnych, co oznacza spadek o 4% w stosunku do roku 2020. Liczba zgłoszeń wymagających interwencji spadła prawdopodobnie ze względu na panującą pandemię COVID-19 oraz ograniczoną aktywność społeczeństwa wynikającą z nakazów, zakazów i innych rygorów antyepidemicznych.

Tabela 142. Kategorie i liczba zgłoszeń interwencyjnych w latach 2018–2021

Kategoria	2018	2019	2020	2021
Zakłócenie porządku publicznego	14 620	19 684	8 243	4 480
Zagrożenia w ruchu drogowym	27 627	34 929	27 793	37 214
Ochrona środowiska i gospodarki odpadami	12 835	7 672	9 939	4 919
Zagrożenia życia i zdrowia	4 236	2 071	3 058	3 799
Zagrożenia pożarowe (katastrofy)	19	8	11	31
Awarie techniczne	33	25	15	1
Zwierzęta	4 052	732	564	771
Pozostałe zgłoszenia	20 131	20 319	6 547	2 740

Źródło: SM

W 2021 r. najczęściej stosowanym rodzajem sankcji w stosunku do sprawców wykroczeń były mandaty karne na łączną kwotę 4 525 697 zł; średnia kwota mandatu wynosiła 171 zł. Podobnie jak w latach ubiegłych strażnicy miejscy najczęściej ujawniali wykroczenia w kategorii bezpieczeństwa i porządku w komunikacji.

Tabela 143. Liczba wykroczeń z wybranych kategorii w latach 2018–2021

Rodzaj wykroczenia	2018	2019	2020	2021
Ustawa kodeks wykroczeń – przeciwko:				
porządkowi i spokojowi publicznemu	1 602	1 589	1 181	711
bezpieczeństwu osób i mienia	64	93	68	114
bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	19 548	26 759	18 513	28 520
urządzeniom użytku publicznego	1 001	1 837	1 310	1 204
Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	572	323	239	274
Ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych	19	23	67	11
Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach	185	266	176	353
Ustawa o odpadach	208	390	230	293
Ustawa – Prawo o miarach	110	245	150	87
Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	924	641	354	411

Źródło: SM

W 2021 r. kontynuowano program **Nasz Strażnik** skierowany do Rad Osiedli. Zakłada on oddelegowanie przez Komendanta SM funkcjonariusza do pracy przy Radzie Osiedla. Podstawowe problemy ważne dla mieszkańców danego osiedla, których rozwiązaniem zajmuje się Strażnik Osiedla, określa Przewodniczący Rady Osiedla. Obecność Strażnika patrolującego rejon osiedli w znacznym stopniu podnosi poziom poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

W trakcie roku szkolnego funkcjonariusze SM nadzorowali przejścia dla pieszych w rejonach placówek oświatowych. W celu poprawy bezpieczeństwa komunikacyjnego mieszkańców Wrocławia SM przy współpracy Rad Osiedli, parafii, placówek oświatowych i innych jednostek realizowała liczne programy, w ramach których prowadzono zajęcia profilaktyczno-informacyjno-edukacyjne przeznaczone dla różnych grup wiekowych – od najmłodszych po seniorów. W sumie przeprowadzono 855,5 godzin zajęć, w których udział wzięło 20 168 osób.

Patrole SM Wrocławia prowadziły szereg działań i kontroli mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa ekologicznego. Dokonywały kontroli domowych pieców grzewczych i przydomowych kotłowni oraz miejsc prowadzenia działalności gospodarczej w celu ustalenia, czy nie dochodzi do nielegalnego spalania materiałów typu śmieci lub zużyty olej samochodowy. Oprócz działań kontrolnych strażnicy edukowali mieszkańców – informowali o konsekwencjach spalania odpadów, wyjaśniali również wątpliwości, czym można palić w piecach, a czym nie.

SM musiała podjąć wiele obowiązków związanych z zapobieganiem rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej COVID-19. W związku z zaistniałą sytuacją epidemiczną strażnicy miejscy w ramach współpracy z policją kontrolowali tereny galerii handlowych i sklepów, monitorowali sytuację w zakresie przemieszczania się osób środkami komunikacji miejskiej, reagowali na naruszenia ustaw i rozporządzeń.

Strażników miejskich angażowano także do wykonywania zadań w zakresie ochrony obiektów Urzędu Miejskiego Wrocławia. Monitorowali oni wejścia oraz przeprowadzali prewencyjno-kontrolne pomiary temperatury ciała osób wchodzących (dotyczyło to pracowników i interesantów) na tereny obiektów UMW. Łącznie funkcjonariusze byli zaangażowani 2293 razy (odbyte służby).

W 2021 r. SM poniosła wydatki na łączną kwotę **3 236 245 zł** z tytułu kosztów realizacji zadań związanych z zapobieganiem i przeciwdziałaniem rozprzestrzenianiu się COVID-19.

WYDZIAŁ BEZPIECZEŃSTWA I ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO URZĘDU MIEJSKIEGO WROCŁAWIA

W 2021 r. w ramach **Programu Poprawy Bezpieczeństwa we Wrocławiu** wspierano finansowo programy prewencyjne realizowane przez miejskie służby i instytucje. Ich celem jest: ograniczenie przestępczości wśród nieletnich, poprawa ochrony bezpieczeństwa mieszkańców i osób odwiedzających miasto, kształtowanie postawy społecznej dezaprobaty wobec zachowań przestępczych, przeciwdziałanie patologiom społecznym, edukacja dzieci i młodzieży w zakresie bezpieczeństwa w domu, w szkole i na drodze. Przy współpracy z Komendą Miejską Policji (KMP) wdrażano następujące programy: Wrocławscy dzielnicowi – stop przestępstwom – z nami bezpieczniej, Twój rower – Twoja własność, Komisarz Lew – Akademia Komisarza Lwa, Bezpieczna droga do szkoły, Działania przeciw uzależnieniom, Twój przyjaciel pies, Letnia Akademia Policyjna.

Na ich przeprowadzenie oraz zakup materiałów prewencyjnych przekazano KMP 100 tys. zł. W ramach akcji Sponsoring dofinansowano zakup sześciu pojazdów dla jednostek policji w kwocie 500 tys. zł.

Na wykonanie zadań związanych z realizacją Programu Poprawy Bezpieczeństwa Straż Miejska Wrocławia (SM) otrzymała 45 tys. zł. SM w 2021 r. kontynuowała przedsięwzięcia z lat ubiegłych: Bezpieczne Osiedle, Bezpieczna szkoła, Czyste miasto, Bezpieczne ferie i wakacje. Przeznaczono również kwotę 20 tys. zł na pokrycie kosztów związanych z organizacją szkoleń dla strażników miejskich.

Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej otrzymała 70 tys. zł na pokrycie kosztów realizacji przedsięwzięć związanych z zapewnieniem ochrony przeciwpożarowej. Przekazano jej również kwotę 700 tys. zł na dofinansowanie zakupu trzech samochodów ratowniczo-gaśniczych używanych do ograniczania stref skażeń chemicznych i ekologicznych.

Ochotnicza Straż Pożarna (OSP) – Jednostka Ratownictwa Specjalistycznego otrzymała 60 tys. zł z przeznaczeniem na pokrycie kosztów wyposażenia, utrzymania, wyszkolenia i zapewnienia gotowości bojowej. Jednostkę Ochotniczej Straży Pożarnej – Oddział Ratownictwa Wodnego wsparto kwotą w wysokości 14 tys. zł. Środki w wysokości 60 tys. zł. na utrzymanie gotowości uzyskała również jednostka OSP – Grupa Ratownictwa Specjalistycznego „Starówka". Przekazana dotacja w wysokości 140 tys. zł umożliwiła funkcjonowanie patroli wodnych WOPR na terenie miasta w drugiej połowie 2021 r. W ramach wparcia Straży Granicznej przekazano kwotę 7 tys. zł na zakup dwóch uniwersalnych zestawów oględzinowych z przeznaczeniem dla funkcjonariuszy techników kryminalistycznych z Grupy Operacyjno-Śledczej.

Tabela 144. Tabela wydatkowanych środków finansowych w latach 2018–2021 (w zł)

Służby i instytucje	2018	2019	2020	2021
Komenda Miejska Policji	842 759	1 007 813	761 537	600 000
Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej	70 000	390 600	419 765	770 000
Straż Miejska Wrocławia	70 000	70 000	45 000	65 000
Ochotnicze Straże Pożarne	235 605	388 000	227 000	134 000

Służby i instytucje	2018	2019	2020	2021
Bezpiecznie nad wodą (letnie patrole wodne)	40 000	140 000	140 000	140 000
Straż Graniczna	0	0	0	7 000

Źródło: UMW

Działające w ramach Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego (WBZ) Centrum Zarządzania Kryzysowego (CZK) opracowywało i aktualizowało plany zarządzania kryzysowego. CZK, w którym dyspozytorzy pracują w trybie ciągłym 24 godz. na dobę, na bieżąco monitorowało i reagowało na pojawiające się zagrożenia, prognozowało rozwój sytuacji, podejmowało i koordynowało działania związane z bezpieczeństwem mieszkańców, np. usunięcie i utylizacja 24 beczek z niebezpiecznymi substancjami porzuconych przy ul. Buforowej czy przeprowadzenie ewakuacji ok. 5 tys. mieszkańców w związku odkryciem na terenie budowy przy ul. Białowieskiej niewybuchu o masie ok. 250 kg. W CZK pracują przedstawiciele służb i instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo Wrocławia: Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Miejskiej oraz Dyspozytorzy Medyczni. W tym miejscu są przyjmowane zgłoszenia od mieszkańców dotyczące zagrożenia życia, zdrowia, problemów związanych z bezpieczeństwem i porządkiem na terenie miasta. W CZK odbywa się koordynacja działań pomiędzy służbami związanych z reagowaniem na zagrożenia.

W ramach monitoringu prewencyjnego rozbudowano infrastrukturę systemu łączności radiowej LMDS, zlikwidowano nieczynną radiolinię, zmodernizowano cztery punkty kamerowe i wybudowano cztery nowe, wymieniono 13 wyeksploatowanych kamer monitoringu, doposażono 8 punktów kamerowych w dodatkowe kamery. Podjęto modernizację CZK polegającą na przebudowie pomieszczeń, utworzeniu nowej sali dyspozytorskiej dla Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej i przemieszczeniu pracowników CZK do innej części budynku. Rozbudowano system DART o nowe funkcjonalności – dziennik zgłoszeń i powiązanie aplikacji zewnętrznych z platformą.

WBZ-CZK bierze udział w działaniach wynikających z aktualnej sytuacji epidemicznej. W ramach zarządzania kryzysowego zrealizowano zadania skierowane przeciwko pandemii COVID-19 na łączną kwotę 410 210,98 zł. W zakresie obsługi Urzędu Miejskiego Wrocławia w 2021 r. zapewniono środki bezpieczeństwa oraz wdrożono zasady i zalecenia bezpiecznej pracy w trakcie trwającej pandemii we wszystkich budynkach Urzędu Miejskiego Wrocławia (UMW).

W celu przeciwdziałania pandemii zakupiono na potrzeby pracowników i obiektów UMW niezbędny sprzęt i środki ochronne. Koordynowano także działania związane z testowaniem na COVID-19 pracowników urzędu oraz innych jednostek miejskich, jak również pomagano w przeprowadzaniu dezynfekcji pomieszczeń publicznych oraz placówek oświaty.

Utrzymywano zbudowaną w roku 2020 bazę sił i środków przeznaczonych do walki z COVID-19 oraz dokonywano uzupełniających zakupów termometrów, okularów ochronnych, ozonatorów na potrzeby dezynfekcji miejsc publicznych, masek FFP2, masek FFP3, maseczek jednorazowych, płynów do dezynfekcji, rękawiczek lateksowych i nitrylowych, fartuchów flizelinowych. Zakupione środki ochronne rozdysponowano służbom, inspekcjom, strażom oraz innym podmiotom, takim jak np. Zespół Placówek Oświatowych nr 3 we Wrocławiu, Port Lotniczy Wrocław SA, 4. Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką SP ZOZ, Dom Pomocy Społecznej dla Dorosłych, Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego, 115 placówek POZ (dystrybucja darowizny z Ministerstwa Zdrowia).

Współpracowano przy uruchomieniu na Stadionie Wrocław punktu szczepień, na potrzeby którego zakupiono 18 namiotów o łącznej wartości 107 133 zł. Przez cały okres funkcjonowania zaopatrywano punkt w niezbędne środki ochrony.

Realizowano zadania związane z zapewnieniem warunków do odbycia kwarantanny zbiorowej w domu studenckim przy ul. Edwarda Wittiga dla osób z terenu województwa dolnośląskiego zgodnie z decyzją wojewody dolnośląskiego. W ramach wykonywania tych zadań zakupiono środki ochrony osobistej, pościel, środki czyszczące. Zapewniano także wyżywienie, zlecano dezynfekcję oraz pranie. Prowadzono działania organizacyjne w zakresie kwarantanny indywidualnej. Zapewniano przepływ informacji dotyczących potrzeb osób objętych kwarantanną indywidualną do jednostek pomocowych. Organizowano transport osób zagrożonych chorobą COVID-19, np. transport z lotniska, transport osób bezdomnych do miejsc kwarantanny.

Prowadzono działalność informacyjną dotyczącą zagrożeń epidemicznych oraz sposobów zachowania w czasie pandemii. Koordynowano zadania na płaszczyźnie współdziałania służb i jednostek

oraz innych instytucji związanych z funkcjonowaniem miasta w czasie pandemii i zagrożeń współistniejących. W związku z pandemią udzielono wsparcia finansowego wrocławskim jednostkom służby zdrowia w wysokości **6 353 743,15 zł**, głównie na zakup ambulansu z wyposażeniem medycznym oraz specjalistycznego sprzętu medycznego.

W okresie od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2021 r. zarejestrowano 497 zawiadomień o zgromadzeniach publicznych organizowanych na terenie Wrocławia, z tego 51 w trybie zwykłym, 446 w trybie uproszczonym. Liczba zgromadzeń, które się odbyły, wyniosła 454. Pracownicy WBZ uczestniczyli w 48 zgromadzeniach publicznych. Przewodniczący zgromadzeń byli każdorazowo pouczani przez przedstawiciela organu gminy (w obecności funkcjonariusza Komendy Miejskiej Policji) o przysługujących im prawach i obowiązkach wynikających z ustawy Prawo o zgromadzeniach. Wydano 2 decyzje rozwiązujące zgromadzenie: 26 listopada 2021 r. – w związku z naruszeniem art. 140 i 141 kodeksu wykroczeń; 11 listopada 2021 r. – w związku z naruszeniem art. 4 ust. 2 ustawy Prawo o zgromadzeniach. Pozostałe zgromadzenia przebiegały spokojnie, pokojowo, zgodnie ze złożonym wcześniej zawiadomieniem. Podczas zgromadzeń publicznych pracownicy WBZ byli w stałym kontakcie z zabezpieczającymi je funkcjonariuszami policji.

Tabela 145. Liczba zarejestrowanych zgromadzeń w latach 2018–2021

Zgromadzenia zarejestrowane	2018	2019	2020	2021
Zgromadzenia zarejestrowane	507	573	523	497

Źródło: UMW

Tabela 146. Pozwolenia wydane na zajęcie terenu Rynku i okolic oraz pl. Wolności we Wrocławiu w latach 2018–2021

Pozwolenia na zajęcie Rynku i okolic oraz pl. Wolności	2018	2019	2020	2021
Wydane zgody	262	289	213	298

Źródło: UMW

W okresie od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2021 r. wpłynęło 60 wniosków o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej, zmianę wydanego już zezwolenia lub uchylenie decyzji.

W wyniku ich rozpatrzenia wydano:

- 30 zezwoleń jednorazowych,
- 19 zezwoleń na imprezy odbywające się według ustalonego terminarza,
- 11 zezwoleń zmieniających.

Decyzje wydane w powyższym okresie zezwoliły na przeprowadzenie około 208 imprez masowych. Od stycznia 2021 r. do połowy maja 2021 r. z powodu wprowadzonych obostrzeń sanitarnych nie odbywały się imprezy masowe. Od połowy maja do końca roku imprezy masowe odbywały się, ale z ograniczeniami o zróżnicowanym charakterze. Zgodnie z przepisami o bezpieczeństwie imprez masowych przeprowadzono kontrolę 16 imprez masowych.

Tabela 147. Liczba wydanych zezwoleń oraz organizowanych imprez masowych w latach 2018–2021

Imprezy masowe	2018	2019	2020	2021
Liczba imprez	230	260	99	208
Liczba zezwoleń	121	136	50	60

Źródło: UMW

ŚWIADCZENIA NA RZECZ OBRONY

Pracownicy Działu Bezpieczeństwa i Obronności WBZ realizowali zadania związane z nakładaniem świadczeń osobistych i rzeczowych na rzecz Sił Zbrojnych oraz jednostek organizacyjnych wykonujących zadania na potrzeby obrony państwa.

Tabela 148. Liczba wydanych decyzji nakładających świadczenia na rzecz obrony

Świadczenia na rzecz obrony (osobiste i rzeczowe)	2018	2019	2020	2021
Świadczenia na rzecz obrony	338	1 430	316	302

Źródło: UMW

W obszarze spraw obronnych zaktualizowano *Plan operacyjnego funkcjonowania Wrocławia w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny*. Opracowano nowe karty realizacji zadań operacyjnych.

OCHRONA PRZECIWPOWODZIOWA

W zakresie ochrony przeciwpowodziowej zaktualizowano *Plan operacyjny ochrony przed powodzią*. Istniejący plan wymagał aktualizacji ze względu na nowe dane hydrologiczne opracowane przez IMGW oraz konieczność uwzględnienia tworzonych przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie planów ochrony przed powodzią dla dzierżawców dróg wodnych. Dokonano przeglądu i konserwacji systemu monitoringu Wrocławskiego Węzła Wodnego. Uczestniczono w przeglądach wałów i urządzeń wodnych na wszystkich wrocławskich rzekach. Przeprowadzono przegląd górek przeciwpowodziowych – magazynów piasku oraz wału Kozanów. Współpracowano z Liderami Powodziowymi zarówno w czasie wezbrań rzek, jak również w trakcie rozwiązywania problemów bieżących.

OBRONA CYWILNA

W celu utrzymania w stałej gotowości powszechnego systemu ostrzegania przed zagrożeniami i stanami kryzysowymi zainstalowano przy ul. Wałbrzyskiej 50 nową syrenę alarmową (obecnie w mieście jest 39 nowoczesnych foniczno-dźwiękowych urządzeń). Dokonano przeglądu i konserwacji wszystkich syren oraz naprawy dwóch urządzeń sterujących. Przeprowadzono zmiany organizacyjne w strukturach Systemu Wykrywania i Alarmowania (drużyny łączności i alarmowania, sekcje łączności i alarmowania, punkty alarmowania) w 15 jednostkach administracyjnych, zakładach pracy i instytucjach. Zaktualizowano bazę sił i środków Systemu. Zaktualizowano *Plan ochrony zabytków Wrocławia*. Na bieżąco dokonywano inwentaryzacji sprzętu obrony cywilnej oraz sporządzano zestawienie inwentaryzacyjne wraz z informacją o bazie magazynowej. Przestarzały sprzęt OC wycofano i zutylizowano zgodnie z obowiązującymi przepisami, natomiast sprawny sprzęt OC konserwowano oraz legalizowano zgodnie z wytycznymi producenta.

OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA

W ramach ochrony przeciwpożarowej w obiektach własnych gminy Wrocław kontrolowano realizację wydanych zaleceń, uczestniczono w praktycznym sprawdzaniu organizacji i warunków ewakuacji w obiektach użyteczności publicznej, dokonywano okresowych analiz stanu ochrony przeciwpożarowej. Prowadzono akcje edukacyjne i popularyzatorskie z tego zakresu; uczestniczono w 29 zewnętrznych szkoleniach, seminariach i konferencjach (zarówno w formule zdalnej, jak i stacjonarnej).

Tabela 149. Uczestnictwo pracowników WBZ w praktycznym sprawdzeniu organizacji i warunków ewakuacji w obiektach użyteczności publicznej w 2021 r.

Liczba zgłoszonych ewakuacji	Liczba ewakuacji bez udziału pracowników WBZ	Liczba ewakuacji z udziałem pracowników WBZ
372	45	327

Źródło: UMW

ZADANIA W ZAKRESIE USUWANIA Z DRÓG WROCŁAWIA I PRZECHOWYWANIA POJAZDÓW NA PODSTAWIE PRAWO O RUCHU DROGOWYM

Corocznie przygotowywany jest projekt uchwały w sprawie opłat za usunięcie i przechowywanie pojazdów usuwanych z dróg Wrocławia na podstawie przepisów ustawy Prawo o ruchu drogowym. Porównując rok 2021 z poprzednimi latami (z wyłączeniem specyficznego roku 2020), odnotować należy sukcesywny wzrost liczby usuwanych z dróg pojazdów, zarówno tych usuwanych z dróg na podstawie art. 130a ustawy Prawo o ruchu drogowym – w związku z popełnianiem przez kierujących wykroczeń i przestępstw, jak również pojazdów długotrwale nieużytkowanych (art. 50a). Na wysokim poziomie utrzymuje się liczba pojazdów nieodbieranych przez właścicieli. Czynniki te wpływają na wzrost wydatków ze strony gminy Wrocław.

Tabela 150. Liczba pojazdów usuniętych z dróg na podstawie ustawy Prawo o ruchu drogowym w latach 2018–2021

Rok	2018	2019	2020	2021
Liczba usuniętych pojazdów (art. 50a)	372	369	416	427
Liczba usuniętych pojazdów (art. 130a)	3 892	4 216	3 164	4 381
Razem	**4 264**	**4 585**	**3 580**	**4 808**

Źródło: UMW

Liczba pojazdów przejętych na własność przez gminę Wrocław na podstawie postanowienia o przepadku pojazdu (art. 130a) i z mocy prawa (art. 50a) przekazany do stacji demontażu pojazdów.

Rok	2018	2019	2020	2021
Postanowienie sądu o przepadku pojazdu	87	86	18	38
Przepadek z mocy prawa	289	317	343	324
Razem	**376**	**403**	**361**	**362**

Źródło: UMW

Tabela 151. Liczba przeprowadzonych postępowań administracyjnych w sprawie ustalenia kosztów usunięcia i przechowywania pojazdów usuwanych z dróg na podstawie art. 130a nieodebranych przez właścicieli w latach 2018–2021

Rok	2018	2019	2020	2021
Liczba decyzji ostatecznych	50	62	19	9
Kwota kosztów wynikająca z decyzji (w zł)	80 466,59	158 539,68	74 913,94	24 114,35

Źródło: UMW

Tabela 152. Wydatki i przychody związane z usuwaniem pojazdów z dróg w latach 2018–2021 (w zł)

Rok	2018	2019	2020	2021
Wydatki				
Usuwanie i przechowywanie pojazdów	1 905 261,73	2 391 852,94	1 561 127,44	2 329 468,73
Wycena pojazdów	533,00	209,10	627,30	1 574,40
Razem	**1 905 794,73**	**2 392 062,04**	**1 561 754,74**	**2 331 043,13**
Przychody				
Usuwanie i przechowywanie pojazdów	1 929 609	1 628 615	1 131 911	1 754 542
Demontaż pojazdów	83 000	94 650	86 620	99 150
Dotacja z NFOŚiGW za pojazdy przekazane do demontażu	167 500	Program został zakończony	Program został zakończony	Program został zakończony
Razem	**2 180 109**	**1 723 265**	**1 218 531**	**1 853 692**

Źródło: UMW

WSPÓŁPRACA

WSPÓŁPRACA SAMORZĄDOWA

W 2021 r. władze Wrocławia kontynuowały współpracę w ramach Związku Miast Polskich (ZMP) oraz Unii Metropolii Polskich (UMP). Prezydent Wrocławia Jacek Sutryk jest członkiem zarządu ZMP – najstarszej polskiej organizacji skupiającej obecnie ponad 350 miast polskich, działającej na rzecz rozwoju społecznego i gospodarczego oraz upowszechniania dobrych praktyk nowoczesnego i innowacyjnego zarządzania samorządowymi wspólnotami mieszkańców. Prezydent Wrocławia wchodzi również w skład Rady UMP, fundacji zrzeszającej 12 największych miast w Polsce.

Prezydent Wrocławia jest przedstawicielem strony samorządowej (jako delegat Związku Miast Polskich) w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego (KWRiST). Głównym zadaniem KWRiST, składającej się z przedstawicieli rządu i samorządu, jest opiniowanie projektów ustaw i rozporządzeń. W 2021 r. gmina Wrocław zaopiniowała około 400 projektów aktów prawnych przesłanych w ramach KWRiST.

Rok 2021 był także kolejnym rokiem zacieśniania współpracy gminy Wrocław z gminami i powiatami Dolnego Śląska w celu lepszej koordynacji procesów rozwojowych w regionie. Przedstawiciele gminy Wrocław kontynuowali także spotkania z samorządowcami Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego (WrOM) (obszar obejmujący 44 gminy i 8 powiatów dawnego województwa wrocławskiego). Wyrazem sformalizowanej współpracy międzygminnej Wrocławia są działania: Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej SA (ARAW), Stowarzyszenia Aglomeracja Wrocławska oraz Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (ZIT WrOF).

Rysunek 8. Delimitacje WrOM – różne warianty i instytucje

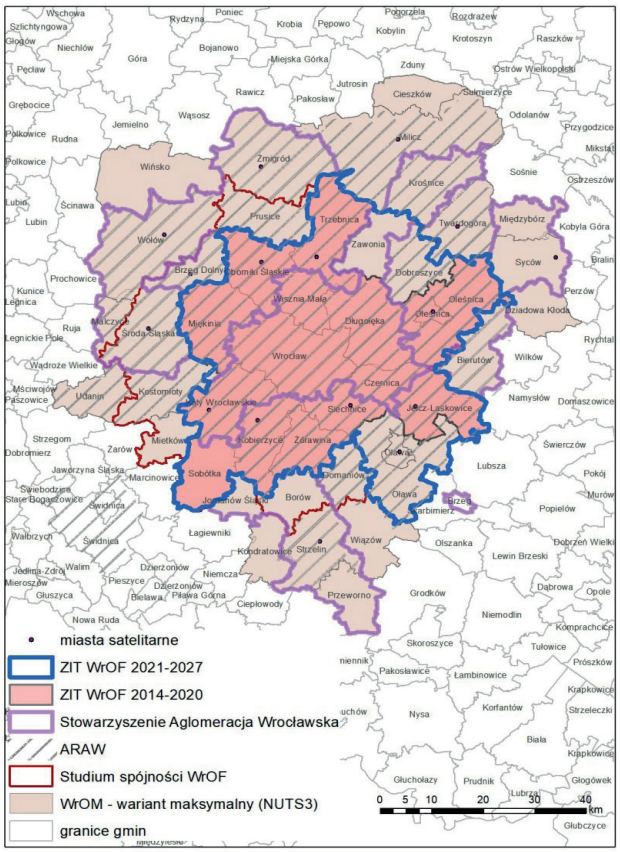

Źródło: UMW

W 2021 r. głównymi obszarami współpracy pozostawały transport oraz planowanie przestrzenne. Spotkania samorządów gminnych i powiatowych dotyczyły m.in. współpracy międzygminnej i porozumień w zakresie transportu autobusowego, *Studium wykonalności Wrocławskiego Węzła Kolejowego* i rozwiązań w zakresie wzmocnienia idei *Wrocławskiej Kolei Metropolitalnej*, *Planu Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia*.

Ważnym zagadnieniem był również projekt ustawy metropolitalnej dla WrOM, który poddano konsultacjom gmin i powiatów. W listopadzie 2021 r. odbyło się spotkanie poświęcone doświadczeniom polskich obszarów metropolitalnych. W charakterze prelegentów uczestniczyli w nim m.in. przewodniczący zarządu Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz przedstawiciel metropolii poznańskiej.

W 2021 r. do Stowarzyszenia Aglomeracja Wrocławska przystąpiły dwie gminy – **gmina Wiązów** (znana z bardzo korzystnych warunków dla rozwoju rolnictwa) oraz **gmina Kondratowice** (charakteryzująca się licznymi walorami krajobrazowymi, przyrodniczymi i kulturowymi).

Pod koniec 2020 r. z inicjatywy Prezydenta Wrocławia został utworzony **Fundusz Solidarnościowy Aglomeracji Wrocławskiej**, na który corocznie przekazywana jest część środków ze składek członkowskich. Gminy tworzące Stowarzyszenie, oprócz Wrocławia, mogą liczyć na dotacje w wysokości 50–200 tys. zł. W 2021 r. dotacje otrzymały następujące gminy: Bierutów, Borów, Brzeg, Czernica, Długołęka, Dziadowa Kłoda, Kąty Wrocławskie, Krośnice, Malczyce, Międzybórz, Prusice, Przeworno, Strzelin, Syców, Środa Śląska, Wisznia Mała, Wołów, Zawonia, Żmigród. Łączna wartość dofinansowania dla ww. gmin (podpisane umowy o dotację) wyniosła 2 250 000 zł.

ZINTEGROWANY TRANSPORT

W 2021 r. kontynuowano działania w zakresie rozwoju transportu aglomeracyjnego, m.in. nawiązywanie współpracy z gminami w celu uruchamiania połączeń na nowych trasach i zakupu pojazdów do ich obsługi.

Głównym celem rozwoju systemu transportowego we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym (WrOF) jest poprawa i zwiększenie dostępności w dojazdach do Wrocławia transportem zbiorowym, na poziomie co najmniej konkurencyjnym wobec samochodu osobowego. Punktem odniesienia dla działań w powyższym zakresie były *Kompleksowe Badania Ruchu we Wrocławiu i otoczeniu – KBR 2018 (KBR)*. *Rekomendacje dla gmin ZIT w zakresie kierunków działań prowadzących do kształtowania zrównoważonej mobilności na obszarze Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego* opracowane w 2019 r. wskazują, że podstawowym środkiem transportu zbiorowego we WrOF będzie kolej i linie szybkich autobusów. Dzięki węzłom przesiadkowym powinny one zapewnić możliwość dojazdu w szczycie porannym z obszarów centralnych gmin do centrum Wrocławia w czasie nie dłuższym niż 45 minut.

W 2021 r. trwały intensywne prace nad ***Planem Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia*** (*ang. Sustainable Urban Mobility Plan – SUMP*), przygotowywanym dla 38 gmin będących w obszarze aglomeracyjnym Wrocławia, w tym 37 gmin z obszaru województwa dolnośląskiego: gminy Wrocław, miasta i gminy Bierutów, gminy Brzeg Dolny, gminy Jelcz-Laskowice, gminy Kąty Wrocławskie, gminy Międzybórz, gminy Oborniki Śląskie, gminy Prusice, gminy Siechnice, gminy Sobótka, gminy Strzelin, gminy Syców, gminy Środa Śląska, gminy Trzebnica, gminy Wołów, gminy Żmigród, gminy Miasto Oleśnica, gminy Miasto Oława, gminy Borów, gminy Czernica, gminy Długołęka, gminy Dobroszyce, gminy Domaniów, gminy Dziadowa Kłoda, gminy Jordanów Śląski, gminy Kobierzyce, gminy Kostomłoty, gminy Krośnice, gminy Malczyce, gminy Mietków, gminy Miękinia, gminy Oleśnica, gminy Oława, gminy Przeworno, gminy Wisznia Mała, gminy Zawonia, gminy Żórawina oraz gminy Brzeg z województwa opolskiego.

Istotnym czynnikiem determinującym sporządzenie SUMP są zalecenia Europejskiego Trybunału Obrachunkowego oraz Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej wskazujące na **uzależnienie dostępu do środków finansowych UE na rzecz mobilności w perspektywie finansowej na lata 2021–2027 od posiadania ww. planu**. Rekomendacje wynikające z dokumentu będą brane pod uwagę przy realizacji działań i projektów w perspektywie 2021+. SUMP dla MOFW nie tylko jest odpowiedzią na wyzwania transportowe, ale w dużej mierze dotyczy stworzenia spójnej wizji rozwoju przestrzennego dla 38 gmin.

W 2021 r. w ramach prac koordynowanych przez Biuro ZIT WrOF przy współpracy gmin opracowano kompletny projekt dokumentu, zorganizowano 20 spotkań konsultacyjnych oraz przeprowadzono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko.

W lutym 2021 r. zakończono prace nad dokumentem ***Analiza funkcjonalno-finansowa opracowania i wdrożenia koncepcji zintegrowanego biletu we Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym (WrOF)***. Celem analizy było określenie możliwości i warunków wprowadzenia wspólnego biletu w transporcie zbiorowym. Analizie poddane zostały 3 warianty wdrożenia wspólnego biletu. Ostateczna **rekomendacja zakłada budowę systemu wspólnego biletu w oparciu o porozumienia międzygminne**.

Przebieg ważnych korytarzy transportowych w regionie ma kluczowe znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego Wrocławia i całego Dolnego Śląska. W 2021 r. prezydenci ośmiu miast Dolnego Śląska podpisali i wystosowali do Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA) petycję w sprawie przyszłego przebiegu autostrady A4 oraz dróg ekspresowych S5 i S8. Wskazano w niej konieczność budowy autostrady w nowym przebiegu, przy jednoczesnym utrzymaniu obecnego jako drogi ekspresowej. Petycję poparł również marszałek województwa dolnośląskiego.

W 2021 r. w ramach współpracy gminy Wrocław z gminami ościennymi w zakresie transportu publicznego kontynuowano liczne działania mające na celu dostosowanie oferty do aktualnych potoków pasażerskich i potrzeb gmin (m.in. modyfikacje przebiegów linii autobusowych, zmiany rozkładów jazdy). Uruchomiono **9 nowych linii łączących Wrocław z Kątami Wrocławskimi, Kobierzycami, Siechnicami, Czernicą oraz – po raz pierwszy – z Żórawiną**.

Rysunek 9. Schemat połączeń pomiędzy gminą Wrocław i gminami Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Żórawina, Siechnice oraz Czernica

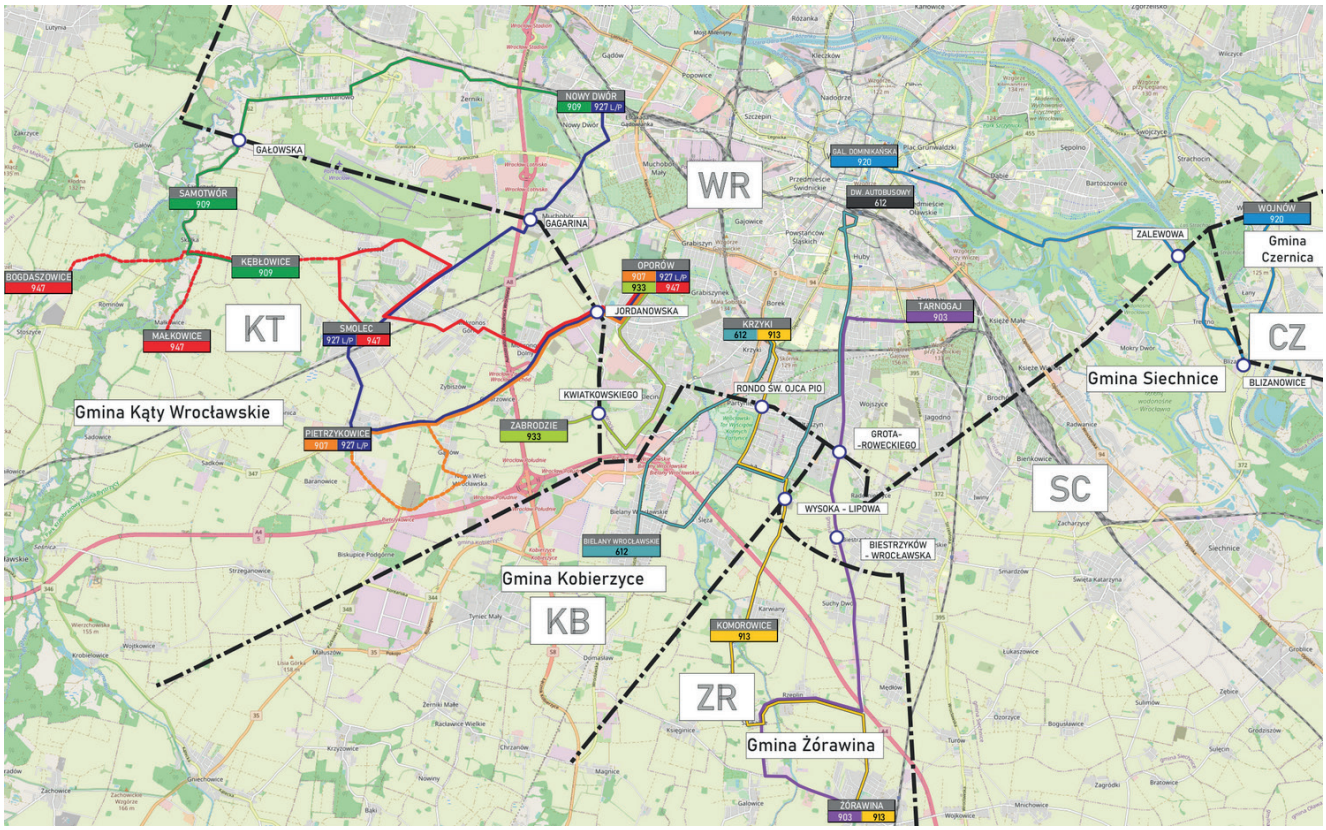

Źródło: UMW

W grudniu 2021 r. **na wybranych liniach łączących Wrocław** z miejscowościami w gminie **Kąty Wrocławskie** testowano przegubowy **autobus hybrydowy**. Zastosowane w demonstracyjnym autobusie rozwiązanie magazynowania energii w celu jej wykorzystania do zasilania urządzeń pokładowych oraz napędzania silnika elektrycznego wspomagającego silnik diesla zapewnia oszczędność paliwa, przyczyniając się do obniżenia emisji spalin.

W 2021 r. w ramach instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych realizowano 3 projekty **budowy dróg dla rowerów oraz parkingów Park&Ride i Bike&Ride** dla 9 gmin aglomeracji wrocławskiej: Oborniki Śląskie, Wisznia Mała, miasto Oleśnica, Kobierzyce, Miękinia, Żórawina, Kąty Wrocławskie, Sobótka, Jelcz-Laskowice.

W 2021 r. kontynuowano ze spółką POLREGIO SA umowę na dystrybucję 30-dniowych aglomeracyjnych imiennych biletów miejskiej komunikacji zbiorowej, wchodzących w skład **Biletu Zintegrowanego**, w ramach której sprzedano **5881 biletów**.

W 2021 r. kontynuowano współpracę z samorządami WrOM szczebla gminnego i powiatowego w zakresie wdrożenia idei **Wrocławskiej Kolei Metropolitalnej (WKM)**. Organizowane spotkania dotyczyły kwestii wstępnych założeń funkcjonowania WKM oraz weryfikacji założeń przygotowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego (UMWD) w ramach tzw. modelu WKM. Gmina Wrocław pełniła rolę wiodącą w przygotowaniu opinii do modelu i wspólnego stanowiska samorządów lokalnych w tym zakresie.

Dodatkowo kontynuowano współpracę z UMWD jako organizatorem przewozów kolejowych w regionie i w aglomeracji wrocławskiej w zakresie dofinansowania dodatkowych połączeń kolejowych w roku 2021.

Gmina Wrocław partycypuje w kosztach utrzymania linii kolejowych w granicach administracyjnych miasta od 2017 r. W 2021 r. na podstawie stosownej uchwały Rady Miejskiej Wrocławia **dofinansowano 50 połączeń o charakterze aglomeracyjnym na kwotę 1 221 166,84 zł**.

W ramach współpracy gminy Wrocław z UMWD, gminą Czernica i gminą Jelcz-Laskowice na rzecz przywrócenia połączeń pasażerskich na zrewitalizowanej linii kolejowej nr 292 w grudniu 2021 r. podpisano porozumienie, w wyniku którego uruchomiono regularne połączenia kolejowe na trasie Wrocław Główny–Jelcz-Laskowice przez gminę Czernica. Gmina Wrocław zadeklarowała partycypację

w kosztach połączeń na rok. W pierwszej fazie uruchomiono 7 par połączeń w ciągu doby, a od września 2022 r. oferta dla pasażerów ma wzrosnąć do 15 par połączeń na dobę.

W ramach rozbudowy infrastruktury kolejowej **KOLEJ+** gmina Wrocław wspólnie z UMWD oraz czterema gminami sąsiadującymi zgłosiła 2 projekty do rządowego programu pn. ***Program uzupełniania lokalnej i regionalnej infrastruktury kolejowej KOLEJ+ do roku 2028***, tj.:

- budowa bazowej infrastruktury do uruchomienia Wrocławskiej Kolei Metropolitalnej. Poprawa jakości połączeń z Legnicy do Wrocławia dzięki zwiększeniu podaży miejsc na odcinku aglomeracyjnym Środa Śląska–Wrocław i skróceniu czasu przejazdu;
- poprawa jakości połączeń Dzierżoniowa i powiatu dzierżoniowskiego dzięki wznowieniu ruchu na linii kolejowej nr 310 Kobierzyce–Piława Górna oraz odbudowie drugiego toru na odcinku linii kolejowej nr 285 Wrocław Główny–Kobierzyce.

Oba projekty pomyślnie przeszły pierwszy etap kwalifikacji o dofinansowanie. W ramach przygotowań do etapu drugiego gmina Wrocław przekazała UMWD dwie dotacje o łącznej wartości **650 tys. zł** z przeznaczeniem na opracowanie wymaganych studiów prognostyczno-planistycznych tych inwestycji.

W 2021 r. kontynuowano spotkania tzw. **Kolejowego Stołu** powstałego w 2020 r. z inicjatywy Prezydenta Wrocławia. Jest to zespół przedstawicieli Grupy PKP i gminy Wrocław, powołany w celu współpracy przy bieżących i strategicznych tematach dotyczących rozwoju **węzła kolejowego**.

W 2021 r. dokonano uzgodnień stanowisk w około 20 zagadnieniach, głównie z zakresu relacji własnościowych nieruchomości, planowania i zagospodarowania terenów, funkcjonowania skrzyżowań kolejowo-drogowych oraz planowania i realizacji przedsięwzięć modernizacyjnych infrastruktury kolejowej. Kontynuowano konsultacje i uzgodnienia z firmami projektowymi opracowującymi studium wykonalności Wrocławskiego Węzła Kolejowego, a także przygotowującymi koncepcję rozwiązań w zakresie przebiegu kolei dużych prędkości w ramach projektu Centralnego Portu Komunikacyjnego. Współpraca z PKP w zakresie rozwoju Wrocławskiego Węzła Kolejowego będzie kontynuowana w 2022 r.

ZINTEGROWANE INWESTYCJE TERYTORIALNE WROCŁAWSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO (ZIT WrOF) W PERSPEKTYWIE 2014–2020

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) to instrument podziału środków unijnych na obszarach funkcjonalnych dużych miast. ZIT WrOF to jeden z trzech ZIT-ów na Dolnym Śląsku. W skład ZIT WrOF wchodzą: gmina Wrocław, miasto i gmina Jelcz-Laskowice, miasto i gmina Kąty Wrocławskie, gmina Siechnice, gmina Trzebnica, miasto i gmina Sobótka, miasto Oleśnica, gmina Długołęka, gmina Czernica, gmina Kobierzyce, gmina Miękinia, gmina Oleśnica, gmina Wisznia Mała, gmina Żórawina, miasto i gmina Oborniki Śląskie.

Od początku funkcjonowania ZIT WrOF do końca 2021 r. ogłoszono 81 naborów wniosków o dofinansowanie projektów (2 z nich anulowano, 9 miało tryb pozakonkursowy), w ramach których ocenie strategicznej poddano 683 wnioski. Spośród wszystkich rozstrzygniętych konkursów od początku okresu programowania do końca 2021 r. wybrano do dofinansowania **469** projektów (podpisano 469 umów, z czego 40 rozwiązano). Wartość wkładu UE w obowiązujących umowach na dzień 31 grudnia 2021 r. wynosiła **1 157 039 171,67 zł**, co odpowiada **93,61%** wykorzystania alokacji dla ZIT WrOF na lata 2014–2020. W 2021 r. podpisano **17** umów na łączną kwotę dofinansowania z budżetu UE **34 074 730,64 zł**.

Tabela 153. Liczba podpisanych umów i wartość wkładu UE w latach 2016–2021

Rok	Liczba podpisanych umów	Wartość wkładu UE (w zł)	Wykorzystanie alokacji (w %)
2016	38	52 453 047,69	4,24
2017	183	491 670 999,29	39,78
2018	88	269 777 331,76	21,83
2019	61	126 250 373,04	10,21

Rok	Liczba podpisanych umów	Wartość wkładu UE (w zł)	Wykorzystanie alokacji (w %)
2020	42	182 812 689,25	14,79
2021	17	34 074 730,64	2,76
Razem	**429**	**1 157 039 171,67**	**93,61**

Źródło: UMW

Tabela 154. Liczba podpisanych umów i wartość wkładu UE według osi priorytetowych w latach 2016–2021

	2016		2017		2018		2019		2020			2021
	Liczba umów	Wkład UE (w zł)	Liczba umów	Wkład UE (w zł)	Liczba umów	Wkład UE (w zł)	Liczba umów	Wkład UE (w zł)	Liczba umów	Wkład UE (w zł)	Liczba umów	Wkład UE (w zł)
Oś 1.	8	3 114 120,08	32	65 556 445,26	12	4 085 075,16	6	38 397 819,56	10	13 466 949,12		
Oś 2.			13	9 093 617,85							16	30 966 280,64
Oś 3.			29	207 819 500,17	2	6 149 758,43	3	19 526 839,73	13	116 834 575,99		
Oś 4.			15	39 532 249,78	10	25 942 211,63	2	2 508 528,10	7	30 070 072,65	1	3 108 450,00
Oś 5.			2	60 302 770,67	7	153 586 743,41	1	8 644 541,47				
Oś 6.			13	28 486 701,58	48	67 814 815,65	18	9 568 982,77				
Oś 7.	5	18 565 925,66	21	28 998 172,62			7	11 110 331,32				
Oś 8.	1	591 982,50	15	11 917 902,72								
Oś 9.	7	13 250 899,65	10	10 346 577,27	1	282 937,37						
Oś 10.	17	16 930 119,80	35	33 290 820,75	9	12 321 378,74	24	32 345 027,66	15	17 583 843,68		
Suma	38	52 453 047,69	185	495 344 758,67	89	270 182 920,39	61	122 102 070,61	45	177 955 441,44	17	34 074 730,64

Źródło: UMW

ZINTEGROWANE INWESTYCJE TERYTORIALNE WROCŁAWSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO(ZIT WrOF) W PERSPEKTYWIE 2021–2027

17 grudnia 2021 r. podpisano **Porozumienie** w sprawie zasad współpracy stron przy programowaniu, wdrażaniu, finansowaniu, ewaluacji, uzgadnianiu wspólnych inwestycji, bieżącej obsłudze i rozliczeniach ZIT WrOF w perspektywie UE 2021–2027. **Obszar ZIT WrOF został powiększony o 4 kolejne gminy** i obejmuje obecnie 19 gmin: gmina Wrocław, gmina Czernica, gmina Długołęka, **gmina Dobroszyce**, gmina Jelcz-Laskowice, gmina Kąty Wrocławskie, gmina Kobierzyce, gmina Miękinia, gmina Oborniki Śląskie, gmina Siechnice, gmina Sobótka, gmina Trzebnica, miasto Oleśnica, **miasto Oława**, **gmina Oława**, gmina Oleśnica, gmina Wisznia Mała, **gmina Zawonia**, gmina Żórawina.

Rysunek 10. Granice Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego – perspektywa finansowa UE 2014–2020 i 2021–2027

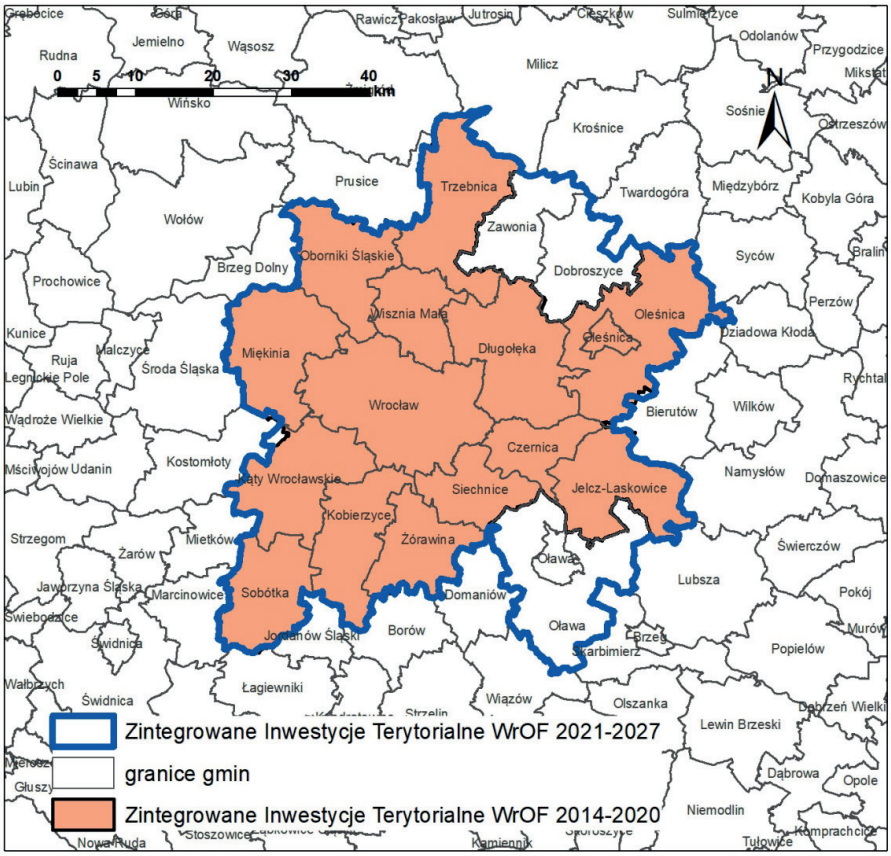

Źródło: UMW

W 2021 r. kontynuowano prace nad opracowaniem ***Strategii ZIT WrOF***. Zostały wykonane diagnozy tematyczne m.in. dotyczące edukacji, opieki żłobkowej, ochrony zdrowia, rynku pracy, przedsiębiorczości, kultury, turystyki, dziedzictwa narodowego, walorów przyrodniczych, mobilności, kanalizacji, odpadów komunalnych, zaopatrzenia w wodę, bezpieczeństwa przeciwpowodziowego, energii i zanieczyszczenia powietrza, klimatu akustycznego oraz bezpieczeństwa.

PLANOWANIE PRZESTRZENNE

W 2021 r. współpraca gmin WrOM w zakresie planowania przestrzennego opierała się głównie na ustawowych wymogach opiniowania planów miejscowych oraz studiów gmin sąsiednich. Starano się wzmocnić kontekst WrOM jako elementu formalnych i nieformalnych działań, mających wpływ na kształtowanie przestrzeni na stykach gmin. W procesie opiniowania gmina Wrocław wykorzystywała również opracowania niestanowiące aktów prawa miejscowego (m.in. Studium spójności funkcjonalnej WrOF, Wrocławska Polityka Mobilności).

W celu spójnego planowania przestrzennego we WrOF w 2021 r. prowadzono prace nad *Planem Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia* (opracowano projekt i poddano go konsultacjom). Przyjmowanie formalnych dokumentów, ale i podejmowanie nieformalnej współpracy międzygminnej jest pierwszym krokiem ku spójnej polityce funkcjonalno-przestrzennej gmin WrOM.

ZINTEGROWANA INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

W zakresie gospodarki wodno-ściekowej w 2021 r. kontynuowano współpracę w ramach porozumienia międzygminnego dotyczącego współdziałania gmin wchodzących w skład Aglomeracji Wrocławskiej na potrzeby Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). Opracowano i przesłano do Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie – Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu sprawozdanie za 2020 r. z realizacji KPOŚK w Aglomeracji Wrocławskiej. W ramach konsultacji publicznych projektu VI aktualizacji KPOŚK przygotowano uwagi dla Ministerstwa Infrastruktury.

WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA

W 2021 r. Jakub Mazur, Wiceprezydent Wrocławia, został prezydentem **METREX** – Sieci Europejskich Regionów i Obszarów Metropolitalnych. Do zarządu organizacji został także wybrany Łukasz Medeksza – zastępca dyrektora Departamentu Strategii i Rozwoju Miasta Urzędu Miejskiego Wrocławia. METREX działa od 1996 r., a jego członkami jest ok. 50 miast, regionów i obszarów metropolitalnych z całej Europy. Głównym celem sieci jest wymiana wiedzy i doświadczeń między miastami partnerskimi, szczególnie w zakresie planowania przestrzennego i zrównoważonego rozwoju. Zadaniem organizacji jest także promowanie spójnej polityki terytorialnej w Europie. METREX jest partnerem instytucji europejskich, środowisk naukowych, organizacji rządowych i innych sieci międzynarodowych.

W 2021 r. w Rydze odbyła się konferencja (organizowana przez miasto Ryga we współpracy z METREX) dotycząca wdrażania strategii przestrzennych w obszarach metropolitalnych. Przedstawiciele gminy Wrocław przedstawili koncepcję środkowoeuropejskiego podejścia do planowania w obszarach metropolitalnych.

W ramach rozwijania współpracy ze szkołami wyższymi, w 2021 r. do projektu Study in Wrocław pozyskano nowego partnera: **Coventry University Wrocław**, o czym więcej w rozdziale EDUKACJA.

W 2021 r. prowadzono portal informacyjny **Live in Wrocław** dla obcokrajowców rozważających przeniesienie się do Wrocławia na studia bądź do pracy. Realizowano również liczne działania związane z promocją gospodarczą Wrocławia i aglomeracji, w tym w ramach projektu UE *Promocja Wrocławia i Dolnego Śląska w kraju i za granicą jako obszaru atrakcyjnego pod względem gospodarczym* m.in. podczas **targów branżowych i misji gospodarczych w Portugalii i Zjednoczonych Emiratach Arabskich**.

W 2021 r. Wrocław miał **16 miast partnerskich**: Drezno, Wiesbaden, Breda, Lwów, Kowno, Hradec Králové, Grodno (w czasie sporządzania *Raportu o stanie gminy za 2021 r.* umowa partnerska z Grodnem została zerwana z powodu wspierania przez Białoruś rosyjskiego agresora w inwazji na Ukrainę), Lille, Wilno, Reykjavik, Oxford, Batumi, Charlotte, Guadalajara, Ramat Gan oraz Departament La Vienne. Przez trwającą pandemię koronawirusa nie udało się zrealizować planowanej wizyty przedstawicieli koreańskiego Cheongju we Wrocławiu połączonej z uroczystością podpisania umowy partnerskiej (Radni RMW przyjęli uchwałę w sprawie współpracy partnerskiej obu miast w lutym 2020r.). W marcu 2021 r. przedstawiciele Wrocławia i Cheongju zdalnie podzielili się swoimi doświadczeniami w zarządzaniu w czasach pandemii (w szczególności w dziedzinach ekonomii i kultury).

W ramach współpracy z Europą Wschodnią w 2021 r. rozstrzygnięto cztery konkursy na projekty w tym zakresie – tematyka głównie dotyczyła wsparcia dla migrantów z Białorusi i Ukrainy.

WYDARZENIA

W 2021 r. Nagrodę Jana Nowaka-Jeziorańskiego otrzymały Swietłana Cichanouska, Maryja Kalesnikawa i Wołha Kawalkowa, walczące o demokratyczne standardy na Białorusi. Uroczystość odbyła się 4 czerwca 2021 r. w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich.

W czerwcu 2021 r. otwarto wystawę z okazji Jubileuszu 30-lecia podpisania Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy polsko-niemieckiej.

W lipcu 2021 r. Rada Miejska Wrocławia przyjęła uchwałę w sprawie przystąpienia Wrocławia do programu Rady Europy pt. *Miasta międzykulturowe*.

W grudniu 2021 r. zorganizowano *Debatę Trzydziestolecia* z okazji 30. rocznicy uznania niepodległości Ukrainy przez Polskę. Debata odbyła się z udziałem świadków tego wydarzenia, politykami oraz ekspertami relacji polsko-ukraińskich. Gościem honorowym był Premier Jan Krzysztof Bielecki.

KONSULATY

Na koniec 2021 r. we Wrocławiu działało **25 placówek konsularnych**: 2 konsulaty generalne (Republiki Federalnej Niemiec oraz Ukrainy), jeden wicekonsulat (Węgier) i 22 konsulaty honorowe (Austrii, Bułgarii, Czech, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Gruzji, Hiszpanii, Indii, Kazachstanu, Litwy, Luksemburga, Łotwy, Malty, Meksyku, Norwegii, Słowacji, Szwecji, Turcji, Włoch i utworzony we wrześniu – Brazylii). Zlikwidowano 2 konsulaty honorowe: Chile i Republiki Korei.

WYKAZ STRATEGII, POLITYK I PROGRAMÓW MIEJSKICH

W 2021 r. gmina Wrocław kontynuowała główne kierunki polityki miejskiej, realizowane były strategie, polityki i programy zainicjowane przez wrocławski samorząd oraz programy realizowane przez organizacje pozarządowe – finansowane lub dofinansowane przez samorząd gminny.

Prezydent Wrocławia kontynuował realizację programu **Cały Wrocław bliżej domu**, którego założeniem jest zwiększanie dostępności usług we wszystkich częściach miasta, a przez to przybliżenie Wrocławia mieszkańcom. Program uzupełniany jest o działania proponowane przez mieszkańców i konsultowany z nimi. Działania dotyczą głównych dziedzin funkcjonowania miasta, takich jak:

- transport i infrastruktura,
- środowisko,
- przestrzeń,
- społeczeństwo i rodzina,
- edukacja i kultura,
- innowacje i przedsiębiorczość,
- sport i rekreacja,
- bezpieczeństwo.

Strategia Wrocław 2030 to najważniejszy dokument Wrocławia o perspektywie wieloletniej. Wskazuje podstawowe kierunki rozwoju miasta szczegółowo opisane w politykach i programach sektorowych. W 2021 r. Rada Miejska Wrocławia podjęła uchwałę w sprawie przystąpienia do sporządzenia ***Strategii Rozwoju Wrocławia Wrocław 2050*** oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji. Powodem przystąpienia do prac nad dokumentem jest wprowadzenie nowych regulacji prawnych określających zakres strategii rozwoju gmin.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia kształtuje kierunki polityki przestrzennej miasta. W 2021 r. kontynuowano rozpoczęte w 2020 r. prace nad zmianą dokumentu.

W perspektywie krótkoterminowej opracowywane są corocznie ***Założenia polityki społeczno-gospodarczej*** na kolejne lata budżetowe. Założenia polityki społeczno-gospodarczej Wrocławia na rok budżetowy 2021 przyjęto w 2020 r.

Ochrona klimatu i jakości powietrza, zagrożenie hałasem, pola elektromagnetyczne, gospodarowanie wodami oraz gospodarka wodno-ściekowa, wreszcie zasoby geologiczne, gleby, a także gospodarka odpadami i zapobieganie ich powstawaniu – to podstawowe zagadnienia ujęte w ***Programie ochrony środowiska na lata 2021–2025 z perspektywą do 2030 r.*** przyjętym w 2021 r.

W 2021 r., uwzględniając priorytety polityki miejskiej, uchwałą nr XXXIII/836/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 października 2021 r. przyjęto ***Program poprawy bezpieczeństwa we Wrocławiu w latach 2021–2024***. Głównym celem Programu jest zapewnienie odpowiednio wysokiego poziomu bezpieczeństwa i porządku na terenie Wrocławia.

W 2021 r. przyjęto ***Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Wrocław***.

W 2021 r. rozpoczęto prace nad opracowaniem ***Strategicznej mapy hałasu Wrocławia***, których zakończenie powinno nastąpić do 30 czerwca 2022 r.

Ponadto w 2021 r. przyjęto programy jednoroczne i wieloletnie regulujące **współpracę gminy Wrocław z organizacjami pozarządowymi**.

WYBRANE STRATEGIE, POLITYKI I PROGRAMY MIEJSKIE

PROGRAMY OGÓLNE	
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia	Uchwała nr L/1177/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 stycznia 2018 r.
Strategia Wrocław 2030	Uchwała nr LI/1193/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 15 lutego 2018 r.
Założenia polityki społeczno-gospodarczej Wrocławia na rok budżetowy 2021	Uchwała nr XXVIII/753/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 22 października 2020 r.
Program Prezydenta Wrocławia	
OBSZAR SPOŁECZNY	
Przyjęcie od Ministra Edukacji Narodowej zadań z zakresu administracji rządowej, wynikających z programu kompleksowego wsparcia dla rodzin *Za życiem*	Uchwała nr XLVIII/1124/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 listopada 2017 r.
Wrocławski Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych *Bez barier* na lata 2018–2022	Uchwała nr XLVIII/1129/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 listopada 2017 r.
Program Pomocy dla Rodzin Wielodzietnych *Dwa plus trzy i jeszcze więcej*	Uchwała nr LV/1279/18 z dnia 26 kwietnia 2018 r. zmieniająca uchwałę nr XXXV/2333/05 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 marca 2005 r.
Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Wrocławia na lata 2018–2030	Uchwała nr LIX/1378/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2018 r.
Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2019–2024	Uchwała nr LXIII/1517/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 października 2018 r.
Gminny program wspierania osób w podeszłym wieku, niepełnosprawnych oraz niesamodzielnych	Uchwała nr LXIII/1518/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 października 2018 r.
Wrocławskie standardy dostępności przestrzeni miejskich	Zarządzenie Prezydenta nr 249/19 z dnia 21 stycznia 2019 r.
Lokalny program pomocy społecznej Lokalny Program Osłonowy dla osób, które ponoszą zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów niskoemisyjnych	Uchwała nr XV/427/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r. zmieniająca uchwałę nr LIX/1375/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2018 r.

Program leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego dla mieszkańców Wrocławia	Uchwała nr XV/430/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r.
Program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV)	Uchwała nr XXV/673/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 lipca 2020 r.
Wrocławska Strategia Dialogu Międzykulturowego 2018–2022	Zarządzenie nr 3721/20 Prezydenta Wrocławia z dnia 4 września 2020 r. zmieniające Zarządzenie nr 9125/18 Prezydenta Wrocławia z dnia 15 lutego 2018 r.
Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej we Wrocławiu na lata 2021–2023	Uchwała nr XXVIII/757/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 22 października 2020 r.
Gminny program wspierania rodziny we Wrocławiu na lata 2021–2023	Uchwała nr XXVIII/758/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 22 października 2020 r.
Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii dla Miasta Wrocławia na rok 2021	Uchwała nr XXXI/797/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 listopada 2020 r.
Program Aktywności Lokalnej dla Wrocławia na lata 2021–2022	Uchwała nr XXXVIII/1020/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 maja 2021 r.
PARTYCYPACJA I WSPÓŁPRACA Z NGO	
Wieloletni program współpracy Miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi w latach 2018–2022	Uchwała nr XLVII/1095/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 19 października 2017 r.
Strategia rozwoju współpracy Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2018–2022	Uchwała nr LI/1208/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 15 lutego 2018 r.
Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla Wrocławia na lata 2018–2030	Uchwała nr LIX/1378/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2018 r.
Program współpracy Miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi w 2021 r.	Uchwała nr XXVIII/755/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 22 października 2020 r.
Program Aktywności Lokalnej dla Wrocławia na lata 2021−2022	Uchwała nr XXXVIII/1020/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 maja 2021 r.
Wrocławski Budżet Obywatelski	Uchwała nr XLV/1158/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 października 2021 r. zmieniająca uchwałę nr LXII/1440/18 Rady Miejskiej Wrocławia z 13 września 2018 r.
POLITYKA MIESZKANIOWA	
Program rozwoju terenów pod mieszkalnictwo	Zarządzenie Prezydenta Wrocławia nr 4862/08 z dnia 26 listopada 2008 r. zmieniające Zarządzenie Prezydenta Wrocławia nr 4390/08 z dnia 29 września 2008 r. w sprawie zasad współpracy przy realizacji inwestycji drogowych oraz zagospodarowania terenów gminnych przy udziale Gminy oraz Podmiotu Zewnętrznego
Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wrocław na lata 2020–2025	Uchwała nr XLVI/1223/21 Rady Miejskiej Wrocławia zmieniająca uchwałę nr XV/420/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r.

EDUKACJA	
Wrocławska Strategia Edukacyjna	Uchwała nr XV/271/15 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 3 września 2015 r.
SZKOLNICTWO WYŻSZE	
Miejski Program Wsparcia Partnerstwa Szkolnictwa Wyższego i Nauki oraz Sektora Aktywności Gospodarczej	Uchwała nr XXXIV/876/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 18 lutego 2021 r. zmieniająca uchwałę nr XXIX/652/12 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2012 r.
KULTURA	
Dokument Programowy Rozwoju Kultury w perspektywie 2020+ Kultura – Obecna!	Zarządzenie nr 10012/18 Prezydenta Wrocławia z dnia 28 czerwca 2018 r.
Wrocławskie Standardy Dostępności Kultury i Wydarzeń	Zarządzenie nr 5201/21 Prezydenta Wrocławia z dnia 14 maja 2021 r.
OBSZAR OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI KOMUNALNEJ	
Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Miasta Wrocławia na lata 2012–2032	Uchwała nr XXIII/528/12 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 15 marca 2012 r.
Program Ochrony Środowiska dla Miasta Wrocławia na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2025	Uchwała nr XLVIII/1137/17 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 listopada 2017 r.
Program Ochrony środowiska dla Miasta Wrocławia na lata 2021–2025 z perspektywą do roku 2030	Uchwała nr XLVI/1194/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 25 listopada 2021 r.
Program ochrony środowiska przed hałasem dla Miasta Wrocławia	Uchwała nr LIX/1379/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2018 r.
Ochrona drzew i rozwój terenów zieleni Wrocławia	Zarządzenie Prezydenta Wrocławia nr 1217/19 z dnia 28 czerwca 2019 r.
Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Wrocławia	Uchwała nr XII/300/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 4 lipca 2019 r. zmieniająca uchwałę nr XVIII/345/15 Rady Miejskiej Wrocławia
Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu	Uchwała nr XII/301/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 4 lipca 2019 r.
Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu do roku 2030	Uchwała nr XIII/342/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 września 2019 r.
Lokalny program pomocy społecznej Lokalny Program Osłonowy dla osób, które ponoszą zwiększone koszty grzewcze lokalu związane z trwałą zmianą systemu ogrzewania opartego na paliwie stałym na jeden z systemów niskoemisyjnych	Uchwała nr XV/427/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r. zmieniająca uchwałę nr LIX/1375/18 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 5 lipca 2018 r.
Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Wrocław	Uchwała nr XXXIV/873/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 18 lutego 2021 r.
Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wrocław na lata 2020–2025	Uchwała nr XXXVIII/1025/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 maja 2021 r.
Programu ochrony środowiska dla Miasta Wrocławia na lata 2021–2025 z perspektywą do roku 2030	Uchwała nr XLVI/1194/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 25 listopada 2021 r.

SPORT, TURYSTYKA I REKREACJA	
Określenie warunków oraz trybu finansowania rozwoju sportu na terenie Gminy Wrocław	Uchwała nr XV/425/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r. zmieniająca uchwałę nr LXII/1586/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 4 września 2014 r.
REWITALIZACJA I OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	
Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	Uchwała nr XXXVIII/1019/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 20 maja 2021 r.
Park Kulturowy „Stare Miasto”	Uchwała nr XLVI/1213/21 z dnia 25 listopada 2021 r. zmieniająca uchwałę nr LVI/1465/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 10 kwietnia 2014 r. w sprawie utworzenia Parku Kulturowego „Stare Miasto”
GOSPODARKA, INNOWACYJNOŚĆ	
Program pomocy w ramach pomocy regionalnej dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy związane z nowymi inwestycjami na terenie Wrocławia	Uchwała nr LXIV/1640/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 16 października 2014 r. (obowiązywała do dnia 31 grudnia 2021 r.)
Lokalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Miasta Wrocławia	Zarządzenie Prezydenta 10640/18 z 8 października 2018 r.
Strategia rozwoju Wrocławia pod nazwą *Przedsiębiorczy Wrocław 2030*	Uchwała nr XV/416/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r.
Program pomocy dotyczący zwolnień od podatku od nieruchomości grup przedsiębiorców, których płynność finansowa uległa pogorszeniu w związku z ponoszeniem negatywnych konsekwencji ekonomicznych z powodu COVID-19 (wirusa SARS-CoV-2)	Uchwała nr XXXIII/834/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 14 stycznia 2021 r. (obowiązywała do 30 czerwca 2021 r.)
Program pomocy dotyczący zwolnienia z podatku od nieruchomości budynków lub ich części oraz budowli zajętych na potrzeby działalności gospodarczej prowadzonej przez mikroprzedsiębiorców i małych przedsiębiorców rozpoczynających prowadzenie działalności gospodarczej na terenie Wrocławia w ramach programu pomocy de minimis	Uchwała nr XXXV/910/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 25 marca 2021 r. zmieniająca uchwałę nr LXIV/1643/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 16 października 2014 r.
Program pomocy dotyczący zwolnień od podatku od nieruchomości na wspieranie nowych inwestycji w ramach regionalnej pomocy inwestycyjnej przeznaczonych dla małych, średnich i dużych przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą na terenie Wrocławia	Uchwała nr XLVI/1189/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 25 listopada 2021 r. zmieniająca uchwałę nr LXIV/1639/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 16 października 2014 r.
Program pomocy dotyczący zwolnień od podatku od nieruchomości na wspieranie nowych inwestycji w ramach regionalnej pomocy inwestycyjnej dla przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w obrębie parków przemysłowych, parków technologicznych oraz specjalnych stref ekonomicznych usytuowanych na terenie Wrocławia	Uchwała Nr XLVI/1190/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 25 listopada 2021 r. zmieniająca uchwałę nr LXIV/1641/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 16 października 2014 r.

Program pomocy dotyczący zwolnień od podatku od nieruchomości w zakresie regionalnej pomocy inwestycyjnej w ramach programu EIT+ na wspieranie nowych inwestycji dla przedsiębiorców innowacyjnych lub prowadzących działalność badawczo-rozwojową na terenie Wrocławia	Uchwała nr XLVI/1191/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 25 listopada 2021 r. zmieniająca uchwałę nr LXIV/1642/14 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 16 października 2014 r.
Program transformacji cyfrowej Urzędu Miejskiego Wrocławia i miejskich jednostek organizacyjnych na lata 2021–2027	Zarządzenie nr 5295/21 Prezydenta Wrocławia z dnia 31 maja 2021 r.
KOMUNIKACJA I TRANSPORT	
Program inicjatyw lokalnych	Uchwała nr LIV/1554/10 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 9 września 2010 r.
Polityka rowerowa Wrocławia	Uchwała nr LV/1688/10 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 14 października 2010 r.
Wrocławska polityka mobilności (WPM)	Uchwała nr XLVIII/1169/13 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 19 września 2013 r.
Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Wrocławia	Uchwała nr VIII/194/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 11 kwietnia 2019 r.
Wrocławska Strategia Rozwoju Elektromobilności	Uchwała nr XXV/675/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 23 lipca 2020 r.
Opracowanie i monitorowanie realizacji Planu Eksploatacji Miejskiej Infrastruktury Drogowej	Zarządzenie Prezydenta 4614/21 z 12 lutego 2021 r.
INFRASTRUKTURA	
Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław	Uchwała nr XV/421/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 listopada 2019 r.
Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Urządzeń Kanalizacyjnych we Wrocławiu na lata 2021–2025	Uchwała nr XXXIII/835/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 14 stycznia 2021 r.
BEZPIECZEŃSTWO	
Program Poprawy Bezpieczeństwa we Wrocławiu w latach 2021–2024	Uchwała nr XXXIII/836/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 14 stycznia 2021 r.
WSPÓŁPRACA	
Przystąpienie Miasta Wrocławia do Związku Miast Polskich	Uchwała nr V/77/19 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 21 lutego 2019 r.
Wyrażenie woli współdziałania z innymi gminami i zawarcia przez Gminę Wrocław porozumienia międzygminnego dotyczącego zasad współpracy przy opracowaniu Planu Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia	Uchwała nr XXVI/705/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 września 2020 r.
Przystąpienie Miasta Wrocławia do Europejskiej Koalicji Miast Przeciwko Rasizmowi	Uchwała nr XXVI/715/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 września 2020 r.
Przystąpienie Miasta Wrocławia do Globalnego Parlamentu Burmistrzów	Uchwała nr XXVI/716/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 września 2020 r.

Przystąpienie Miasta Wrocławia do Europejskiego Stowarzyszenia na Rzecz Demokracji Lokalnej	Uchwała nr XXVI/717/20 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 17 września 2020 r.
Przystąpienie Miasta Wrocławia do programu Rady Europy *Miasta międzykulturowe*	Uchwała nr XLII/1085/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 8 lipca 2021 r.
Wyrażenie woli współdziałania z innymi gminami i zawarcia przez Gminę Wrocław porozumienia międzygminnego dotyczącego zasad współpracy w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego	Uchwała nr XLVI/1199/21 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 25 listopada 2021 r.

Źródło: UMW

AKTY PRAWNE WYDANE PRZEZ RADĘ MIEJSKĄ WROCŁAWIA I PREZYDENTA WROCŁAWIA

W 2021 r. Rada Miejska Wrocławia uchwaliła łącznie **435 aktów prawnych**, w tym:

- **428 uchwał**,
- **3 stanowiska** (w sprawach: projektu Krajowego Planu Odbudowy i Budowania Odporności, tolerancji i szacunku dla praw człowieka i sprzeciwu wobec budowy elektrociepłowni na południowo-wschodnim krańcu gminy Wisznia Mała),
- **4 rezolucje** (o sytuacji w Republice Białorusi, o upamiętnieniu 30. rocznicy powstania samorządu osiedlowego, o ustanowieniu roku 2022 Rokiem Edyty Stein oraz Rokiem Dobrych Relacji – Przeciw Samotności).

Tabela 155. Zestawienie wydanych przez Radę Miejską Wrocławia aktów prawnych w obecnej kadencji

Rok	Ogółem	w tym:			
		uchwały	apele	stanowiska	rezolucje
Kadencja VIII (2018–2023)					
2018	44	43	1	-	-
2019	450	444	2	4	-
2020	352	346	2	-	4
2021	435	428	0	3	4
Ogółem	**1 281**	**1 261**	**5**	**7**	**8**

Źródło: UMW

Ponad 41,1% podjętych w 2021 r. uchwał przedmiotowo obejmowało sprawy z zakresu **ustroju, organizacji i zarządzania** i były to m.in.:

- udzielenie wotum zaufania prezydentowi,
- określenie kierunków działania dla prezydenta w zakresie założeń polityki społeczno-gospodarczej Wrocławia na rok budżetowy 2022,
- wyrażenie woli przystąpienia miasta do programu Rady Europy *Miasta międzykulturowe*,
- wyrażenie woli współdziałania z innymi gminami w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego,
- zarządzenie na dzień 17 października 2021 r. wyborów do Rad Osiedli Wrocławia w związku z upływem ich kadencji,
- wprowadzenie nowych statutów osiedli wraz z ordynacją wyborczą.

Problematyka **planowania i zagospodarowania przestrzennego, ładu przestrzennego, rewitalizacji i polityki rozwoju miasta** była w roku 2021 treścią blisko 18,7% uchwał i dotyczyła następujących aktów:

- uchwalenie 17 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (mpzp), 3 zmian mpzp oraz przystąpienie do sporządzenia 23 mpzp,
- przystąpienie do sporządzenia *Strategii Rozwoju Wrocławia Wrocław 2050* z równoczesnym określeniem trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji,
- wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz przystąpienie do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji,
- zmiana uchwały w sprawie utworzenia Parku Kulturowego „Stare Miasto".

Tematyka **finansów i rachunkowości** stanowiła przedmiot prawie 12,4% podjętych uchwał i dotyczyła m.in.:

- udzielenia prezydentowi absolutorium z tytułu wykonania budżetu za 2020 r.,
- dokonania zmian w budżecie miasta na 2021 r. i uchwalenia budżetu na 2022 r.,
- wprowadzenia zmian w wieloletniej prognozie finansowej oraz przyjęcie nowej wieloletniej prognozy finansowej miasta,
- przyznania pomocy finansowej miastu Siemiatycze oraz województwu dolnośląskiemu na realizację zadania w zakresie organizowania publicznego transportu zbiorowego w wojewódzkich kolejowych przewozach pasażerskich.

W związku z pandemią i ponoszeniem negatywnych konsekwencji ekonomicznych z powodu zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania COVID-19 przyjęto regulacje o zwolnieniu od podatku od nieruchomości dla grup przedsiębiorców, których płynność finansowa uległa pogorszeniu w związku z ponoszeniem negatywnych konsekwencji ekonomicznych z powodu COVID-19.

Zagadnienia **edukacji, nauki i szkolnictwa wyższego** były treścią około 7,5% podjętych w ubiegłym roku uchwał i dotyczyły m.in.:

- ustalenia nowego regulaminu przyznawania dodatków oraz innych składników wynagrodzenia dla nauczycieli zatrudnionych w szkołach i placówkach oświatowych,
- określenia rodzaju świadczeń przyznawanych w ramach pomocy zdrowotnej dla nauczycieli, nauczycieli emerytów, nauczycieli rencistów, nauczycieli pobierających nauczycielskie świadczenie kompensacyjne szkół i placówek oraz warunki i sposób ich przyznawania,
- ustalenia nowych zasad udzielania i wysokości stypendiów dla studentów i doktorantów w ramach Studenckiego Programu Stypendialnego,
- zaktualizowania Miejskiego Programu Wsparcia Partnerstwa Szkolnictwa Wyższego i Nauki oraz Sektora Aktywności Gospodarczej.

W roku 2021 przedmiotem obrad Rady Miejskiej Wrocławia były również sprawy dotyczące osiedlenia się w naszym mieście 2 repatriantek i 3 rodzin repatriantów **z Republiki Kazachstanu**, tj. udostępnienie lokali mieszkalnych oraz przyznanie świadczeń pieniężnych na pokrycie kosztów podstawowego wyposażenia mieszkania i kosztów bieżącego utrzymania przez okres 2 lat (1,2% podjętych uchwał).

Przedmiotem pozostałych 19,1% uchwał były sprawy dotyczące następujących dziedzin:

- **gospodarki** nieruchomościami,
- gospodarki komunalnej – spółek,
- **zaopatrzenia w wodę i odprowadzanie ścieków**, m.in. uchwalono Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Urządzeń Kanalizacyjnych we Wrocławiu na lata 2021–2025,
- kultury i jednostek kultury,
- **zdrowia, pomocy społecznej i polityki społecznej**, m.in. przyjęto Program współpracy Miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi w 2022 r., Wieloletni program współpracy Miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi w latach 2023–2027, Program Aktywności Lokalnej dla Wrocławia na lata 2021–2022,
- **gospodarki zasobem mieszkaniowym**, m.in. znowelizowano Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Wrocław na lata 2020–2025,

- **bezpieczeństwa**, m.in. przyjęto Program Poprawy Bezpieczeństwa we Wrocławiu na lata 2021–2024,
- transportu, komunikacji, dróg i ruchu drogowego,
- sportu, rekreacji i wypoczynku,
- **ochrony środowiska, przyrody i zwierząt oraz gospodarki odpadami**, m.in. przyjęto Program ochrony środowiska dla Miasta Wrocławia na lata 2021–2025 z perspektywą do roku 2030, Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Wrocław.

Tabela 156. Uchwały według przedmiotu regulacji (ogółem podjętych) w latach 2018–2021 (w %)

Podział tematyczny	2018	2019	2020	2021
Ustrój, organizacja i zarządzanie	35,4	28,4	33,8	41,1
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne, ład przestrzenny	28,1	20,9	26,3	18,7
Finanse i rachunkowość	9,5	9,7	11,3	12,4
Edukacja i jednostki oświaty	4,7	17,8	10,7	7,5
Repatriacja	9,7	2,3	2,0	1,2
Inne	12,6	20,9	15,9	19,1
Ogółem	**100**	**100**	**100**	**100**

Źródło: UMW

W sumie w latach 2018–2021 w bieżącej **VIII kadencji samorządu** wydano **8163 aktów prawnych** (Prezydent – 6882, Rada – 1281).

Od **I kadencji** do końca 2021 r. **VIII kadencji** podjęto ogółem **78 557** aktów prawnych, z czego:

- **13 023** przez **Radę Miejską Wrocławia** (12 917 uchwał, 67 stanowisk, 24 apele i 15 rezolucji),
- **13 549** przez **Zarząd Miasta Wrocławia** (13 548 uchwał i jedno zarządzenie porządkowe związane z powodzią w 1997 r.),
- **51 985** przez **Prezydenta Wrocławia** (50 674 zarządzenia organu oraz zbiór wewnętrznych aktów liczący 1311 dokumentów, w tym 1127 zarządzeń kierownika, 23 zarządzenia starosty z lat 1999–2002, 115 postanowień z lat 1990–2002 oraz 46 pism okólnych).

Tabela 157. Akty prawne wydane w okresie od 27 maja 1990 r. do 31 grudnia 2021 r. przez organy miasta, bez aktów wewnętrznych

Okres	Rada Miejska Wrocławia				Zarząd Miasta Wrocławia		Prezydent Wrocławia	Ogółem
	uchwały	stanowiska	apele	rezolucje	uchwały	zarządzenie porządkowe	zarządzenia organu	
Kadencja I 1990–1994	538	3	-	-	2 144	-	-	2 685
Kadencja II 1994–1998	820	24	3	3	4 743	1	-	5 594
Kadencja III 1998–2002	1 878	8	-	1	6 661	-	-	8 548
Kadencja IV 2002–2006	3 390	8	2	-	-	-	9 120	12 520
Kadencja V 2006–2010	1 738	1	3	-	-	-	11 200	12 942
Kadencja VI 2010–2014	1 711	7	6	-	-	-	12 684	14 408
Kadencja VII 2014–2018	1 581	9	5	3	-	-	10 919	12 517
Kadencja VIII 2018–2023	1 261	7	5	8	-	-	6 751	8 032
Razem kadencje I–VIII	**12 917**	**67**	**24**	**15**	**13 548**	**1**	**50 674**	**77 246**

Źródło: UMW

Tabela 158. Akty prawne wydane w okresie od 27 maja 1990 r. do 31 grudnia 2021 r. przez organy miasta i kierownika urzędu

Okres	Liczba aktów prawnych organów miasta	Liczba aktów wewnętrznych kierownika urzędu	Liczba ogółem
1990–2021	77 246	1 311	78 557

Źródło: UMW

W 2021 r. Prezydent Wrocławia wydał ogółem **2423 zarządzenia**, w tym:

- **2381** zarządzeń organu wykonawczego miasta,
- **42** zarządzenia kierownika urzędu.

Tabela 159. Akty prawne wydane przez Prezydenta Wrocławia w obecnej kadencji (2018–2023)

Rok	Liczba ogółem wydanych	w tym:		
		zarządzenia organu	zarządzenia kierownika	pisma okólne
2018	171	163	8	0
2019	2 187	2 148	39	0
2020	2 101	2 059	41	1
2021	2 423	2 381	42	0
Ogółem kadencja 2018–2023	6 882	6 751	130	1

Źródło: UMW

Podobnie jak w latach wcześniejszych najwięcej podjętych w 2021 r. zarządzeń Prezydenta Wrocławia jako organu wykonawczego reguluje sprawy z zakresu **gospodarki nieruchomościami**. Stanowią one 79,9% ogółu wydanych zarządzeń. Zagadnienia **edukacji, nauki i szkolnictwa wyższego** są przedmiotem 7,3% wydanych zarządzeń organu, **finanse i rachunkowość** – 4,4%, **organizacja i zarządzanie** – 2,1%, **gospodarka komunalna** – 2,1%, **planowanie i zagospodarowanie przestrzenne** – 1,7%, **gospodarka zasobem mieszkaniowym** – 0,9%.

Pozostałe zarządzenia podjęte w roku 2021 normują różnorodne sprawy, m.in.: funkcjonowanie żłobków w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 czy organizacja transportu osób mających trudności w samodzielnym dotarciu do punktów szczepień przeciwko wirusowi SARS-CoV-2.

Tabela 160. Zarządzenia Prezydenta Wrocławia jako organu wykonawczego według przedmiotu regulacji w latach 2018–2021

Podział tematyczny	2018		2019		2020		2021	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Gospodarka nieruchomościami	1 744	76,6	1 407	65,5	1 528	74,2	1 902	79,9
Edukacja	184	8,1	305	14,2	153	7,4	174	7,3
Finanse i rachunkowość	92	4,0	118	5,5	131	6,4	105	4,4
Organizacja i zarządzanie	90	3,9	118	5,5	59	2,9	49	2,1
Gospodarka komunalna	50	2,2	69	3,2	55	2,7	50	2,1
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	41	1,8	55	2,6	38	1,8	41	1,7
Gospodarka zasobem mieszkaniowym	38	1,7	27	1,2	31	1,5	23	0,9
Inne	39	1,7	49	2,3	64	3,1	37	1,6
Ogółem	**2 278**	**100**	**2 148**	**100**	**2 059**	**100**	**2 381**	**100**

Źródło: UMW

Zarządzenia Prezydenta Wrocławia jako kierownika urzędu wydane w roku 2021 w większości odnoszą się do **spraw pracowniczych**. Uregulowano w nich sprawy pracy zdalnej, pracy zmianowej, dni wolnych od pracy w 2021 i 2022 r., Kodeksu etyki i Komisji etyki, Regulaminu wynagradzania pracowników urzędu, Regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych i Komisji Socjalnej, bezpieczeństwa i higieny pracy oraz oceny pracowników.

Sprawy z zakresu **organizacji i zarządzania** były przedmiotem 28,6% regulacji wewnętrznych. Unormowano w nich zagadnienia udostępniania informacji publicznej i informacji sektora publicznego do ponownego wykorzystywania, w tym otwartych danych, Wewnętrznego Audytu Zintegrowanego Systemu Zarządzania, realizacji czynności kancelaryjnych oraz postępowania z dokumentacją spraw ostatecznie załatwionych, zgłoszeń wewnętrznych, zespołu zadaniowego związanego z projektem odbudowy organów w bazylice św. Elżbiety, ochrony danych osobowych i bezpieczeństwa informacji, Regulaminu zamówień publicznych.

Problematyka **finansów i rachunkowości** stanowiła treść 21,4% zarządzeń. Wprowadzono nimi regulacje dotyczące zarządzania ryzykiem, inwentaryzacji i likwidacji składników majątkowych, procedur ewidencji, poboru, księgowania i egzekucji podatków, opłat, nieopodatkowanych należności, polityki rachunkowości i zasad uprzedniej weryfikacji zadań planowanych do realizacji.

Tabela 161. Wewnętrzne akty Prezydenta Wrocławia jako kierownika urzędu w podziale tematycznym w latach 2018–2021

Podział tematyczny	Liczba w 2018	% w 2018	Liczba w 2019	% w 2019	Liczba w 2020	% w 2020	Liczba w 2021	% w 2021
Organizacja i zarządzanie	31	63,3	20	51,3	21*	50,0	12	28,6
Sprawy pracownicze	13	26,5	14	35,9	14	33,3	21	50,0
Finanse i rachunkowość	5	10,2	5	12,8	7	16,7	9	21,4
Ogółem	**49**	**100**	**39**	**100**	**42**	**100**	**42**	**100**

* w tym pismo okólne

Źródło: UMW

POROZUMIENIA W SPRAWACH WYKONYWANIA ZADAŃ PUBLICZNYCH ZAWARTE Z JEDNOSTKAMI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO I ORGANAMI ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ

W 2021 r. w sprawach wykonywania zadań publicznych zawarto **3 porozumienia i 20 aneksów do porozumień**, w tym:

- 2 porozumienia z wojewodą dolnośląskim w zakresie powierzenia miastu niektórych zadań związanych z przeprowadzeniem kwalifikacji wojskowej w 2021 r. oraz w zakresie powierzenia wykonania prac naprawczych Panteonu na Cmentarzu Oficerów Armii Radzieckiej,
- porozumienie międzygminne podpisane przez 19 gmin w sprawie zasad współpracy przy programowaniu, wdrażaniu, finansowaniu, ewaluacji i koordynowaniu wspólnych przedsięwzięć, bieżącej obsłudze i rozliczeniach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych ZIT WrOF,
- 14 aneksów do porozumień zawartych w sprawach realizacji wspólnej komunikacji miejskiej w ramach lokalnego transportu zbiorowego z gminami: Czernica (3), Długołęka (2), Kąty Wrocławskie (1), Kobierzyce (1), Miękinia (3), Siechnice (1) i Wisznia Mała (3),
- 5 aneksów do porozumienia z powiatem wrocławskim w sprawie powierzenia Miastu Wrocław niektórych zadań publicznych należących do powiatu wrocławskiego (Powiatowy Urząd Pracy),
- aneks do porozumienia z wojewodą dolnośląskim dotyczący wykonania prac naprawczych Panteonu na Cmentarzu Oficerów Armii Radzieckiej.

Tabela 162. Porozumienia i aneksy do porozumień zawarte w latach 2003–2021 w ujęciu przedmiotowym

Porozumienia i aneksy dotyczą wykonywania zadań w zakresie:	Liczba porozumień	Liczba aneksów	Liczba ogółem
realizacji obowiązku szkolnego i przedszkolnego	1	0	1
transportu	10	92	102
realizacji infrastruktury technicznej	1	0	1
Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych – ZIT WrOF	2	4	6
Planu Zrównoważonej Mobilności dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Wrocławia	1	0	1
zadań powiatu, w tym Powiatowego Urzędu Pracy	3	34	37
wychowania przedszkolnego dzieci niesłyszących	1	4	5
cmentarzy	9	11	20
kwalifikacji wojskowej	14	1	15
Centrum Powiadamiania Ratunkowego	3	0	3
obsługi ruchu w zw. z przewodnictwem Polski w Radzie UE	1	0	1
Programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła”	1	0	1
zadań Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków	1	0	1
szkół artystycznych	4	0	4
programu na rzecz społeczności romskiej	4	0	4
Ogółem	**56**	**146**	**202**

Źródło: UMW

Tabela 163. Porozumienia i aneksy do porozumień zawarte w latach 2003–2021 w ujęciu podmiotowym

Porozumienia i aneksy do porozumień zawarte z:	Liczba w latach 2003–2020	Liczba w roku 2021	Liczba ogółem
gminami	95	15	110
powiatem wrocławskim	32	5	37
województwem dolnośląskim	6	0	6
wojewodą dolnośląskim	38	3	41
ministrami	8	0	8
Ogółem	**179**	**23**	**202**

Źródło: UMW

ŹRÓDŁA INFORMACJI

Raport o stanie gminy za rok 2021 opracowano w oparciu o materiały źródłowe komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego Wrocławia, miejskich jednostek organizacyjnych i spółek oraz na podstawie przywołanych w tekście *Raportu* materiałów instytucji zewnętrznych i portali internetowych.

Spis tabel

Tabela 1. Programy monitorowane w 2021 r.	29
Tabela 2. Zestawienie środków europejskich pozyskanych dla projektów infrastrukturalnych w latach 2016–2021	30
Tabela 3. Zestawienie środków europejskich pozyskanych dla projektów społecznych oraz międzynarodowych w latach 2016–2021	31
Tabela 4. Wpływy na konto gminy Wrocław z tytułu realizacji projektów infrastrukturalnych w latach 2018–2021 (w zł)	32
Tabela 5. Wpływy na konto gminy Wrocław z tytułu realizacji projektów społecznych i międzynarodowych w latach 2018–2021 (w zł)	32
Tabela 6. Wykaz spółek z udziałem gminy Wrocław, stan na dzień 31 grudnia 2021 r.	37
Tabela 7. Wrocław i wybrane miasta polskie i zagraniczne w rankingu GaWC w latach 2016, 2018 i 2020	45
Tabela 8. Produkt krajowy brutto w wybranych miastach w Polsce w latach 2018–2019 (w zł)	45
Tabela 9. Udział procentowy poszczególnych sektorów gospodarki we Wrocławiu w latach 2020–2021 (w %)	46
Tabela 10. Wskaźnik liczby osób prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców w latach 2018–2020 w największych miastach w Polsce	47
Tabela 11. Zmiany liczby podmiotów sekcji J w największych miastach w Polsce w latach 2018–2021 (I–III kw. 2021 r.)	48
Tabela 12. Pomoc de minimis udzielona w 2021 r. z podziałem na obszary działania WPT	49
Tabela 13. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto we Wrocławiu dla wybranych branż w latach 2020–2021 (w zł)	50
Tabela 14. Inwestycje na polskim rynku nieruchomości w 2021 r. (w EUR)	52
Tabela 15. Podaż powierzchni biurowej w miastach regionalnych w 2021 r. (w m^2)	52
Tabela 16. Wybrane zadania i programy inwestycyjne realizowane przez gminę Wrocław w 2021 r. (w zł)	54
Tabela 17. Wybrane projekty infrastrukturalne, których beneficjentem jest gmina Wrocław	56
Tabela 18. Ulgi dla przedsiębiorców w opłatach za najem lokali użytkowych w 2021 r. we Wrocławiu	58
Tabela 19. Liczba miejsc do sprzedaży na targowiskach i w handlu ulicznym organizowana na nieruchomościach komunalnych we Wrocławiu w latach 2018–2021	59
Tabela 20. Udział mpzp w ogólnej powierzchni Wrocławia	63
Tabela 21. Tereny objęte mpzp uchwalonymi od 1 stycznia 1995 r. do 31 grudnia 2021 r.	63
Tabela 22. Liczba mpzp lub zmian mpzp uchwalonych w latach 2018–2021 (z uwzględnieniem mpzp w międzyczasie uchylonych)	63
Tabela 23. Liczba wniosków o sporządzenie mpzp lub zmianę obowiązujących w latach 2018–2021	64
Tabela 24. Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w m^2)	66
Tabela 25. Powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych sprzedawanych w ramach transakcji rynkowych we Wrocławiu w latach 2017–2020 (w m^2)	67
Tabela 26. Powierzchnia użytkowa budynków zbiorowego zamieszkania oddanych do użytkowania w latach 2018–2021 (w m^2)	68
Tabela 27. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w m^2)	68
Tabela 28. Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020	69
Tabela 29. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej w największych miastach w Polsce w latach 2018–2020 (w %)	69
Tabela 30. Powierzchnia użytkowa hoteli oddanych do użytkowania w największych miastach w Polsce w latach 2018–2021 (w m^2)	70
Tabela 31. Powierzchnia użytkowa budynków handlowo-usługowych w największych miastach w Polsce oddanych do użytkowania w latach 2018–2021 (w m^2)	70
Tabela 32. Mediana cen za 1 m^2 lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w największych miastach w Polsce w latach 2018–2020 (w zł)	72
Tabela 33. Zestawienie średnich cen za 1 m^2 lokalu (w zł) oraz liczba lokali sprzedanych na rzecz najemców w 2021 r. (z podziałem na dzielnice)	72
Tabela 34. Liczba wydanych decyzji o pozwoleniu na budowę ogółem w latach 2018–2021	73
Tabela 35. Dotacje remontów kamienic wpisanych do rejestru zabytków w latach 2018–2021	79
Tabela 36. Kwoty dotacji prac konserwatorskich i remontowych obiektów sakralnych i świeckich wpisanych do rejestru zabytków w latach 2018–2021 (w zł)	79
Tabela 37. Liczba usuniętych naruszeń przepisów uchwały o Parku Kulturowym „Stare Miasto" w latach 2018–2021	80
Tabela 38. Liczba szkół i placówek oświatowych prowadzonych przez miasto w latach 2017–2021	83
Tabela 39. Struktura przedszkoli we Wrocławiu w latach 2019–2021	84
Tabela 40. Liczba miejsc w placówkach przedszkolnych we Wrocławiu w latach 2019–2021	85
Tabela 41. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat uczęszczających do przedszkoli w stosunku do demografii we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w %)	85
Tabela 42. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w dziesięciu największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w %)	85
Tabela 43. Odsetek miejsc w przedszkolach publicznych we Wrocławiu w stosunku do demografii w latach 2018–2021 (w %)	86
Tabela 44. Struktura szkół podstawowych prowadzonych przez gminę Wrocław	87
Tabela 45. Struktura szkół ponadpodstawowych prowadzonych przez gminę Wrocław	87
Tabela 46. Wydatki poniesione na utrzymanie, remonty oraz rozbudowę placówek oświatowych w latach 2018–2021 (w zł)	88
Tabela 47. Wyniki matur na poziomie rozszerzonym w latach 2018–2021 (w %)	89

Tabela 48. Zdawalność egzaminu maturalnego we Wrocławiu, województwie dolnośląskim i w Polsce – stan na wrzesień 2021 r.	89
Tabela 49. Zdawalność matur w wybranych polskich miastach na tle Polski i Dolnego Śląska w 2021 r.	89
Tabela 50. Doskonalenie zawodowe nauczycieli – finansowanie w latach 2018–2021 (w zł)	93
Tabela 51. Miejsce uczelni wrocławskich w rankingu szkół wyższych w latach 2018–2021	95
Tabela 52. Miejsce uczelni wrocławskich w rankingu CUWR w latach 2018–2021	95
Tabela 53. Wysokość środków finansowych przeznaczanych na kulturę w gminie Wrocław w latach 2015–2021 (w zł)	101
Tabela 54. Kategorie podmiotów kultury działających na terenie Wrocławia w 2021 r.	102
Tabela 55. Instytucje artystyczne i wystawiennicze oraz liczba widzów i odwiedzających w latach 2019–2021	103
Tabela 56. Liczba odbiorców zajęć w latach 2019–2021	105
Tabela 57. Liczba widzów imprez kulturalnych w 2019–2021 r.	106
Tabela 58. Wysokość kwoty przekazanej na kulturę na inicjatywy organizacji pozarządowych w latach 2018–2021 (w zł)	110
Tabela 59. Zasoby pomocy społecznej samorządu Wrocławia w latach 2019–2021	115
Tabela 60. Wydatki na pomoc społeczną różnych szczebli administracyjnych w latach 2018–2021 (w zł)	117
Tabela 61. Środki zewnętrzne pozyskane przez MOPS w latach 2018–2021 (w zł)	118
Tabela 62. Liczba miejsc w placówkach pomocy społecznej dziennej i całodobowej	118
Tabela 63. Liczba dzieci przyjętych do różnych form rodzinnej pieczy zastępczej prowadzonych przez samorząd Wrocławia w latach 2019–2021	120
Tabela 64. Rodzinna piecza zastępcza we Wrocławiu w latach 2019–2021	121
Tabela 65. Wydatki na świadczenia związane z utrzymaniem różnych form rodzinnej pieczy zastępczej we Wrocławiu w 2021 r.	121
Tabela 66. Liczba rodzin i asystentów rodzin funkcjonujących w ramach wsparcia pomocy społecznej w latach 2018–2021	122
Tabela 67. Rodzaje świadczeń finansowanych z budżetu gminy Wrocław w latach 2019–2021	123
Tabela 68. Rodzaje świadczeń finansowanych z budżetu państwa w 2021 r.	124
Tabela 69. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2018–2021	124
Tabela 70. Praca socjalna i poradnictwo specjalistyczne w latach 2018–2021	125
Tabela 71. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w latach 2018–2021	125
Tabela 72. Liczba wydanych Wrocławskich Kart Seniora w latach 2019–2021	126
Tabela 73. Liczba uczestników zadań dofinansowanych w ramach pomocy osobom z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunom w latach 2018–2021	128
Tabela 74. Zadania realizowane w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie dialogu międzykulturowego w 2021 r.	129
Tabela 75. Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców w największych miastach w Polsce w latach 2018–2020	133
Tabela 76. Liczba wydarzeń, podczas których przeprowadzono szkolenia z udzielania pierwszej pomocy	134
Tabela 77. Liczba par, które skorzystały z *Programu leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego* w latach 2019–2021	134
Tabela 78. Liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	140
Tabela 79. Wpływy z tytułu opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych w latach 2018–2021 (w zł)	141
Tabela 80. Liczba konsultacji społecznych w latach 2019–2021	145
Tabela 81. Liczba odwiedzin dla poszczególnych stron www w latach 2019–2021	145
Tabela 82. Liczba głosów i projektów w ramach w WBO w latach 2019–2021	146
Tabela 83. Liczba organizacji pozarządowych we Wrocławiu w latach 2019–2021	150
Tabela 84. Zestawienie liczby konkursów ofert, złożonych ofert oraz zawartych umów z organizacjami pozarządowymi w latach 2018–2021	151
Tabela 85. Liczba zwycięskich projektów w ramach Mikrograntów w latach 2019–2021	152
Tabela 86. Liczba obiektów sportowych funkcjonujących we Wrocławiu w 2021 r.	156
Tabela 87. Nakłady inwestycyjne w infrastrukturę sportową MCS w latach 2018–2021	157
Tabela 88. Liczba osób biorących udział w największych imprezach sportowo-rekreacyjnych MCS w latach 2018–2021	161
Tabela 89. Nakłady finansowe na programy GSP i MCS w latach 2018–2021 (w zł)	162
Tabela 90. Stypendyści i nagrodzeni sportowcy w latach 2018–2021	162
Tabela 91. Liczba osiągnięć medalowych w latach 2019–2021	163
Tabela 92. Liczba nagród przyznanych sportowcom i trenerom w latach 2018–2021	163
Tabela 93. Kwota przeznaczona na kulturę fizyczną we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w zł)	163
Tabela 94. Liczba miejsc noclegowych ogółem w największych miastach Polski w latach 2018–2021 (rok 2021 – stanna 31 lipca)	167
Tabela 95. Liczba miejsc w salach konferencyjnych w największych miastach w Polsce w latach 2017 i 2021	169
Tabela 96. Jakość powietrza we Wrocławiu, Krakowie, Warszawie, Katowicach w latach 2014–2021 na podstawie Państwowego Monitoringu Środowiska	175
Tabela 97. Liczba zlikwidowanych stałopalnych źródeł ciepła w ramach programów dotacyjnych prowadzonych przez gminę Wrocław w latach 2014–2021	178
Tabela 98. Liczba lokali w budynkach będących w 100% własnością gminy Wrocław, gdzie zlikwidowano piece w latach 2018–2021	179

Tabela 99. Liczba i rodzaj sankcji stosowanych wobec sprawców wykroczeń dotyczących spalania odpadów i zakazanych paliw stałych w latach 2018–2021	180
Tabela 100. Powierzchnia terenów objętych bieżącą konserwacją w latach 2018–2021	181
Tabela 101. Zadania w zakresie placów zabaw, oświetlenia oraz urządzeń wodnych w latach 2018–2021	181
Tabela 102. Nasadzenia i ukwiecenia terenów zieleni miejskiej w latach 2018–2021	182
Tabela 103. Powierzchnia i naliczone opłaty z tytułu wyłączenia gruntów rolnych z produkcji rolniczej w oparciu o ustawę o ochronie gruntów rolnych i leśnych w latach 2018–2021	184
Tabela 104. Dochody i wydatki związane z zarządzaniem zielenią we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w zł)	184
Tabela 105. Liczba miejsc postojowych i sprzedanych abonamentów w latach 2018–2021 we Wrocławiu	194
Tabela 106. Liczba pojazdów ciężarowych, które otrzymały przepustki na wjazd do Wrocławia w latach 2011–2021	195
Tabela 107. Liczba wozokilometrów w komunikacji miejskiej i podmiejskiej w latach 2018–2021	201
Tabela 108. Sprzedaż biletów na liniach międzygminnych w latach 2018–2021	201
Tabela 109. Liczba cargo (w tonach) we Wrocławiu w latach 2018–2021	205
Tabela 110. Liczba pojazdów z napędem alternatywnym w latach 2019–2021 we Wrocławiu	206
Tabela 111. Liczba punktów ładowania pojazdów elektrycznych i stacji tankowania gazem ziemnym w latach 2018–2021	206
Tabela 112. Pobór i uzdatnianie wody w MPWiK we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w tys. m^3)	209
Tabela 113. Liczba przepompowni ścieków i zlewni w latach 2018–2021 (w szt.)	210
Tabela 114. Wolumen sprzedanej wody uzdatnionej i odebranych ścieków i nieczystości w latach 2018–2021 (w mln m^3)	210
Tabela 115. Odpady komunalne zebrane w ramach gminnego systemu w latach 2019–2021 (w Mg)	214
Tabela 116. Udział odpadów komunalnych odebranych i zebranych selektywnie w masie odpadów komunalnych ogółem we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w %)	214
Tabela 117. Ilość odpadów zebranych w PSZOK we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w Mg)	215
Tabela 118. Wielkość zasobu komunalnego w latach 2018–2021	220
Tabela 119. Wielkość zasobu komunalnego na dzień 31 grudnia 2021 r. w podziale na zasób zarządzany przez ZZK i WM	221
Tabela 120. Wysokość odzyskanego zadłużenia w wyniku zamiany lokali w latach 2018–2021 (w zł)	223
Tabela 121. Liczba lokali objętych umową najmu socjalnego w latach 2018–2021 (stan na koniec danego roku)	224
Tabela 122. Liczba mieszkań na wynajem w zasobie TBS Wrocław w latach 2018–2021 (stan na koniec danego roku)	224
Tabela 123. Liczba lokali usługowych na wynajem w zasobie TBS w latach 2018–2021 (stan na koniec danego roku)	224
Tabela 124. Analiza nieruchomości sprzedanych w 2021 r.	226
Tabela 125. Wartość nieruchomości sprzedanych w trybie przetargowym w latach 2018–2021 z podziałem na przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (w zł)	226
Tabela 126. Największe transakcje gruntowe w 2021 r.	228
Tabela 127. Dochód i liczba sprzedanych lokali mieszkalnych w latach 2018–2021	229
Tabela 128. Zestawienie średnich cen 1 m^2 oraz liczby lokali sprzedanych na rzecz najemców w 2021 r. w podziale na dzielnice	230
Tabela 129. Dochód i liczba sprzedanych lokali niemieszkalnych w latach 2018–2021	232
Tabela 130. Wypłata odszkodowań na podstawie art. 98 ustawy o gospodarce nieruchomościami	233
Tabela 131. Postępowania administracyjne dotyczące ustalenia odszkodowań na podstawie ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych	234
Tabela 132. Umowy nabycia nieruchomości w trybie cywilnym	234
Tabela 133. Wykonanie planu dochodów według źródeł i działów klasyfikacji budżetowej	235
Tabela 134. Zestawienie liczby pochówków na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu oraz wykonanych kremacji w latach 2018–2021	236
Tabela 135. Zestawienie liczby miejsc na cmentarzach komunalnych we Wrocławiu na koniec 2021 r.	236
Tabela 136. Liczba przestępstw w poszczególnych kategoriach we Wrocławiu w latach 2018–2021	238
Tabela 137. Liczba zdarzeń drogowych we Wrocławiu w latach 2019–2021	239
Tabela 138. Liczba ofiar zdarzeń drogowych we Wrocławiu w latach 2019–2021	239
Tabela 139. Liczba interwencji w latach 2018–2021	239
Tabela 140. Liczba pożarów w latach 2018–2021 sklasyfikowanych według wielkości	240
Tabela 141. Liczba miejscowych zagrożeń w latach 2018–2021 sklasyfikowanych według wielkości	240
Tabela 142. Kategorie i liczba zgłoszeń interwencyjnych w latach 2018–2021	240
Tabela 143. Liczba wykroczeń z wybranych kategorii w latach 2018–2021	241
Tabela 144. Tabela wydatkowanych środków finansowych w latach 2018–2021 (w zł)	242
Tabela 145. Liczba zarejestrowanych zgromadzeń w latach 2018–2021	244
Tabela 146. Pozwolenia wydane na zajęcie terenu Rynku i okolic oraz pl. Wolności we Wrocławiu w latach 2018–2021	244
Tabela 147. Liczba wydanych zezwoleń oraz organizowanych imprez masowych w latach 2018–2021	244
Tabela 148. Liczba wydanych decyzji nakładających świadczenia na rzecz obrony	245
Tabela 149. Uczestnictwo pracowników WBZ w praktycznym sprawdzeniu organizacji i warunków ewakuacji w obiektach użyteczności publicznej w 2021 r.	246

Tabela 150. Liczba pojazdów usuniętych z dróg na podstawie ustawy Prawo o ruchu drogowym w latach 2018–2021 246
Tabela 151. Liczba przeprowadzonych postępowań administracyjnych w sprawie ustalenia kosztów usunięcia i przechowywania pojazdów usuwanych z dróg na podstawie art. 130a nieodebranych przez właścicieli w latach 2018–2021 246
Tabela 152. Wydatki i przychody związane z usuwaniem pojazdów z dróg w latach 2018–2021 (w zł) 247
Tabela 153. Liczba podpisanych umów i wartość wkładu UE w latach 2016–2021 254
Tabela 154. Liczba podpisanych umów i wartość wkładu UE według osi priorytetowych w latach 2016–2021 255
Tabela 155. Zestawienie wydanych przez Radę Miejską Wrocławia aktów prawnych w obecnej kadencji 266
Tabela 156. Uchwały według przedmiotu regulacji (ogółem podjętych) w latach 2018–2021 (w %) 268
Tabela 157. Akty prawne wydane w okresie od 27 maja 1990 r. do 31 grudnia 2021 r. przez organy miasta, bez aktów wewnętrznych 269
Tabela 158. Akty prawne wydane w okresie od 27 maja 1990 r. do 31 grudnia 2021 r. przez organy miasta i kierownika urzędu 269
Tabela 159. Akty prawne wydane przez Prezydenta Wrocławia w obecnej kadencji (2018–2023) 270
Tabela 160. Zarządzenia Prezydenta Wrocławia jako organu wykonawczego według przedmiotu regulacji w latach 2018–2021 270
Tabela 161. Wewnętrzne akty Prezydenta Wrocławia jako kierownika urzędu w podziale tematycznym w latach 2018–2021 271
Tabela 162. Porozumienia i aneksy do porozumień zawarte w latach 2003–2021 w ujęciu przedmiotowym 272
Tabela 163. Porozumienia i aneksy do porozumień zawarte w latach 2003–2021 w ujęciu podmiotowym 272

Spis wykresów

Wykres 1. Dochody i wydatki Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)	23
Wykres 2. Dochody Wrocławia na 1 mieszkańca w latach 2018–2021 (w zł)	24
Wykres 3. Struktura dochodów Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)	24
Wykres 4. Struktura dochodów majątkowych Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)	25
Wykres 5. Wydatki Wrocławia na 1 mieszkańca w latach 2018–2021 (w zł)	25
Wykres 6. Struktura wydatków Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)	26
Wykres 7. Struktura wydatków majątkowych Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)	26
Wykres 8. Nakłady inwestycyjne Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)	27
Wykres 9. Udział Wrocławia w PIT w latach 2018–2021 (w zł)	27
Wykres 10. Dochody Wrocławia z tytułu podatku od nieruchomości w latach 2018–2021 (w zł)	28
Wykres 11. Stopień pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w %)	28
Wykres 12. Zadłużenie ogółem Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)	33
Wykres 13. Koszt obsługi zadłużenia Wrocławia w latach 2018–2021 (w zł)	33
Wykres 14. Liczba wniosków skierowanych do UMW i CUI w latach 2018–2021	42
Wykres 15. Zestawienie zgłoszeń w sprawach konsumenckich w latach 2018–2021	42
Wykres 16. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w zł)	50
Wykres 17. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w wybranych miastach Polski w latach 2018–2020 (w zł)	51
Wykres 18. Podaż powierzchni biurowej w miastach regionalnych w 2021 r. (w m^2)	53
Wykres 19. Podaż nowej powierzchni biurowej we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w m^2)	53
Wykres 20. Podaż powierzchni handlowej w miastach regionalnych w 2021 r. (w m^2)	54
Wykres 21. Powierzchnia miasta pokryta obowiązującymi mpzp w grupie 10 największych miast w Polsce w 2020 r. (w %)	62
Wykres 22. Liczba mieszkań ogółem w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020	66
Wykres 23. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020	67
Wykres 24. Ceny transakcyjne 1 m^2 mieszkań za II kwartał od 2007 r. do 2021 r. w największych miastach w Polsce (w zł)	71
Wykres 25. Ceny transakcyjne 1 m^2 mieszkań za III kwartał od 2006 r. do 2021 r. w największych miastach w Polsce (w zł)	71
Wykres 26. Decyzje o udzieleniu pozwolenia na budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne w latach 2017–2021	73
Wykres 27. Liczba przyjętych wniosków i wydanych dokumentów w latach 2017–2021	74
Wykres 28. Stopień pokrycia wydatków bieżących związanych z finansowaniem oświaty we Wrocławiu w latach 2018–2021 (w %)	83
Wykres 29. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w dziesięciu największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w %)	86
Wykres 30. Profil działalności instytucji kultury prowadzonych przez samorząd Wrocławia w 2021 r. (w %)	102
Wykres 31. Grupy odbiorców instytucji kultury w 2021 r. (w %)	103
Wykres 32. Liczba czytelników MBP oraz wypożyczeń oferty MBP online w latach 2018–2021	108
Wykres 33. Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w największych miastach Polski w latach 2016–2020	115
Wykres 34. Podmioty współpracujące z MOPS w realizacji działań środowiskowych w 2021 r.	116
Wykres 35. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej we Wrocławiu w latach 2016–2021	117
Wykres 36. Odsetek mieszkańców Wrocławia korzystający z pomocy społecznej w latach 2018–2021 (w %)	117
Wykres 37. Liczba osób pobierających zasiłki w latach 2018–2021	123
Wykres 38. Liczba UTW dofinansowanych przez gminę Wrocław prowadzących zajęcia w latach 2012–2021	127
Wykres 39. Liczba słuchaczy UTW dofinansowanych przez gminę Wrocław w latach 2012–2021	127
Wykres 40. Liczba uczestników zadań dofinansowanych w ramach pomocy osobom z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunom w latach 2018–2021	128
Wykres 41. Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w największych miastach w Polsce w latach 2018–2020	132
Wykres 42. Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach i klubach dziecięcych w największych miastach w Polsce w latach 2017–2020 (w %)	138
Wykres 43. Liczba głosów oddanych z podziałem na poszczególne typy projektów w WBO w latach 2020–2021	147
Wykres 44. Podział głosów oddanych przez mieszkańców według grup wiekowych i płci w WBO 2021	148
Wykres 45. Podział głosów oddanych przez mieszkańców według grup wiekowych i płci w WBO 2020	148
Wykres 46. Podział i liczba projektów wybranych do realizacji w danych kategoriach w WBO 2021	149
Wykres 47. Umowy zawarte z organizacjami pozarządowymi na zadania realizowane w 2021 r. (w %)	151
Wykres 48. Liczba osób korzystających z obiektów sportowo-rekreacyjnych MCS w latach 2018–2021	157
Wykres 49. Liczba miejsc noclegowych ogółem w największych miastach Polski w latach 2020–2021 (rok 2021 – stan na 31 lipca)	167
Wykres 50. Porównanie jakości powietrza we Wrocławiu, Krakowie, Warszawie, Katowicach w latach 2014–2021. Liczba dni z przekroczeniami dla pyłu zawieszonego PM10 w poszczególnych miastach	174

Wykres 51. Liczba złożonych wniosków i podpisanych umów dotacyjnych na zmianę systemu ogrzewania w latach 2014–2021 w programach KAWKA i KAWKAplus	177
Wykres 52. Liczba umów podpisanych w programach dotacyjnych na wymianę ogrzewania w latach 2014–2021	177
Wykres 53. Środki wydatkowane na programy dotacyjne na wymianę ogrzewania w latach 2014–2021 (w zł)	178
Wykres 54. Rodzaj likwidowanych źródeł stałopalnych w 2021 r. (w %)	178
Wykres 55. Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław na lata 2020–2035 – zapotrzebowanie na ciepło wg grup odbiorców	186
Wykres 56. Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru Gminy Wrocław nalata 2020–2035 – sposób pokrycia zapotrzebowania na moc cieplną we Wrocławiu (w %)	187
Wykres 57. Długość tras rowerowych we Wrocławiu w latach 2012–2021 (w km)	196
Wykres 58. Tramwaje MPK – liczba pociągokilometrów w latach 2018–2021	198
Wykres 59. Autobusy MPK – liczba wozokilometrów w latach 2018–2021	199
Wykres 60. Sprzedaż biletów wrocławskiej komunikacji miejskiej w latach 2018–2021	200
Wykres 61. Całkowity lotniczy ruch pasażerski we Wrocławiu w latach 2016–2021	204
Wykres 62. Straty wody w sieci wodociągowej notowane przez MPWiK w latach 2009–2021 (w %)	213
Wykres 63. Liczba wniosków o najem lokali mieszkalnych w latach 2018–2021	222
Wykres 64. Gospodarowanie wolnymi komunalnymi lokalami mieszkalnymi w latach 2018–2021	223
Wykres 65. Powierzchnia nieruchomości sprzedanych w trybie przetargowym w 2021 r. (w %)	226
Wykres 66. Wartość nieruchomości sprzedanych w trybie przetargowym w 2021 r. (w %)	227
Wykres 67. Średnia cena 1 m^2 nieruchomości gminnych z podziałem na przeznaczenie w latach 2018–2021 (w zł)	227
Wykres 68. Średnia cena 1 m^2 lokalu mieszkalnego według wyceny w latach 2018–2021 (w zł)	230
Wykres 69. Średnia cena 1 m^2 lokalu mieszkalnego uzyskana w przetargach w latach 2018–2021 (w zł)	231
Wykres 70. Struktura dochodów ze sprzedaży składników majątkowych w 2021 r. (w %)	235

Spis rysunków

Rysunek 1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego we Wrocławiu w 2021 r. (stan na 31.12.2021 r.)	64
Rysunek 2. Mapa przedstawiająca Miejską Wyspę Ciepła	173
Rysunek 3. Dostępność istniejących terenów zieleni dla mieszkańców Wrocławia	180
Rysunek 4. Wrocławski system parkingów Parkuj i Jedź – lokalizacje parkingów	195
Rysunek 5. Trasa tramwajowa wzdłuż ulic Popowickiej, Starogroblowej i Długiej – cały odcinek	202
Rysunek 6. Schemat przebiegu trasy autobusowo-tramwajowej na Nowy Dwór	203
Rysunek 7. Rozkład przestrzenny transakcji sprzedaży lokali mieszkalnych we Wrocławiu w 2021 r.	229
Rysunek 8. Delimitacje WrOM – różne warianty i instytucje	251
Rysunek 9. Schemat połączeń pomiędzy gminą Wrocław i gminami Kąty Wrocławskie, Kobierzyce, Żórawina, Siechnice oraz Czernica	253
Rysunek 10. Granice Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego – perspektywa finansowa UE 2014–2020 i 2021–2027	256

Wrocław miasto spotkań